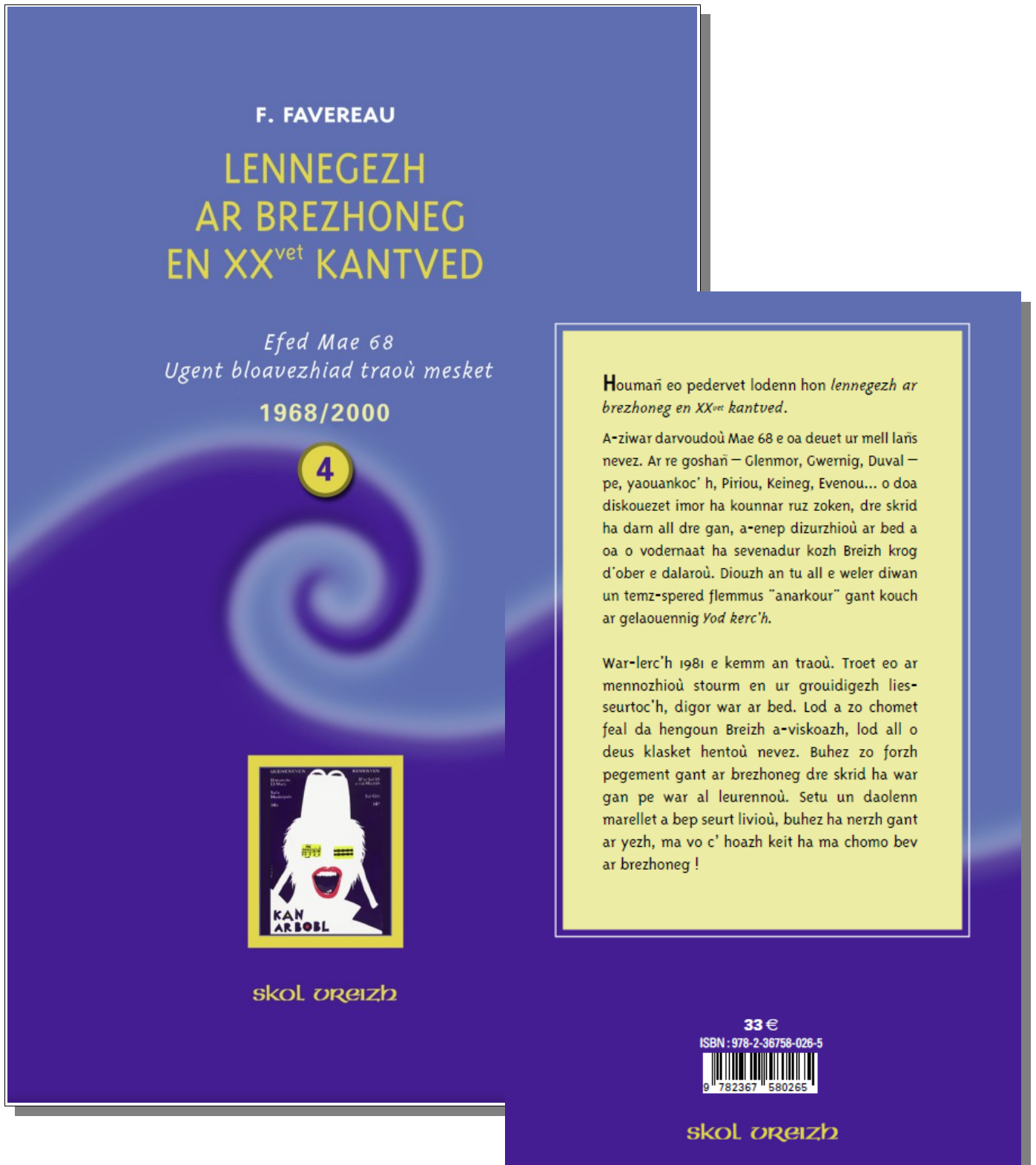

TESTENNOÙ

Lennegezh ar Brezhoneg en XX^{vet} kantved (1968/2000)

Setu aze an testennoù da heul studiadennoù al levr.

Trugarez vras d'ar skrivagnerien ha d'ar skrivagnerezed ha d'o embannerien !

Houmañ eo pedervet lodenn hon *lennegezh ar brezhoneg en XX^{vet} kantved*.

A-ziwar darvoudoù Mae 68 e oa deuet ur mell lañs nevez. Ar re goshañ – Glenmor, Gwernig, Duval – pe, yaouankoc' h, Piriou, Keineg, Evenou... o doa diskouezet imor ha kounnar ruz zoken, dre skrid ha darn all dre gan, a-enep dizurzhioù ar bed a oa o vodemaat ha sevenadur kozh Breizh krog d'ober e dalaroù. Diouzh an tu all e weler diwan un temz-spered flemmus "anarkour" gant kouch ar gelaouennig *Yod kerc'h*.

War-lerc'h 1981 e kemm an traoù. Troet eo ar mennozhioù stourm en ur grouidigezh lies-seurtoc'h, digor war ar bed. Lod a zo chomet feal da hengoun Breizh a-viskoazh, lod all o deus klasket hentoù nevez. Buhez zo forzh pegement gant ar brezhoneg dre skrid ha war gan pe war al leurennoù. Setu un daolenn marellet a bep seurt livioù, buhez ha nerzh gant ar yezh, ma vo c' hoazh keit ha ma chomo bev ar brezhoneg !

RAKSKRID

Echu an 20^{vet} kantved – hini al levr ! Ugent vloaz so e oa graet pa vo peurlâret : echuet – peurskrivet – hag embannet an teir levrenn all dindan seizh vloaz bennaket, a-benn 2002, 2003 & 2008.

Chomet an tammoù diwezhañ da restañ evit-se e-pad ‘gozi’ ugent vloaz pa oa traoù all da embann e ti Skol Vreizh (skrivet ganin a-wechoù siken) ha pa n'int ken daou o labourat (hardî) er “Manu”.

Amañ e vo anv eus tregont vloaz gloriüs al lennegezh brezhoneg (1968-2000 etre daou damm) betek termen ar c'hantved bet. Ne oa ket aes mont pelloc'h eget 2000 avat : un termen zo da bep tra !

Klaoustre en em gavo prestik-prest unan bennaket 'tousesk pennoù nevez ar skolioù-meur – merc'hed a Vrest, paotred e Roazhon – pe tud all dare da gas an ervmañ war-raok ! Ma pado pell ha pelloc'h c'hoazh ar yezh koulz war baper pe war ar skramm, bev-buhezek ha m'eo-hi war gan pe war'l leur...

Kerse ganeomp n'eus ket kalz meneg eus tud kroget pe stankaet da skrivañ war dreuzoù ar bloaz-se, 2000 : kanerezed nevez, merc'hed o pleustriñ ar c'hoariva, re all bet prizet evel Annie Coz-Cosquer er c'hantved nevez avat, paotred ivez evel Y.F. Dupuy – “Par dibar” – c'hoariva dindan e bluenn ha faltazi ivez, evel gant Paskal an Intañv pe Jerom Olivry ha lies hini bet loreet er Pizioù tro pe dro. Darn, meneget kalz pe nebeut-kaer, e ve emsav ober pell muioc'h stad anezho evel Mich Beyer, ma vihe bet deut o oberoù er gouloù a-raok 2000 !

Tre evel a-ziagantañ e talc'h an holl re-seoù gant teir roudennad hon lennegezh abaoe ur c'hantved mat pe “a-viskoazh” zoken, pa skrivont stank pe stankoc'h ar memes mod lennegezh : barzhonegoù, danevelloù hag ur romant bennak muioc'h-mui, pezhioù-c'hoari hag all, danvez studi ivez.

Pa oa disoc'h al labour – tro ar bloaz 2000 ha me o kelenn al lennegezh pelloc'h – e oa bet adlennet ar braz eus ar studiadennoù-mañ gant ar skrivagnerien eus hon anaoudegezh, ar re studiet war an hir diantao. Ra vint trugarekaet evit kellies all a respontoù o klokaat, o reishaat traoù zo meur a wech.

E c'hall bezañ e ve bet ankouaet tra pe dra avat, hini pe hini zoken, tud bet gouestlet o zamm buhez-labour pe kalz eus o amzer d'ar brezhoneg (al Lagadeg, marvet nevez so), mes bihan-kaer ar pezhig o deus embannet en brezhoneg war-fed al lennegezh (evel Divi Kervella, e-skoaz e vreur Erwan). Muioc'h plas a vihe bet evito en ul levr evel hini Raoul (*Geriadur ar skrivagnerien ha yezhourien*) ha bet kement-se ken gwir all kent eus meur a anv bras evel Loth, Falc'hun pe Fleuriot...

Estreget tammoù ankoueadennoù e c'hall bezañ chomet faziennoù, mankennoù ha me 'oar, dreist-holl evit tud – evel ar ganerien hag ar c'hanerezed peotramant tud ar c'hoariva – ha n'eo bet ar skriv e brezhoneg evito nemet un tamm(ig) eus o oberoù !

Evel Abeozen (ha re all) 'm eus graet meneg eus ma zamm lod, tri romant ha tammoù traoù all, goude ma ve ret, 'ouzon a-walc'h, kazañ ar “me” !

Kement ha dezrevell Charlez ar Gall e fin e abadenn radio a selaouen bep sul, hanter-kant vloaz so, m'ho peus kavet enni – houmañ, levrenn pe studi(ad)enn – tech pe si, me ho ped d'am digarezi' !

Nag evit-se 'z eus poaniet da enoriñ estreget anioù bras hag anavezet, pep hini en e vroig, 'keta (Kervella er Vro Bagan, Madeg e kreiz Leon, Peru e Bro-Dreger, Yann Gerven a-dreuz-kaer Kerne) en ur gouña (poz ar Vro vigoudenn) tud ar bobl – “pobl Vreizh” o kana' (eme hon amezeg Pier Mell) – evel ar Pichon “bihan” a sine e-giz-se gwerzioù savet gant ur “peizant kaezh e-kreiz e boan”, Per Boudouin ma talc'h tud ar Poher soñj anezhañ, darn all peuzankouaet (an Ozhac'h eus Skrigneg, evit “Brezelerien”, taer a-enep brezel an Aljeri), koulz hag un dornadig marvailherien reizh da zanevell pe da zerevell richennoù o zerouer evel ar Rolland, ar Skragn ha heniennoù all a gendalc'he laouen an doare a-gozh da gontañ ha da rimañ... Lennegezh da vout klevet dres kentoc'hig eget lennet.

Choukañ kement-se a draoù en ul levrenn a oa klask dastum ar bed en ur votez-koad, siwazh ! Defot gallout fardañ daou levr (sed pemp en holl) 'z eus divizet, diwar skwer vat “siberlennegezh” (Yann Gerven, Ann Laimé ha re all dibaoe) lakat testennoù an aotor.ez.ed en linenn. Setu e c'hallo neb a garo o c'haout diwar al liamm (ha neket *Al Liamm* an dro-mañ) : www.skolvreizh.com

Francis Favereau, 10/03/2020

SKRIVAGNERIEN AR BLOAZIOU DEK HA TRI-UGENT

BARZHED HA KANERIEN

GLENMOR, AN DIARAAGER

MINTIN EURED

N'eus nemet koantiz
Koantiz heol, menez ha feunteun
Enni
C'hwez-vat
C'hwez bleuñv, c'hwez brug glizhet,
C'hwez geot tomm ha glebiet,
Koantiz, splannder,
Nemet splannder,
Nemet koantiz
Enni.
Gwenn eo, gwenn-kann
He daoulagad glebiet-mik
Divjod ruz-flamm
He muzelloù ruz-gwad
Ruz evel glaou o teviñ
Tomm evel kalon an ifern.
N'eus tra nemeti war ar bed
N'eus splannder ken splann hag hec'h hini
Va c'halon a verv
Sioul ennon
N'on nemet ur sell c'hoantus
E kreiz ur sav-heol peoc'hus.

1965 (AL LIAMM n. 112, p. 321)

*

KAN-BALE NEVENOE

Skoulmet-mat eo hirie
chadenn ar goskored
kousket noz kousket de
kalon ar Vretoned
ma'z eo du an noz
dindan wask pounner ar gall
disoñjet-krenn eo ho {c'h} anv
ma'z eo du an de
d'argadourien 'r vro dibal
piv a sammo bir ha kleze
Nevenoe Nevenoe Nevenoe
Met un deiz e c'hwezho
avel menez Are
met un deiz e luc'ho
tangwall menez Kernev
ra vo dihunet
nerzh ha lorc'h an argadour
e skeud pounner

ar gwenn-ha-du
ra vo dismantret
korf ha gwad an enebour
n'eus forzh penaos e vo ludu
Nevenoe Nevenoe Nevenoe
Skeud an trec'h war o dremm
ho pugale 'yay d'ar brezel
dorn kalet lagad lemm
stagañ 'raint war-zu an avel
gant tan ar serr-noz
e deun o daoulagad
war ar c'huzh-heol
ez aint fenoz
gant youc'h ar re gozh
war leurenn an argad
ar re yaouank 'varvo fenoz
Nevenoe Nevenoe Nevenoe

1966 (& Durand 1976, p. 348-9)

HIRAEZH

Ne glevin ket mui d'an abardaez-noz
kanaouennoù gwerc'h ma muiañ karet
pell e chomin c'hoazh aze d'he gortoz
ledet war ar roz enkreiz em spered
avel flour an hañv ne zigaso ken
na ton nag heson na kan melkonius
he muzelloù tomm biken ne roint din
skeudenn vistr ma dous kàer karantezus.

'tro 1970

GRONVEL

War lein ur menez uhel
Groñvel en he c'hoantiz
'zo skluchet kreiz an avel
e skeud tour an iliz
kousket eo ma farrozig
an hañv zo 'tont en-dro
kousket eo ma ilizig
du an noz tro-war-dro
'deus lein menez Koskeroù
abred ha d'ar mintin
gant mouezh kàer an avelioù
a teu da betek din
kanaouenn al labourer
al labourer douar
war hent rust ar parkeier
o hont da glask o bar [bara]...
hag e dour don ar barraj
e strew ar steredenn
glizh hañv ar park ar prajoù
e luc'h e-kreiz an noz
kàer eo ma bro ma brajoù
gant fleur ar baradoz.

'tro 1970

*

KAN-BALE AN A.R.B.

Poent eo stagañ, Bretoned
Gant stourm meur ar vro
Poent eo skubañ an oaled
Kempenn an erv [ero]
Un deiz e vo sklaer an amzer
War hentoù don ar brezel kuzh
Un deiz e vo lorc'hus ha taer
Distro Arzhur war ur marc'h ruz
Poent eo skubañ an oaled
Kempenn an erv [ero]
Poent eo stagañ, Bretoned
Gant stourm meur ar vro...
('tro 1979)

ANJELA DUVAL

*

RONFLED

Marvailhoù hon hendadoù a gomze eus roñfled
Roñfled euzhus, debrerion tud.

An istor a gomz eus gouennadoù gouezidi
E goueled ar c'hoadoù-meur : debrerion tud.
Un euzh hag un heug soñjal.

Bez ez eus koulskoude en hor meskoù, tost dimp
Tud o tebriñ tud. E bev, ya, Roñfled

O sunañ o gwad betek an diwezhañ berad.

Ha tagañ ha kribat ha krignat ha peilhat
A reont anezho betek o gwenneg diwezhañ.

Ha te, labour mar kerez, noz-deiz, hep ehan
Evel ur marc'h-samm. Washoc'h.

Sul, gouel, pemdeiz hep ehan.

Ehan all ebet nemet er vered.

Int avat a valeo, a rodeo, a yelo

Gant an tanfoeltr en o c'harr-tan du-mañ,

Du-hont, war-lerc'h o flijadur.

Ar Roñfled.

Ha te, paour kaezh, diwall da'n em gaout

War o hent gant da gozh karrigell

Pe da gazeg kozh...

Diwall ! Pe 'vi friket 'vel ur vi,

'Vel ur c'habell-touseg !

Arsa, gwelout a-walc'h a rez

Eo an hent a-bezh dezho...

Gant un tamm chañs evelkent, e c'hellfes

Tremen gant un toullad kunujennoù,

E galleg evel just.

Honnezh 'zo ur yezh seven.

1964

*

LAGAD AN HEOL

- Heol, perak out ken diwezhat o tiblouzañ ?

Ha perak eo ken ruz da lagad ?

Ha bet 'c'h eus ur wallhuñvre

Ha leñvet dre da hun ?

- Na hun ha huñvre n'am eus graet.

E-pad an noz em eus beilhet,

Tra ma kouske ar C'hornog dibled

War ludu louet e lore,

Me 'm eus graet tro an Douar.

- Heol ! Petra 'c'h eus gwelet war da roud ?

- Gwelet 'm eus tud o vervel gant ar riv.

Gwelet 'm eus tud o vervel gant an naon.

Gwelet tud o vervel gant an dic'hoanag.

Gwelet tud o lazhañ tud, breudeur o'n em dagañ.

Gwelet 'm eus pobloù mac'het.

Gwelet ur penntiern meur o kouezhañ dindan boled ur foll.

Gwelet forzh tud o leñvañ.

Ha chomet on bepred digas.
Gwelet 'm eus tud o c'hoarzhin goap ouzh o breudeur er boan.
Ouzh ar re 'zo en dienez,
Ouzh ar re 'zo dindan ar yev.
Neuze avat em eus ranket leñvañ,
Ma'z eo ruz c'hoazh va lagad.
- Heol ! Paouez bremañ da leñvañ.
E Mor Breizh emberr,
Te 'soubo da lagad entanet.

Mae 1964

*

VA BARZHONEGOU

Ma skrivan ouzh skeud ma c'hleuzeur
Gwerzennoù digampost ha goullo
Gant an ibil munut-mañ diasur em dorn skuizh
Ma skrivan da noz war gein goleier-lizhiri
Barzhonegoù dister : brizhvarc'hadourezh
Na gaver enno nemet bleunioù gouez...
Hag ur vrzhunenn garantez,
Rak kement-mañ a ran evit ar re a garan.
Skrivañ a ran avat, barzhonegoù all
N'eo ket ouzh skleur ar c'hleuzeur,
Met ouzh sked an Heol,
N'eo ket war gein goleier-lizhiri
Hogen war vruched noazh an Hini a garan,
War groc'hen noazh ar Vro a garan.
N'eo ket gant un ibil o skrivan
Hogen gant binvioù-dir...
- Arabat soñjal e goaf pe gleze,
Va binvioù 'zo binvioù a beoc'h hag a stuz -
Ne skrivan ket gwerzennoù a zaouzek troad
'N ur gontañ war va bizied,
Met a zaouzek-ugent troatad... hag ouzhpenn.
Va gwerzennoù m'o skriv andell hag andell
Gant dir lemm va falc'h e blev melen va Bro
An Heol 'ra ganto barzhonegoù frondus
A zaskagn din va buoc'hed en nozioù-goañv.
Va gwerzennoù m'o skriv gant soc'h va alar
War gig bev va Bro-Vreizh, erv goude erv
- Enno me 'guzh greunennoù aour -
An nevez-hañv 'ra ganto barzhonegoù
Morioù emrodez o wagenniñ en aezhenn.
An hañv 'ra ganto lennoù kenedus a doc'had
Avel-Eost a laka warno sonerezh
Ha bangor an dornerez o c'han din
D'an devezhioù gwrez an eizhvet miz
D'an devezhioù poan ha poultr ha dour sall
Va barzhonegoù sakr ha... disprizet !

Meurzh 1966

*

DILEZET

Tec'het an tiegezh da welloc'h bro
E karrdi hanter disto

Ar feurm dilezet
Ar c'hirri prenn 'zo manet
Gant o divrec'h digor, astennet
Davet ur gazeg na zeuy mui
D'o diloc'h alese.

(1967)

*

DA BOAN 'ZO DIT

Lodenniñ a c'hallfes
Gant neb a garez
Da zanvez,
Da ouiziegezh,
Da garantez,
Da levenez.
Un dra 'zo na lodenni ket :
Da boan,
Rak m'eo graet
Diouzh da vuzul da-unan.

Genver 1969

*

KI BIHAN AR FEUNTEUN

Va labous-ki deut d'am heul davit dour a wel evit ar wech kentañ e skeud er feunteun... Sellout 'ra souezhet. Fichañ 'ra e lost hag ober orbidoù da gi bihan an dour. Ki bihan an dour a respont seven d'e orbidoù.

Tostaat a ra e fri. Ki bihan an dour a dosta e hini ivez. Emaint fri ouzh fri. Evit toullañ kaoz evel ma ra an dud seven ec'h astennont o fav an eil d'egile. Gwa ! Kollet en deus va labous-ki e gempouez, strafuilhet an dour ha steuziet ki bihan ar feunteun... Souzañ 'ra desouezhet ha nec'het. Sellout a ra ouzhin pinous, ha mont a ra war gab e revr war ar c'hlazenn da lipat e droad gleb, en ur soñjal 'michañs gant c'hwervoni en trubarderezh ki bihan an dour...

8 Meurzh 1965 (**HOR YEZH** n. 75)

*

PAOTR E VEH LANN

Hag adarre kaoz al Loar ! Bemdez pe er radio, pe en tele, pe er journaliou (er skingomz, er pellwel, er hazetennou eo reisoh), n'eus ken kaoz nemed euz mond d'al Loar. Hag e vez bannet loarigou, ha fuzeennou, hag ardivinkou skiantel da glask he sekrejou digand al Loar. Setu eet en dro-mañ daou gi bian !... Bremañ da viannañ en-devo ar chas eun abeg da harzal d'al Loar ! Ha bezañ loarieg ne vo mui sellet michañs evel eur si.

Bez' oa dija, ha pell amzer zo end-eeun, meur a grenn-lavar o tennañ d'al Loar. Ha, heb mond da duriad e park ar skiantourien, on zud koz a zalhe kont euz al Loar evid tapoud ar houlz gwellañ d'ober war-dro o micher labour-douar ; ha dreist-oll al liorzourien, evid hadañ, plantañ, emboudañ, benañ hag all...

Meur a wech am-eus gwelet va zad o tapoud lunedou da zelloud war an almanag penaoz 'veze al loar.

- Ar hentañ patatez lakeet en douar 'veze e diskar-loar, pe primloar veurz.
- Ma veze eur harzad haleg da drohañ oa red ober pa veze linenn al Loar, neuze e vounte eeun ar skoultrou nevez ha kavet veze enno danvez treid binviou rez.
- Evid emboudañ : an tri deiz kentañ loar ebrel oa ar gwellañ evid an avalou.
- Da hadañ : melchon pe gaol, pe veterabez pe irvin oa red gortoz an diskar-loar.
- P'en-dije va zad da vond da lakaad trohañ e vleo gwenn ken kaer (!) red oa beb tro gortoz ivez an diskar-loar. Perag ? Biskoaz n'ameus gouezet...

Al Loar ! A-viannig on bet dedennet gand ar bladenn arhant-se, he stumm o kemmañ bemdez, koulz hag heh euriou da zevel ha da vond da guz.

Loariañ 'ra, vez lavaret euz eun den froudennuz, n'eo ket heb abeg...

Evidon am-boea michañs ivez eun abeg da vezañ dedennet gand kened sioul al Loar. Ganet on bet, hervez, eul lunvez, devez gouestlet d'al Loar.

Pa oan bian-bian, geriou marz oa evidon : an nevez braz, an nevez bian, ar hentañ kartier, ar hartier diwezañ, ar hresk, an diskar, al linenn, ar helh-botez. Sur a-walh am-boea kroget abred da zevel kestell el Loar !

Bremañ, komzom euz Paotr e veh lann. Abred am-boea spurmantet er skeudenn iskiz teñvalloh he liou ha

trolinennet he stumm unan o tougen eur beh war e chouk ; ma houlennis digand va zad eun nozvez bennag :

- Tata, petra vez gwelet barz al Loar ?

- Hennez eo Paotr e veh lann, bugel.

- Penaoz eo eet eno ?

- Penaoz ? Ataoe sur, laer oa. Pa veze sklaer al Loar ez ee da laerez lann-pil d'e gazeg da lanneg e amezeg. Eur wech oa bet eet e amezeg da hedal anezañ rag merzet en-doa e koaze e lann.

Tapet en-devoa anezañ o tond euz an toull-karr ; med ar beh lann-mañ zo euz va lanneg-me.

- Ha toui a rafez, eme egile ?

- Ya, emezañ. Me zo kontant da vezañ lonket gand al Loar ma eo al lann a zougan lann laeret.

Kerkent hag echu e her oa dibradet beh lann ha toud ha lonket gand al Loar.

- Pell zo abaoe, tata ?

- Pell, bugel ? ya, ouspenn kant vloaz, ha marteze ouspenn mil bloaz. Hag aze chomo da bêañ e behed beteg fin ar Bed.

Bremañ e kavo berroh an amzer, pa erruo eun tamm ki bian eur wech an amzer da c'hwesa al Loar...

Ha da harzal ouz Paotr e veh lann !

T.Z. (1972 - **BRUD** n. 41, p. 29-31)

*

AR BEORIEN RIK

Ar beorien rik, klaskerien-vara hep ti nag aoz oa an tristañ o doare, ha koulskoude, int eo a gane hag a gonte kaoziou ha rimadelloù.

O zier o devoa, lojañ 'raent pe e ti peorien all (gant ti), pe aliesoc'h er menajoù. A vare da vare e tremene an hevelep re, ur pennad a-raok noz e teuent da c'houlenn lojeiz. Neuze 'veze lavaret dezhe tennañ plouz diouzh ar bern ha kas anezhañ d'ar c'hraou. Kraou ar saout a blije kalz dezhe, klouar 'veze an aer eno gant alan ar saout, ha nerzh 'veze santet o tont eus ar gouzer. Se 'veze er goañv, rak, d'ar mizioù-hañv, nemet glav a raje, e lojent e penn ar bern foenn pe blouz, 'n em bakañ 'raent e-barzh ma veze fresk an noz.

Bara 'veze ganto en o bisac'h hag ar peurvuiañ eo gant bara 'veze graet o c'hoan dezho hag o dijuniñ antronoz. Soubenn 'veze dalc'het dalc'hmat en tiez mat, 'vel ma veze dalc'het krampouezh ha bara. Ma veze deiz ar c'hig – teir gwech ar sizhun : sul, meurzh, yaou – o deveze patatez ha kig sall. An devezhioù all, pe batatez ha laezh trenk, pe hepken o soubenn-vara hag ur glogead soubenn da drempañ ur grampouezhenn evel an dud all.

Neuze, goude koan e kontent kaoziou hag e kanent, nemet re skuizh e vezent. Gant o faterioù hag o bennozhioù ne oant ket berr. Marteze diwar veg an teod, marteze ivez eus don o c'halon. Ne vern, brav da glevout bepred...

« Bennozh Doue ! Doue da brezervo ho loened ! Doue da vennigo ar vugale ! Chañs ha yec'hed d'an holl dud en ti-mañ ! h.a... » ha « Doue da bardono an anaon ! »

1980 (**AL LIAMM** n. 201, p. 262-3)

YOUENN GWERNIG

E BEG AN DUCHENN

'beg an duchenn

'lec'h ma teuz goustadik c'hwervoni

ar roc'h e c'hoarzh an heol glan

'beg an duchenn

'lec'h ma vouskan a-hed an deiz

dieubidigezh an avel

'beg an duchenn

el liorz leun a vleunioù dianav

e kavi

(ha te skuizh-divi

diveret pell-zo da wad yaouank

diouzh pep gouli)

bleunioù-hud da c'hoant

'beg an duchenn

'lec'h ma c'hoarzh an heol madelezhus

war roufennoù rouz ar roc'h kizellet.

Goañv 1960-61

WAR GEIN AR VRO

Rec'hier, brug hag an avel
emaon war gein va bro
rec'hier dindan ar brug hag eskern
tud bet beo gwechall
Hendadoù :
en avel n'eus keloù 'met eus ar re veo.
Ar re varo zo maro
div pe deir gwech maro
maro evit mat
aet o eskern da boultr - pell zo -
relegoù, ludu,
ha ne vez ken klevet o mouezh en avel :
en avel n'eus keloù 'met eus ar re veo.
Emaon war gein va bro
tro-war-dro betek an dremmwel
tourioù parrezioù va bro
o beredoù leun a vleunioù degaset gant ar re veo
evit ar re nevezvarvet ;
karnelioù, relegoù ankoueet,
n'eus 'met mousc'hoarzh un ael kizellet e mein ar vro
evit ar re aet pell zo, pell zo
da anaon.
Evit ar re-se du-hont,
o eskern mesk-ha-mesk gant boteier-ler
tokarnoù, hernajoù
douar estren
ha bidonioù merglet,
n'eus netra.
Rec'hier, brug hag an avel
o kanañ war gein va bro :
'n e gan n'eus keloù 'met eus ar re veo.

1964

AN TOULL EN NOR

Ya
re aes oa
ober un toull
e koad tano da zor
n'hellez ket bout da-un
bout da unan er bed-mañ ken
aet eo da get amzer ar penitioù
ret eo degemer ar reuz a ren er bed
n' heller ken tec'hout neblec'h
an engroez a leugn an den
gant e yud hag e youc'h
en ur bed n'eo bet
morse an den
gwasoc'h
e-un

New York, 1964

AN DIRI DIR

(e doare un deizlevr - diechu)

I

Ha me dizanv e tiskennis an diri dir da heul
an tropell dizanv
'us deomp an tren disammet a ruilhe e gurun
gant tizh ha mall davet ur bec'hiad all
a spesoù buhezek lous ha naoniek
diskennerien diri dir pazenn-ha-pazenn dibaouez
pep hini
'n e baradoz
'n e ifern
e-unan
mouezh skiltrus ur vorianez diskiantet ha gouez
ur vorianez o huchal
« n'eo ket va rouantelezh eus ar bed-mañ »
den ne ra van
un denig kozh hepken e c'hoarzh dizant
dek pazenn hag un ehan (re strizh eo dor an traoñ)
c'hwezh tomm korfoù tud
c'hwezh dour-c'hwez
c'hwezh frondoù strinket a-herr
houmañ n'eo ket bet gwalc'het he blev ganti
(tri miz zo marteze ?)
c'hwezh al labour
[...]

1966

*

EL BARRIO

Ur verc'hodenn kollet ganti
he divrec'h hag he blev
ur verc'hodenn e loustoni
El Barrio
Klangadiglangadomm dañs ar poubellennoù
lu ar sailhoù diroll a sailh war riblennoù
El Barrio
Ur verc'hodenn ur vaouez kozh a furch
kollet ganti n'oar den petra
he divrec'h treut er boubellenn
hag he blev reut louedet lous
ur verc'hodenn ur vaouez kozh
e loustoni
El Barrio.

1968

GAVOTTE DU JOINT

Me 'oa bet ba Sant-Brieg,
Sant-Brieg benniget,
ha 'oan bet « traumatizet »
'vel a vez laret e galleg.
Aet e oan 'vel un doue
Oh oui pour travailler
evit gounit va buhez
et pas pour rigoler.

Dre ma ouien labourat
moi j'avais la cote
met dre ma oan paeet-fall
je leur ai dit : ...crotte !
Ar mestr bras oa glac'haret
facile à comprendre
digas 'reas ar C.R.S. {ed}
pour savoir qui commande.
Ar re-mañ oa dibouket
Oh oui tous en courant
met dre ma komzent breton
Ce fut assez marrant !

1972

*

EÜRUS EO AN AOTROU MAER

Eürus eo an Aotrou Maer
tud lous ar barrez zo aet da Baris
da gaout
ur reor
naet
eürus eo an aotrou Maer
ne gac'ho ken ar saout
war hentoù sioul
ar barrez
hag e c'hell
a-builh
pourmen arme
didrubuilh
an douristed seven
eürus eo an aotrou Maer
rak gwerzhed e vo
an douar
da estrenien
a voto mat.

1973

*

'PEUS KET SKRIVET KALZ 'DRA C'HOAZH, YOUENN

a lare din va mignon...
Paourkaezh paotr, d'am soñj n'em eus skrivet
netra c'hoazh
rak pep tra zo bet kontet - alies a-walc'h -
ha pep tra chom da vezañ laret ha laret
ha da vezañ skrivet c'hoazh
ha n'hellan ket larout pep tra
dao mat da bep den e zaoulagad, e spered
ha dreist-goll e galon c'hlan larout
un dra bennak
er vro-mañ
Rak ret eo da bep hini sevel barzhoneg e vuhez
[...]

1975

UN DEVEZH VAK E NEW YORK

Ur skleur teneroc'h eget neon ar straed en em sile etre laonnennoù ar stalafioù veneziat. Moarvat am boa ankoueet sevel e bouez d'aneurier milliget-se adarre, hag e oan chomet d'ober va laouenn un tammig re bell. Ul lamm a ris, ha dao d'ar preneustr, da c'houzout penaos e oa kont gant aer kentañ an deiz.

Digoumoul-kaer e oa an oabl hag e kinnigis gant didu va dremm d'un aezennig fresk ha yac'hus. Sioul iskis e oa pep tra. En tu all d'ar Grand Concours, horolaj al Loew's Paradise, lorc'husañ fiñvskeudenndi ar Bronx, a verke c'hwec'h eur hanter. Dihunet mat e oan bremañ hag e ouien perak n'en doa ket sonet kloc'hig va eurier : sadorn e oa.

Splann ha kaer dreist e save an deiz a-us d'ar gêr vras. Sadorn e oa, hag an deiz-mañ oa din !

1964-1981

*

MENEZ ARRE

Keneiled an douar hag an avel emañ tud Men' Arre. Mignoned d'ar gwez, kamaladed kozh eo ret diskar a-wechoù a-raok bout aberzhet war aoter an tan. N'eus patatezenn er bed par d'an hini poazhet war an oaled. Gouzout a ra tud Men' Arre ez int keneiled an avel, ar stêrioù hag an douar, ha gant an tri dra-se e perc'hennont ar bed, memes pa glask ar Roue larout n'eo ket gwir...

Tud brokus eo tud Men' Arre. Roet o deus kement ha kement dija. Ale, deuit holl ha larit deomp... Bez' ez eus kement ha kement ac'hanoc'h. Kalz muioc'h c'hoazh 'vit ar re engravet o anv war Vonumant ar re Varv. Eürusamant. Men' Arre krouer hag ermaeziour empennoù. Men' Arre, poullad brec'hioù evit labourioù an estren.

Menez ruz, menez didrec'h, ret vefe sevel un doenn bili-raz adalek Keraez betek Brasparz hep ankouaat Skrignag ha Komana evit mougañ da gan a frankiz.

Dieub eo ar Menez. Memes pa soñj dezho e vriatont anezhañ mat, kabestret, nukleelaet, karrezennet, begedokaet, sentus ha dizoanius, e van dieub ar Menez.

Dieub eo ar Menez. Evit kompren an dra-se n'eus nemet mont ur wech hepken war un duchenn bennak da sav-heol, ha sellout dres ouzh lagad an heol o sevel...

Speredelezh ? Usvedoniezh ? Relijion ?... N'ouzon ket re. Ne gaver koulz laret santual ebet er Menez. Da larout eo, santual meur ofisiel ebet. Marteze n'eus ket tu dre-amañ kaout traoù evel-se. Moarvat en em gavomp stok-ha-stok dija hag e c'hellomp ober hep hanterourien. Techet e vefe an dud dre-amañ da vout un tammig kosmek, me gred...

Tud Men' Arre ne reont foutre kaer gant diotachoù evel-se. Desket am eus ur bern digante. Pezh a fell dezhe dreist-holl eo bevañ. Bevañ.

Setu tout.

Hag evel just bout dieub. Dieub evel an avel, evel an dour, evel ar stered.

Evito, bevañ ha bout dieub a zo memestra.

Desket am eus ur bern digante.

Ar Majenn, 20.12.80 (AL LIAMM n. 206, p.167-9, 1981)

G. AR MENTEG / ABENNEZ

TAD AR VRO

Kentarvest

(N'eo ket savet ar ouel ; klevout a reer sonerezh broadel sonet war an delenn... En un taol, setu ma klever ur vouezh evel o tont eus ar bed all, o lavarout ur varzhoneg da heul. Teñval-dall eo ar sal.)

Chom a-sav, tremeniad,

Ouzhin sell ur prantad

Ha selaou va c'homzoù :

Me a zo Nevenou,

A roas lamm d'ar Gall,

D'an estren, d'ar vro fall

A venne hualañ Breizh

Enep pep gwir, pep reizh.

Ha me zo Tad ar Vro,
Hendad da « Vreizh Atav » !
Klev va mouezh, tremeniad,
Stourm evit da vroad
Ha kouna va c'homzoù :
Me a zo Nevenou,
Keneil da Gonwoion
Ha trec'hour e Ballon.
Ra gounaio Breizhiz
Ez on Tad ar Frankiz
Ha ra vo va anv
Lugan da « Vreizh Atav » !
Kae en-dro, tremeniad,
D'an holl a-berzh o zad
Kas kemenn va c'homzoù :
Me a zo Nevenou.
Eveldon e rankit
Adc'honez ar Rezid ;
Evel e Kad Vallon
Va mouezh a ro an ton
D'ar brezel 'vit ar Vro.
Bebet hon Breizh atav !
(diwar Barzhaz-hud ur Gwenedour)

1966-1969 (AL LIAMM n. 133, p. 95-6)

STEN KIDNA

BEMDEZ DA C'HOULOU DEIZ

« Metro, boulot, dodo »
(Slogan war ar mogerioù)
Bemdez da c'houlou deiz e kuitaomp hor gerig
Ploue, an Alre, Landevan, Langedig,
Evit krapañ en trenioù hag er c'hirri-tan,
Hor c'haso d'hol labour, hor c'haso d'an Orient.
Dihunet da bemp eur, e-kreiz ur c'houk ponnér,
Lonket ur c'hafe du, ez eomp kreiz an noz du
Da gavout an trenioù hag ar c'hirri-tan,
Hor c'haso d'hol labour, hor c'haso d'an Orient.
Trenioù ha kirri-tan a zo sklerijennet,
Enézi gouloù e kreiz an noz du.
Met o gouloù kriz 'ra droug d'ar gweled :
Ni 'serr hon daoulagad a zo deut da vout ruz...

1951 (& 1974, p. 48)

*

ME 'ZO DINDAN DEC'H

Me zo dindan dec'h,
Me zo dindan dec'h,
Hag Int a zo war va lerc'h.
« Int », an eneberion, o chas hag o spierion,
A venn va zapañ, va gwalldretañ, va barnañ,
Ha va lakaat d'en em gareañ
Ha va lazhañ goude.
Rak-se,

Ez on dindan dec'h dirakte
A-houde eizh te.
Me guzh d'an deiz, me gerzh d'an noz,
N'hellan ket memes kavout repoz,
Rak pa hunan ez huñvreañ :
Hag ar mac'her-noz a zo spontus.
Ha dija ez on bet tapet,
Gwalldretet, barnet ha lazhet,
Nouspet gwech
Rak-se on skuizh, rak-se on skuizh. [...]

1952 (& 1974, p. 51)

*

VA GWAZ 'ZO AET D'AN INDOCHIN

Va gwaz 'zo aet d'an Indochin
Kenavo
Nitchevo
« Quat'chevaux »
« Quat'chevaux » pe « vedette »
A zegaso va gwaz pa zeuy en-dro
(Pe ur groaz koed)
War hor gwall-ni n'en deo ket : klevet.
Bevañ amañ a oa diaes,
Lazhañ du-hont a vo aesoc'h.
Ha ni 'serro arc'hant a yoc'h.
Ha mar dan da vout intañvez,
Gant ar gouarnamant e vin pañsionet.
Va gwaz 'zo aet d'an Indochin,
'Benn an distro
Pa zeuy en-dro,
Medalennet,
Ne c'houlennin ket gantañ m'en deus gwelet
Merc'hed parforset,
Coolied kontellet,
Pe bugale flastret. [...]

1954 (& 1974, p. 44)

*

AR C'HROUADUR ALJERAT

Ur Gall leun a vadelezh
A gantree
Un deiz
E kêr Aljer
E kêr Aljer, « rue de la lyre »
Mar fell deoc'h gouzout hiroc'h
Lec'h ma weler pa zeu an noz,
Arabed astennet,
Sac'h war vazh
War ar pavez noazh.
Hag en o mesk,
E kavas ar Gall
Ur c'hrouadur aljeriat
Treut
Emzivad
Gant daoulagad voulouz
Du ha bras, bras ha dous... [...]

1955 (& 1974, p. 46)

P'EUS SONJ BLAZA ?

P'eus soñj Blaza
P'eus soñj Blaza
Eus an nevez-hañv-se e Praha,
Pa valeemp hon daou balc'h ha seder
O tivizout a vouezh uhel ?
Pep hini a sante divaskell ar Frankiz
O kreskiñ war e zivskoaz.
E kozh stalioù ar stad, e vleunie botoù-ler mistr o tont eus Italia
Na koant an dra ! [...]

(1974, p. 63)

*

LOK-KRIST

Ar siminalioù hir ne vogedont ket ken
Ar siminalioù hir ne vogedint ket mui.
Elec'h seizennoù mantal splann al laonenner
‘Vez gwelet houarn merglet
Elec'h ar fornioù ruz
Tammoù dir dilezet.
Elec'h ar vuhez tomm ganet eus c'hwez mab-den
Ar strouezh, didruez, ez sur, en em astenn.
Pelec'h emañ touiadennoù ar vichererion ?
Pelec'h emañ mouezhioù ar ganerion ?
Pep tra ‘vez lous, didrouz, dilezet, divuhez.
Nemet d'an noz
E teu laeron
Da lak an arigrap war an ardivinkoù
(Re gozh a lavared.) [...]

(1974, p. 59)

*

INIZI

Savet em eus ar ouel
Ha skoet d'ar gevred,
Davit an enezenn
Gris en dremmwel,
A-dreñv d'an tour-tan
Gant tiezigoù gwenn
Ha lili glan war an erin.
Enezenn a gened...
Ha koulskoude, den,
Hep termal,
A-benn ur miz, a-benn ur blé,
C'hoant az po adarre
Douarañ ar un enezenn all...

1982

YANN-BER PIRIOU

ITRON VARIA AN NAPALM

Kinniget d'an Aotrou Spellman.
Itron Varia ar Bed Nevez
Itron Varia al ludu
Pebezh gastaj e-barzh ho palez.

Petra a ziouganit-hu ?
Itron Varia ar Yankied
Rouanez santel ar frankiz
Betek re dija o deus kiet.
Truez evit ar Vietnamiz.
Itron Varia Los Angeles
Itron Varia an Den Gwenn
Pe liv a zo gant dremm an aelez ?
Lincoln Rockwell a zo laouen.
Itron Varia ar seizh kurun
Itron Varia leun a wad
War hoc'h aoter, na pebezh rukun
Ho kirri-nij a ra berzh mat.
Itron Varia ar bed kristen
Itron Varia an dollar
Rosterez balc'h kroc'henoù melen
En hoc'h iliz pebezh safar.
Porzhierz euzhus ar bed all
Sklerijennerez Bartholdi
Itron Varia an tangwall
Nann
N'ho saludan ket Mari.

1967

PLANEDENN

Pa rankas dilezel ar gêr
Ha mont d'ar brezel da bellvro
Ar c'hleier-galv a vralle taer
Ne zeuas ket he gwaz en-dro
Pa'c'h eo aet kuit da seitek vloaz
E oa koant 'vel ur rozenn wenn
Lizher avat n'he deus bet biskoazh
He merc'h zo kollet da viken
Ha pa laoskas he mab e barkoù
Da vont da vervel 'vel an tad
An drez a greskas en e brajoù
Gant ar balan hag al linad
Bugale all zo aet da Baris
Bevañ amañ ne oa ket aes
Bugale all zo aet da Baris
Skeud an Ankou zo war ar maez
He zi bet gwechall leun a vuhez
A zo digor d'an avel foll
Ha piv a grede tamall neuze
M'he deus gwinardant war an daol ?
Kredit ac'hanon kompagnunez
Evit dastum o fezhioù aour
Un toullad mat eus an aotronez
A oar ober teil gant ar paour
Arc'hoazh e vo kaset d'an ospis
Hec'h-unan gant he c'halon yen
He bugale zo aet da Baris
Pe da lec'h all n'ouzon ket ken.

Kerarc'honan, 1971

EMAINT O TALMIN C'HOAZH

Emaint o talmiñ tro-war-dro
engroez brizhellet ma gaver ennañ
stok-ha-stok
peorien hael ha noblañsoù e pilhoù
klaskerien-bara ha kaverien-furnez
tro-ha-tro
mezhek pe rok
eleveziek pe hudur
O c'hlevout a reer c'hoazh o hiboudiñ
o krozmolat pe zoken o taraniñ
Dougen a reont en o c'hreiz
ar gwirionezoù-stur a ren en diamzer
Dont a reont eus don ar c'hantvedoù
Dont a reont eus don ar c'halonoù
ar gerioù-se
a zistagomp hep ober van
ar gerioù-se
emeur o klask dichafantrañ diganimp
Ha ma teufed a-benn un deiz
Penaos gomzfemp a garantez ?

1974

*

DIASPORA

Tec'het o deus kuit pell diouzh ar fank hag ar glav
Pell diouzh ar mallozhioù a bouez warnomp atav
Hag ar c'halvarioù maen a ouel dour benniget
War an dremmwelioù du ha bezioù ar vered
War an dremmwelioù du ha bezioù ar vered
E plav an hunvreoù dilezet re abred
Rak tec'het o deus kuit diouzh an traoniennoù glas
Aet int da glask o chañs e tousmac'h ar gêr vras
Aet int da glask o chañs e tousmac'h ar gêr vras
Er c'hrakparadozioù a vez stipet well-wazh
Penntiez ha prajoù o deus laosket a-dreñv
An HLMoù-hont zo tostoc'h ouzh an neñv
An HLMoù-hont zo tostoc'h ouzh an neñv
Neb a gredo enebañ a ranko bezañ kreñv
Tec'het o deus kuit pell gant ar c'heuz hag an naon
O hunvreoù kaset re abred da anaon
An hunvreoù kaset re abred da anaon
Hag an esperañsoù a glemm war ar varskaoñ
Talmiñ ra c'hoazh enno nerzh al lavarou hud
Met avel an dezerzh war ar maezioù a yud
Ha sevel ray un deiz diouzh kalon an douar
Ar bleunioù tan tarzhet diwar re a c'hlac'har ?
Ha kavet vo un deiz dre nerzh al Lavar splann
Ar rouantelezhioù kuzhet e frond al lann ?
Ra vimp daonet troad kil ha penn
M'az tisoñjomp Jeruzalem.

Perroz, miz kerzu 1972

GOURDROUZ WAR AR BED

Garmet o deus ar gwelani
Daoust d'ar re a lar dezho tevel
Gouelet o deus
Garmet o reuz
Ha selaouet 'm eus gant saouzan
Ar pezh a larent dre o c'han
Diwar re a vetoñs
ha re nebeut a vein
Diwar re a baperachou
ha re nebeut a wez
Diwar re a stadegoù
ha re nebeut a vleunioù
Diwar re a laboused dir
ha re nebeut a re bluñv
Diwar re a voged en oabl
ha re nebeut a dan en oaled
Diwar re a ijinerezhioù
ha re nebeut a ijin
Diwar re a betrol
amañ
ha re nebeut a vennozhioù
du-hont
- Orsec ! Polmar ! Forzh gerioù toull
ha ni amañ dirak ar poull
Euzhusañ poull a voe biskoazh
Etre Pempoull ha Beg-ar-Raz ! -
Diwar re a gomzoù
ha re nebeut a sioulañs
d'o lakaat da zareviñ
Diwar re a skeudennoù
Diwar re a vargodennoù
ha re nebeut a dud en o sav
Ur bed gwallet
Zo peursodet !
Kontammet eo bet
Tamm-ha-tamm
ha drammet
Evel ur paour kaezh diskiantet
O strebotiñ e-kreiz an noz
Overdose !
D'ar sul-se p'hon eus bet ar c'heloù

Omp aet hon tri war ar bili
Omp aet diarc'hen war an aod
Glav hag avel a oa da vat
Ha ni laouen war ar c'herreg
O youc'hal forzh hag o redek
Mezvet gant alan an donvor
Ha trellet gant an tarzhiou-mor
Na frondus e oa an eonenn
Saour ar brenniged hag an holen
Yac'h-pesk e oamp !
Pinvidik-mor !
P'eo deut ar c'houlz da vont d'ar gêr
Oc'h chomet hep rannañ ger
Kichen-ha-kichen gant ho tad
Daeloù e-leizh ho taoulagad
Neuze oc'h daoulinet ho taou
Ha gant ho piz war draezh
Traezhtraoñ
Hep distardañ ho muzelloù
'Peus skrivet bep a « Genavo ! »
Liorzhou glas ar Gêr-a-is
A zo bet drastet feulz ha kriz
Ar melkern hag ar bezhin-torr
Ar bezhin kras keuneud ar mor
Ar bezhin-tonn ar bezhin du
Ar bezhin-med a zo echu
Kalkud gommon melez filid
A zo goloet a lec'hid
Ul lec'hid flaerius a varo
Dislonket eus kof an Ankoù
Liorzhou gwer palez Ahez
A zo bet drastet didruez
Ne savo ken eno biken
War hanter plant war hanter loen
Ar bleunioù-se a oa dudi
Pa oa lano pe reverzhi
Ar bleunioù-se a oa boked
D'ar chefred ha d'ar morganed
Ar bleunioù-se oa boued-huñvre
A rumm da rumm d'ar vugale.
Bremañ

A-hed kerreg ha traezhennoù
N'eus ken met klemmvan ha kañvoù
Pesked hag evned mesk-ha-mesk
Saotret bezhin kranked ha meskl
Beuzet holl er gwashañ pusun
Sellout outo zo ur rukun
Neb zo ganet diwar maouez
A rann e galon gant enkreuz
O welout seurt Gwalenn a Gastiz
O kouezhañ war gein ar Vreizhiz
O welout seurt Gwalenn a Gañv
O laerezh dimp an Nevez-Hañv
Re santel 'oa ar mor ma mab
Ha kalz re sakr 'vit ober goap !
Troc'het eo nij ar sataniked
Ha neudenn buhez ar boc'han
Morgawed ha gorlekezed
Ha grangwilhoued a zo tavet
A-gevret gant nij ar vorvran
Torret eo lañs
An esperañs
Aotronez ar Petrodollar
Ne reont forzh eus hor glac'har.
Paotred an Arc'hant a zo pizh
Petra ri...
Business is business !...
VOS GUEULES LES
MOUETTES !
Garmet o deus ar gwelani
Gouelet o deus
Garmet o reuz
Garmet o reuz hag hon hini
Ha klevet hon eus gant spont bras
Gouelioù Pask Du o seniñ glaz.
Diwar hunvreoù hon eus bevet
Hunvreoù kaer aet da voged
Lod anê zo aet da Euzhvil
An diaoul a c'hoarzh e Tchernobyl.
Gourdrouz war ar bed a garan
Gwelet am eus.
Larout a ran.

Pask 1978-1986

*

A-VISKOAZH HA DA VIKEN

Darn zo difiñv darn a gemm
Darn a vroud ha darn a flemm
Darn a dav ha darn a glemm
Darn a zistag darn a stag
Darn a zifenn darn a dag
Darn a yun ha darn a vag
Darn a samm ha darn a zoug
Darn a jahin darn a voug

Darn a yud ha darn a groug
Darn a red ha darn a ruz
Darn a gav ha darn a guzh
Bez outo trugarezus
Etre tamall ha torfed
Darn a dou ha darn a bed
Darn zo ganet dibec'hed
Darn zo glan ha darn zo pur

Darn zo foll ha darn zo fur
Darn zo kablus dre natur
Darn a bed ha darn a dou
Darn a vallozh a-wechoù
Darn a sav ha darn a stou
Bod gargel ha bazh kelenn
Torr-e-gein ha torr-e-benn
Gwad a vo war ar spern gwenn
Darn a gemer darn a ro
Darn zo bet ha darn a vo
Dastum da holl nerzh ha sko !
Sko kalet war an annev
Etre kuzh-heol ha beure
Antronoz vo tarzh-an-deiz
Darn a ved ha darn a had
Darn a dremen darn a bad
Darn a c'houzañv hag a wad
Darn a gar ha darn a gas
Darn a c'hloaz ha darn a laz
Taolioù teod ha taolioù bazh
Darn a goazh ha darn a gresk
Darn a oar ha darn a zes
Pep gouiziegezh a zo bresk
Darn zo du ha darn zo gwenn

Da bep hini e groc'hen
Gwashañ karc'har da Vab-den
Kaer 'po klask ha klask bepred
Gwashoc'h toull-bac'h na po ket
Kredenn ebet hep diskred
Darn a ren ha darn a sent
Forzh deñved zo war an hent
Klask e pelec'h 'mañ ar sent
Stourm en noazh a-wel d'an holl
Neb a ouzomp a vo koll
Eñ zo sot ha hi zo foll
Daoust dezhañ ha daoust dezhi
Brezel zo e pep hini
Da-unan out hag e vi
Kof-ha-kof ha stok-ha-stok
Darn a bak ha darn a bok
Darn a lip ha darn a grog
Seurt dit-te n'eus ket nemeur
Tremen ra pep tra ma breur
Koulz ar bleunioù hag ar fleur
Kas da erv betek penn
Treiñ a ra ar blanedenn
Tremen a ri 'vel un tenn
[...]

1996-1999

PAOL KEINEG

NOMENOE

E koun Jakez RIOU

O ! distroet eus ar brezel
a-enep an estrañjour
Nomenoe an nav eskopti
deut eus an oabl glas
war e varc'h ramzel
deut eus delienn ar rozenn-gi
deut eus ar saoj hag ar vent c'houez
deut eus neizh ar glozard hag al laouenan
Nomenoe deut eus ar vuhez
evit kanañ al labour
evit kanañ al labourer o kestañ al levenez
evit kreskiñ kanaouennoù ruz ar c'hilhog
evit pourvezañ gant laezh tomm kof ar vugale
evit saveteiñ an edoù o vreinañ er parkeier
Nomenoe-e-gant-torgenn
astennet meilh e dorn
davet an eostoù ruz.

1967 (AL LIAMM n. 121, p. 141)

ROUANTELEZH

(AN NOZ - tamm bet dibabet gant Y.B. Piriou 1971)

En avel e tremen nijadeg an trenioù ha kaouadoù moked
Goulennata 'ran ar chouchenn kousket e-barzh ar fustoù.
Amañ out. Stok ouzhin. Tomm. Bugel genidik eus ur vro

Leun a vengleuzioù.
Ur vro enni gwazhied houarn ha glaou
Eno an huzil a wisk ar raden ha gloan an dañvad
Gant ur c'hozh vroz-hkoroll.
Koantenn morvitellet war aros ar bigi
War dal ar menezioù
Pennaouerez gwennilied terzhiennek
O spinañ gant da jod koural al lennoù glas.
Emaout o c'hourvez e glaou ar mengleuzioù
Ha dre c'halloud da fronelloù
Sec'hañ a rez glizh va daoulagad.
Hag an noz a gouezh war ar bed
An noz ha plomm he flegioù-mor
An noz lec'h ma ren ar bleizi
An noz gant kirri-nij a zoug an ankou war o c'hein
- Ar c'helaouennoù hen skriv bemdeiz
Emañ mil viet-kong [sic*] o vreinañ e-touez ar rizegi
Hep kontañ ar maouezed dibenn hag ar vugale divamm
Sed an noz e pep lec'h
Ma youc'her forzh d'ar vuhez
Ma tro da soudard pep micherour ha pep kouer.
An noz poblet gant tud reizh ha c'hwerv
Hag a gondaon ar brezel.
* (reizh >) mil Viet-cong zo (& 'z eus / Emañ ar mil... - Y.G.)

1967 (AL LIAMM n. 121, p. 143-4)

TRANSOCEAN BREST

Mont a raio bremaik betek al labouradeg
Kribañ a ra he blev da c'hortoz
Livañ he daoulagad dirak ar melezour
Blazata gorrek he dijuniñ
Hel lavarout a ra e-barzh ar c'helaouennoù :
Eürus eo an Itron Couff er vro-mañ.
Ar micherouezed avat n'o deus ket amzer da gribañ o blev
nag amzer da livañ o daoulagad
nag amzer da zebriñ
Ar micherouezed o deus goprou reuzeudik
Rankout a reont labourat hag ampletiñ
muioc'h bepred muioc'h
Ar micherouezed n'o deus ket ar gwir da ganañ
Ar micherouezed n'o deus ket ar gwir da c'hoarzhin
Ar micherouezed n'ouzont ket mouse'hoarzhin.
Ar micherouezed o deus daeloù en o mouezh
Ar micherouezed o deus grozol en o mouezh
tammoù gwer torret en o mouezh
Argaset distrujet freuzet
pep devezh eus hor buhez
i, kenseurtezed, c'hoarezed hor buhez.
Hel lavarout a ra an Itron Couff er c'helaouennoù :
Eürus eo en hor bro.
An Itron Couff a zo* gwreg unan eus renerien al labouradeg.
Kamaraded
ha bez' ez eus un eürusted hag un dazont
evit an drevadennourien e Breizh ?
* (gwell >) eo

1971 (kanet gant Gweltaz)

NANN, N'ON KET GALL

Goulou va zi, ar plantenoù gleb,
meurdez ar re baour, karantez ar frankiz,
an trenioù spernek o leskiñ,
ar c'hevnik hag an togoù-touseg,
an heol war an erc'h,
an dud garv o stourm,
an enoe hag ar c'hoant, kousk al lenn,
bleuiennig an dispac'h,
un enor-bevañ nevez.
Ac'hanta c'hwi perak ober ur Gall ac'hanon ?

1971

Kaset on bet d'ar zal a zo e penn an trepas
En tu all d'an nor emañ va gwele
Tremen a ra toud an dud dirazon
An eil war-lerc'h egile
Sur e yelo gwelloc'h an traoù ganeoc'h
Gouest oc'h da gas ho karr hoc'h-unan
An nevez-amzer 'ni eo a zo er-maez
Ha me va divrec'h war al liñselioù
Ne lavaran na ger na grik
Dre guz e vousec'hoarzh
D'o soñj e penn an hent en em gavan
Koulskoude fiziañs am eus me
E medisinerezh an amzer-da-zont.

1973 (p. 14)

*

SLAPPING THE EARS AND FACE WITH OPEN HANDS

Va ano : diod a ouenn
va ano : dilabour diod
va ano : bez digroaz
n'eo ket skañv va zristidigezh
kanet en deus ar c'hilhog
met ne sav ket an heol
noz eo noz eo atao
gortoz a ran
gortoz a ran bleuñvidigezh
va c'hig finouc'hellet.

1973 (p. 72)

*

Du eo an noz
azezet on war an traezh
an dour a darav an tevenn
al lano a lam ar roudoù
ha va-unan azezet war an draezhenn
e adlavar
en ur silañ an traezh etre va bizied
« Iwerzhon Iwerzhon »
bloñset gant ur garantez c'hloazus
ha gant un diarvar.

1973 (p. 116)

ERWAN EVENOU

PLOUK

Arab, va breur karet,
te hag a c'halvan dre da anv,
Abdelaziz, Hafnaoui, Djellaledin,
hiraezh am eus ouzhit-te,
ouzh da vousec'hoarzh, ouzh da lagad tan,
te, an trec'hour meur,
ar merzher meur,
askre ar bed,
nann, sell ouzhin,
nann, m'henn tou dit,
n'on ket gall evit ur gweneg,
me, da vreur,
Rodouan,
ha koun ac'h eus ?
Ha koun ac'h eus ag hor c'hoarioù feuls
war draezh ar stank ?
Ha koun ac'h eus
ag hon troioù krapat dre ar menez ?
Ha koun ac'h eus
ag an deiz m'ho kuitais,
leun va daoulagad gant an dour, gant an doan ?
N'hoc'h eus ket gwelet ?
Ha dirak ar gwenn-ha-du bihan
a-ispilh 'us d'ho kwele,
Ali, Mohammed, Ahsen,
pa vagit ur soñj bennak evit va bro,
soñjit ivez :
eñ zo Arab ivez.
Pa welan va foblad reuzeudik,
laosk, pilpous, hag estren dezhi hec'h-unan,
em eus c'hoant da vout Arab. [...]
Lavaret hoc'h eus din « breur »,
ha va aspedet da chom en ho mesk,
ha desket din gerioù ho Tiouganer.
Na kaer e oa !
Siwazh, n'on ken nemet ur Plouk !

Ar Faoued, eost 1967

*

BREZHONEG

Brezhoneg,
yezh ar vezh,
truilhenn an truilhenneg,
pilhoù ar pilhaouër ;
brezhoneg,
mez e yezh
e kerc'henn an tavanteg,
ezhomm an ezhommeg,
fankenn ar fankigell ;
o ! krenañ 'ray da vuzell sklas
ha birviñ da wad en e wazhied

pa zistagi 'tal ar julod
ar ger milliget :
brezhoneg !

Ar Faoued, du 1967

*

O JELKENN VARA

Emañ Salah vras o vresañ erc'h ar straedoù. A-vec'h ma tizh e sell poellek hag e dammig mourrou melen diskouez ez eus ur c'hrennard anezhañ, ken berr ha ken treut eo e gorf. Kêr Aïn-El-Ouled n'eo ket drant hiziv. Nebeut a dud er-maez, nebeut a girri, ne weler a bep tu nemet chas kastiz ha kizhier naoniek. Un evnig marv a zo astennet war ar chaoser.

Daou zen yaouank a zibouk diouzh dor-dal ur mell ti gwenn. Mantelloù tev a zo war o divskoaz hag e c'hoarzhont. Dont a reont betek Salah ha sellout outañ [o >] en ur zispourbellañ o daoulagad :

« Ur c'hi gouez, diwallit ouzh ar gounnar ! »

An hini brasañ a grog en e elgez gant fent.

Salah n'en deus ket o gwelet...

Stag eo e spered ouzh an traoù a gar, ouzh kement tra vourrus a gav war e hent : setu Mercedes bras ar mezeg : n'eus ket miz en deus e zegemeret ! Lufrañ a ra gwashoc'h eget un diamant ! N'eus ket pell eo bet lakaet er-maez, rak ne spurmanter ket an disterañ malzenn erc'h outañ. Tomm e tle bezañ e garrdi, sur ! An tizhverker a sav da 180 kilometrad- eur ! Sell pegen kaer eo ar c'hadoriou ! Na brav e vezer er mekanik-se ! Un deiz marteze em bo ur Mercedes ivez, ur Mercedes brasoc'h c'hoazh, e-giz ar vinistred, hag ur c'harr-nij bihan...

A-daol-trumm, e tro e soñj gant e dad. Div sizhun a zo abaoe m'eo deut d'o gwelout, ha n'en doa netra gantañ. Gwechall e tegase ur galetez pe ziv, met treutoc'h-treutañ eo ar geusteuenn ganto ivez, en douâr. C'hoarzhin a ra Salah en e greiz.

Setu eñ degouezhet gant leurenn an ti-kêr. Bez' eus tri bugelig o kloc'hañ : « Sadaga ! Sadaga ! »

Ar gwener eo, deiz Doue : ne vez ket nac'het an aluzen hiziv. Salah a chom a-sav o vousec'hoarzhin. Ar baotredigoù ne daolont ket pled outañ. En em gannañ 'reont evit un doro (pemp lur kozh). Aes eo astenn an dorn : a dra sur e c'heller dastum peadra da brenañ ul lur bara da ziwezh an devezh. Gleb eo e veg da Salah. Ur galv enkrezet a sav diouzh e askre. Ne zere ket ouzh ur studier kestral e vara koulskoude...

1966-1967 (AL LIAMM n. 121, p. 151-2...)

*

KONTADENNOU EUS AR BROIOU TOMM

Tostaad a rae C'hanga Sidi Nadji, ur gêr vihan e toull-dor ar Sac'hara. A-zehoù e save menezioù uhel-uhel an Aoures, gant o c'hurunenn koad sedres war beg o c'hloppenou, ha diragomp en dias, e tarzhe ar c'hentañ gwez-palmes : pebezh kemm, heñ ?

Sioul-logod eo ar vugale. Ur mousc'hoarzh a bar war diweus ar mestr : nann, n'en deus ket gwelet sedres ha palmes war ar memes tro, nemed lâred a ra beb taol, da vrawaad ar gontadenn...

A-greis-oll, bugale, e voe klewet ur strakadenn voud, hag ar c'harrtan a rimpas diwar an hent skossellet... Unan eus ar rodoù a oa pladet !... Ha ni da chañch rod : dibistig e oa ar golo koulskoude, tach ebed sanket e-barzh.

Ur maen, marse, eme Lazhar (Lazhar oa hanw ma c'hensort). Ya, ur maen milliget, pe c'hoazh an tommder, rag ar c'hirri ne vez ket braw deze pa dro liw an amzer ken trumm...

Bo ! 'm boa respontet, « e C'hanga e c'houlennimp peadra da gempenn ar rod ».

Kompes e oa deut an hent. Tomm an traoù, daoust da vis Kerzu. Ar geot a oa aet rouez da vad (ha pa lâran geot, c'hwi moarvad ho pije lâret krak lann kras ha treudig, kaled da beuriñ da neb n'eo ket kañval pe gasellenn...). Huchun a save a-dreñv d'ar wetur. Pelloc'h a-dreus al latar e welemp mogerioù ar vourc'hadenn. Tost oamp bremañ : mogerioù pri, ruz-ruz, a c'hronne kêr penn-dabenn.

Ne oant ket gwall uhel, rag ar re o doa savet aneze na vese mein na simant gante : prisius e oant bet evelato, gwechall-gozh, da zifenn ar vourc'h ouzh al làeron a rede en deserzh en ur skrapad dates ha gwinizh a-hed o hent. Eürusamant e vez peuc'hoc'h an traoù er Sac'hara hiziv 'n deiz : digor-frank e oa an dorjoù enta, kollet ar prenn hag ar sparl aneze pell 'oa. Ha ni dreist d'an treusioù. Ar c'hwiltoused a zerede a beb tu : « N'eus den dre amañ a zo awalc'h ewid renkañ ur rod ? » eme Lazhar en arabeg (me a zrailhe un tamm arabeg iwe, evel-just, med ma c'hamarad a vese kalz distagelletoc'h e deod, hag ur jubennour eus an dibab a oa anezañ war ar marc'had).

1975-1983 (PLANEDENN n. 11, p. 3-4)

UR VEAJ KENTELIUS

N'eus ket gwall bell 'm eus bet tro da dreusiñ un tamm mad eus ar Frañs, ha Bro-Spagn en he fezh... Re hir e vije din kontañ deoc'h

dre ar munud kement tra gàer am eus bet gwelet eno ; koulskoude 'm eus c'hoant da gomz deoc'h eus diw vro vihan kavet war ma hent, diw vro heñvel a-walc'h ouzh Breizh e meur a geñver : heni ar Vasked (Euskadi) ha Katalonia...

Pamplona eo kêr-benn Bro-Navarra. Aliet oa bet deomp tremen dre eno, peogwir e vez sioulloc'h ar bed du-se. Ema Navarra unan eus ar proviñsoù bask, koulskoude Navarris n'o doa ket en em lakaet eus tu ar republikaned en amzer bresel-diabarzh Bro-Spagn...

Ouzhpenn-se, an tri c'hard eus Bro-Navarra zo aet da get ar yezh kozh enne, hag al lod brassañ eus Navarris ne ousont ket ken med spagnoleg : darn aneze n'en em santont ket Bask da vad (evel darn eus tud Naoned, siwazh deze !)... Hag evelkent, na pegen bras e voe hon estlamm hag hon sabatur o weled, a-hed an hent-bras trema Pamplona, sloganou newez-liwet war ar maen, e baskeg an oll aneze, da c'herwel Navarris da'n em unvaniñ gant ar Vasked all ewid gonid assambles ar frankis hag an emrenerezh ! Rag ar Vasked ne faot ket deze koll ul lodenn eus o bro, evelomp-ni Bretoned pa savomp eneb an disrann etre Naoned hag ar peurrest eus Breizh...

Paol NORVES (**POBL VREIZH** n. 118, p. 4 - 1979)

*

NIKOLAZIG AR BROIOU TOMM AR BIRC'HIRINED

Gor oa an amzer en deiz ma kuitajomp Koustantina. Frond pounner ar pin o virviñ a veske gant c'hwezh skildous an talbennoù beton poazh.

Poukoc'h c'hoazh e oa, e-barzh tren kozh Kerfulup. An dour a bizenne diwar ividig ma zadig daougrommet. Ma breurig ha me a stleje pep a valizenn karget da darzhañ. Fiziet oa bet ennomp, ouzhpenn ar gont, div banerad bitailh o flaeriañ un doñjer hag o tennañ kelien adaoladoù.

Ma roched a bege ouzh ma bruski, hag em gaol e oa ken chenket ma c'hroc'hen ma rampen e-giz ur marc'heger dianket e roñse gantañ. Deviñ 'rae ma gourlañchenn, hag emichañs e oa aet puñs ma c'horf da hesk, e-mod-all am bije gouelet puilh gant ar ranngalon, ha pa welen ma c'hêrig c'henidik o pellaat, pintet war he mell roc'hell serzh... A-daol-trumm e teue lure din : lârit 'ta ma ne vez ket brav ivez trotal e gwasked klouar ar pinegi klet, ha patouilhath noazh-dibourc'h e-barzh un oglennad fresk, dindan lagad flamm an heol grizias !... Un tamm mat diskiant an dud vras evelkent, atav o klemm war-lerc'h gwenneien, hag a-vec'h rozellet ur yoc'hadig, o foetañ 'nezhe 'kreiz ar mor !

En amzer-se, e veze kaset an trenioù gant marc'h-du Satanaz o tihostal a-hed an hent-houarn en ur zic'hwezhañ e vogasenn vlazer.

Erru e gar Kerfulup, n'oa ket pell ma c'halon evit heugañ. Ar glaou malet a varelle ma bragoù-berr hag a c'hlude ouzh ma minig mouest.

N'oamp ket diskennet mat eus hor c'haoter rodaouek ma save anal but ar porzh-mor em fronelloù, ur veskailhez goumon brein hag eoul-douar rostet, temzet gant teil ar chas ha stroazh ar glaskerien-vara. Dre ma tostaemp d'al laboù-bras e trenke ar flaer, maget gant ter fresk ar bigi-pesketa nevez-gwisponet hag avel c'hwerv ar varc'hadourezh o preñvedañ a-hed ar c'haeioù.

« Hastit founnus ! » a hope ma mamm, an tan en he divjod.

(p. 43-44)

*

FARDAN UR C'HOKTELL MOLOTOV

Pemod fardañ ur c'hoktell Molotov, aze 'oa 'n dalc'h !... Bet oan o welet holl zoktored an Emsav, kelennerien war ar brezhoneg koulz ha prederourien war ar politik, ar re a vagen fiziañs enne da nebeutañ : hini ebet ne ouie diouzh ar seurt koktelloù !

Evit Fañch, ne ziskoueze ket beg e fri. O ! n'en doa ket lâret nann, met ar c'hazh gleb-se a chome souchet en e doull gant e revriad spont. Ar ganaz !

Neuze 'yin ma-unan, mar bez ret !

Lakaet am boa ma soñj e tailhanterezh ur vourc'hadenn nepell diouzh an Dirvid. Er c'hanton amezek evelato, gant aon na gouezhfe an diskred warnon... Bep eil deiz e c'haolien ma c'hozh belo hag en em laeren, hep rannañ grik a-zivout ma zroiad. Erru eno, e raen un tremen-distremen dirak kastell-kreñv an enebourien, ha teurel selloù a-gorn ouzh ar prenestroù, en ur ober van da c'hwilostat. Gast !

Barrennoù fetis a oa : poan a vije bet o silañ ur vi-houadez...

Penaos strinkañ ma c'hoktellig e-barzh ? Heskenniñ unan eus an houarnennoù milliget ? Se a c'houlo amzer, hag a raio trouz !... En entremar an Nikolaz... Padal ne vefe ket brav din seveniñ ur gefridi ken enorus a-bempoù ha dreist penn biz : « Emañ daoulagad ar bobl o parañ warnoc'h ! » en doa diskleriet an denjentil. Unan ha ne oa ket forzh piv, me 'bari : pa vo digabestr ar Vro, am bo koñchenn outañ adarre, sur eo 'n dra-se ! Furoc'h sentiñ aketus, kuit a daol kamm...

Ur voutailhig lank marse, da sankañ etre div varrenn ? ya 'vat ! Met koktellig ne dalv ket koktellig : ar vezh warnon ma ne vo ket pulluc'het an ti en e bezh !

Evel-just ne chomen ket da stranal, e ken kaz ma vefe taolet pled ouzhin. Pa dregerne pazoù gwaz pe vaouez a-dreñv d'am c'hein, e santen yenijenn o sell war ma chouk ; hag e pennfollen, krog ar skamp ennon, aet ma c'horf rac'h e dour... (p. 150)

*

TOENN BRO-EUSKADI

Koshaat a rae an deiz. Latar fetis a save diouzh ar c'hornôg, o pakañ ar c'hernioù a bell da bell. Ur c'houeliad avel fresk a goeñve hor blevichennoù. Markoloù guped melen a droienne a-us d'hor pennoù, disafarkaer, neuz gante da guriuziñ. Ma c'hamarad a vantas e viz da verkañ din hor goudor evit an noz : ur meni kraou souchet e kazel an Orhy, teir moger maen hag un doenn houarn kannet. Dre ma tostaemp, e pare sell ruz an heol toc'hor warnañ. Lizherennoù divent a oa gwisponet : « EZ ! » a youc'he ar vein. « EUSKADI TA ASKATASUNA ! »

Erru oamp en no man's land...

Manech neuze a gavas liv fall warnon : ya, goût a ouien e teufe poent kimiadiñ, hag e rankfen bale moan etre glac'har ha tonkad, dispartiet diouzh ma c'heneil diwezhañ... Klask farsal a rae an treizhour :

« 'Peus mann da zoujañ ken, ma faotr : hiviziken emaoe'h dindan warez Euskariz, hag amañ emaint er gêr, e-tailh doueed Gres kozh war beg an Olimp ! Charlez Veur zoken a oa manet bourdet gwechall, pemp lev ac'halen, friket e arme rouflus ha kognet e niz karet gant un dornadig Basked kadarn. »

(p. 222-3)

*

'TI A'LI

« Perzh 'peus kemeret er gann ? »

Mezhekaet e oa. N'eo ket mez h un den kablus ; hini ar furnez kentoc'h :

« Mui pe vui... Tamm pe damm... »

Me a ouie-me n'en doa morse dihanet a vrezeliañ, dibo a 'n amzer ma c'h uze e vragoù berr war skiñvier koad hor skolig c'hall... Hag eñ raktal, gant ur mousc'hoarzh :

« 'Rez ket bil : n'am eus lazhet gour. »

Len a reas war maboù ma daoulagad penaos ne vijen ket savet a-enep, troet ma oa ma c'huti a-gozh...

« Ur brezel diskiant, diskleriet dre faot un toulladig pitaoded fall. Ar Frañsizen yaouank eus bro Frañs, sachet eus o c'hêriadennoù ha fennet er vro-mañ a-vatimantadoù, ar re-se a heuge kement ha ni o skuilhañ ar gwad hag o c'hwezhañ an tan. Pa veze an tu kreñv ganimp, e laoskemp anezhe da vont dibistig... Ma kouezhe hor c'hrabanou war an harz-lammerien avat, â ma breur ! an dro-se 'veze ur c'hoari all... »

Tevel a reas A'li adarre : n'en doa ket c'hoant da zezrevell ar c'hoari.

A wir galon e c'hoarzh al lapous evelkent, pa'm boa kofesaet dezhañ ne oan ket gall, hag edon o'n em bilañ hardizh gant ar C'hallaoued ivez :

« Aywa ! Te zo mao ? » emezañ. « Goût a rez brezhoneg neuze ?... Ar c'habiten a veze o c'halipat war hol lerc'h en Djebêl, hennezh a gomze brezhoneg en e radio-brezel, bete-goût e vemp bet gouest d'e selaou : padal hor boa-ni difoupet ur paour-kaezh diaoul bet dek vloaz o labourat e Breizh, da ober ar jubennour evidomp !... Paket an ofiser ! Ha ha ! »

Derc'hel a rae gant e roud :

« Soñj 'ta, Nikolaz, e c'hallfemp bout en em gavet tal-ouzh-tal, gant pep a fuzuilh, e brousgwezioù ar menezioù. »

Me a yae ar fulor ruz ennon o klevet ar seurt, ken e vane sebezet ma fellagha. Diskuliañ 'ris dezhañ pezh na ouie ket ar C'hallaoued ounan : penaos am boa difretet brav er memes tu gant an F.L.N. ivez... Met ne oa ket ar paotr evit heuliañ dre ar munudig kildroennoù ma frederiadur :

« Traoù kozh ! » a huanade, da glozañ an tabut.

1977-1983 (HOR YEZH, 1991, p. 281)

YOUENN BRUSQ

PREDER

... En hor yezh-ni, an hanw-se
A zasson, a strak, a darzh,
Gis trous klezeier Nevenoe.
Gis speññadennoù Alan al Louarn.
E-gis garmoù dispac'h Ar Balp
Hag e Vonedoù Ruz :
... « FRANKIS » !...

1979 (**POBL VREIZH** n. 118, p. 11)

*

AR PEZH NA'M EUS KET LAVARET DA V/MISS « MONDE »

Al lanoioù du ! Ur pezh kàer ! Ha gwelet ho peus un draezhenn lous bennag ur wech deuet an hañv ? Lavarit din 'ta. Nann ! Rag toud ar pezh a oa d'ober zo bet gwraet. Bewech. Ha gant an ostilhoù ar muiañ « sofistiket » (deuet eo ganin), beteg bouestoù houarn-gwenn, beskennoù ; ha kement-se digernes. War a lavarar, e oa tud, zokén, gant spoue. Spontus ! (daoust d'ar ger bezañ hañval awalc'h, n'eo ket merk ar spoue an heni eo).

« Ya, med ! », a lavaroc'h din, « hag ar besketaerien ? ». Rag ne zeu ket toud ar mazout d'ar c'hostez (d'an aod) anezañ ; mont a ra lod d'ar strad iwe. Diouzh a lavarar, e raer dezañ mont d'ar « sont » (d'ar strad, gouelediñ). Mad ! Ha neuse ? Ne soñj ket deoc'h, koulskoude, emae o vont da lesel al lorgnes-se da zont da labezañ traezh an douristed ? Eo ? Ha sorc'henniñ a rit ? Forzh penaos, ne chom ket mui a blass ewid e lakaad, rag ar c'hoajoù trowar-dro da Gemper zo leun-tenn. Setu, kea, ar besketaerien...

Ha memes, ma teufe ar pesked da vankoud, e c'halla ar besketaerien chañch micher ; 'n em « reussikliñ » 'gis a lavarar bremañ. Perag ne 'h afent ket da zilouserien traezhennoù ? Han ! Ne soñj ket deoc'h e vefe ur vicher vad honnezh ? [...]

« Hag an dilabour ? » Petra, an dilabour ? Bras awalc'h eo ar bed ewid an heni en deus c'hoant da c'hounid e voued. Ne soñj ket deoc'h zo moian da gavoud labour lec'h-pe-lec'h ?

Gwerzhañ essañs er Sahara pe tapan balafenned en Amazonia ? Mes nann ! Deuet eo an dud da vezañ re lorc'hus, ar re yaouank dreistoll. Ha setu ar gitoniou, ar « gwenn-ha-du », h.a., o tont ermaes adarre. Ha koulskoude n'eo ket al labour a vank. E Breizh zokén...

1981 (**POBL VREIZH** n. 133, p. 6-7)

*

TENZOR KER-IZ

Hervez 'm-eus klevet lavar, aotrou, emao e klask penn deuz Kêr-Iz, hag a zo anezo o-deus kontet deoh toud beb sort koñchennou. Arabad deoh chilou an dekonerien-ze, kar toud ar pez o-deus kontet deoh n'eo ken nemed raonerez, mad da laki ar vugale da gousked.

Neket evid fogasi, mez, ma zo eun 'hall lavar deoh pleh emei eo me 'n hi eo. Pugur on bet en enni. Deuz an dra-ze zo ouspenn evid hanter-kant vloaz. Ga' Jul « ar born » 'oan er mor. Neket e ano 'ni oa, mez e-giz-se 'oa bet lesanvet dohpenn d'e lagad. Amañ zo anezo, en-dro deom, o-deus anavezet Jul, ha mad memez. Hag e ganot ive, ar « Marh-mor » e ano.

'M-eus ket choñj deuz e umero 'vad, mez an dra-ze 'ra netra.

Petra 'maoh e lavar ? O ! koulskoude ive ! Choñjal 'ra deoh e talv ar boan ? Añfin ! 'vid nompaz veksi ahanoh ; eur banne gwin, kwa !

Eur frapadig zo eo maro Jul. Ar paour-kêz den paoul 'n-oa ket mui toud e benn anezañ a-raog kuitaad ar bed-mañ. 'Ree ken redeg 'tro kêr – hag ober papigo (ar zod) ganin – en eur choual :

- « Nestig an togn 'n-eus gwel't aour Kêr-Iz. Nestig an togn 'n-eus gwel't diamañchou Kêr-Iz. »

Me 'ni eo Nest an togn. Ma ano bihan zo Ernest hag « an togn » dohpenn d'am fri. Dekoa da lak' ahanon da baki reorajou méz pa veze goulet ganin hag-eñ 'oa gwir ar pez a gonte dre aze.

Añfin ! bremañ 'hallan lavar 'oa gwir...

1988 (**BRUD NEVEZ** n. 118, p. 13-14)

HAIKU

An avel a vergn,
dirag ma dor, relegou
an hañv : deliou maro.

05-01-1990

Etre ma lagad
hag an oabl, ouz e skilfa,
ar wennili.

25-07-1990

Ar stered a gouez,
evel laboused lazet,
en noz-mañ a viz Eost.

06-08-1986 (**BRUD NEVEZ** 1991 - n. 148, p. 5-6)

*

Loar, ma mignonez !
taol evez ouz ma sekrejou,
rag an avel o skuill...
'Teus ket selaouet
ma barzoneg, balafenn,
eur vleunienn 'oa war da hent.

1997 (**BRUD NEVEZ** 1997 - n. 202, p. 7-8)

NAIG ROZMOR

EN ANO AR GARANTEZ

En ano ar bugel bronduet gand e dud vezo,
En ano ar plahig gwerzet d'ar pinvidig,
En ano ar mevel gwallgaset gand e vestr,
En ano ar hlañvour ha ne ehan ket da vervel,
En ano an den o preja gand eur voestad fourmaj-ki,
En ano ar hi staget ouz eur wezenn da hedal ar maro,
Me a greñjfe ouzit... o va Doue !

1977

*

MAMM, EVIDOUT

Mamm, evidout e rin eur c'holier
gand perlez va daelou.
Dija, evid orni da zivrec'h,
Ar stered o-deus kizellet
kelhou a c'houlou.
Med kolier va glahar,
ouz da c'houzoug,
a skeudo evel eul luhedenn a geuz
da va mankou en da geñver.

*

DAOUARN VA ZAD

An dour a deu e va daoulagad
Pa zoñjan e daouarn va zad !
Daouarn eur c'houer, rouz ha fraillet
Evel an douar pa vez skarnilet
Gant avel pud an hanternoz
Ledan 'oant evel golvaziou
Digoret gand ar gwall labouriou
Med pa drohent deom or bara

Evel re ar beleg d'ar gorreou
Daouarn va zad a skuille grasou.

*

IMRAM

Hag echu eo da Imram er baliou kosmek ?
Ha kavet e-peus dor-dal ar baradoz keltiek ?
Santez Anna ha Sant Brendan o-dezo da henchet
'Vo deuet d'az tiambroug kerKent ha dilestret.
N'oas nemed eur c'hantread kollet er bedou yen
Heb nadoz-vor na kartenn, da unan en anken
Kest speredel da ganaouenn 'deus rentet dit endro
Da inizi dibosubl dreist ar moriou garo.

EN ANO AR FRANKIZ

Malloz d'ar jadenn
A zalh al loen
E penn e nask !
Malloz d'ar gaoued
Ivern laboused
Ken dibehed !
Malloz d'ar walenn
Pa stag an den
Lec'h ne gar ken !

1995 (p. 48)

*

FALTAZI

Na berr eo peb tra !
Tañvaet am-eus va henta karantez
E beg eun dourell,
Gand an avel o trei en-dro din,
Ne oan nemed eun êzennig
O klask tapoud al loar
Med al loar a oa re uhel,
Setu am-eus faziet,
O c'hoantaad al loar
A oa war al lenn
E penn an tevenn.

1995 (p. 179)

*

ITRON VARIA AN DAELOU KUZ

Itron Varia an daelou kuz,
Ni en em anavez !
Pa zoñj d'an dud on-me eüruz,
C'hwi 'oar ar wirionez.
Va halon 'vez moustret aliez
Ken a ziver ar gwad
Berad ha berad mesket didruez
Gant dour va daoulagad.
Toullet eo bet din va bez ez-veo,
Prest 'oant d'am douara,
N'em-boa ket echu pignad ar zav
A gas d'am Golgota* [...]

1995 (p. 193)

* Awenet gant marv kriz he merc'h (1983), emezi, evel « Oféli » (p. 195), Letani d'an dour (p. 197), « Al Labous gwenn » (p. 203), « Proella » (p. 204)

*

AL LABOUS GWENN*

Eul labous gwenn war vord va halon a gane
Eul labous gwenn a gane noz-de
Nijet eo kuit va labousig gwenn
Eul labous du 'zo deuet en e leh.
Klevet e-noa galv inizi marzuz
Inizi moriou an hanternoz
E Tir 'na nog
Ar yaouankiz peurbadel
Leh n'eus na noz na glahar e-béd.
Al labous du ne hello maga karantez
Hag e varvo pa zavo an deiz
Dond ray en-dro va labousig gwenn
En eur dridal pa deuo va zro.

1995 (p. 203)

Barzhoneg, evel « Oféli », laket sonerezh warno gant René Abjean evit laz-kanañ « Anna Vreiz ».

*

LESKIT 'O*

An aotrou person a oa er gador-zarmon o skanbenni war e barrezioniz :

- « Toud e vezoh daonet, emezañ, pegwir n'en em garit ket etrezoh... ne garit ket ahanon-me zoken pa ne lakit gwenneg ebed er plad... d'an ivern ho-peus da vond. »

Hag eñ staga da zisplega poaniou an ivern : Diaoulou droug e pep korn o vrouda ar re zaonet gand o ferhier, tan ha moged, netra da eva... ha fin ebed d'o zourmant.

E lost an iliz oa unan o c'hoarzin 'pez ma helle tra ma kleve ar person o tisplega.

- « 'Peus ket a véz o c'hoarzin pa glevet petra or-beus da dapa ? », a c'houlennas sioul e amezog outañ.

- « O ! », a respontas, gwaz a ze evidoc'h, me ne ran ket a forz, n'on ket euz ar barrez. »

1989 (p. 8)

* leskit 'o : leskit anezo.

*

AR MESTR

ARVEST KENTA

PER - N'eo ket tomm, paotred !

CHOB - Nann, binim a jom en êzenn.

CHAMAR - Reo adarre warhoaz.

PER - Ya, gwall ziskohenn eo an amzer.

AR VAMM - Hag al loar o kreski.

AN TAD - Mad eo, barreg om ; ma chom an avel en uhel beteg fin ar zizun, me 'zo kontant da baria ouzoh e vezo echu an hada patatez er bloaz-mañ e Kêr-ar-bleiz, a-raog na vezo komañset e leh all.

CHOB - Posubl eo.

CHAMAR - Petra 'fell deoh, tudou, n'eus ket par d'an oustillou da ober dillo... siwaz evid c'hoaz n'eus ket kalz diouto en on touez.

AN TAD - Stankaad a rint buan bremañ, gweled a reoh.

PER - Da hedall ni on-eus chañs da labourad ganto peogwir e-peus diouto, Herve, hag on-eus gouezet en em renka evid profita toud anezo.

AN TAD - Lavar 'ta, Per, on-eus ar chañs d'en em glevet kenetrezom er hontre. Me a brest deoh va oustillou ha c'hwi a brest din ho tivreh... kitez om hag al labour a ya buannoh en-dro ganeom toud... Petra 'zo kaeroh ?

CHOB - N'eus forz, Herve, roet 'peus deom da zoñjal abaoe ar c'hweh vloaz m'emaout o chom e Kêr-ar-bleiz hag anaoudegez-vad a dleom kaoud dit.

AN TAD - Anaoudegez-vad petra ?

CHOB - Eo, Herve, diskouezet e-peus deom e rankem en em zikour ma felle deom padoud.

*

AR VAMM - Deus e-kichenn an tan, va den paour ; aze e-pezo riou.

AN TAD - Ya, marteze.

(Dond a ra e-keñver an tan ; Mari a daol eur hef e-barz an oaled hag a ya da azeza ouz taol).

AN TAD - Klevet e-peus evel don ?

AR VAMM - Siwaz !

AN TAD - A-greiz m'edom ken eüruz ! O vond a-benn ar fin da zevel eun tammig or hein... Setu-ni diskaret krenn evel gand eur gorventenn ! Emaom emberr diloj ha rivinet, ha gwas a 'zo, rivinet gand eur beleg. Ha me, paour-kêz genaoueg, am-boa kement a fiziañs ennañ hag e Doue e-unan... Doue ?... Doue a lavaran ? Med piou eo hennez 'ta pa houzañv laeron e-touez e veleien ? Ya, piou eo hennez hag e peleh ema d'an eur-mañ o selled va gwaska ken didruez ? C'hoarzet 'z eus bet din aliez ablamour d'am japeled atao em godell, med sell mad, diwar hizio ne vezo ket greet ken.

(Dre ma'z eo savet an ton, Anaig hag he-deus klevet, a deu sioulig, diarhen, en he hiviz-noz, da weled petra 'zo c'hoarvezet ; klevet a ra he zad o vallozi en eur deurel e japeled en tan).

AR VAMM (Spontet) - Parce Domine !*

(Ar vamm a stag da ouela beteg ma sioula an tad. Lavared a ra d'e wreg) :

AN TAD (Douseet e vouez) - N'ez ket da ouela, Mari : droug a errufe ganez, soñj en da ziou verhig emout va divreh ganen, ne vanko ket a vara deom.

AR VAMM - Ya, koulz eo deom mond da hourvez ha goude ma ne hellfem ket kousked.

*Parce domine (ho pet truez, Aotrou - & Parce populo tuo – ho pet truez deus ho pobl – Y.G.)

*

ARVEST III

SPARFELL - Ne welan ket petra 'fell deoh lavared, aotrou Person.

AR PERSON (Rog) - E gwirionez, ne welez ket ? Ne welez ket kennebeud, kredabl braz, an dismegañs o koueza, euz da berz, war an Iliz a-bez ? Ne glevez ket o sevel beteg ennout kounnar an dud diwar ar mêz gwasket gand mistri euz da zeurt ? Daoust hag-eñ e vefes dall evel ma'z out bouzar ? Penaoz e kredez c'hoaz bale, te, penn-kaoz ar reveulzi ? Te, eur beleg ! Ankounac'haet e-peus 'ta komzou an Aviel pa lavar deom :

« Malloz d'an hini a voe penn-kaoz d'eur wallskwêr ».

SPARFELL (Nehet) - N'em-eus ket, aotrou Person, ne gomprenan ket.

AR PERSON - Peoh ! Avertiset a-walh em-eus ahanout e poent ha n'epeus greet van ebed... Ped kwech on bet ouz da gavoud, o houlenn diganez plega ? Lavaret em-eus dit gwerza da atant d'an hini oa ebarz ha distaol dezañ evel just, ar vad digaset enni gand poan e zivreh hag e arhant... Arhant prestet, her gouzoud a rez, hag a ranko da restaol beteg ar gweneg diweza goude beza diloj !

SPARFELL - Ne zoñjit ket me ivez am-boa ezomm arhant da brena va zi nevez.

AR PERSON - Douar all e-poa da werza diouz red, med war an tiegezmãñ oa ar brasa gounid evidout, kea ?

SPARFELL - Ne gomprenan ket em-befe manket en eun doare ken grevuz, al lezenn a oa diouz va zu.

AR PERSON (Droug ennañ) - Al lezenn ? Al lezenn, a lavarez ? Petra dlefe beza al lezenn evid eur beleg pa'z eo savet al lezenn-se da ziwada e vreur ? Hañ ya ! Al lezenn a oa diouz da du ! Sell, fae ameus dit o komz evel-se !... Hag ar wirionez ? E pe du 'oa, nemed e tu da verour ? Hemañ 'oa eur hristen mad koulskoude... gwelloc'h egedom amañ zoken... eur hristen hag a veve e relijion hervez an Aviel.

SPARFELL - Alato, aotrou Person !...

AR PERSON - Peoh ! am-eus lavaret ha selaou ahanon... Soñj e-peus, Sparfell, pa oem erruet eur wech, goude koan e Kêr-ar-bleiz, tra ma edo-eñ, puchet war al leur-zi o walhi treid e vevelien deiz ar yaougamblid ? Soñj e-peus penaoz e save e vugale e doujañs Doue ha penaoz oa douget gand an oll evid e galon vad ?... Hirio, petra jom dioutañ war-lerh da vestaol ? Eun den didouellet, flastret dindan e blanedenn, kignet en e feiz, en e galon, en e spered... Pell 'zo ne vez mui en overenn, n'eus pedenn ebed ken en e di hag, anez ma 'meus kinniget dezañ paea ar skol evid e verh hena, e vije pell 'zo er skol laik.

SPARFELL - Ne ouien ket... ne zoñje ket din e-nije kemeret fall an traou evel-se.

AR PERSON - Ne ouies ket !... Ne zoñjes ket !... Fier e hellez beza euz da labour Sparfell ! Abaoe m'az-peus gwerzet da diegez d'ar Bourlès eo dirollet nêt ; dioustu war e imor, en-deus karget ar strolladou politikel da zivenn anezañ hag hen ober e reont laouen, me lar dit !... Sell amañ ar gazetenn-mañ, ar Breton

Socialiste o tispenn ahanout... Bemdez e reont bodadegoù e tu pe du evid digeri o daoulagad d'ar beizanted da « sklavourien ar wall vistri » e-giz ma lavaront gand rezon. Asamblez e teuint a-benn da ziskar al lezenn, « da » lezenn, ha poent eo... ha me o zikouro zoken.

SPARFELL (Diskred) - C'hwi ?

(p. 56-59)

*

ARVEST IV

MORIS - Ha Tangi Prigent neuze ? Diskouezet e-neus deom petra eo gouest d'ober.

JEROM - Ya, med dipituz eo e vije unan ruz.

MORIS - N'oh ket dizonet c'hoaz gand ar re wenn ? N'eus ket erruet a-walh gand tonton Herve ? N'on ket evid kompren Leoniz... Stag int a-varo ouz o hustumou ha goude ma vijent lakeet en dienez diwar o houst.

JEROM - Tangi Prigent a zo eur Bolchevik. Piou 'zo a-dreñv e gein ma n'eo ket Moskou ? Setu aze eur peizant euz Sant-Yann-ar-Biz, nebeud a zouar gantañ, hag e-neus eun oto euz ar re gaerra. Me garfe gouzoud gand piou eo paet honnez !

MORIS - C'hwi, va zad, a zo trellet gand Dorgères ; implijoud a rit e gomzou.

JEROM - Ma'z on trellet, n'emaon ket va-unan. Ouspenn an hanter euz an dud diwar ar mêz a heuill laouen anezañ* er horn-bro-mañ. Daoust ha n'eo ket bet er prizon e-pad eur miz evid beza divennet eur peizant paour lakeet gwerz warnañ gand e vestr ? Lavared a ra deom nompaz paea on taillou pa ne douchom netra evid on trevajou.

MORIS - Eur fasist, a lavaran deoh ! Me ivez a zo bet o selaou anezañ. Penaoz e krede lavared : « Ma ouije an dud petra 'n-eus greet Mussolini evid e vro, e houlennfent toud eur Mussolini e Bro-Hall ! » Penaoz e helle rei deom da skwér an tamm istrogell all, a zo e penn an Alamagn ?

HERVE - Gwir eo, Mussolini a zo deuet a-benn da rei labour da zilabouridi an Itali, en eur lakaad dizeha geuniou ar Pontin. En Alamagn eo heñvel, an istrogell a lavarez, Hitler, e-neus greet digeri chantierou a beb seurt dre e vro ha niver an dud dilabour a ya bemdez war-gil. Ha gwel amañ n'eus ken nemed paourentez ha dizesper.

MORIS - N'eo ket gand fasisted e vezim salvet. Da heul ar re-ze n'eus nemed brezel da hedall...

(p. 69-71)

* pe > anezañ laouen (Y.G.)

JOB AN IRIEN

AR GÊR VRAZ (BREST)

En dremmwel pell dirazon

Astennet en avel-vor

Adsavet ken frank ha flamm

E c'hourvez ar gêr nevez

Gwriziennet e plaz an drez

E plegou kamm or hornig bro

Den ne oar euz pleh e teu

Den ne lar da bleh e za

Med me gan d'ar re o deus

Lipet piz, skubet da-vad

Frailhou don, rivinou kuz

Ar gêr poaz dismantret ruz

Pa'z eo bet kresket ar gêr

'n oll 'zo deut gant tiz, gand err

Da glask ti, bevans ha nerz

Labour vad ha gwelloh chans

Ha re all a zo deut hoaz

Marteze e chomint noaz

Rag warhoaz petra 'vo grêt

Gand ar goell ma n'eus ken toaz

Tarzet eo gand 'n avel yud

En eien kaer a vage 'n dud

Pôtr yaouank kemer an hent

Mil[l]ierou er ra bep bloaz

Desket out ha gwell a ze

Labour vank, kalz rank mont kuit

Med perag, piou laro d'it

Perag tei, perag kreski

Ma'z a 'n oll pell diouz ar vro

Vel ar chas an hu warno

« Lost ar harr n'eo ket 'n arog »

A lar deom pennou Bro-Hall

Med 'n adrenv deuio 'n arog

Ni a jencho penn d'ar vaz

Kousk breman, kêr a wechall

N' varv ket hoaz 'n amzer da zond.

1974-1976 (Durand, p. 112-3)

AR MARH DALL

Dalh da alan hag e klewi
Ar bed a-bez o tizalana
Deus d'ar zioulder hag e weli
Eur bed ennout o tihuna.
Dalh soñj euz ar re baour
O kestal an aluzenn
Euz ar zent livet aour
A ziwalle o fedenn.
Dalh soñj euz pevarzeg
Euz da dud o tiwada
Euz kalon da bôtred
A beb tu o tiwaska.
Dalh soñj euz ar brezel
Dreist da lod 'peus gouzañvet,
Euz klemmgar ar bugel
War an tad 'n-eus ket gwelet.
Dalh soñj euz deiz ar peoh
Deiz ar groaz wenn war ar bez,
Daoust d'ar boan, daoust d'al lorth
Dorn da vestr a nah da yez.

Dalh da alan hag e klewi
Ar bed a-bez o tizalana,
Deus d'ar zioulder hag e weli
Eur bed ennout o tihuna.
Dalh soñj euz an dud vad
Euz kleier an dimezi
Ar garantez en had
Soubenn al lêz barz an ti.
Dalh soñj euz liou an dañs
En dorna hag er goueliou,
Levenez a roe lañs
Da lammou an tantajou.
Dalh soñj euz c'hwez ar roz
Ar gwenan o hutuille,
Euz enor ar re goz
A zave ar vugale. [...]
N'out ket mouget evid atao
Na touellet da virviken ;
N'out ket marvet dindan ar yeo
Dindan ludu 'z eus eun elfenn...

1979 (**BRUD NEVEZ** n. 26, p. 9-10)

*

WAR VARH D'AR MOR

Sean
Marzin, Marzin, lavarit din :
Piou eo ar peulvanou
War an tevenn 'n o zav
A-benn d'an avelioug
'Vel peulioug 'n o zav ?
Marzin
Va mabig, n'ez int nemed
Marhegerien a wechall
A oa êt, a lavared,
A-dreuz ar mor, d'eur béd all.
Laz-kana
Kerz ganto da heul o han,
Te 'welo an enez flamm,
Ha war ar mor 'kavi da vro,
Kezeg ar mor da luskello.
Perag int bet cheñchet
E peulvanou war an trêz,
E mein yén, pennou chouchet
Pa'z int distro en on touez.
Kerz ganto da heul o han,
Te 'welo an enez flamm,
Ha war ar mor 'kavi da vro,

Kezeg ar mor da luskello.
Dén ne oar nag ar perag,
Nag ar penôz, dén ne oar,
Ha perag ez int 'n o zav,
Ha beteg peur, dén ne oar.
Marzin, Marzin, lavarit din :
Perag an eonenn
War gwagennou ar mor,
Petra 'zo o pourmen
War gwagennou ar mor ?
Va mabig, n'ez eo nemed
Kezeg ar mor o redeg,
O redeg d'an eürusted,
D'an enezenn o redeg.
Kerz ganto da heul o han,
Te 'welo an enez flamm,
Ha war ar mor 'kavi da vro,
Kezeg ar mor da luskello.
Hag eun deiz, ya, marteze,
D'an enezenn ken karet,
War o chouk e vi kaset
D'an eürusted 'vid bepred.
Kerz ganto da heul o han,

Te 'welo an enez flamm,
Ha war ar mor 'kavi da vro,
Kezeg ar mor da luskello.
Enezenn gaer,
Mond a rin beteg ennout,
Mond a rin beteg ennout,
Redeg 'rin evid tehoud
Eur vro re daer.
War da varh gwenn,
Dond a ri d'am diambroug,
Hag ez aim d'an daoulamm ruz,
'Vel korventenn
Ha dirollet
Ar hezeg a houricho,
Pa gavo va halon guz
Hent ar stered.
Enezenn gaer,
Mond a rin beteg ennout,
Mond a rin beteg ennout,
Redeg 'rin evid tehoud
Eur vro re daer.

1987 (**BRUD NEVEZ** n. 107, p. 18-20 – Epilog)

REUN AR C'HALAN

KLEMMGAN AR BARZH DIVROET

(« Setu ur varzhoneg kasset dimp gant ul lenner harluet en Amerika. »)

A-hed an noz, amzer-wechall,
Merc'hed ar glaw en ur nijal
A zeuas a-us d'hor c'havell
O blew hejet gant an avel -
Klevet hoc'h eus o mouezh ken flour
E traoñ ar prad war ribl an dour
Pa ziskenne eus bolz an noz
Ar c'houmoul gant o gwir bennozh.
Pelec'h ema aet merc'hed ar glaw
Hiboud an dour ne lâr med gaou.
E koad kozh ar gorriganed
Moc'h gouez a duria gant o mojoù
Stlabez flaerius an touseged
A zilufr sked an andonioù
Ho kalon a voe libouzet
Gant gouelezenn an amzerioù
Mui ne welot ar c'hoadoù glas
Ruziet emaint gant gwad al laz
Bara didarch an dinamded
'Barzh ho kenoù mui ne day ket -
Mallozh ruz d'an alouberien
O deus taolet o louzoù brein
War vro gozh an ermined gwenn.

1974 (**POBL VREIZH** n. 59, p. 7)

*

MARC'HEG AR GURUN

Ha klewet ho peus marc'heg ar gurun
O taoulammad war doenn ar c'houmoul
Mall warnañ ? Keloù mad a zeu gantañ
Skignet gant luc'hed e c'hoaf tan.
Skuizh-divi ez omp gant ar bed kozh
Chomet re bell da vreinañ goustadig
'Vel un aval gweñvet istribilh ouzh an amzer,
Tremen poent eo ewid ar barrad awel
Degass anezañ en traoñ torret krenn ewitañ

Neudenn an Istor.

1976 (**POBL VREIZH** n. 76, p. 7)

*

HARLU ADAM

Ul laonenn he deus tremenet
Etre Adam hag ar bed.
Al loened a dec'h dirazañ.
Dindan e dreid
E pleg ar geot
Hep adsevel.
En e c'henou
E vrein ar frouezh.
Ur skeud estren
A stou er poullennoù.
Kouezhet 'z eus ur c'hleze flamm
Etre Adam hag Adam.

1976 (**SKRID** n. 9, p. 4)

TRAONIENN AN ANKOU

Rodoù an heol
A droc'h an traezh.
Ar c'hen a darzh,
Sivi skarlek.
Dindan ivinenn
Du an derzhienn
Ez ouroul taer
Naer greisteiz.
1986 (idem, p. 15)

*

GOUELEC'HIOU AN EÑVOR

E gouelec'hioù an eñvor
E-lec'h e tev ar fosfor
E-touez ar c'hailh hag ar mein-gwer,
En em vevez korfoù
Ho c'hoantegezhioù.
Ludu ha poultr :
Flour e vije o arliv
D'an daoulagadoù trellet
Gant heolioù didanet.
C'hoarzhadenn an aerouant
A darzh er grec'hier :
Selaouit anezhi o tregerniñ
O vommañ* euzh ar c'hloppennoù fentus
A-us d'ar beredvaoù
Da zont.

* < O bomman)... (sic)

1976 (idem, p. 16)

*

HUNVRE

Dre vorenn an huñvre e teu war wel
Skeudennoù eus un amzer gollet
Loened lent ha jentil o taskiriat gorrek
E tommder c'hwek o c'hrevier
Un ti kozh gant ar bloaziad kizellet a-us d'an nor
Biken n'em bije kredet e oa ken kozh all
Ha war an treuzoù ar vamm gozh o vousec'hoarzhin
Ken gwenn he blev ha dantelezh ampezet he c'hoef
En tu all d'ar porzh dismantrou un iliz
Goloet holl gant iliav ha gant kinvi
Morse n'eus bet kaoz eus iliz pe chapel du-mañ
Met splann ha sklaer war skramm an huñvre
E teu war wel an iliz ankounac'haet :
An neved a chome diwelus
Gwechall en amzer gollet
Ar santual savet e-kreiz ar maezioù
A rummad da rummad a-hed ar c'hantvedoù
Gant an dudigoù a laboure du-mañ
Lakaet o doa ennañ o c'halon hag o foan
Aet int holl da anaon siwazh
Bloavezhioù ha bloavezhioù 'zo
Met war mein-ben an iliz diskaret

E kresk c'hoazh ar c'hinvi hag an ilia
Arouezioù feiz an dud kozh o treuzveañ
Dreist an dilez hag an divroañ
Arouezioù ar vuhez chomet staget
Start ouzh ar greuvaen kalet.

1981 (AL LIAMM, p. 121)

*

D'AN HINI A GERZHAS ARAOZON

Ur maen sonn
A harz da vont pelloc'h.
Diwall a ra da gousk.
Ne oa ket roet din
Da anavezout mat.
Dalc'het am eus koulskoude
Soñj eus un abardaez
Pa gane an avel
War vrug ar menez uhel.
Kanañ a rae ur c'han ken bamus
Ken e spurmantas war skramm an noz
Splanner skedus ar c'huzh-heol
Heuilhet ac'h eus ar Vari-Vorgan
A gane er pellder.
Aet eo da zelioù sec'h
Aour splann ar c'huzh-heol
Ha kousket a rez da gousk peurbadus
E douar kriz an Hanternoz.
Met derc'hel a ran soñj
Eus an noz pa gane war an avel
Mouezh ken touellus ar Vari-Vorgan.

1981 (id., p. 123)

*

MALINAL

Hanter c'houllo ar c'harr-nij : gwell a se ! Plas a vo evit ar binvioù-luc'hskeudenniñ hag ar binvioù all n'en deus ket kredet lakaat gant ar malizennoù. Ouzhpenn, e stlej ur mell sac'h evit e vilhedoù, e baperioù, ha dreist-holl evit an dornskrid. Da lavaras ar gaoz e vez dibabet ostizezed ar c'hirri-nij evit o c'hoantiri.

Houmañ avat a denn d'ur gazeg varnaoniek gant he dent hir hag he fas treut. Hegarat-tre e tiskouez bezañ koulskoude : reiñ a ra dezhañ teir c'hador evitañ e-unan, ur renkennad a-bezh, kerkent ha ma wel pegen sammet eo. Tridal a ra e galon o soñjal e vo e kêrbenn v-Meksiko a-benn emberr. Kalz a gemmoù a gavo, a dra sur : ugent vloaz a zo aet e-biou abaoe e veaj kentañ, an hini nemeti, d'ar Meksik.

Yaouank e oa, hag hegreidik. Lan ar Brizh, an denoniour brudet : er mod-se e vo meneget e anv er c'helaouennoù, un deiz bennak. Daoust hag-eñ n'eo ket bet dibabet gant Kuzul ar Ouizieien e-touez kement a studierien ? Darbet eo bet dezhañ mont sot gant ar blijadur p'eo deut ar c'heloù. Arc'hant a-walc'h evit daou vloaz ! Tremen a ra dek miz e Meksiko o tastum danvez e dezenn. En ur labourat evel ur c'hi e teu a-benn da gas e dezenn da vat a-raok fin an eil bloaz. Berzhmat a ra o tifenn anezhi. Biskoazh n'eo bet displeget pishoc'h ha sklaeroc'h lidoù kozh Tenochtitlàn, hervez ar varnerien...

1978 (AL LIAMM n. 191, p. 409)

ADSKEUDENNOU

Soñjet em eus em c'heneil kozh, Richard, va room-mate e-pad hor bloavezhioù freshman ha sophomore peogwir ne veze roet kambrou dezho o-unan nemet d'ar studierien goshañ. Hennezh a oa ur c'hwil.

Labourat a ra bremañ en ur c'hourati bras-kenañ. Degemer a reont klianted pinvidik, hag a dra sur e oar penaos en em zibab evit o lakaat en o bleud. Ha gwir-bater eo ! Roet en deus din e niverennbellgomz.

- Met diwall ! Ret eo pellgomz eus un ostaleri cheuc'h ha reiñ ho niverenn-bellgomz. Evel-se e ouezont o deus d'ober gant ur c'hliant sirius. Ur plac'h yaouank a bellgomzo en-dro, ha gouete e voc'h da renkañ un emgav ganti. Spi am eus ez out deuet da vezañ pinvidik : daou c'hant dollar e kousto deoc'h, met n'az po keuz ebet.

Kaer am eus bet displegañ ne oa ket evidon, n'en deus ket kredet ac'hanon, ha dalc'het en deus d'am atahinañ. D'ar meurzh e oa an drede brezegenn, diwar-benn rendaeloù ar romant, traoù boutin awalc'h, evit gwir, penaos e oa Valéry ha Breton a-enep d'ar romant, arnodadurioù Joyce, Proust, Gide, Céline, Queneau, hag all. Komzet am eus gant Bonet goude ar brezegenn, ha displeget am eus dezhañ petra a oa d'ober. Setu penaos, d'ar merc'her war-dro kreisteiz, ez on aet d'e suite evit pellgomz...

1993 (AL LIAMM n. 278-279, p. 224-5)

*

PEDENN EVIT AR VARN DIWEZHAN

Bez' ez eus nozvezhioù hir
Nozvezhioù ma soñjer ne darzho biken an deiz
Pa ne vez ken momeder
Evit muzuliañ red an amzer
Met ar gwazhied o talmiñ dindan ar bizied
En ho taouividig
Nozvezhioù dizehan evit ar c'hlañvour
Astennet war e wele e penn pellañ an ospital
Evit ar prizoniad gourvezet war simant an toullbac'h
Evit ar soudard trec'het e bazfoz ur c'hreñvlec'h
Nozvezhioù a ya war-raok ken gorrek
Hag ur viskoulenn o taskrignat delioù uhelañ ur wezenn derv
Nozvezhioù ken heugus hag ur velc'houedenn
O ledañ he libouzenn war vleunienn vravañ al liorz...

1994 (AL LIAMM n. 284-285, p. 198)

TUGDUAL KALVEZ

AN HEOL A DARZH ER C'HORNOG

An heol a sav en tu all d'ar mor
Ur sterenn ruz evel tangwall ha gwad
Che Guevara e Breizh a zo bremañ
Me 'glev ar morvran o kemenn an emgann
Gwir ar vro a drouz e kêr ha war ar maez
Ur c'houlz nevez evit hor pobl a darzh

Sine, 3 ebrel 1968

*

IZELDED

Me 'zo unan eus ar re zisterañ
bet biskoazh deuet er bed
rak Breizh-Izelad astut on ganet
E Kerne Izel a fank
tamm ebet en ur vourc'h vras
mes en Erge-Vihan
Un den a renk izel on
Ha gwashañ distervezh
komz a ran ur gozh yezh

na deurvezje ket ar brini ober ganti
Aotrounien digarezit ar c'humun
hag a gred komz c'hoazh anezhañ e un'
Mezh am eus - ne welit ket
betek don ma izelegezh

Gwened, 13 Kerzu 1971

*

DISHUALADUR

Ne ouzon nag an deiz nag an eur
Daleañ a ray va breudeur
Koulskoude dichistret e vo an dorchenn
Damwelout a ran predadig ar c'hanedigezh
Ne zegouezho ket evel ul laer
Ar frouezhenn hañv en em zistago e unan
Ne ouzon nag ar bloaz nag ar miz
Petra a ra va diouiziegezh
sanket e bri va diarvar
p'emañ an toaz o sevel e pep lec'h
hag e ouzon e vo e penn an hent
an devezh am eus hiraezh da welout

Gwened, 25 du 1972

*

Ma barzhonegoù a netra
am eus savet gant ma buhez
a wir galon
poan diwar boan
joa diwar joa
elfennoù gwad eus ma ene

9 Du 1991 (1999, p. 63)

BARZHED ALL HA KANERIEN

BARZHED KANERIEN

. ALAN STIVELL

E LANGON[N]JED

Kenavo ma zad, ma mamm, kenavo mignoned,
Kenavo d'oc'h tud yaouank deus parrez Langoned !
Ne oa ket reit din da choaz, daw 'oa din partiel,
Kaset 'oan war ar mor bras, kuitaet ma Breizh-Izel !
Me 'oa bet gwall glac'haret 'vonet d'ober ma servij,
Laosket 'm boa e Langoned fleurenn ma yaouankiz...

son a-gozh - 1974 (gw. Favereau 1987, 56)

*

GWRIZIAD DIFENNET

Selaouit 'ta ha selaouit !
Kar pell eo ma mouezh kaset
Pell eo ma mouezh kaset
A-drugarez d'ar mass-mediaoù
Ma 'vez ket stouvet ma beg
Diouzh 'vro, diouzh Europa, ya 'hat

Deoc'h 'maon 'vont da gaozeal.
Na vez 'ana(vez)et hon droadoù
Na vez 'ana(vez)et an O.N.U.
Na vez 'ana(vez)et an U.N.E.S.C.O.
Hon bugale n'euint ket bet droad
Da vout diskoue(z)et de(zhe) o langaj
Deoc'h tout me 'lar, deoc'h tout e laran
N'eus 'vro (ev)el-se 'lec'h all.
Hon bugale-ni ne gallont ket
Anav(out) istor o zud-kozh
Dioute int diwriziet
Gant 'ministr eo bet lâret
'Dra-se vefe kas 'Stad da goll
Peseurt plijadur 'vidomp Bretoned
Diouzh Bro-C'hall bout staget.
Keltia III & **EVID AR BREZHONEG** (n. 60, 1976 - & Durand p. 97-8)

. GILLES SERVAT

AN EOSTIG TOULLBAC'HET

Pell a oa n'en doa ket an eostig
An eostig kanet e gan ken brav
Mut oa al labous adal 'veze roet
E voued dezhañ e-barzh nev ar gaoued
Un deiz e teuas 'barzh an ti didrouz
Ur barzh rodellet e bennad blev gell
Eus e delenn evel dour ur stivell
E tivere un anao achantet
Ken fromus e oa ar werz ha ken don
Ma teue daeroù dindan ar malvennoù
Evel an droell en-dro d'an hortensia
'N em weas ur c'han all en-dro d'ar c'hentañ
An eostig 'zieube e vouezh disoñjet
Ar werz he doa blaz ar frankiz kollet
N'eus nemet blaz ar frankiz gant ar gwerzioù
Ne zigoront ket dorioù an toullbac'h.

Kalondour (gw. Durand 1976, p. 384-5)

*

MARO EO MA MESTRES

Marw 'z eo ma mestres, marw 'z eo ma oll fiziañs
Marw ma flijadur, ha toud ma oll esperañs.
Biken ne'm bize soñjet lar ar marw a deuje
Da lemel a-ziganin ma dous, ma c'harantez...

(doare Poullaouen - Favereau 1987, p. 66)

. GWELTAZ AR FUR

FRANKIZ AR VRETONED

DISKAN

E-rap-rap-rap-rap-rabedibedap
Komz a ra kalz, ar C'hallaoued !
Me 'roio deoc'h ar « régionalisation »
C'hwi vo laouen Bretoned

Ne fell ket deomp da « régionalisation »
Met frankiz ar Vretoned
[...]

1974 (& Durand 1976, p. 248-9)

*

SON AR BONEDOU RUZ

Er bloaz mil c'hwec'h kant
Pemzek ha tri-ugent
E oa savet e Breizh
Un dispac'h bras :
E Karaez Ar Balp,
En Naoned Goulven Salaün
O deus savet ar Vreizhiz
'Vit pezh a zo 'vat.
Anv an dud-se
Zo ar Bonedoù Ruz
« Torr-e-benn ! » o yud brezel
Ha « Marv d'ar gwaskour ! »
Evit ar sunerien
I 'vo ar mallozh ruz
War-sav 'ta 'vit Frankiz,
Paotred an Arvor !
[...]
Miliadoù 'zo marv
Ha miliadoù c'hoazh
Miliadoù 'n em savo
Hag en em savo c'hoazh
Ha ma breudeur a-vremañ
Pa'z en em savit-hu
Dalc'hit soñj atav
Deus ar Bonedoù Ruz.

(gw. Durand 1976, p. 357-8)

YEZH AR PREDER EN EMSAV

AR C'HELLOUENNOU BREZHONEK EUS 'TRO 1968 D'AR BLOAZ 1981

EN-DRO D'AR GAZETENN POBL VREIZH

. REN' SKERENN (R. CHEVALIER)

PA NIJ AR GAOUENN

E-maez an uzin, du-dall an noz, ha sioul pep tra. Amañ, en tu-barzh, omp trellet gant skleur mil lamp ha bouzaret gant tourni mil mekanik.

Ha palez Paolig e vefe ?

Pedervet noz sizhun-labour hon ekip an hini eo, boulec'het mat an traoù ganimp, degouezhet omp d'ar yaou. Petra 'gontan ? Ar gwener kentoc'h, rak nadozioù ma montr a verk teir eur diouzh ar beure.

Piv a soñj e aksionerien an ti ? Den, sur a-walc'h, morvitellet int en o gweleoù. A-hend-all, perak klemm ? Labour hon eus, ha ma ne blij ket dimp ar geustereenn, ez eus ur bern paotred all prest da gemer hon flas.

Ifig, ar mekaniker all, ha me hon eus bet kaoc'h etre dek eur, dec'h, ha div eur, hirie. Ingalet hon eus pep tra.

Da c'hortoz ur c'halvadenn all, heurtet hon eus diwar hon taolioùlabour oustilhòù, buretennoù-eoul, pilhoù, hag all.

Emañ ma c'hamalad-labour krog gant ur Satanik pe un Tarzan bennak, kavet gantañ e foñs un diretenn.

Me, ma amzer a gemeran da roullañ ur sigaretenn, hep blaz petrol ganti ! [...]

'B'lam da betra e sav em spered ar skritell a welen, e-pad amzer ma harlu, a-us stalioù dalc'het gant divroidi evel don-me : Au petit Breton ?

Derc'hel a ran soñj ivez eus ur skeudenn a heulie alies-alies, ar skritell : hini ur Breton pe ur Vretonez, gwisket en e gaerañ, o seniñ biniou (kozh), dirak saout (brizh-du) o peuriñ.

- Ur mekaniker war ar seitek ! a vlej ur chéf-dekip o tiboufañ en atelier.

- Ma zro da vont, eme Ifig.

1974 (POBL VREIZH n. 58, p. 7)

*

DIAES IRAE

Daou zen a oa chomet pell war-lerc'h ar reoù all, daou zen tostoc'h ouzh goañv o buhez, met, daoust da se, serzh ha kreñv c'hoazh.

Aes e oa divinout gant pe seurt micherioù o doa talet e-pad o buhez.

An hini bihanañ, un den ledan e zivskoaz ha ront e gorf, a oa paket en ur vantell-c'hlav du hir a-walc'h, bez e oa war e benn ur gasketenn liv-kistin ha karezennoù gwenn, hep douetañs, ul labourerdouar.

Egile, un den bras, oa un den a vor, ur gasketenn « giz Naoned » sanket war e benn ha gwisket gant ur c'haban mezher glasdu.

Ha mont a rae en-dro ar gaoz gante o-daou.

- Bloavezhioù a zo tremenet, Pier, abaoe out partiet da vous !

- Ha te, Jañ-Loui, dalc'hmat o troc'hañ buzhug ?

- 'Ran ket ken, intañv on abaoe dek vloaz, hag e retred abaoe bloaz.

- Evel don-me, paotr, echu gant an dour sall ! O chom e Pempoull on, hag ar mor hag ar batimañchoù a welan bemdez diouzh ma frenestr.

Dec'h 'm eus lennet keloù marv Ifig, kamalad hon yaouankiz. Aet eo ma gwreg da Vourdel da welet he breur, ha deut on. Perak chom dindan ar glav ? Deomp er bistro-se da welet ma vez tu da dostaat ouzh ul laouer.

Dirak ar c'hontouer ne oa plas ebet, neuze an daou zen a azezas e foñs ar sal en-dro d'un daol chomet libr. [...]

- Ata, Jañ-Loui, pet a grennarded klas ar santifikad a zo bev c'hoazh ?

- Hirie 'r beure 'm eus graet ar gont, tri hepken, te 'oar, ar brezel, ar c'hleñved, ya nemet tri, da larout te, me, hag... an amprevan.

- N'eo ket marv hennezh !

- Bev-pesk ha ken drouk n'eus ket cheñchet. Dit da c'houlenn o soñj digant e venajerien, kompren a ri diouzhtu !...

1985-1990 (AL LIAMM n. 258, p. 33-4)

. YANN-VADEZOUR AN DEUNV

MARC'HAD DU

Breizh bet aloubet epad kehid-all (pewar bloaz), eo bet breinet al lodenn vrasañ eus an dud... Ar marc'had du... Ha, dreistoll, gouarnamant ar Betinisted, ar prefed, an is-prefed, ar maer, ar varnerien, ar bolissed bihan ha bras... touet ganto doujañs, touet ganto plegañ o c'hein beteg an douar ewid bezañ gwelet mad gant ar vistri, an Nazied vreïn.

[...]

Gwelet 'm eus gwerzhañ, d'an Alamanted dreistoll, danveziou kàer (seiz, mezher, gwlan...), beteg deg gwech ar pris a vesent koustet.

Ne werzhent ket gwelloc'h-marc'had d'o c'henvrois. Alies e vese goulennet, ouzhpenn, ur pilerad amanenn pe ur greisenn kig-sall.

Petra ne vese ket gant un tamm amanenn ! Kement tra a vese tu d'ober gantañ !

Soas ar Goskêr e oa toullet pod bras he di-zienneres, ha ne gave den gouest d'e gempenn e Plouenan. Klewet he doa hanw eus un artisan a Gastell, ampart war an dra. Setu hi da di Etiennig-al-Luch, un den fentus dreist !

Hag hi : « Va den mad, va di-zienneres ne dalv netra ma ne vez ket stanket an toull-mañ er pod ».

Etiennig : « N'eus toull ebed na'm befefe stanket, nemed Toull-an-Nouc'h, e Plougouloum, rag a-eneb d'ar mor ne stourm netra ». Hag eñv o sevel ar pod a-zioc'h e benn. « Ur gwall doull eo, Soas ! Mes gant ur

pilerad amanenn e vez stanket forzh pessort toull. Mes amañ e rankan lakaad gantañ un tamm braw a gig-sall. Anes-se ne bego ket mad ».

Soas : « Ewid un toull ker bihan ! Re eo, kement-se ! Ha c'hoazh, n'eo ket sur e vije padus al labour ! »

Etiennig : « Ma ho peus c'hoant e vije padus al labour, me a raio kred ewid ma labour. Mes neuse e rankin kaoud un tammig sac'had patates ouzhpenn ».

Soas : « Biskoazh kemend-all ! Kollet eo ho skiant-vad ganeoc'h, va den mad ? »

Etiennig : « A-drugarez Doue, n'eo ket tre... Mes ar paotr a vese o laerezh ar peg en un usin alamant zo bet paket, ha taolet en toullbac'h.

Setu, ul lodenn eus ar boued-se zo ewid e c'hwreg hag e vugale. »

Soas : « Ho krediñ a ran... Kempennit va fod abenn warc'hoazh vitin.

Abred e vezin ! »

Etiennig : « Ola, ola !... Va digarezit, Soas, araog mont pelloc'h.

Ewid achuiñ, ur piled koar a lakaoc'h e chapel Kerellon da sant Stefan, en deus va heñchet war va micher. Ha dezañ da zalc'her da zegass din labour fonnus. Bremañ, ma keroc'h, c'hwi a lakay unan all da sant Herbod benniget, ewid ma teui buan kalz a amanenn er ribot »...

1979 (**POBL VREIZH** n. 108, p. 6)

FANCH MORVANNOU

KAÑV UN DEN DIGLOD

Pa oan yaouankoc'h, e lennen Geotenn ar Werc'hes gant Jakes RIOU. En tu all d'ar brezhoneg mad a gaver ase, en tu all da denerded ene an oberour a zisoloer pajenn ha pajenn, na pegen truezus eo an taolennou liwet gantañ ! E vezomp dalc'hmad o taremprediñ ar marw, ar c'hleñved, arsa ! ar « blanedenn » n'heller mont a-eneb dehi.

Kouerien baour Bro-Gernew, maouesed kozh, paotred yaouank kozh traonienn Stêr-Aon, tud divouezh ma bro, roet ez eus bet brud deoc'h, daou-ugent vloaz zo bremañ, gant unan hag en deus bet ho karet kement ha m'hoc'h anave... Unan hag a zo aet gant an Ankou, d'e dro, abred, kalz re abred...

Aet eo didud, pe dost, maesioù Kreis Breizh : ne chom nemed ar re gozh, pe ar re n'o deus ket kavet fred 'lec'h-all... Karc'hariet eo ar re gozh-hont en o fennkêrioù... Gant un dornadig tud hag un traktor e vez gounezet tachennadoù douar divent, ha digleuz...

Jakes, ma Jakes-me, a oa bet, e-pad pell, dewezhour war ar maes...

Tamm-ha-tamm, e voe diaessoc'h-diaessañ kavoud labour. Ha koulskoude, eizh a vugale da vogañ ha da skoliata... Ha kêr zo ober, n'heller ket bewañ diwar an alokassioù ! Yao neuse, trema ar Pikardi, bro ar beterebes, da labourad diouzh ar marc'had, da c'hounid arc'hant bras ! Bec'h dehi, ba lew ! Ur wech, o tont eus Paris gant an treñ-nos, en em gavis evel-se, e-barzh ur vagon leun a Vretoned o tistroiñ d'ar vro, echu gante o seson beterebes. Ar c'hanaouennoù, ar youc'hadennoù, ar gwin ruz : pebezh noswezh ! E Montroules e voe peurc'houllonderet ar vagoniad-hont, ha peb heni neuse o hastañ trema ar gêr...

Troet he doa ar rod. Koshæet en doa Jakes ; pell e oa ar Pikardi...

Setu e chome Jakes da rusañ, da vont ha da zont e-barzh e dolead, gwechoù zo o labourad, aliessoc'h o chopinata... Dont a reas da vezañ « drol », hag a-wechoù, diwar evañ re a voesson, e vese tærmæ. [...]

Daou vis zo koulskoude, e chañchas an traoù tammig-ha-tammig. War sederaad eh æ Jakes ar Bambocher ; skoulmañ a ræ darempredoù endro gant ar re a oa fæchet oute, da lâred eo, ar peb brassañ eus an dud a anave... Ne voe ket embannet ar c'heloù gant ar re vertuzus koulskoude... Ur sadornwezh ez eas Jakes trema un hent-karr dizarempred.

Eno e oa ur wezenn gæer ; un tamm fïssel 'oa gant Jakes en e c'hodell... E blanedenn 'oa, setu...

Kavet en deus Jakes ar paour, Jakes an den a netra, kavet en deus ar peoc'h, peoc'h ar vered. Chomet eo Loeisa war e lerc'h ha ne ra nemed gouelañ d'he fried aet kuit diganti. N'helle ket Jakes padoud gant ar vuhez kén, setu. Ema e intañves, didrous, o skuilhañ dæeroù...

N'eo ket bet embannet war ar journal pe vare e oa interamant Jakes ar C'hernewad...

Ra vo skañv an douar war da relegoù, Jakes Viser... 1976 (**POBL VREIZH** n. 78, p. 7 – Fañch an Ameseg)

BUHEZ UR PAOUR

Lavared a ra lod ez eo troet ar Vretoned da soñjal e-barzh ar marw ; sañset, kentañ a reont beb mitin, pa zigoront o c'hasetenn, eo mont buan da selled douzh roll ar re varw, da weled piw zo newez aet d'ar bed all, da weled gant piw ema ar servij deiz-ha-bloaz a-benn ar sul a zeu... A c'hell bezañ. A c'hell bezañ e vefemp douget da soñjal ebarzh ar marw, heb bezañ spontet gantañ tamm ebed... Gwechall ataw da vihannañ, ne vese ket kuzhet ar marw ouzh ar vugale : peogwir ez eus da verwel, ha peogwir n'eus netra surroc'h ewid se, arabad ober van da vezañ dall ha bouzar, pa welomp ha pa glevomp an Ankoù o vont hag o tont gant e garrigellad...

Ha marwet eo Pêr. N'eus bet nemed un nebeudig tud o c'houzout kement-se : re e barres. Ha c'hoazh e oa o chom war ar maes. E kêrioù zo e c'hell an nen merwel evel ur c'hi...

Den ebed n'en deus bet gwraet an disterrañ prezegenn-gañv diwarbenn Pêr warlerc'h e varw : piw 'oa Pêr ? Ur paour, ur peisant kozh eus maesioù Breizh-Isel, evel milieroù all heñvel outañ. Netra da lavared diwar o fenn, netra da lavared diwar e benn.

Netra ? Martese. Ha koulskoude, na boud en deus bet bewet Pêr didrous ha divrud, ha divad awalc'h ouzhpenn, e kaver e-barzh buhez ar paour-se danvez d'en em soñjal, ha peadra da saludiñ Anaon un den bet fidel, a-hed e vuhez, d'ar baourentez ha d'al labour, heb klemm morse. Milieroù zo ha zo bet eveltañ, gwir eo. Enoriñ an eñvor anezo oll war un dro a c'heller ober, e-ser dibunañ neudenn newez torret buhez Pêr...

Ur paour. Ne oa ket druz ar peuriñ e-kostez Koad-Kew pa zeuas Pêr war an douar. En em anavoud o doa gwraet tad ha mamm Pêr pa oant o daou o labourad gant ar memes mestr : unan 'oa mewel bras, eben matezh vras... Kerkent hag eureujet, e teuas tud war an douar er familh newez savet : beb bloaz, pe dost, e kreske an dud enni, ken e voe red dilojañ, klask un tiegezh brassoc'h, muioc'h a zouarou outañ, ewid roiñ beb a damm bara bemdez d'ar vandennad vugale a oa eno. Kavet 'voe an tiegezh-se : kenavo da Goad-Kew neuse, ha lew, un ugent kilometr pelloc'h, e traonienn Stêr-Aon, hanter hent etre Uhelgoad hag ar C'hastell-Newez.

An dud paour ez eus tud all da soñjal ewito, setu perag e c'heller komz eus arallekadur : un all, unan arall a soñj ewito...

Un den a lesenn eo bet Pêr a-hed e vuhez : sentus douzh ar Stad, sentus douzh an Ilis (heb bezañ re zevod), sentus douzh lesenn al labour, sentus douzh ar blanedenn. Burzhudus eo gweled betek pessort poent e oar ar Vretoned sentiñ, beteg e kreiz ar vro, ma savas ennañ tri c'hant vloaz zo, dispac'h ar Bonedoù Ruz... Hag e plij dezo ar peuc'h, an urzh (ha pa vefe an disurzh diasezet). Ha peb heni en e stad : ar paour zo da chom paour. Forzh penaos, n'heller ket roiñ o gwalc'h d'an dud : pa'z a lod war binvidikaad, e teuont da vezañ 'vel chass, morse kountant, o klemm dalc'hmat, o klask muioc'h dalc'hmat... Ar paour, eñv, boaset da vevañ diwar re nebeud, a oar arboellañ an nebeud a zo gantañ...

Pa voe kasset Pêr da vered e barres, e oa un nebeudig tud heñvel mat outañ o vont da heul e arched. An drapo triliw a oa iwe... En ur Vreizh c'hoant ganti tizhoud an emrenerezh, ez eus c'hoazh milieroù a Vretoned o vevañ hag o verwel heb na vefe bet deuet ar c'hoant-se beteg enno biskoazh...

1979 (POBL VREIZH n. 118, p. 6-7)

YEUN AR GOW

NAIG ROZMOR

Gwir eo he-deus Naig Rozmor eur stumm da skriva hag a zo tre diouz doare ar brezoneg. Skriva e galleg he-dije bet gallet ober, hag hedeus bet greet, a-hed he buhez koulz lared. Med pa oa yaouank, eno e oa ar brezoneg yez ar gêr – an hini a veze paket o kaozeal galleg eneveze eul litrad da bêa ! – hag e brezoneg eo he-deus skrivet d'he zud, pa oa er skol e pañsion « abalamour din da helloud konta pennda-benn va doare d'am zud, dre ma ne ouie ket ar vestrez a vrezoneg ! ». Gand he zud, gand tud euz heh anaoudegez, he-deus bet atao evel mez o kaozeal galleg.

Pa'z eo deuet eun nebeud bloaveziou 'zo Visant Seite, heh amezeg, da houlenn skoazell diganti, n'eo ket bet gouest da lavared nann.

Lonket he-deus ar henteliou dre lizer diwar herr. Ha dre m'eo dezi eur blijadur skriva, eo kroget, dre ezomm ive, da zevel kontadennou hag istoriou. P'he-deus santet e oa barreg da zisplega difazi he santimanchou donna, eo en em laket da skriva barzonegou.

Setu aze, kontet berr, istor Naig Rozmor, hag istor he barzonegou.

Ar barzonegou-ze eo a raio danvez al leor kenta a zo o vond da veza embannet gant Brud Nevez. An deiz all, e lavare A. Merser er radio eh embanner re a varzonegou brezoneg, ha re nebeud a draou all. Gwir eo

mar-teze. Ral eo avad kaoud an dro da lenn en or yez barzonegou skrivet ken brao ha ken êz, seurt ar re zo bet skrivet gand ar vaouez m'eo Naig Rozmor. Pe blijet pe displijet e vo al lennerien – ha plijet e vo sur mad ar peb muia – souezet e vo an oll. Sed on sur o-devo c'hoant an oll da brena ha da lenn al leor-ze.

Jakez Salaun

1977 (**BRUD NEVEZ** n. 3, p. 20)

AL LIBERTERIEN HAG AR BREZONEG

Anad eo ne gaver nebleh e BRUG menozioù o tisklêria e rankje tud ar hêriou plega dirag re ar mêziou (nag ar hontrol), hag e rank ar broleterien ober ar peoh gand paotred an arhant. Anad eo ivez n'eo tamm ebed ar memez stumm broadelez a zo taolennet e BRUG hag e GWALARN. E BRUG, ar vroad eo ar boanierien, henn gwelet on-eus. Ma hell ivez ar vroad hervez BRUG beza lorhentez ar bobl, evel ma'h eo hervez Roparz Hemon, n'eus ket e BRUG nag a enebiez nag a zrougrañs e-keñver Bro-Hall nag e-keñver ar galleg, evel ma zo e skridou Roparz Hemon. Evel an oll vroadelourien e komz rener GWALARN euz an dlead ma'h eo da beb unan aberzi e vuhez war aoter ar vroad : ger ebed a gement-mañ kennebeud war VRUG. Setu n'eo ket eun diforh, med eneberezh eo a zo etre BRUG ha GWALARN, ha war veur a boent :

- evid Roparz Hemon ar vroadelez eo a gont, ha n'eus ket da zerhel kont euz ar renkadou. Evid E. Masson hag ar Vrugerien, eo ar bagadou-tud hag ar renkadou a zo anezo da genta, ha deuz tu renkad ar boanierien en em lakaont-int a-raog peb tra, heb damanti.

- savet eo bet BRUG evid beza skignet e-touez ar bobl, hag e-touez ar gouerien dreist-oll. N'eo bet savet GWALARN nemed evid an dud desket, evid eun dibab a dud.

- evid BRUG, eo d'ar boanierien da zond da veza mistri en o bro, dre berz o zindikajou hag o emgleoioù a beb seurt. Evid GWALARN ne helle beza salvet Breiz nemed o heuilla blenierien. Peleh ema or blenierien vraz, or barzed vraz ? [Eur Breizad... p. 163]. O heuilla

ar vlenierien hag ar varzed en em ginnig dezo, eo e hello ar gouerien lakaad ar renkadou all da blega, ha lakaad ar brezoneg da vleunia a-nevez.

- setu perag he-deus greet GWALARN an dibab da labourad war dachenn al lennegezh (er penn kenta da nebeuta), hag al lennegezh hepken.

Dibab he-doa greet BRUG labourad war an dachenn bolitikel ha sosial, heb beza dizeblant evid se ouz an oberou a lennegezh nag ouz an arzou...

Kalz brasoh eo bet levezon GWALARN abaoe 1925, hag ez eo. Dibar avad eo bet ar gelaouenn BRUG, pa n'eus bet den ebed beteg-henn, evid adkregi gand an ero a oa bet boulhet ganti. 1983 (p. 174-5)

*

HAG EO ROPARZ HEMON EUN DOUE ?

« Eun deg vloaz 'zo bennag » eo e vefe bet kroget, a-hervez, da « bismiga » skridou R. Hemon, hag abaoe e talher d'ober en eun doare « soutilloh-soutilla » ha « pilpousoh-pilpousa ». Arabad dond da gonta krakou, evel ma ve prest rener Gwalarn da veza diskaret diwar e dron hag ar vrud a zo stag ouz e ano war-nez beza dispennet agrenn.

Ha n'e-nefe ket bet dija eur brezoneger evel Yeun ar Gow kavet traou da lavared diwar yez R. Hemon gwechall er gelaouenn Sav ? E gwirionez, an tammou burutella a lenner gwechig ha gwech all diwarni a zo nebeud a dra e-keñver an azaouez a ziskouezer kaoud hirio an deiz peurliesha ouz ar skrivagner. Ha ne zell ket an oll – kazimant an oll – ouz Roparz Hemon evel ouz or brasa ha gwella skrivagner brezoneg ? Morvan Lebesque, en e leor brudet *Comment peut-on être breton ?* ne gav nemed vad da lavared dioutañ...

Kazetennou a-gleiz evel Le Peuple Breton ha Pobl Vreizh o-deus bet tro meur a wech da veuli labour ar skrivagner broadelour. Warlene, eh embanne F. Morvannou eur studiadenn hir, hag hegarad, diwar e benn, ma tispleg enni, gwir eo, eo bet a-wechou, ha dreist-oll e-pad « bloaveziou du ar brezel », e emzalh « eun doare dihenchadur euz ar skiant-vad hag euz ar galon », mes ive pegement e vo « merk Roparz Hemon war (...) istor ar brezoneg en XX^{ved} kantved » [...]

Hag eo Roparz Hemon eur zant ? Pe eun Doue ? Setu da nebeuta ma teuer d'ober « imbisiled » – hepmuiken – euz ar re hag a hellfe kaoud c'hoant d'embann an disterra soñj a zisfiziañs diwar talvoudegezh e oberou. Ne hell e skridou beza nemed mad, da lavared eo sakr ha santel. Ar Skritur Sakr. Arabad diskredi. A-nez beza kunujennet, kastizet ha kondaonet da dremen ar peurrest euz e vuhez brezoneger en tan, war an douar da genta ar buanna posubl, ha goude en ivern da viken. Med hirio an deiz, n'eus relijion ebed ha ne ziwane ket diskredoni en he heñver.

J.S. 1986 (**BRUD NEVEZ** n. 96, p. 62-63)

LIZHERADUR AR MEMOR

EUJEN CHALM

PENAOS E VEZE GRAET KOUEZ

Er goañv, e veze gwalc'het el lenn, evel ma hoc'h eus gwelet marteze er « Marc'h Ourgouilh ». Al lien a veze sribouilhet e dour-red sklaer ar c'houer pe al lenn, lakaet en ur sailh gant dour, ur voull c'hlas teuzet e-barzh. Gwasket e veze c'hoazh al lien evit tennañ an dour kuit, dour damc'hlas. Ar bizied a veze bav gant an anoued. Ur banne kafe tomm a rae vad pa zeuemp d'ar gêr. Pep hini peg en ur skouarn d'ar baner, e tegasemp al lien, en hañv, da ledañ war lann verr ar roz, el laez d'an hent. A-wechoù e kaven un neizh alc'houeder, a rae plijadur din.

En ur c'hortoz e vije bet prest va mamm, e tremenen va amzer o tastum irin, mouar, kraoñkelvez, hervez ar c'houlz-amzer, pe o klask neizhioù en ur c'hwitellat er foenneier pe war ar roz.

Ma ! da-neuze ar merc'hed o deveze kalz labour ha poan evit ober kouez, met nag aes eo bremañ !

Miz Here 1980. (trede derez Skol Ober)

1981 (AL LIAMM n. 207, p. 280)

KEMENER MELRAND

HOR BARA PAMDIK

Ne don ket mé ur barh, nag ur guerzour, tam erbet muioh ur skrivagnour ha mar em es guélet eùé en dé é Bro Guened, er vro ken souehus-sé. Kentoh eh on gañnet é kalon en douareuiér, ér barrez-sé a Velrand, é kanton Baud, nepèl a-zoh Pondi.

Bout e zou bremen open dek vlé ha tri-ugent e oé Melrand biù ha bras, guir é, ledanek mat (éma hoah) ha poblet get éleih a dud é chom ér vorh hag ér penhériu tro ha tro.

Tost d'ur pear mil benak e oamb ni nezé. Bremen ? pemzek-kant a dud marsé é chom hoah é Melrand. Melrand get hé zier ranket éndro d'en iliz hag en ol gériu ha penhériu strèuet ar er mézeu é-kreiz déliadur en douareuiér, open kant anehé ataù, hanùeu hag e zou chomet é me fen a-houdé, deustou dehon deit de vout koh...

Me larou doh mar a unan anehé...

[...]

En-dro d'er vorh, ér penhériu, strèuet ar er mézeu, é kavér hoah peizanted staget doh en douar en des ou biùet evel m'en deus groeit ou zud-kouh én ou rauk.

Ne gonzér ket bremen nameit é galleg é pep léh kenevé er re gouh hag e zalh ataù d'er brehoneg. Ne vehé ket mui kleuet gir erbet ag er lavar-sé ? Me gav genein eh es neoah tud iouank é tiskein er brehoneg éndro. Ur leùine é kement-sé d'ain.

Kalavern ma ou des troeit en treu ag er féson-sé ! Kalavern ma vé poéniet me inéan a gement-sé !...

Più e hel laret ma ne zei ket me inéan, diboéniet a me horv aveit mat, de dremén arré ér léhieu-sé em es karet kement eit kanderhel elsé de vout maget get ou braùite de virùiken ?

Ia, più e houi ?

1984 (HOR YEZH, p. 7 & 268-9)

GOULVEN JACQ

TOURIST-DRE-HEG, 1945

Kivijer eo an anv brezel am boa kinniget d'am c'hadvan pa voen degemeret el Lu. Hogen re vreizhek e kavas ar c'hadvan an anv-se ha peogwir, ivez el Lu Brezhon, e rank ar « gour » soublañ d'e ofiser, n'on ket anavezet dindan an anv a gemeran hiziv. Kinnig a ris unan all a voe degemeret diouzhtu, hag eñ koulskoude ken breizhek hag an hini kentañ. Met er c'hiz-se emañ an traoù ! Va anv brezel a zo berr ; n'en deus nemet ur silabenn. Bez' ez eo hini ul loen a vez kavet dre ar bed-holl : fellout a ra din menegiñ ur bronneg pevarzroadek daskirier*. Trawalc'h eo evit ma vezin anavezet gant ar re o deus kerzhet d'ar paz ganin en ur ganañ Mari Vastrouilh, pe War da Zremm, dre straedoù Roazhon, Strassburg ha war hentoù ar C'hoad Du**...

1973

*Saout ; *Schwarzwald !

PINVIDIGEZH AR PAOUR : PLOUGASTELL

An holl o deus klevet komz eus Plougastell pa ne ve nemet abalamour d'he sivi, d'he c'halvar ha da wiskamantoù kaer ar vugale a-ziwar ar maez. Dre vras e oar an dud ivez emañ Plougastell e biz Lenn-vor Vrest. Pal va levr a zo reiñ da anaout d'am lennerien penaos e veve ar re baour eno e bloavezhioù diwezhañ ar Brezel Bras hag er bloavezhioù goude ar brezel, betek 1925.

Pa lavar an « ar re baour » e fell din lavarout ar re anezho am eus anavezet, rak e-touez ar beorien ez eus atav unan hag a zo paouroc'h, pe nebeutoc'h pinvidik, eget ar re all. Ya, pep paour en doa e baourentez dezhañ e-unan, met un dra a oa boutin dezho holl : lojet fall, gwisket fall ha maget fall e oant...

*

VA AMEZEIEN BAOUR

Rak daou dra hor boa aon : aon na rankfemp mont kuit eus an ti ha chom er-maez da lojañ o c'hortoz kavout un ti all pe un tamm kraou bennak ; aon na zegouezhfe d'an tad koll e labour pe chom klañv, ar pezh a vije ar memes tra. Ne oamp ket ar re baourañ evelato ma keñverian hor stad gant hini lod eus hon amezeien. Un tammig uheloc'h egedomp edo Adolfig Luch o chom, gant e wreg Chann hag e bemp pe c'hwec'h bugel. Adolfig Luch a oa mañsoner a vicher met ne veze ket gwelet alies o labourat. Ne bellae ket diouzh ostaleri Chann ar Rozeg a-raok bezañ evet eno e vanne kentañ. E fri gantañ en nec'h, hanter-serret e zaoulagad, e zaou veud gantañ e godelloù e vragoù, evel ur pesketaer, e frone an aer o klask klevout eus pe du e teue c'hwez ar gwin. A-benn ar fin e kave unan bennak hag a vec'h m'en deveze toullet kaoz gantañ e c'houlenne outañ : « Pelec'h e lakaev anezhañ ? » a oa un doare implijet alies gant an everien da c'houlenn ur banne.

Ur wech an amzer e veze lakaet en toull-bac'h. Truez am boa outañ rak d'ar mare-se ne veze ket brav kouezhañ etre krabanou an archerien pe ar gward-maezioù. Hemañ, pa yae da gas e goan dezhañ, a roe dezhañ ivez, evel digor-pred, fest ar vazh. An toull-bac'h a oa a-dreñv an ti-kêr ha ni, eus ar vered kozh, a gleve an taolioù o kouezhañ warnañ hag ar gward-maezioù o kunujenniñ ar paour-kaezh den.

(p. 32-33)

*

UR SPORT NA GOUSTE NETRA : AN NEUEREZH

Deskiñ a raemp neuial hep kelenner ebet, o klask ober evel ar glesker. Dont a raemp holl a-benn da zeskiñ, hep re a boan. Adalek ma ouie neuial, e klaske an neuer nevez dont da vezañ ampartoc'h ha gallout mont larkoc'h en dour. Porzh an Treizh a oa dispar evit se pa veze uhel ar mor. Ar « c'hur » kentañ a oa treuziñ ar porzh – un ugent metr bennak – ha, da c'houde, mont ha dont, ha, diwezhatoc'h c'hoazh, hen ober meur a wech diouzh renk. E diavaez ar porzh e oa tri boue ; eus beg ar sav-maen e klaskemp tizhout an hini kentañ, da c'houde an eil, hag en diwezh an trede. Me n'on ket aet morse larkoc'h eget an trede. Marteze em bije gallet treuziñ ar stêr evel meur a hini all met n'ouzon ket hag-eñ e vijen bet gouest da zistreiñ. Lod a rae an dra-se en ur c'hoari hag a chome da neuial c'hoazh er porzh goude bezañ distroet eus Kerc'horr. Ar re-se a oa neuerien vat. Met bez' e oa hiniennou a rae gwelloc'h c'hoazh : mont war neuñv eus an Treizh da Borzhtrein (porzh kenwerzh Brest) ha distreiñ (14 km mont ha dont). D'ar mare-se ned ae ket ar vrud eus o c'hurioù en tu all da harzoù Plougastell.

Lavaret em eus e komzen eus ur marevezh a yae betek ar bloaz 1925.

A-benn neuze e oa kemmet meur a dra e buhez ar re baour er « rue Haute »...

... Pa bouezan mat an traoù n'em eus ket a geuz da vezañ bet ganet ouzhpenn tri-ugent vloaz 'zo. Talvezout a rae ar boan memes tra. Da nebeutañ, adalek ma'z on aet d'ar skol, n'em eus ket gouezet petra 'oa bezañ enoet.

E Plougastell, en amzer va yaouankiz, zoken ar re baour a oa pinvidik, ar re gozh a oa hegarat, hag en iliz e veze prezegenet e brezhoneg.

1976 (p. 158-162)

KIBEREN : AR C'HEULEUY

Bez' ez eus un doare all, avat, na implijer koulz lavaret nemet e Kiberen. Amañ, evelato, eo ret kaout un tamm mat a gapital. Ya, da gentañ eo ret kaout un ti, bras a-walc'h mar bez gallet, gant un tamm mat a zouar endro dezhañ. Goude bezañ bet an ti e savit, bep un tammig, hervez an arc'hant a c'hellit dioueriñ, un ti all, bihanoc'h, bras a-walc'h, avat, evit ma c'hellfec'h-c'hwi bezañ ennañ, mat a-walc'h, e-pad ar mizioù hañv. An ti bihan-se a vo savet, mar bez gallet, a-dreñv an ti kentañ. Pa ne c'heller ket adreñv e vez graet e-kichen. Ur seurt ti bihan, e-kichen pe a-dreñv an hini kentañ, a vez anvet « keuleuy ». An anv-mañ a zo, d'am meno, stumm gallekaet ar ger « keli » am eus kavet meur a wech e levr Loeiz Herrieu, Kamdro en Ankeu. E

dalvoudegezh e Kiberen a zo « loch », « klud » pe « graou », marteze zoken « kraou ar moc'h ».

Evel ma tistager e Kiberen ar gerioù « ti », « tei », « pri », « prei »... e tleer distagañ ivez « keli », « kelei », deut da vezañ bremañ « keuleuy ». Er stumm-mañ eo tremenet e galleg. P'hoc'h eus renket, neuze, ur c'heuleuy evidoc'h e c'hellit feurmiñ ho ti bras da douristed e-pad an hañv...

1981 (AL LIAMM n. 204, p. 15)

KANERIEN AR MENEZ

. IFIG PICHON

BREZEL AN HONGRI

O, bemdez e welomp war ar c'hazetennoù
Demeus an dizurzhioù fall 'zo e-barzh an holl broioù.
Klevet meump kaoz, kristenien, deus emgann en Hongri,
O, ene oa kalz 'dud a neus bet marv kriz.
O, ar baotred hag ar merc'hed, ha memes ar vugale,
O ya, an eil hag egile, holl e vezent lazhet.
O, lod deuzoute 'zo bremañ e foñs ar prizonioù
Ha lod all a zo kaset treuzek ar yenañ broioù.
Ha pet mil a vugale a oa ene despunet,
O, na deus gwelet o zud, da viken a oent privet.
O, gwel a reomp an dizurzhioù e-barzh ar sinema,
O, siwazh holl Bretoned, an dour en hom daoulagad.
O ya, nag ar pab, ar peoc'h en neus goulet
Met siwazh 'ta, va zud vat, na vez ket selaouet.
O, dizreiñ a ra ma spered war-zu an Aljeri,
O, pell e vezent 'ta 'Vretoned ene da'n em blijiñ.
Ene 'maint gant an naon[ed], alies ar sec'hed,
Ha pet gwech 'zo gwashoc'h c'hoazh, hag e vezent boemet
O wel' ene war an dachenn, war-lerc'h fin ar gombat
Alies an hini oa o brasañ kamarad.
O, ma mije sertenamant bet an otorite,
Me digaset an dud-se er gêr deus an arme.
O, laket mije digas en-dro deomp hon bugale vat
'Raok oa diskuilhet ganto, pell deus ar vro, o gwad.
O, 'fell ket deomp soñjal ober evel da Charlemagn
Petramant Napoleon 'barzh brezel an Espagn.
O, ma fell deoc'h gouzout ha klevet piv savas ar ganaouenn,
Ar Pichon bihan eo anvet, deus Kervoaneg Poullaouen.

1957

*

SON AN EVERIEN GWAD

II	Savet gand eur peizant dister
Hag a zo c'hoaz 'barz ar vizer,
Zo bremañ c'hoaz en dienez,
Paotred Pariz zo didruez.	VI.	A zivenne Breiz gand kalon.
Goude oa gwel't e Montroulez
Eur mor a dud 'ziwar ar mêz
Gand eul louarn war beg eur vaz,
Ha Debré oa anveet c'hoaz.
III	Gouzoud a rit ema Debré
O frikota en Elizé
Keit 'ma labourerien-douar
Amañ er chagrin, er glahar.	VII	Gwel't 'moa ivez 'barzh kêr Garez
Ar blasenn leun a C.R.S.
Gand grenadou lakrimojen
Leiz n'ouzon ket ped muzetenn...
V	Lakêt 'neus derhel er prizon
Daou zen dispont, daou wir Vreton,
Ar Gourvenneg hag al Leon	VIII	O ni amañ e Breiz-Izel
N'om ket mad 'med d'ober brezel,

IX Daou hant daou ugent mil a zo
Duze kousket er frontiero
Bretoned mad ha kaloneg
Kousket 'baoue 'r bloaz pevarzeg,
Ha kemend-all oa deut d'ar gêr
X Gloazet pe maro potriner.
Na pegen trist d'eur vamm, d'eun tad
Kaoud eur c'hrouadur savet mad
Red dezañ mond da vrezeli
Duze trezeg an Aljeri.

XI Setu aze 'ta va zud vad
Ema son an everien gwad,
Gweled a reom-ni oll bremen*
Pehini eo ar blanedenn.
XII War zao ! War zao ! 'ta Bretoned,
Rag an eur hizio zo sonet,
War zao ! War zao ! Da virviken
Evid terri ar blanedenn...

(1961)

* bremañ

*

SKLERIJENN WAR AR VRO

Pa'm-eus kavet ar homzou hervez ma faltazi
Eo savet ebarz ma fenn ar c'hoant da gompozi ;
N em lakaad a ran bremañ da gana va zonenn
Evid tremen ma zourmant, ma glahar, ma anken.
Evid tremen ma zourmant, ma glahar, ma anken,
Digas d'an oll Vretoned eun tammig sklêrijenn
Diwar-benn ar gouarnamant hag e oll bromesou,
Lavaret 'neus vije grêt barz ar vro fabrikou.
E Brenniliz 'mer sevel bremañ eur mell fabrik
A ziskargo war ar mêz he foultrenn atomik ;
Deus honnez a zirollo war zouar Breiz-Izel,
Kredit mad 'ta Bretoned, eun devez ar brezel.
Dre Zant Rivoal, Brenniliz, Botmeur hag ar Fouilhez
E oant soñj lakaad eur hamp, ma n'eo ket eun druez,
Eur hamp ledan da loja eur boblad soudarded
Tenna 'raint o zamm bara digant ar beizanted. [...]
Deom oll 'ta da Vatignon, pe c'hoaz d'an Elizé,
Sirom boutou Charlez Vraz, touzom baro Debré,
Rak ganto ni zo lakeet oll en displijadur,
Renet om gand eur vro fall, gand eur Frañs dinatur.
Me [h]o ped oll Vretoned da houlenn a bouez penn,
Evid savetei ar vro ma vo greet Eul LEZENN*
Araog ma vezo chachet an oll yaouankizou
Da voned da vizeri duze barz ar hêriou...

* Loi-Programme pour la Bretagne

(1962)

*

EMGANNOU AR CHILI

An taol-mañ on krog da soñjal oun gant Doue choazet
Da zigas kêlou 'ta, ya, d'an oll Vretoned...
Azezet war ma spered, o tib[r]i soñjou
An taol-mañ 'm eus 'n im laket da sevel komzou
O kredêt 'ta, tud ma bro, tre eus ar Chili
Eus kosté Sant-Tiago, me'm eus klevet eur gri
Me 'm eus klevet or gri eus tud merzeriet,
Ar vugale, ar baotred, koules* ha paotrezed.
Daspun ar baotred er parkou 'lec'h vêr 'c'hoa'i polotenn
Ha gant beg o fuzuilhous 'vije graet dezo ar lezenn.
Lod all, karget e kirri-dre-dan e-gis ar loened
Ha kaset d'ar Mine Poan** evid beza lazet.
Eno oa graet ar be'iou gand an tourter braz

Ha tud paour ar Chili a zo bet ‘wazh...

(e-tro 1973)

* koules [‘kul«s] = koulz ; ** Mine’ Poan = Mene(z) Poan (anv-lec’h, & Kalvar amañ).

*

AR C’HLEUÑIOU

O didostit kozh ha yaouank o timat da silaou
Ma fell deoc’h gout ha klevet, klevet o kalez draoù ;
O ya klevet kalez draoù o war an disurjoù
O ya war an distruj bras graet er vro d’ar c’hleuñioù.
E-barzh ar bloavezh naontek kant unan ha daou ugent,
E barzh e kêr a Vichy oa krouet ul lezenn.
E-barzh e kêr a Vichy, ul lezenn oa krouet,
Hag a zo deut d’ober reuz e bro ar Vretoned.
Nag ur vro ‘vel hon hini, hon bro gaer Breizh-Izel,
O lec’h a oa tremen o na kalez avel.
Pelec’h no ‘loened paour o na bremañ ur repu,
‘Vel ur vatimant war an dour, taol distaol deus bep tu.
Rak pe savo an avel, an avel dirollet,
Kredit mat o ni vo wazh koulz tud ha loened.

*

LEMEZEG

E-barz e parrez Poullaouen,
lec’h emaer klask ober diw lenn [...]
Kemer’t vezo mil devezh-arad
O ya, sur, eus an douar mad,
Ha lakaet dindan an dour
Gant an aotronek treitour.
Beuzet Gwern-Aon, ar Washaleg,
Beuzet ive ti Soaz Bolzeg.
Oh kredét mad vo kalonad
Pa vezo daw d’an dud kuitaad...
Yann Kergrist ‘neus lavaret
La ‘n dour vize be’ gwerzhet,
An dour vize bet gwerzhet
D’ar beizanted ‘vid o loened !
Martese ‘h ay d’ar fabrik

E Plogoff evid an atomik...
O ya, ar mein-se a frailho,
Ha tud ha loened a varvo.
Ha mar deufe da Blogoff
An aotrou Sakharov,
Gwashoc’h ‘vid ‘barzh ar Russi,
Larefe ama’ ‘ma ar bleizi !
Setu an démocratie française*
asezet gant or peisant kaezh,
Or peisant kaezh e-kreiz i boan
Ha ne ‘neus ket bara d’i goan...
Me a gan ‘vid ma Breizh-Izel
Hag a garon beteg mervel !
* komz ha levr Giscard !

(1980)

. PIER MELL

TRIST EO AR GILLI

‘Barzh korn an douar om(p) glac’haret
‘B’oe e’ disklêriet an neventez (dist. [-Et])
Skolach ar Gilli zo ‘hont ta vi(d) jerret
Hag an dud kaezh a zo chagrinet !
N’ (v)o ke’ klevet kin ar vugale fur
‘Skrijal gand ar blijadur...
Degoue’et e(o) ze ‘tal an ti-skol
Lec’h e vez sklêrijenn ar bobl :
Or c’hastell* frank so touchet ti [di]
Da gass an traou rue Jul’ Ferry**
Degoue’et e(o) ze ‘vel d’or sparfell
Pa ve’ plomañ ‘us d’an durjunell !

N'eus nemed an dud dall 'gemen' ra skwer fall

D'an exode rural...

* kastell-east = karr-bras gant kl(ou)ejennoù uhel, amañ kamion d'ober dilojadeg ; ** anv ar ru 'lec'h ema skol ar bourk, se zo sklaer...

1975 (POBL VREIZH n. 95, 1977, p. 11, & gw. Favereau 1984, p. 430)

*

SEC'HOR AR BLOAVEZH 1976

'Barzh ar bloavezh c'hwezek ha tri-ugent

Zo bet un amzer da c'hwesen (c'hwesiñ)

James 'm eus gwel't heol ken kreñv all

Oblijet e oamp da zisheolial

Soñjal a raemp m'amp chañchet bro

'N em jalañ 'rae an dud tro-war-dro

Kastekenn, tokeier 'veze douget

Evid ampech hon ler da c'hрилhed

An amann a deñe (deuze) war ar plad

N'ouzomp ket e pelec'h e lakaad

Ar yeot a strake 'tre an treid

Evel pa vêt o fale war ar gwer

An douar zo rentet e ulfenn

Ar prajoù zo holl é skalfen...

(gw. Favereau 1984, p. 428)

*

ON NEVENTI BA LOST KOAD FREW

Bar bl(o)avezh eun ha pe(v)ar-ugent

Korn ar vro zo bet [un] neventenn

Pobl Vreizh zo deut d'ober or pleg

Aze tre e-kichen Leme'g

Kantonet int 'barzh an Toull-Gwas[k]

Deut [di] 'vid kempenn ar wazh...

Pell chomo se e memor ar bobl

Zo bet 'raog pa zigore ar skol

Kenavo laroñ de'c'h, breuder

Divenn a r'im(p) hon rinier !

(1981 - gw. Favereau 1984, p. 431)

*

SKOLAR GILLI

Ur c'horn-bro ambandonet e-kichen Koad Frew, hanvet ar Gilli. Ur gêr vras deus parrez Poullaouen, ha tro-war-dro dehi kêrioù bras all, pemp pe c'hwec'h. Kalz bugale ba kement familh, tiadoù tud, pemp, c'hwec'h, seizh, eizh, deg, hag en tu all alies gwech... Ur bennheres bennak a veze ; houmañ 'veze sellet deus outi : un' war an oll !...

Ar re-mañ 'oa Protestanted deus Bro-Saos, ha pa'h aent d'ober un droiad d'ar gêr na-int bet toullet kaos deus se d'ur pastor dehe.

Lared a raent 'oamp tud ambandonet, pell deus partoud. Ar vugale n'aent ket d'ar skol. N'oamp ket mad med da baeañ foñchoù ha d'ober breseloù : neuze 'veze e'mm deus oudomp !

Deut oa pastor Montroules (hanvet Somerville), ha Jenkins, heni Bro-Saos, war ar plas, ha na-int soñjet lar e vije bet un dra vad ober ur skol bar Gilli pe ar c'horn douar, evid sortial an dud kaezh deus ar viser. Person Poullaouen ne teue ket med da gestal. Neuze e veze gwelet assambles gant ar sakrist é toug' ar sac'h, karget a vigodajoù gwinizh pe zegal, ha 'mann pa veze ba ur feurm mad bennaket, met 'oant ket stank.

Añfin, gwerzhed oa un amplassamant evid ober ur skol. Stard oa bet e gaoud. Den ebed na c'houlle diskregiñ deus e damm douar. Diouzh ar mareoù oa feurmoù bihan, daou tri devezh-arad. Ma zad-kozh, 'n ober pressïon warnañ, 'n-a kouñsantet gwerzhañ. Reit en-na or c'horn deus e bark e bord an hent ; hemañ 'oa ket meinennet c'hoazh (ken tapet ar bloavezh deg pe daouzeg - 1910-12). Poulladoù dour a veze da dreusiñ

‘barzh ar gouañv pa veze kalz dourejer.

Paotred Bro-Saos zo tud ha ne chomont ket da stlejañ pa vez un dra ‘barzh o fenn. Pemzektez goude-se oant deut da c’houll kirri gant keseg da gerc’had an traou da gar Montroules, koad ar charpente pe kebroù, zink, plom, traou a galite. Aet ‘oa ma zad-kozh ha tri pe bevar èll gant beb a garr abred deus ar mintin, pe beure, ‘tram’ gar Montroules evid erruiñ a-raog an nos ‘barzh ar gêr. Kalz amzer oa e’mm da gargañ toud an traou-mañ.

Hent Poullaouen na-int kemeret. ‘Raog erruiñ ‘barzh ar Gilli zo un diskenn vras, ur grec’henn sonn-mat. Hir oa ar c’hebr hag ar zink ‘us penn ar c’heseg. Poues mat war an diskenn. Astenn a raent gwalenn o gein. Aon na-int da bladañ ur chô ‘barzh ar brankard (brehiou), dam [pe’tramant] ar sternajoù da vanko. Añfin, ‘n em gavet e oant, heb ‘oa bet erruet netra pe « rankontr » gant heni ebed deus oute. Ur veaj mat ‘oa an dra-se dehe : pemp lew warnugent !

Kalz a drous a reas an dra-mañ ‘barzh an dro. Paotred ar saeiou du [beleien] na badezet anehi founnus « skol an diaoul » : aon da ve’ disklêriet gant ar re-mañ, ha na gomprenent ket lar tud pinvidig ‘teue da gestal ba ti ar re baour, ha dalc’hen anehe dindan talon o boutoù. O benn [fenn] oa bet labouret d’ar re gozh-iou gant ar re-se [beleien] : gweled a raent teusioù ha me ‘oar petra c’hoazh. Gwir eo zo chañchet tu d’an avel. Hag ar paour-kaezh tud a lonke se. Paotred ar saeiou du oa tud en tu all d’ar re all. Leuskel a raent da grediñ lar spered Doue oa gante da labourad an amzer ! Komañset ‘oant d’ampich an dud da gass o bugale da « skol an diaoul ». Pression mat ‘raent. Deut ‘oa an dra-mañ da skouarn ar skolaer nevez, hanvet Chopin. Un den speredet mad e oa. Kompren a rae ar beisanted {hag an dud} diwar ar maes, evid un den deus kêr. Ha ‘lare d’e dud : « ce sont les gens sans esprit qui voient le diable au Guilly ». Sed ur ganaouenn ‘oa graet gantañ, Chanson sur le Guilly, ha kalz re all...

(diembann - 4 p. -, ‘tro 1977 pa oa serret ar skol)

*

AR RE YAOUANK O TIFENN AR VRO

An deizioù war-lerc’h ‘oant komañset da glask an « derroristed » ‘barzh ar c’hêrioù ban dro. ‘Kreis ‘tre chapel Maode ha Koad Treskoad (Plourac’h) ‘oa deus oute. Ase ‘oa ar c’hentañ [maquis] ‘n’a-int formet.

Ur milissian, un’ deus an dro, ‘laboure gant ar Boched, o taspugn amann dehe, ha ‘n’a disklêriet anehe. Pried un’ deus ar batrioted ‘n’a-int sklabboussennet, an eil tu d’egile, harpañ anehi deus ar press, o c’houll ‘ziganti pelec’h ‘oa he gwas. Respont a rae ‘ouie ket. Pell a oa ‘n’a ket gwelet anehañ. An deizioù war-lerc’h, ar batrioted ‘n’a diskennet ur person ‘kreiz ‘tre Skrignag ha Bolazeg.

Hemañ ‘n’a-int soñjet la’ ‘veze ‘tisklêriañ anehe ‘n ur ober tro ar c’hêrioù. « L’abbé Perrot » veze graet deus outañ.

Parachutajoù ‘oa graet ba chapel Maode, ‘leizh daou pe dri garr.

Postemeteuriou ha toud ar jeu da heul. Ar Boched ba bourk Bolazeg a veze klevet mad ‘kaozeal ; mes n’a’-int ket kredet dont da weled.

‘Oa hent ebed da vont da veteg eno. Tri gilometr ‘oa ‘tispartiañ an eil d’egile.

Setu ‘oa distribuet ar munissionoù d’an dud yaouank, ha koachet ar re all dindan ar gousel ‘barzh ur c’harr. Chañchet ‘oa kamp an deiz war-lerc’h. Kemeret ‘n’a-int lost Skrignag, Koad Gwern-Aon ; ar penn bras deus an « derroristed » ‘oa deus tre ‘kichen, hag anaoud mad a rae an douareier. Med bet ‘n’a afer ‘raog an dra-mañ deus daou jañdarm deus Kareiz, a oa o tiwall anehañ dont da voueta d’ar gêr.

Med an tad a ravitailhe ar vab gant ur vusetenn, ha ‘lare dehe diwall deus « beg-e-dok » ! [...]

Paotred ar maquis ‘oa signalet ka’i sur ba lost Koad Gwern-Aon.

Deuet ‘oa ar Boched gant kamionoù ha soudarded, gant hent Kenekwenn, ‘kichen pe goude Kerviolet-Skrignag, ‘barzh un diskenn vras o tont ‘maez ur pleg, ‘fas d’ar c’hoad, ma oant bet ataket gant ar batrioted.

« Achtum ! Achtum ! »... Ober a raent genoù. Ruilhañ a raent ‘barzh ar fos, war o c’hof ; n’ouzon ket ped a oa lazhet. Ar batrioted ‘n’a diskroget founnus : o micher ‘oa da zeskiñ gante, mes heniennou deus oute a ouie an doare [ar vicher]...

Startaad a rae ar jeu. Bar Gilli hag an dro, Pont-Troell memes, e veze daspugnet an dud kapabl da zougen ur fusuilh. Bemdez ‘walc’h, ‘raog ‘veze savet an dud, ‘vezent ba kêr. Lod eus an dud a lamme war lost o roched ‘maes, da vont da gochañ ‘barzh ar parkeier, ‘mesk an ed. ‘Oa ket o revr dehe o-hun’.

Ar batrioted ‘n’a chañchet kamp. Deut ‘oant da Goad Frew, ‘kichen Koad ar Pont, un amplassamant dizro un tamm. Ur milissian ‘n’a-int degasset gante, med ‘oa ket en liberte. Ar paour kaezh den ‘n’a komprenet re diwezad : soñjet ‘n’a la toud oa permetet... Keuñ awalc’h, mes re diwezad !

Maquis an FFI, 'kichen min Poullaouen 'n'a bet ur parachutaj 'tre Kerbaol ha Restparkou. Alumet 'veze tan evid diskouez pelec'h diskenn ar munissionoù. Ar Boched a wele a-walc'h, med 'n'a-int ket kredet dont da weled.

Ur « rafl » 'oa graet 'barzh ar bourk. Lazhet 'oa un den, ha tennet 'barzh an tier. Ba Bolazeg 'n'a-int lazhet ur skolaeres hag he c'hoar deuet da doull ar prenestr da selled deus oute.

Ba Kareiz, e Lamprad Plonvel, 'n'a-int tapet re yaouank 'barzh un ti. Ar re deus oute lammet dre ar prenest da vont kuit 'veze tennet warne. Krouget 'oa bet kalz deus ar re-mañ all 'barzh kêr Garaes, deus ur post elektrik, diwar-boues o groñj. Sevel aneche a raent 'barzh beg ur pot, ha leuskel aneche da goue'o d'an traoñ eus ar pester meur a wech ! Hed-ha-hed an heñchoù e veze kavet deus oute, krouget ar mod-se, beteg Loudéac... N'eus mann ebed tristoc'h evid ur bresel. Med an dra-mañ zo ur c'homers, gant marc'hadourien a ra oustilhoù evid lazhañ tud. Buhez un den n'eo netra etre o daouarn.

1980 (PLANEDENN n. 3, p. 56...)

. PER BOUDOUIN (PLEVIN)

SON AR BAYSANTED

Soniou kaer a zo bet savet war buhez ar vartoloded
Den ebet 'neus bet speret da sonjal 'barz ar baysanted
Ar paysant ne vez ket estimet, 'spenn se 'vez ket chilaouet
Benn ta an deiz dont da glask arc'hant neuze 'vez sonj eus ar
païsant...
An dud yaouank a zo en-dro din un devez a lavare din
A nann, houman ne [n'eo] micher bet, ba houman 'chomin ket bepred...

(1956)

*

AR SKOLAER BIHAN

Me 'zo ur skolaer* bihan
Ganet « kost ar c'hoajoù » [ow]
Ne vankan devezh 'bet bar skol
Ràet 'vez din bomboniou
Evit lakaat ma lev[r]eier
Ganin ur vuzetenn
An dud 'vez lar' din 'm'oc'h 'hon'
Da gas kerc'h d'an azen !
Ha bremañ 'zo prenet din
Gant mamm ur visiklet
Hag eh an ban hent gant hou'zh
Tou-just ma vên gwelet
Prometet a zo din c'hoazh
'Benn bloaz ma zeskin mad
'h in d'ar skol gant un oto
Prenet din gant ma zad...

* skolaer eno = skoliad (/ mestr a skol, mestr-skol – ganeomp enseignant...)

(Kerlouët Plevin, evit e niz, 1956)

*

AR MERC'HED ZO WAR AR MAEZ

Ar merc'hed 'zo war ar maez 'zo merc'hed digourdi
Zav abred deus ar mintin da ober dijuni
Ouzhpenn ma int digourdi int labourerezed
Benn 'vez graet labour an ti zikourant ar baotred...
D'an hañv 'barzh ar prajoù d'ober karradoù foenn
Tokou plouz bordoù ledan 'vez gante war o fenn
Ha pa vez erruet an noz 'weler ar batronez

‘Hon[t] d’ar c’hraou da c’hoer’* ar saout deus ar goulou bemnoz
Pa vez dornet an eost, tennet ar patatez
Bremañ vo graet un tamm dañs, ‘lare ar batronez...

(1958)

* goer’ = goro...

*

PESEURT MOD ‘RAN ME SONIOU

Me sonioù ‘vez komposet ‘n ur vont gant ar saout ‘maez
Ha ‘n ur droi an ekremeuz da baseal al laezh
Benn vên war beg ar Min’ Du pleget ‘troc’hañ gouzel
Ur sell deus beg ma botez-koad ha ‘kavan ur poz èll [all]...
Benn welan war ar journal fest-nnoz ‘barzh Groñwel
Neuze aze a gavan c’hoazh danvez d’or ur son èll...

(1964)

*

A-benn klask kompren er bed-se, aet da goll, doare Frañs ar Bevere Republik, ‘keta, ha Breizh da heul, aet war ar « folklor », goude ma oa peurrivinet an « eil emsav » a-benn 1945 (ho pet soñj e oa savet kentañ « bagad » ar sonerien gant « chiminaoed » gar Kareiz, ha Polig Montjarret, ken abred ha 1945, ha savet « kelc’h keltiek Kareiz » goude-se, evel heni Poullaouen, ha Skrigneg... war-lerc’h hini Perrot ha Caouissin...), n’eus ken adselaou mouezhioù ar c’hoarezed Goadeg (sonioù fentus an 19^{vet} gante alies – son ar montchoù, ar patatez, ar spilhoù...), pe ar re all (gw. Per Boudouin, ar re Peron...), kenkoulz ha kanerien Poullaouen (bet meneget) pe Skrigneg (Yann Domas, Yann Poëns, ar Bris, an itron Fer, ar vreudeur Morvan - n’eo ket memes re ! gant ar re-se e teue « gousperou ar raned »...-), a-benn intent penaos e ouient kemer plijadur gant traoù hag a seblanto aet ‘maez a c’hiz, marteze, mes brav ‘velkent. Sed amañ un tamm eus ur son (disanv, bet ràet deomp ‘tro 1976 gant A. Trevidig, na oar ket hiroc’h anezhañ), diwar-goust ur c’hog « ras » Klotour (anv fentus, evel « pitaouaer »... - vb. Klotal = klocha, glocha, sklokal glousser, & klotañ joindre... & côcher = couvrir la femelle) :

*

KLOTOUR

Ban ti bihan, ba bord an dour,
enë a zo or c’hog klotour,
Or c’hogig « rass », or c’hogig mad,
ru’ i glipenn, lemm i lagad.
Ha kana’ a ra a vouezh uhel
en or stoka’ e ziwaskell.
Ya, med ar pezh e’ ar gwashañ
‘neus cet* ar pezh a fôta d’añ.
Ar bolisig a zo war-dro
ha pa glev anahon o kano
Evid ober plijadur dahoñ
a gaketa deus hi gwello ! [...]
Klotour a rae de’i askell-gog
ha houmañ ‘n om lak ‘vel a fôt.
Hag o-daou oant eürus,

med siwazh ne oa ket padus...
Ha bremañ ar boles en neus keññ
da vid** ifamet he zamm pluñv.
D’an de’ ne ra nemed gouelañ,
ken ‘benn ar fin oa-hi chomet klañv.
Ha kemen(t) a oa en-dro de’i
‘oant ket kapat t’hi c’hoñjoli.
Deus outi ‘na bet [hem(añ) all] true’ :
‘benn c’hwec’h s’un ha tregont goude
‘Oa roet te’i on (h)eritaj,
ha ze ‘rae de’i kemer kouraj.
Polisi yaouank, diwallét
gant klotourien da vit tromp(l)et.
Ha pa reint dè’c’h askell-gog,
lavarét tè [dehe] moned war-raog !

(Poher, c. 1950-60, gw. Favereau 1984, p. 435)

* cet = ket ; **bid = boud/t, bezañ...

. SKRIGNEG

PARREZ SKRIGNEG

Skrigneg zo ur barrez vras, un' deuc'h ar brasañ 'barzh an departamant : 14 000 devezh-arat, kreñv, hag 'e' nebeud a dud – diminuiñ a raont buan a-walc'h. Bet so tost da 4 000, 3 800 hag un dra bennak zo bet, ha bremañ n'eus ket kin met 1 350 a-peupre, ha kalz a re gozh. War drizek kant hanter 'c'heller kontañ 400 en tu all da 65 ploaz (bloaz). Dindan driwec'h vloaz zo a-peupre 200, toujust matrese. Kalz feurmoù zo : 215 feurm zo 'barzh ar barrez.

Hag e vevomp kalz gant saout-laezh, ur poulailler bennaket, un nebeud 'borcherioù, met saout lart ha saout laezh.

Bar skolachoù n'eus ket kalz a dud kén 'e' [ivez] : ur skol zo jerret ahe 'komañsamant ar bla (bloaz – [hini Kenekwenn]) ; (ne) chome ket kin 'met ur c'hlas, ha tud ar vugale 'deus kavet gwella'h degas(t) ar c'hlas d'ar bourk. Setu bar bourk bremañ zo 83 a vugale etre pevar glas.

Bremañ, pezh a vêr soñjal ober 'barzh ar barroz, al labourioù : ar remembrement 'oa bet komañset, n'eus ket graet 'met ur gêr hag...

Bremañ zo kalz a c'hoant da gontinuiñ, kar an heñchoù zo vall (fall)... Ha mod-all (ne) teufemp ket 'benn gwech ebet d'ingaliñ ane' : ha zo passeal 100 kilometr hent war gont ar barrez, hag... euh, vall kalz ane', ha sur gant an dud zo, 'barzh an oad emaint, n(e v)o ket brav kaout arc'hant d'ingaliñ ane' tout. Set' ar remembrement zo subvansionet memes tra, hag e teufer a-benn d'ober m(u)ioc'h.

Ar mod all bar barrez, industri ebet n'eus ket, koulz laret, ha n'eus ket just 'met ur gariereñ 'barzh ar Wask... unnek pe daouzek ouvrier, ha mod-all n'eus sort ebet. Bezañ zo raz. Domaj eo la' n'eo ket favorizet. Ur forn raz 'oa bet ha 'n doa bet troet c'hoazh 'raog ar vrezel, hag un tamm bihan goud' memes. Hag eo domaj la' (ne) vez ket profitet deuc'h ar pezh so ban douar memes tra, en nije dalc'het ar re yaouank, surtout eo ret de' mont kuit, ha c'hoazh so ur pennad so (o) deus c'hoari (= bec'h, poan o kaout labour...).

Bet e oa ha (ne) gavent ket diaes mont kuit, ha bremañ e kavfent gwella'h kaout labour war ar plas. Setu e vankefe un dra bennak ar mod-se sur. Memes mod 'vel ma vije bet muioc'h a dud 'barzh ar c'haoleng 'barzh Berrien, da ve' labouret 'ne'añ war ar plas 'n dije bet... vije bet ar chañs la' chomeche [= chomje] muioc'h a re yaouank ba Skrigneg 'vel ban dro tout 'e'...

1980

*

BREZELERIEN

Tud yaouank o silaouet eur zon zo komposet
Graet da botred ugen v'la dan arme zo partiet
Da dud yaouank deuz keme[n]t bro zo plantet er bed man
Kass't vit bed brezelerien enep do zantiman...
Setu me oa partiet barz ma brassa anken
Laket oan var ar mor braz da dreuja pen ar ben
Var ar mor a oan laked vid mon da vrezel[l]i
A deuz an algerianet oan aet da gombati...
Med ma bro a oa goal bel[l] n'oa met dour endro din
Ag barz e[t] kreiz ma glac'har a ma brassa jagrin
Var ar vatiman oamp aet veld or vanden loenet
Evit treuje ar mor don giz ar vortolodet
E Alger p'oamp er {r}uet eno oamp debarket
Var ar pitoniou oamp aet raktal oamp digouezet
Kasset da grapahuti da glask ar rebe[l]et
A barz kreiz an ambuscad komançat da non lac'he
Pe sort malheur vit eur vro kass tud yaouank a lac'he
Da ziven ar [penon >] pennou braz ar golonialistet
Lac'het oa algerianet kalez fellagaet
Pere vid diven o bro ar vuzul deuz tapet
Tud yaouank deuz breiz izel ive a oa lac'het
Kalez a gompagnonet kalez gamaradet
Zo chomet var an dachen Afrik anter noz
Giz kalez vrezelerien kalez deuz o zud koz...
Me [h]o ped tudou yaouank na red ket veld din me
Net ket dar vrezel d'ugen v'la an dud neuz eurz da veve
Chomet tout tost da ger/me tost da lein ar menez
Nom lac'het ket tud yaouank dalc'het mat do puez...
Glac'haret ho tout an dud keik [= keit] o brezelerien
Sonjet mad c'houi pen[n]ou braz 'rog kas ha lac'herien

Mar peus c'hoant dor ar vrezel ed dor nei a tressoc'h
A[g] leusket e barz ar guer tud na c'houlenn met peioc'h
Ar zon ma zo komposet a[g] na jervijo ket
Ma[r] zalc'h an dud da vrezeli a[g] dont da non lac'he[t].

(disanv, **Skrigneg** - Favereau 1984, p. 436-7)

. SAVERIEN SONIOU YAOUANK KREIZ BREIZH : B. DANIEL, A. HELOU, M. GUILLAUME...

BRUNO DANIEL

ENE AR MARO

Ur gêr vihan ha den ebet
An avel o c'hwezhañ hag...
mann ebet ken henchou koz ha tier fall
aet int kuit d'ur vro all
an deliou zo kouezhet abaoe pell a zo...
Maro eo Loch ar Goukou...

*

JOB HA LOM

Tosteed aman, ta, kamerad, deut da ganal gan'om Ur son nevez mamp komposet 'siwar* Job ha Lom Job ha Lom oa daou den a veze mew araog an noz Pad an deiz 'oa lonket chistr, da noz 'gouskent bar vons** - O, ne welan ket gwall skler, komañset da larad Job, Ur vrumenn zo war ma daoulagad, daoust ha 'ma an noz o tont ? [...]

- Pell 'ma-haoñ c'hoazh, a lare [egile], pa no tosteed matrese

- Alo, Lom, a lare Job, laret d'in 'ta piw eo...

(diwar J. Riou, An ti Satanazet, 1980)

*a-ziwar ; ** ar vons : ar v-fos/z...

ARMAND HELOU

MARV EO MA GWANTENN

Gwechall e ma gwantenn an holl a veve ken mat
An derv war o garzh hag ar wazh e-kreiz ar prad,
Al louarn en e faou* hag an evn war e wezenn,
Ha me kenkoulz da se, skoachet e ma zamm ti gwenn.
Petra 'zo c'hoarvezet ken ma n'eus garzh ebet ken ?
Ar gwez 'zo diframmet ha berniet war an dachenn,
An evned 'neus dilezet ur wantenn ken skarnilet,
Al louarn 'neus tec'het e lec'h all ma 'neus kavet.
Ar stivell hag ar c'houmoul 'zo aet gant ar sec'hder,
Hag an doureier bras ne teuont ket ken d'ar gêr,
Nerzh an douar a sav en ur bouldrenn d'an avel,
Hag an amprevaned 'virv en e zanvez speriel.
Marv eo ma gwantenn n'eo ket ken mat da netra,
Nemet d'an douristed e-pad ur miz ar bloaz,
Pe d'ur greizenn bennak... ha mac'homet tro war dro,
Digoromp hon lagad pe anez 'z aimp tout ganto.
* faou > faw (h-br Fau) : toull (bleiz...)

(gw. Durand 1976, p. 101-2)

MICHEL GUILLAUME

ME N'IN KET D'AN ARME
Ma zad, me n'in ket d'an arme
Da goll ma fenn ha ma buhez
Me n'in ket dindan an triliv
Da lazhañ tud en Aljeri.
Da servij' Bro-C'hall, me n'in ket
Re a Vretoned he deus-hi tapet
Me n'in ket da dorriñ ma yaouankiz
'Vit ar vourc'hizien deus Pariz
Me n'in ket da skuilhat ma gwad
Ne vo ket gwel(l = 't') ma zud 'ouelat...
Tout an amzer ar c'hrogadoù [-ow]
Me vo kuzhet gant ar gadoù [gedon]
An dizertour on bet anvet
An treitour d'ar vammvro karet
Un deiz koulskoude '{h}' in d'ar brezel
Da vrezeliñ re renk uhel
Labourerien eus 'n holl vroioù
Poent eo krog' er fuzuilhoù
'Vit ar frankiz ha 'vit ar reizh
Argasomp an atizerien.

(gw. Durand 1976, p. 230-1)

KONTADENNOU A-NEVEZ : DOARE MARVAILHERIEN AR POHER

. Jean-Louis ROLLAND

AOTROU LOKRIST

Guéchell goz, ba or gér hanvet Lokrist, oa on dén pinvidik braz, ha chomè ké mévèl 'bè gatañ pell. Pè n-ize g(r)èt ar labour n'ize d'o'r, lakè ar mévèl bar porz, kuit* dè bèë nâo ; n-ize netra 'vid é labour.

On dévez 'n em gavès eun dè houl labour 'zigatañ :

- « A ya hat. Amë vé labour derc'hmad »

- « Boden ! Otër [Aotrou]. Mé rèy kont ganac'h. Mè[t] 'n hây [heni] facho dè gentè vo za(v)èt korenn dâo deus bég é vis tred [troad] braz békè [betek] leïn é benn »

- « O ya ! Mè, hwi po kéd eurz (droed) d'ont kuit kên gano ar goukou »

- « Ah ! mad é memès tra ». (Bar vro-sè gane ké' ar goukou guéch ëbét, morse).

Ën dé war-lèrc'h oa lar't tâo mont tē stouvè deuz ar zaout, ka mont rèint war drow ën dud all. Rèi[t] oa o[r] valez [falz] dâo hag or bal [reũ(v)]. Ha lar't tâo diwall mad vizèint èt dè lèrez dre enè kin :

- « Ah, n'èint ké hat, larè hêo ».

Pè é èo [erru] lec'h oa 'n toull rès eun brasèc'h tal e gichen. Ha stouvèt mad 'n hây koz ga dréz ha spèrn...

(p. 1-2)

* K & G zo merket evel staonekaet (palatalizet [c] & [i]) ; ë zo amañ evit schwa (galleg le...)

*

MAER SKRIGNEG

'Pad ar brèzèl divèo [diwezhañ], ar mèr oa ba Skrignèk oa mil chkuiz gar Bochet 'tont bép sun dè houl trow digatañ. Rak pè vizè rèi[t] on dra dè, ar zun warlerc'h 'houlèint on hanter muioc'h. « O ! larès ar mèr, ma zerc'h kont ar mod-mè (gi-mè) 'ma toud ën trow 'h ont gatè ha chomo ké nétra gan dut bar barès-mè ».

'Benn fin n-a rèi' é zilés, mè hây 'bét houlè kémèr é blas. Réd oa bi (bout) gèt [graet] tro ar barès 'benn kowt eun dè gémer é gark. Ka(v)èt oa eun 'benn fin : ô pot yowank koz 'terc'h ô plas ga é dad (h)ag é vamm. Ô hoar n-a (h)a oa ké démét [dimezet] èh [ive]. Pè zo goul' digatañ ma vizè ké bet kontènt d'ont dè vèr ba Skrignèk : « A ! bèo hat, mâo [emeëñv].

Pell zo oan chonjël en dra-zê ». Gèt oa or votadeg ha n-a tremenët ar wech kentë, (h)a lakët mër.

‘Benn ar bla warlerc’h pë n-eus touchet é bè mër [bae maer] :

- « A ! mâo, brëmë ‘h an dë gémër ma ‘hoñjër pèet’ ‘vèl ar ré èll èh [ive] ». Mont rès dë Vontroulës ha ‘h ès d’ar gar, ‘n or èrru’t, dë houl ô bilhët d’ont ban treñ.

- « Dë blèc’h ‘h ét ? » oa goul’ digatañ :

- « Oh ! mé ouian két. Mè, rèit ô bilhët diñ paprèt [bepred] ».

- « A ! mé n’on ké vi rèi ô bilhët dac’h ma larét ké dë blèc’h vanka dac’h mont »

- « A ! larès ar mër, sèll amë tud kuriuz hat. Dowst ha-gêo zo vorz dë hés [henn(e)zh] dë blèc’h ‘h añ. Rèi’ ô bilhët diñ d’ont ban treñ »

- « Mè, lar’t m-eus dac’h lar’t diñ dë blèc’h ‘h ét »

- « Mè, ouian két »

- « Mah ! rèit ho plas d’eun èll neu’n ». Neu’n ‘h ès war hë [ar c’hae] ha zellès trësë [‘trese(k)] ‘n dow benn deuz ar gar ha welès on treñ ‘tivogedi ba penn ar zavhèol, ha teuès wa’ é giz. « Dë blèc’h ‘h a ‘n treñ zo ‘tivogedi bar penn èll d’ar gar, du-n [du-hont] ? »

- « De Gempër »

- « Mah ! Rèi’ ô bilhët diñ d’ont dë Gempër neu’n ». Hag èh ès ban treñ...

(p. 13-5)

- « ... Ha mé m-eus goul’ idem, ‘vèl en dow-së ; ha ma m-a ké trowac’h [tra-walc’h] ‘rôg, neu’n oa digasët on hanter muioc’h hoas. Pë m-a guèl zé, mé zo èt ban hêt, ha d’on ti èll. Hag enë m-eus goul zouben potach, ha zo digasët dour tomm diñ dë lonkë, ga dow pé dri damm bar’ ‘h neuñyël enni vèl ar péskët ban dour. Pë m-eus guèl zé, m-eus goul’ or guélë dë gouskët. Mè, ‘n dut-së oa droug ennè... ».

Sétu peuneus [penaos] oa bèt kont mër Skrignëk ‘h ‘ont dë Gempër.

(p. 23)

*

AR ROUE PATO

Guéchèll goz oa o(r) Rouë e Breizh ha n-a tri mab. On dévez ‘n hây kosë larès : « Mé renk(a) mont dë glask fortun, ka m-eus ké plujadër [plijadur] ‘h ont ba mésk èn dut, pë vé ké gèt mè huchal wa më lerc’h : « Mab ar Rouë Pataës ».

Sè ‘h ès dë valë bro. On dévez ‘n om ga(v)ès ba on dachenn hloz (gloz). Enë, ba on toull bar harz (hleuñ) oa eun goz ‘h or krampous ha domè hé billig ga raden zéc’h :

- « O ! larè hêo, amë dlé(a) bit [bout] eun bennèkët ». Mont rès ban toull : « A ! larès ‘n hây goz, hwi zo èo (& èrr = erru) dë wèl hâo ? »

- « A ! ya, mé zo pourmen dë wèl ar vro on tammig »

- « Sétu mad/t. Mè, azét léc’h gaiyët [gavehet] plas, ka amë n’eus ké kadoriou, na netra. Èn dut vé rèd dè(h) (dehe, dezhe) azéë (& azéo) pé chom ‘n o zao »

- « Oh ! Plas wac’h zo hat » - « A ! larès ‘n hây goz, ma zèbèfèc’h krampouz séc’h, mé rèy dac’h ar péz a gariyët [garehet], ka trow èll n’eus kéd amë »

- « O ! bèo (yèo) hat ! dèbë (& dibi) wac’h rin, ka naon m-eus ».

Ha hémë dë zèbë krampouz zéc’h kên oa leun e gof. O(r) wéch bennèkët ‘n hây goz houlès zigatañ piw oa : « Oh ! mé zo mab dë Rouë Breiz (h)a m-eus jonjët mont dë valë bro, ka bar gér vèn ké vi sortiel gan dut hopël wa më lerc’h ! »

- « Mè, pèter [petra] zo kôz dë zé neu’n ? »

- « A ! më zad zo ken powr ha n-eus kéd èz dë rèi ‘mè pato d’é zoudardëd. Ha blam’ zé é hanvet ‘Ar Rouë Pato’. Sè, m-eus joñjet mont dë glask fortun on tu bennèkët »

- « A ! ya. Kowët riyët hat... »

(p. 51-3)

*

SOAZ JOURDREN

Guéchèll goz, ban Nézert*, oa on tiègez (h)a n-a o(r) verc’h hanvet Marjob. On dévez, héh mamm n-a goul’ ‘zigati (& digati) ma oa guir oa ‘h ont dë zimi :

« O ! ya, larès hi, ka(v)ët m-eus o(r) pot digourdi ».

« A ! ya. Mè rèt vo dac’h lar’t dâo dont dë lèinië benn-sul, neu’n ».

« O ! ya, mé laro dâo hat ! »

D’ar zul vintin héh mamm larès dèi :

« Finos [Fenoz = Hiro....], Marjob, vo rêt dac'h o'r lèin ha lakë ba'z enni [soubenn] : kôl, karotes, rutik, ha hollen ha péb' ».

« Mah ! » larès hi.

« Lakë riyët ar po-fêr bras wa'n tan ha lakët tri giyorniëd [gilorniad] dour ennañ. O'r riyët nêi mat. Réké [Ranket, & Fankë] ra dac'h lakët péadraig ba'z enni. Mè goud ë ré t peuneus (& peuseu mod) vé gèt zoubenn benn breumë, mahat [moarvat] ? »...

(p. 63)

* Nezert (an n-dezert) : ur gêr eus Trebrivan...

*

AN TEIR BLAC'H YAOUANK

Guéchèll goz ba parès Trabriën, ba o(r) gér vras, oa tèir blac'h yowank. On dévez, ga Pask, na-int 'n om glè(v)et d'ont dë goyes sâmes [da gofes asambles], ka d'ar mar'-së 'h è toud ën dut d'o'r o vask, mèta o(r) « louarn » koz bennëkët vize ké tapët.

'N or vont d'ar vourc'h eun lares : « O ! mé m-eus lur(e) 'h 'ont dë goyës, ka o(r) péc'héd m-eus dë lar't d'ar persën ha grédin ké lar't nâo ». « O ! mé, lares ën eilh, me m-eus eun dë lar't dâo èh [ive], ha grédin ké lar't nâo èh ». « O ! mé, lares ën dèrèt [deirvet], mé m-eus eun dë lar't dâo èh, mè mé n'oñ ké jênët vi lar't zé dâo ».

« A ! nann, mè peuneus lariyët zé neu'n ? ». « O ! bèo hat, ka zur wac'h, ar mêmes péc'héd m-eump gèt. P-o ké mè lar't dâo p-o 'tarlatatinët' tammou, ha hés [hennezh] ouio ké pèter zinifi ën drazë nâo ! ». « A ! zé zo brao dë lar't hat ». « O ! ya hat ! ». Sè dijênët ar rê-më...

(p. 80)

*

AOTROU TOULGOAT

Guéchèll goz, ba o(r) gêr deus parès Travrin [Treffrin] ba Toulgoat, oa on dên pinvidik bras ha n-a o(r) mab a oa èo [èrr(u)] déskët bras, kên mès-skoul 'bèt oa kapë (gouest) d'o'r skoul dâo kin : déskétëc'h oa vitë.

On dévez, é dad lares : « Dao vo diñ mont dë valë bro vi gout (h)agëo ga(v)in eun bennëkët kapë d'o'r doutañ ën désketañ dên a zo bar béd ». Mont ë rès dë bell bro 'n or houl' (h)ag-ëo n-ize ka(v)ët eun dë zésk é vab ën déskétañ hây bar béd, mè n'a ké ka(v)ët dên ëbèt d'or zé... [...]

Mè, ar marc'h lares d'ar pot-marchosi : « Distagë hâo, (h)a chét [tol'] ur gijou [djijou] diñ war më moeñ ». Dré forz hég' ar potmarchosi, hémë n-eus distaget nâo. (H)ag ar marc'h ga hênt Brest, très [etresek] ar Vél Veur [ar Velin, Veilh - Moulin-Meur, Kareiz war hent Poullaouen], d'ar pèr lamm ru. Mè, ar Leonard n-eus klè(v)et ar marc'h 'h ônt kuit :

« A ! lares hêo, distagët é ar marc'h ! Dao (pe rëd) é diñ mont war e lerc'h ». Mont rë hat, kên 'za(v)è 'n tan deuz di[n]dan e dreit. 'Benn oa èo [erru] 'tal ar pont oa 'h 'ont dë lak' é dorn warnâo. Mè, ar marc'h lares :

« Faot ven zilienn dë lampë ban dour rokañ ». « Fot ven ki-dour dë dap' ar zilienn » lares ar Leonard. « Faot ven gat [gad] dë haloupët ar mêz ». « Faot ven ki d'ont wa'-lerc'h ar hat ». (H)ag ar hat trèsë Poullaouen, ma ouië mont, dreuz ar parkou, ar prajou (h)ag ar lanneier. (H)ag ar hi wa' (h)éh lerc'h. Greis-tout oa 'n ôm ga(v)ët ar hat dirèg a(r) plac'h yowank a oa 'tré hé dimî (h)ag (h)éh eurëd, bèt kas o mèrn d'ën dud oa 'h labourët bar park...

« A ! lares hi, ma hallan tap' ar had-më ! » Digo(r)i rès (h)é zavañjer, (h)ag ar hat lampës barz. « A ! tapë m-eus nêi. Breum' [Bremañ] é diñ hat ». Mè, kênkên(t) wêles o(r) péz ki bras 'h 'n ôm gowt (h)a 'hon(t) in dên rak-tal, (h)a lares : « Rêit më gat diñ »

- « Gané-më n'eus ké géden »

- « Beus »

- « A ! n'eus ket zur »

- « Mah ! rêit më gwalenn-owr [aour] diñ neuze »

- « Mè, pètër [petra] hoarvéa ganac'h ? Hwi zo zod ? Gané-më n'eus ké gwalichéd aour »

- « Mé lar dac'h rëi më gwalenn-owr diñ ». Ha hi dë zèllë.

(H)a wêles o(r) walenn owr ba hé zavañjer lèc'h ar hat. « A ! p-o ké hat, lares d'ar pot yowank, hous [hounnezh] zo diñ, (h)a ga(v)in nêi d'eureuji, mèta digas riyët zonérien dë zonë dë zé më eurëd, neun [neuzen] mé rëy (h)o kwalenn dac'h »

- « Or 'rin ». Sè, n-a rêit ar walenn...

Dë zé 'n eurëd n'a digasët pèrzeg zoner deus « Kletern », seiz lèo ën tu all d'ën ivern (h)a bonedou ru

ga(n)tê. Pê oa échu ‘n avern [oferenn] eurêd, ar rê-mê dë zonë (h)a dë zonë. Pê oa krog dañs ar bokêd, n-a padet tré békë [beteg] an nos. Pê oa èo [erru] nos, ar Leonard yowank n-a goul’ ziga(n)ti (h)ag-êo n-a dañsët trowac’h.

« O ! ya, respontës hi, on hanter ré »

- « A ! lar’t pa diñ digas zonerien d’zonë »

- « O ! ya, mè pas dë harz ën dud dë zib(ri) o lein »

- « Mah ! Rèit më gwalenn owr diñ breumë »

- « Añfi ! riñ ké ‘hat. Hous (& hoñs [ho(u)nnezh]) zo diñ »...

Neun ën otër [aotrou] hadprënës toud ar plasou vizè dë wèrzë, hag é ‘n om ga(v)ët kën pinvidik vel oa rôk ‘darr(e).

Sétu aze pétër [petra] zo kôz vé ké ka(v)ët ën diaoul kin vid o’r marc’hajou gan dut, beugeu [peogwir] é bè dihougët (& dibennët] gar louarn. Lar’t n-eus ‘n Otër Toul-Goat kénô d’ar ré n-eus joukouret [sikouret] nâo dë hadzévël ha bennëz [bennozh] Touë d’ën oll.

(p. 86, & 103 - fin)

. LOMIG DONNIOU

AR SONER HAG AR BLEIZ

E parrez Plougerne[ve]l d’ar mare-se, e oa un eured bras da vezañ.

Ha perc’henn an ti-se a oa un den pinvidig. Daou pe dri devezh araog Gouel Nedeleg e oa, me ‘gav din, peogwir e oa daw d’ar mestr boud goulennet an droed gant eskob Sant-Brieg evid eureujiñ e verc’h d’ar mare-se. Ha setu e oa pedet tud, enañ e oa tud ! Ha pa oa erru deiz an eured, a lâran deoc’h, e oa tud e-barzh bourk Plougerne’, [h]a ya, n’on ket evid niveriñ anezhe deoc’h, kement evel e oa ! Hag evid an eured e oa bet galvet daou soner, ya, daou soner bras eus ar {re} wellañ a zo e-barzh ar vro, eus ar ‘wellañ a zo e Kerne memes, abezh.

Unan a oa anvet Erwan Vihan hag egile a oa Erwan Vras, med se ne lâre ket e oant kar an eil nag egile. Med sonerien e oant ha dre se memestra o devoa un tamm karantez. Pa oa arru deiz an eured e oa ar sonerien o kas ar paotr-eured dre ar bourk a-bezh eus an eil ostaleri d’an ell (all). Ha dañset war blasenn ar bourk an deiz-se, me ‘lâr deoc’h, o la la, ur blijadur ! Ha pegement a dud a oa o selled ouzh an eured an deiz-se ! An holl eus ar barrez a oa en[n]añ ha memes eus Plonevez-Kintin, Leskoed, me ‘oar me ! [...]

Pa oant erru e-barzh ar bourk, e oant aet e-barzh ti Job ar Chistr.

Ha tri pe bevar banne chistr o doa evet en[n]añ ha daou pe dri banne hini kaled. Erwan Vihan a la(va)re da Erwan Vras : « Deuit ganin beteg ar gêr da weled ma hini-gozh, honnezh a vo kontant. N’he deus ket gwelet ac’hanoc’h pell zo ». « O, ya, med an dra-se zo vont da hiraad ma hent ». « N’eus forzh, an noz ‘zo hir bremañ. A, deomp, neuzen ». [...]

A-benn e oa tremenet e-tal ar maen-hir, goùd a rit pelec’h ema ar maen hir bras-se, e[n] doa diwisket e dog hag en devoa la(va)ret dezhañ : « Salud deoc’h, mestr ar menez » gant un tamm c’hoarzhadenn. Med an erc’h a zo komañset da gouezhañ. Ha, ha, an dra-se a cheñche kanaouenn ha diw wenodenn a oa evid mont d’ar gêr, paotr. Unan eus [ar] gwenodennoù a gase anezhañ a-blom kaer d’ar pont mein a zo savet en[n]añ abaoe amzer Matusalem marteze. Hag ar wenodenn all a gase anezhañ da doull ar bleiz hag ober a rae e {r} c’h...

O Gast ! Ema kouezhet e-barzh un toull don. « O Mallozh Doull ! E peseurt toull on kouezhet » a la(va)re-eñ med a-benn en doa savet war e sav hag aze en doa sellet en-dro dezhañ ha petra en doa gwelet ? Diw lagad, diw lagad ruz e-barzh korn an toull hag a selle outañ. « Gast, a la(va)re Erwan. Ur bleiz ! Ur bleiz ! O Mallozh Doue ! » Treiñ a rae e wad enañ. « Penaos e rin ? » Derc’hel a rae e anal gantañ heb fiñval un dakenn, e selloù paret war selloù ar bleiz evel daou enebour a vefe prest d’en em dagañ. Ger ebed. Ar bleiz a oa azezet war e benn a-dreñv. E daoudroad a oa pozet dirakañ prest da lammad war an den. Erwan a la(va)re : « Petra ‘rin ? Sailhañ war ar bleiz ? Tagañ anezhañ ? Ya med marteze hennezh a dag[e]fe ac’hanon ? Nann ». Ur soñj all a zo deut e-barzh e benn hag en deus digoret e vuzetenn, trankil, heb trouz, heb trouz, heb koll ur sell diwar ar bleiz. Hag en doa lakaet un anchenn war beg e vombard hag en em lakaas da [seniñ] son, da son, da son ! Gant toud e nerzh. Gant toud pezh a oa enañ.

Sonet en deus. N’on ket evid la(va)red deoc’h. E-pad un eur, ya, epad diw eur, e-pad teir eur. Sonet en doa ken e oa arru tost d’an deiz. Sonet en deus gavottennoù, sonet en deus dañs fïsel, dañs-plin, dañs kostez ar c’hoad, dañs ar jabadao, dañsoù eus kostez ar mor hag eus kement [v]bro a anavezze toud. Kantikoù memes en

deus tonet war e vombard hag an deiz ne zeue ket ! Hag Erwan Vras a sante e nerzh o nebeutaad tamm-ha-tamm, tamm-ha-tamm hag e la(va)re « Daw e vo din derc'hel ha derc'hel a rin ! » E wreg e-pad keit-se a oa e-barzh an tu all d'ar pont hag he doa dihunet [h]e c'herent da la(va)red dezhe : « Penaos ? Erwan n'eo ket deuet d'ar gêr fen[n]oz[h] ? Aet e oa d'un eured en tu all da vourk Plougernevel ha marteze ma Doue, ema kouezhet e-barzh an dour ! Deuit ganin hag e rankimp gweled ».

« Tapomp peb a forc'h beteg goûd ema kouezhet e-barzh toull ar bleiz ». Hag e bord ar waz{h} he devoa klevet ur son. « O ma Doue, paotred paour, Erwan 'zo kouezhet e-barzh toull ar bleiz. O ya. Me zo sur ema kouezhet e-barzh toull ar bleiz ! Deomp prim, deomp fonnus ». A-benn e oant arru dirag an toull e oa Erwan Vras war e gostez, ne oa ket kouezhet tre c'hoazh med [seniñ] soniñ a rae bepred, soniñ a rae bepred ken e tistone ar saonenn. Hag ar bleiz a oa astennet, astennet marw. Ar soner an hini a oa en doa lazhet anezhañ gant son e vombard ha saveteet e vuhez.

A-benn en devoa graet un tammig diskuizh, an deiz war-lerc'h, neuzen, rekonfortet gant e wreg hag e a[nn]mezeien, Erwan Vras a zo aet d'an oferenn Hanter-noz. Hag en deus kanet kantikoù evid ar Mabig Jesus ha me 'la(va)r deoc'h, ne oaran ket hag-eñ ema gwir, boud 'zo re a la(va)r, e ganaouenn a oa ken kreñv ken e sailhe ar mein glas diwar doenn an iliz.

Setu, ema echu ma rimadell !

16/12/1976 (EVID AR BREZHONEG n. 73, 1,00 F, p. 2-7)

. Gwilhou KRAS

« selaouet hag e klevfet un disput a zo bet
e-barzh ur Barros vras an deziou tremenet
savet 'tre an aotrou person hag ur peisant mad
var-sujed traou un ene deut e gorf da guitaad
- Allas, ma fried paour an nos-mañ zo marvet
hag on deut d'ho pidi evid ma vo dilivret
laket ganti an traou, ya, kentañ ma c'hallfet.
- Kontant bras ven, ma mignon, gant diñ ma leverchet
e peseurt klas an hini 'vo lakaet
kar bid a zo tri glas en tu all d'ar be'rien
'vit dilivri an dud kêz eus an holl binijenn

Diskan

en eur gana al Libera, en eur gana
en eur gana al Libera var an ton uhella... »

*

AR PLAC'H MANKET

Silaouét bremañ ma mouezh, ma c'hamaradesed,
c'hwi peus ar yaouankiz, ha mi 'm eus kalez karet !
Deus a doullig al ludu me ra dè'c'h ma c'hlemmou
da zont assambles kaneñ [ganen] da skuilhañ ma daelou !
[...]
Dre ma'm eus kredet, siwazh, dre faos kamaradoù,
me'm eus kollet ar c'haerra deus an oll bokijou [bokedoù] !
[...]
Dre ma'z on deut ta gredi kamaraded treitour,
me'm eus lesket ma boked da vonet kan' [gant] an dour !
[...]
Ma c'halon 'h a en hirvoud koulz an nos 'vel d'an de',
me a c'houlenn ar maro 'vid diskenn 'barzh an (sic) be'
[...]
Da veteg amañ me 'm-a douget kokardennoù,
bremañ am eus or bissac'h ha stagoñ d'ober an dro...
[...]

Allas, kamaradesed, daou hent so er bed-mañ,
'n heni a gemer an hent mad 'neus ta zougen bec'h skañv...
Evid war ma chouk bremañ a zo ur bec'h pounner,
kar me am eus ta zougen kalz a boan ha miser.
Delc'het e viñ da zougen da veke [bete-] fin ma deiou,
adieu 'ta d'ar yaouankiz ha d'ar plijadurioù !

(Favereau 1984, p. 410-1)

*

KONTADENN BEZ GEOR

Boden, setu, Begeor, heñv oa on den... on den etrañch ; o, deus ar C'hot-tu-Nor' oa ; memes lod a larae oa deus bro Rostren'n. Setu, 'oa ke' be' niblec'h ebed, gwech ebed, pigwir oa on den re-vras ; 'oa ke' be' kemeret dont da zoudard gwech ebed, pigwir an ofissourien zo difissil 'walc'h : ar re vihan 'ne-int ket e'mm, med ar re vras 'faot ket dehe (iv)e ! Da belec'h 'vihe be' gallet lakad 'nahoñ da vale 'mesk an dud all ? Ha 'benn ar fin 'hervoudae bar yêr, pigwir, kle'ed a rae kaos... kaos ar mor, kaos ar Argoad, kaos an Arvor... Kle'ed a rae 'walc'h an dud 'konto, med 'n(o)a ke' be' gwelet mann ebed med i barkeier en-dro d'ahoñ. 'Benn ar fin 'n'a laket ba i joñj : « red '(v)o mont 'ta... da wel(ed) on tamm traou ». Ha hañv (heñv) partio. Mond a rae, dre an hent hag a-dreus, ya, 'vel ar zoudarded 'vatañ retred bar Meus !

Pa oa 'nom ga'et gan(t) or ster vras, henn'zh 'vizae ket jenet, pigwir rae or gammed dreist ! Hag eh ae, 'n-ewn. Pa oa 'hont 'biou da Zant-Herbod 'n'a goue't tar(e), 'oa e'ou 'ramp war an tour, ha 'n'a diveget 'nahoñ ! O, 'n'a ke' be' daleet, 'n'a ket graet med on tamm sell... : « gast, amañ e' hir ar raden », lar... Kemeret 'n'a tour Sant-Herbod 'vid or bod raden ! Ha yô ! Passeet Lokeored, Lannedern, Pleiben, ar Vaou 'm eus aon oa bet gwelet... 'N om ga'et oa gant ar mor en-dro da Landevenneg du-hont tre.

Pa oa e'ou ene oa aretet. « Ac'h, amañ », lar, « amañ zo dour ! Ha 'm eus aon », lar, « amañ 'vo torret ma zec'hed ! » Setu 'n'a 'nom eñstalet war or roc'h benneg ene, d'evio dour. Med just 'oa ar mor 'honet kuit ! Pa oa sa'et, « gast ! », larae, « ah(e) oa evet or bann'c'h mat ! » Pigwir 'welae ar plage direkoñ. « O, med », 'lar, « chomet so tra-walc'h kan(t) ar pesked bar penn all du-hont c'hoazh ! »

Ha d'ober on tamm troiad war ar c'hae ene. On tamm bihan pelloc'h oa on tamm kae (iv)e, ha 'oa un nebeud batimañchoù pesketaerien mechañs, stag ene. Eun' oa digoue't, on tamm heni vihan 'oa ur vatimantad pesked 'barzh. Ha 'selle mat deus outi. « Gast ! », larae, « ar reñs 'refe ma jeu din ! »... Ha sevel ar vag war hi fenn, ha lonkañ anehi ! Batimant ha toud 'n'a lonket 'nehi ! On tammig 'oa bet stert, med o... passeet 'oant ! Passeet an dorn war i gof goude, ha 'larae : « bremañ oun reud ! » Ma ! Ha 'oa komañset pourmen on tamm, med 'oa ke' ba i aes kalz, ha 'benn ra fin 'larae :

« 'm eus aon 'h aoñ da zizroi war du ar gêr neuhe ! » Mon(d) a rae, ha 'rae ke' me' lared : « mi zo sammet, mi zo sammet ! » [...]

Setu 'h ae. 'Benn ar fin oa e'ou ba Lokeored. 'Benn neuhe oa sterd on tamm... d'ont t'an traoñ. « D'ont ta Zant-Herbod 'h iñ 'hat ! », 'larae. Aet 'oa, med 'oa ket aet me' hanter hent apeupre 'tre Lokeored ha Sant-Herbod. Ene 'oa gourve't bar mene(z), 'mesk ar lann. Ha chomet 'oa [war e eneb] da rented i vuhe(z). Setu, mar(w) ene.

(Ne) bassef ket kalz a dud, med eun' benneg oa digoue't, marhat, 'troc'hi lann, pe da weled i zaout, pe d'o(b)er un dra benneg, pezh 'n'a e'mm d'o(b)er bar mene(z). Ha pa 'n'a gwelet henn'zh, sertenamant, 'oa ket aet re dost. « Doue ! », 'larae, « n'ou'n ket petra '(v)o graet... On den etrañch ! » Ha hañv d'ar gêr. Aet ba kêr. D'ar mar(e)-te oa kalz tud, tri pe be(v)ar di, ha laret t'ar re all : « setu, bar mene(z) du-hont, 'm eus gwelet on den, ha, n'oun ket sur, med hervez gweled 'nahoñ, me 'gaf tin e' marw », 'lar. « O, daonet ! », 'larae ar re all, « moien zo d'ont ta weled ».

Setu 'oa deut ar reñs, tri pe be(v)ar 'sambles kantoñ, da wel(ed).

« O, ya, on den marw e' », 'laraent. « Ma, pet(r)a neu'n ? ». Fi, 'ha(t), eun' benneked 'n'a joñjet sertenamant : « amañ n'eus mann ebet t'o(b)er med prevenañ ar maer ». Deut ar maer. « Mann ebed med on den marw », 'larae heñv. Med mont ta glask ar medissin, 'larae, ar jañdarmed, ha d'o(b)er on añkêt, ha d'o(b)er traou, an dra-h' 'ra troioù toud. Hag ar maerioù 'wechoù 'vijae 'koachañ tammou traou ar mo(d)-se... « Ac'h, 'dal ke' 'boan mont pelloc'h ! », 'larae ; « marw e', n'eus ke' med interi 'nahoñ ahe, kuit t'o(b)er troioù gant henn'zh ahe ! »

Ya, me' daw oa o(b)er or pezh toull, ha troc'hi an hent-karr ha toud... « Ya, med... », 'larae eun', « moien zo d'o(b)er on toull don, eun' vrak mat, ha '(v)o pleget ! » Ha 'oa laket : 'tre naw bleg 'oa laket. Ha p'oa laket 'barzh goud(e)-ze... « Bremañ, n'eus ke' me' ruilhañ mein bras war'nahoñ, ase zo reier partoud ! »... Ha 'oa

ruilhet or bern mein ene. Henn'zh so or be(z) a zo ambandonet bremañ. Ene zo deut kewni, ha lann, ha raden, ha traou... Mes memestra, an dra-ze zo chomet, ha 've goue't papred lar e' be(z) Geor, Begeor e'. Be' oa bet un amzer, memes, 'm eus aon, 'oa merket gant ar piochoù war'nañ : « amañ repos Begeor »... Hag on tamm bihan ijelloc'h 'oa laket : « or pezh mell den bras, ma n'e' ket aet alemañ 'ma ahe c'hoazh ».

(dastumet digant Guilhou Kras, Poullaouen, 1980)

*

KONTADENN YANN

Yann 'vize graet deusoutañ. Henn'zh oa be' za(v)et ba or goloenn. I vamm n-a be' delc'het te glask bouet taoñ [dezhañ] ha da vagañ 'nañ gwellañ n-a gallet, pigwir toud ar mammou zo mo'-se, ha ve 'klask trugare(z)añ ha dusken [diskouez] mad teus o bigoale. Delc'het n-a d'o'r ken oa e'ou [erru] kozh 'benn ar fin. Ha oa deut ha oa-(h)i ket 'vid mont kin : bemde' veze laret te'i mont ta glask. Matre'n 'benn oa deut ar mo'-se, 'zebre mat, sertenamant. 'Benn ar fin, on devezh, n-a laret : « n'oun ke' 'vi' mont kin ! Daw vo de'c'h, ma vôt' [ma faotr], memes-tra, essaeo dont 'maez ar goloenn, ha da gomañs labourad on tamm, da essaeal gonit ho poued, pe on dra bennek, mi ne badoñ ket ta glask bouet tè'c'h [deoc'h] ! Impossub' e' diñ mont kin », lar hi.

« Ma ! 'lar Yann neuhe, me 'h a dont 'maes », lar, ha Yann ba bord ar goloenn. Ha n-a graet or lamm, ha digoue't taoñ just lampad war or bern douar go(z)ed.

« Ac'h, 'me Yann, an douar 'zelc'ho ket 'haoñ, gwel' a rét ! »

« Ma, me hôt [faotr] paour, on dra bennèk vo daw dè'c'h o'r, daw dè'c'h memes-tra diski on tamm micher bennèk ! »

« Or vecher ? Pet(r)a 'ziskiñ-me, 'gaf tè'c'h [gav deoc'h] bremañ ? »

« Ma, larae ar vamm, mo zo 'hont d'o'er on neubeud krampou'zh, lar, da gass ta Intron Varia ar Barados, da c'houll 'ziga(n)ti memes-tra pessor(t) micher a refet ! Ma... », lar.

Setu ar vamm, m'arhat, graet on neubeud krampou'zh, hag aet (iv)e gwellañ ma c'hallae da chapel ar Barados, da bidi, tapet hi chapeled, ha laret hi v-fater : « Intron Varia ar Barados, ma pihe be' laret tiñ [din] pessor(t) micher nihe graet ma mab mihe reit or grampoue'nn dè'c'h », larae. 'Benn neuhe, Yann oa 'dreñv, hag a respontae : « Laer ! ». Hag a dapae hi grampoue'nn !

Glac'haret an heni gozh 'taw, tapet or c'hreun(enn) all doc'h ar chapeled, hag on tamm pater 'darre : « Intron Varia ar Barados, lerét tiñ [laret din] pessor(t) mecher a rey ma mab »

- « Laer ! » lare Yann, ha lipet ar grampoue'nn 'darre ! 'Benn ar fin oa aet on hanter dousenn ganti, ha mechañs oant aet toud ! Glac'haret an heni gozh, laret on tamm pater memes-tra : « Ma, Intron Varia ar Barados, 'h aoñ da bartial d'ar gêr ma peus ke' med an dra-h(e) da laret tiñ ! » Ha kuit an heni gozh.

Yann oa deut 'maes or mar(e) bennèk, ha 'dreus parkeier – heñ oa or gwass ['ogwas] – heñ 'oa ke' padet d'ont t'ar gêr. Bar yêr [gêr] oa 'c'ho(r)tos i vamm : « A 'ta, mamm, pet(r)a 'neus laret tè'c'h ? »

– « Oh, ma vfôtrig paour, diaes 'ga(v)añ ['kavan] lared, med mi lar dè'c'h 'vel neus laret tiñ ar zantes [sic] vihec'h pe' [bet] laer ! »

– - « Oh, lar, n'e' ke' daw kaoud diaes ! Honn'sh so or vicher vad ! »

– « Oh, ma vfôtrig paour, klevet la vefes laer ! »

– - « Laer, pac'h, laer ! Honn'sh so gwelloc'h mecher 'vi' heni ar persepteur ; ar persepteur 'ne [n'en dez] ke' med or gwenneg dre lur, 'vi' kontañ erc'hent [arc'hant], hag ar laer 've' tout taoñ pa teu i dro da vad », lar !

« Ma ! ma vôt'rig, trist e' memes-tra ! N'eus sord ebed, mod ebed, tamm koad 'be(d) d'o'r tan ! »

- « Pas o'er bilou 'vid an drahe ! ».

Ha Yann da Goad ar Zal 'tisplanto or pezh plantenn hir, ha pilat diw pe deir gwe'nn warnei, 'n er(e) bennèket ar blantenn, ha plantañ 'nei war i gein (& i c'hlin), ha sklejañ 'nei war ar leur. « Sell, mamm, koad ! 'Peus ke' bet keme(nt)-se c'hoazh ! » - « Ah nann, ma hôtrig [faotrig] paour », lar hi. Ha koat tei [dezhi] !

« Ma ! ma mihe bet on tamm pekad bleud memes-tra, d'or on neubeud krampou'zh, hag on tamm bara bennèket... »

- « Oh, lar Yann, moien so da gaoud memes-tra ! ». Ha heñv 'tap' or pezh sac'h, kulassou, ha yô da Goad ar Zal. Enë vizeae [veze] ouvrierien d'ar mar(e)-te [= - se] 'c'h o'r emp(r)ou... ha fustailherien... boutaouerien 'c'h o'r bouteier... Ha destum or zac'had skolpad, ha yô da Vil' an Traoñ gantoñ.

« A, me, lar heñv, zo deut ta gass or zac'hat traou da valañ ; dumañ zo e'mm [ezhomm] d'o'r bara 'benn 'c'hoazh ha n'eus tamm bleud ebed ! »

« A toner ! lar ar miller [miliner], re dive'ad 'm'out, cherret e' an dour, cherret ar lenn ! » Enë, ar lenn

oa on daou c'hant met(r) bennèk deus ar vil(in), bremañ n'oun ke' ken sur : n'aer ke' kin da glask an dour da valañ !

« Oh, med moien zo diñ rei on tamm torzh dit », larae ar meller [meliner] – daoust ha... rei bleut ta henn'sh 'ta !

- « Me valo da zac'hat traou dit goud(e)-ze ! »

- « Ac'h, mem(es) mod 'ha(t) ! » larae... Setu, reit on dorsh ta Yann, ha tamm bleut t'i vamm...

Setu, goude-se, n'e' ke' 'walc'h toud, erc'hent(t) [arc'hant] a vankae, tou'n traou 'vankae... delc'hmad ! Neuhe oa bet komañset t'o'r troiou d'an aotrou, 'vi' kaoud erc'hent. Setu or wech, oa o(r) fest-nos ba Leskom, ha 'h ae Yann d'ar fes(t)-nos, med an dra-ze n'interessae ke' naoñ kalz. Aet oa deus tu ar maner ; enë vizae or gard delc'hmad 'tiwall ar c'hesege. Ha setu oa aet en tu all d'ar c'hesege enë, ha larae dañ : « da vest(r)es so enë ! », lar, « ma vizes be' kontant t'ont t'ar fest-nos, mi ramplasso 'hanout, mi ziwallo ar c'hesege ! »

« Daon(et) 'ha(t), o'r a ri ? »

« Ya, ya, ya, ya, mi 'ziwallo 'neh' [anezhe] ! »

Ha hemañ 'h a d'ar fes(t)-nos, ha pa oa aet t'ar fes(t)-nos, Yann n-a kasset ar c'hesege gantoñ, ha gant ar c'hesege n-a bet erc'hent, sertenamant.

Ha komañset an aotrou d'aneo [anavezout] Yann : henn'zh ra troiou 'walc'h ! Petra, p'sor(t) mod vo graet 'vit tapan Yann ?... 'Benn 'fin, aet ta lar't t'i vamm : « ma vihe be' deut Yann beke' [betek] du-mañ », lar - « Yann, n'ou'n [ouzon] ke' », larae hi, « mi laro dañ... mar'g ey [ay]... »

- « N'e' ke' 'mar'g ey'... e rank don(t) du-mañ ! », lar an aotrou.

Yann n-a graet sin d'i vamm, gan(t) i vis ar mo'-se... « Mon(t) a rey » (lar hi)... « Mon(t) a rey neuhe », larae hi. « Boden ! ». Sed oa deut Yann d'an traoñ neuhe.

« Ma 'c'hihe [pije] be' gallet, lar heñv [aotrou], digass ar person din, neuh(e) 'mihe graet or gwass 'hanes [ac'hanes, -out], neu'n mihe bet kred ouies on dra bennèket » - « Ma, lar Yann, mi essaeo ».

[...]

Yann oa aet t'an ilis 'rôg, ha 'n om gu(zh)et, 'n om goachet. Kreis an nos, goude-ze, kavet n-a on abilhamant... ha 'n om wisket teus an aoter, 'rôg n-a gelvet... tintet an avern [oferenn]. Setu... « Petër e' [Petra eo] ? Ar c'hloc'h so 'soni ! lar ar person d'ar c'hure.

Kersh ta wel' 'ta pet(r) a zo », lar ar person dañ.

- « Ah, n'aoñ ket, aotrou person, c'hwi e' ar mest(r), ét ta wel' ho-heun ma peus c'hoant ! Me n'aoñ ket bremañ 'hat ta wel' ! »

« Ma », lar ar person. Par e'ou [erru] ar person ban ilis oa Yann deus an aoter ha 'h overennae. Ha c'houllae ar person petra 'zinifiae an dra-he ! « A, lar Yann, me e' hoc'h ael mad, deut t'ho kerc'héd, d'ont t'ar barados. 'Peus ke' me' dont ta go(v)es d'ustu, larae, ha 'h ihet kaneñ [ehet ganin] »

- « Ma », larae ar person...

Ar reñ-s' so speredet ar 'mo-se ha ve' kontant d'ont t'ar barados.

Dao ! Ha Yann ha destum 'naoñ bar zac'h, ha taol' 'naoñ war i gein, ha iô, dre hent ar Wazh-(R)iou - henn'zh oa on tamm kosh hen(t) moan, ha stokae i vri ba on tu : « Aï ! », larae – i d reid ban tu all : « Aï ! »

- « O ya, lar Yann, d'ont t'ar barados so poan ! »

Aet dre ar c'hoad neu'n, d'ar maner, ha pof ! Chetet 'naoñ ahe : « sell, 'ma ar person ahe », lar d'an aotrou. Ah ya ! « Ma, larae, ma c'hihe [pije] gallet tennañ ar liñsen [liñsel] deus kreis 'tre ma g(w)rek ha me, neuhen vihen bet oblijet da gaoud kret tit [kred dit] ! »

- « Ma ! lar Yann, moien zo din d'essaei ! ».

Pessor(t) mod o'r an dra-he ? Yann n-a graet or bonom plous, ha gant ar vforc'h 'sa(v)ae 'naoñ 's-keñver gant ar prenest. 'Benn ar fin, n'ou'n ket, ar vreg, an intron m'arhat n-a gwelet : « sell 'ta petra zo bar prenest ! »

- « Ac'h, lar an aotrou, pario e' Yann 'klask don(t) ahe, gousimant sur ['gozi' sur] ! Go(r)toz, lar, fenos 'm eus ken mont taoñ [dezhañ] ! » An aotrou da gerc'had i vusul, tennañ on tenn : bododom ! gant ar bonom plous !... « Be' 'm eus be' Yann ! Ema d'an traoñ ! »

« Oh, me(d) n'e' ke' re zur 'ma graet henn'zh ! Pe matrehe 'teufe bew en-dro, lare heñv. Me zo 'hont ta gass 'naoñ da lenn Mil' an Traoñ ! Beu(z)et war-lerc'h, memes-tra, goude la'het, m'arhat 'velkent 'teuy ke' kin ! »

Dao ! An aotrou tapan ar bonom plous – henn'zh oa gwisket 'vel Yann neuhe 'keda ['keta], ha yô gantoñ da Vil' an Traoñ. Yann oa 'tiwall : aet or penna(d)ig, pell 'walc'h, ka(v)et oa bet amzer d'ont ta Vil' an Traoñ, m'arhat, ha deut en-dro 'n or 'n om hijo [hejal], ha brbrbr... or bann'c'h traou kreñv bennèket, pi [pe] on dra bennèket t'evo [da evañ], ha bar gwele ! N'ou'n ke', ma... 'm eus aon n-a graet or

bouch d'an intron memes, mad añfi' paprèd [bepred], piguir n-a riw n-a 'n om zestumet bar liñsen, ha 'zestumae ar liñsen, 'zestumae ar liñsen... 'benn ar fin n-a paket 'nei, ha vrrip / vllip, Yann 'hont 'roud 'n or gass ar liñsen... Deut oa an aotrou en-dro d'ar yêr. Houm(añ) oa kousket on tamm bihan : « me 'ga(v)ae diñ oas teut [deut] t'ar yêr pell zo ! » larae hi. « Eun bennèk so bet ahe ? »

– « Ya, ya, eun so bed ah(e)... laret tiñ oa 'tont teus Mil' an Traoñ ! »

– - « Ah, graet 'neus Yann on dro 'darre ! Amañ n'eus liñsen 'bet ! Aet e' ar liñsen ga(nt) Yann ! » Setu ah(e) 'ma ar pezh a oûn.

Doare ar vro Dardoup (an Aotred eus Plonevez-ar-Faou) a gaver da lenn e levrig skol vrezhoneg uhelgoad Makoto (1977, p. 71-8) :

*

YANN AL LAER

Gwechall oa Yann, me heñs oa ur pot digourdi ze. Heoñ na tamm keun [keuneud] bet ba e barkeier, na nitra bet. Me, heñ làer toud. Eno oa ur C'hont, ba'n tu all, ba'r gêr all oa. Ar C'hont ha[t] heñs oa pinvidig, ur seigneur oa. Toud keun ar seigneur yae ga Yann.

« Gast » lar heoñ. « Daw, lare 'n otrou, daw din mon de vel peta ma Yann or din pegwir ya toud an traoù ga'r làer. Yann làer toud ar c'heun [keuneud]. Gast ! »

Deut 'n otrou de vel. Benn oa deut 'n otrou de vel, oa matezh Yann 'c'hor youd, pot-paour. Benn-neu[ñ]n oa poazh ar youd, pell oa ze.

Ha[g] hei ga'r fouet oa krog c'hor youd. « Gast... Bonjour » lar 'n otrou benn oa deut ba'n ti. « Bonjour » lar Yann. Yann oa c'hon de zib e lein, 'c'hon de zib mern., petram lein. Benn-neun oa poazh ar youd, oa ar vatezh c'hor youd ha ga'r fouet. « Peseu-mod, lar 'n otrou deoñ, peseu-mod e ret ho youd c'hwî ? » - « O, amm ve ke emm keun, lar Yann, amm ve graet fouet ar youd, fouet toud an traoù ga'r fouet. » Sed oa ar vatezh skoiñ wa'n oal [oaled], pot-paour. Ale vliou ! Me heñs skoe ke wa'r youd, oa biou-biou bep tol. « [H]a, gast, lar 'n otrou, mad e c'had ['hat = 'vat]. Bremm dum vo ke daw kaoud keun pegwir c'ha me c'heun ga'r làer. Vo ke daw kaoud keun ken. Dum vo graet youd ga'r fouet ie [ivez]. Bon, ale dao. »

[...]

Sed, gouze oa laret deoñ oa graet ar forn. 'N otrou na poet ; graet ur forn, laket ar gouign, kouign, an traoù laket ba'r c'hreiz, kreiz ar vorn. « Ale, me zo 'c'hon{t} de lar de Yann don de làerezh ar gouign bremm, lar heoñ, de vel [hagouen] hag-eoñ teuy ». Ha laka ar mevelien de ziwall neoñ ga'r vuzil ba toull an ti-vorn... Yann oa deut finoc'h vi 'n dras [dra-s(e)], pot-paour. Yann dre draoñ, dre war-c'horr ar vorn, dizol [dizolo, -ei...] ar vorn, tenn ur maen kuit. Ha làerezh ar gouign. Aet ar gouign ga Yann...

- N'e ke be Yann ah ?

- Nann, nann, lar ar mevelien, ne ke be wa-dro.

- Mad e, neun.

Pe oa dizolo[r]jet, digoret ar vorn, poazh ar bara toud. Yann-ze pa oa be finoc'h, heoñ na distaget ur sklisdenn eno, kreiz ar gouign, ba plas ar gouign. Sed houñs oa rous en-dro dar [adarre] pegwir oa tomm ar vorn. « A mad e » lar 'n otrou. Pegwir oa toud ar bara barzh. Benn oa tenn' ar gouign 'maez, pot-paour ! Ar gouign, houñs oa flaerius. Ar bara oa poazh, me, ar gouign oa ke graet. Aet ga Yann....

(p.71-2)

- A, ya, lar Yann. Ar re-h neus chet 'c'haon ba plas ar moc'h, ha me n'on ket beuñet. Me zo klask mon de varc'hadour moc'h.

- Ma, lar 'n otrou. Me oa klask mon de varc'hadour kezeg, pegwir c'ha me c'hezeg ga'r làer.

- Ma, lar Yann, peus ken mon ba'r zac'h ha me zisko [neoñ] 'hañc'h d'or marc'hadour kezeg.

- A, sertenamant, lar heoñ. Me, 'n intron rank don sams ganin.

- A, ya, ho-taou, lar heoñ.

Dao, 'n otrou bar zac'h hag an itron ba'r zac'h all, ha Yann chet nê ba'r stêr o-daou. Beuñet o-daou.

Ha gouze [goude-se], Yann oa dîmet de verc'h 'n otrou. Toud an traoù oa be deoñ.

(HOR YEZH 1977, Makoto, p. 78)

*

KONTADENN BILZIG

[...] 'Benn 'fin, an dud larae dei peneus : « ah, 'rin ket boued kin d'ar Bilzig ! », ka(r) e'ou [erru] oa oajet 'walc'h piguir oa trivec'h la [vloaz] ha oa poent taoñ [dehañ] dont ta labouri. Ha deut ar vamm d'ar yêr, glac'haret tout...

Med heñv 'larae d'an daou vevel...: « ma pih(e) [pije] be' gallet despun 'naoñ bar zac'h ! » Ha 'c'houll [an aotrou] gant Bilzig : « kontant 'vefes d'ont par ['barzh ar] zac'h ? »
- « Oh, blam 'bet(r)a n'efen ket ? » lar Bilzig. Di-dui ! Ha deut an devezh, ha oa disereet bras 'walc'h, ha 'oar deut ta gerc'had Bilzig, ha lak't ar zac'h war 'naoñ !... 'vid goùd hag-eñv 'vihe aet 'barzh ! Ha skloumet ar zac'h war Bilzig ! Ha yô, an daou vevel é tougen 'naoñ !
E'o [Erru], pô't paour, en-dro da gr(o)ashent Mil' ar Roue* oa deut sec'hed tehe (iv)e, ha mont t'ar gozh osteliri gozh enë, tapet beb a chopinad, ha chetet Bilzig.
« Ya, lar Bilzig, amañ on drol 'walc'h, med... - deut ta joñj daoñ [soñj dezhañ]
- « me 'h a da lared 'm eus ked e'mm deus outi, ne gemerin ke' 'nei?! »
Eun oa ahe ha 'oa ke' dime(z)et, ha larae : « Piw 'gumeri ket ? »
- « Merc'h an aotrou ! »
- « Gast ! lar heñ, or plac'h pinvidig ar mod'-se ! »
- « Ma, me 'm eus ked e'mm 'nei ! ». Pa oant 'ta 'cheti 'naoñ bar ster, Bilzig 'ouiae 'walc'h !... « Me(d), deus ba ma blass, ha 'c'ho ['fo, 'z po] 'nei d'ustu ! »
Ha heñv 'barzh. Ha lesset i chô [jao, loan, marc'h...] hag i dorad moc'h bihan...
Fidamdï duï ! Pa oa e'ou [erru] neu'n ar C'here bar zac'h, Bilzig 'larae : « ha 'peus ke' me(d) derc'hen da lared na 'po ket 'nei ! »
[...]
Ha Bilzig gant ar moc'h d'ar plass (foar). Ha pa oa bet on (h)eurvad goude-ze, 'n om ga(v)et an aotrou kont.
« Ah, fei(z), c'hwi zo ah(e), pemoc'h ! »
« Ya, lar Yann, me zo aet ta varc'hadour moc'h pihan bremañ ! » ...
« Med me, larae heñv, a vihe bet kontant ta c'hoùd pessor(t) mod 'peus graet 'vid mon(t) 'maes ar zac'h ! » « Ah, lar Bilzig, ya, ya... »
« Foutër ! » lar an aotrou... Ha heñv bar zac'h. Ha Bilzig, pa oa 'tont t'ar yêr, chetet 'naoñ ba Mil' ar Rou(e) duhe... Ha dime(z)et Bilzig goude d'ar verc'h, ha oa pinvidig-sod Bilzig !
(kontet 'tro 1980 gant Ifig Pichon - gw. V.3.c.)
* Mil(in) ar Roue : krec'henn hent Kareiz (o tont eus Kleden-Poher...)

. JAN-MARI SKRAGN (JEAN-MARIE LE SCRAIGNE)

RISMODELL ROC'H BE(Z) GEOR

Bon, bremañ, petra... 'h an da gontañ deoc'h ?

Bremañ, neuhe, mâ... c'hwi 'wel ar vein zo ba Uhelgoad ahe 'giz-se.

Ur bilbern mein pa 'h aer d'an traoñ a vez graet ar C'haw deuc'h an dra-he. Ahe 'ma ar Roc'h 'Gren, hag ema Menaj ar Werc'hes, hag ema Toull an Diaoul, peogwir bremañ 'vez graet Grotte du Diable deuc'h an dra-he, met gwechall "Grot" ba ar brezhoneg 'oa ket : Toull 'n heni 'vije 'taw. Un toull 'vize 'taw, sete oa... henn'zh 'vez graet Toull an Diaoul deus outañ. Met ar vein-te zo ur bern tud a gont peseurt mod 'oa bet deut ar vein-te ahe 'giz-se. Din-m' zo bet laret la oant deut e tri mod. 'Tri mod 'oant deut. Lod lar la' ar mor 'noa degaset anehe ahe 'giz-se, ha 'ma 'c'hortoz dont da gerc'had anehe en-dro. Lod all 'lar la' person Berrien... - ar re-he zo ba kanton an Uhelgoad : Berrien ha Plouïe - ar re-he, pa oa graet kanton deuc'h Uhelgoad amañ... 'oa deut aotrou person Uhelgoad, 'oa deut da ve' us dehe, hag e oant jales ha neu-int essaeet stlapat toud ar vein 'neu-int ba o farrosioù, peogwir bar re-se n'eus ket 'vein ken... neu-int diveinet toud o farrosiad 'h essa dic'hastañ person Uhelgoad, met 'neu-int ket gallet o'er. Chomet 'oa henn'zh, memes tra, person ba Uhelgoad.

Lod all 'lar neuhe la ar re-se zo bet taolet amañ 'gi'-mañ gant ur jeant bras 'oa deut deus an Irlant. Ha henn'zh... mâ, ar re 'h a deus an Uhelgoad da Bleiben 'welo, ur wech passeet Sant-Herbot ga'te ha degoue't ba lein an duchenn ba Menez Are eno, 'welo zo laket ban dorn kleiz ur signalamant evit kas an dud da weled Roc'h Begeor.

Setu, lod 'lar oa bet interet Begeor dindan ar fouilhez eno ha ba e arched 'oa ranket plegañ 'naoñ tre seizh 'benn 'oa gallet lakad 'naoñ 'barzh. Me' lod all, me 'gav din, lar la' oa deut henn'zh d'Uhelgoad deus an Irlant duhe. 'M eus aon 'na treujet ar mor gant e votoù bras, 'na ket renket kaout bato ebet, na mann ebet. Lod all, toud ar re zo graet chapeloù dehe dre ahe, oa bet deut ba kommoù mein, 'vije laret. Me' hemañ oa bet gant e votoù bras.

Ha goude-se oa 'ch ober tro Penn-ar-Bed amañ din-me, ha 'oa degoue't da weled Uhelgoad 'e'. Met amañ n'eo ket ken ba Leon - be' e' Leon ur vro vad ha 'vihe bara mad ha traou 'vad, 'lec'h ba Uhelgoad amañ eo ur vro

dreut. Gwel'd a rit : en-dro deomp, n'eus ket 'met reier ha lann amañ. Ha 'vije ket 'met gwinizh-du, ha bemdez 'vije yod gwinizh-du, yod gwinizh-du. A 'ta, heñv 'lar, paotr paour, a oa aet droug en ennoñ, ha partiet deuc'h Uhelgoad mell-divell. Ha 'n ur basseal Sant-Herbot neuhe, eno 'peuc'h ket 'met gweled, ar chapel 'vefe laret eo torr't dre 'n hanter, 'na pilet beg ar chapel gant foñs e vragoù, hag e oa dizroet, 'm eus aon, 'na laret : "o, amañ eo hir ar raden bar vro-mañ !", a lar. Me' goude-se neuhe, lod 'lar 'oa interet dindan ar roc'h 'm boa laret deoc'h damaik, lod all 'lar la' 'na gwalc'het e zaouarn amañ 'gi'-mañ bar ster en traoñ c'hoazh...

Med ar pezh zo gwir lar evid 'na passeet Min' Are goude-se 'n ur vont d'ar gêr, toud ar vein 'na kavet war e hent 'na stlapet anehe war Uhelgoad amañ ha neuhe un tamm bihan war Sant-Herbot, 'soñjal frikañ 'hanomp. Met 'na ket gallet ober : an traou fall zo start da zistrujañ. Setu goude-se, neuhe, ur wech 'oa degoue't bord ar mor du-he 'na poset e droad war un enezenn, hag e oa diskennet eno mod pe vod, ha graet ul lamm eno d'an Irlant dont d'ar gêr, dont en-dro d'ar gêr. Ar mod-se 'm eus bet klevet rismodell Be Geor.

(kontet gant J-M. Scraigne, en Uhelgoad, mis Mae 1994)

*

RISMODELL BILZIG

Ba Kervinaoued amañ gwechall, pa oan yaouank, ba kichen kêriou an nec'h – be' oa kêriou d'an traoñ ha kêriou d'an nec'h – ba tou'sk an dres hag an traou 'oa mogerioù kozh, duiet tout, 'lec'h 'veze gwelet 'oa bet un ti eno gwechall. Ha setu ni 'veze 'c'houll petra 'oa an dra-he, ha 'benn ar fin 'oa kontet de'mp g'ar re gozh lar eno oa bet un den o chom a veze graet ti Bilzig deus outoñ, ha setu 'oa bet 'kontet de'mp petra 'oa Bilzig.

Bilzig 'oa bet savet ba Kervinaoued d'an nec'h - a vez graet deuc'h outi (/« Kervinaoued uhella » war an hent) - ha 'oa bet... Ugent vloaz oa dija, ha 'oa ket bet... 'oa sav't bar varrikenn. Ba ur varrikenn e vije 'vel ur c'hi 'gis-se. Diouzhtu 'tae un den dizane't ba kêr, 'h ae ba toull... 'h ae bar varrikenn. Setu e vamm 'oa intañves. Paour 'oa-hi, un tamm buoc'h 'n'a. Setu 'veze o laret d'añ : « m'arhat 'chomi ket 'pad da vuhez 'barzh ar varrikenn ahe 'gis-se, 'daw 'vo dit dont 'maes da sikour 'hanon da labourat ha da c'honit da voued », ouzoc'h 'walc'h. Mes Bilzig 'oa mann ebet d'ober gantañ. Ma teuje 'maes ar varrikenn, mâ, 'lare, 'vihe aet da laer :

« me 'labourin ket, mamm, me 'h ay da laer ! »

Setu, ar vamm 'oa ur plac'h chentil, 'ouzoc'h 'walc'h. Kalz tud 'oa chentil amañ ba kreiz Breizh, d'ar mar'-te ! Ha 'veze glac'haret peogwir he mab 'lare an dra-he. Setu, un deiz, 'oa-hi deus noz pe d'an abardae en em laket d'ober krampou'zh... « 'H an d'ober un nebeud krampou'zh, ha 'benn arc'hoazh kentañ », 'lar, « 'h in da c'houll digant ar sant, sant Yeun, peogwir e anw eo sant Yeun, mestr Uhelgoad – pe Youenn, ma 'peus c'hoant – da c'houll gantañ peseurt micher a ri »...

Ma, setu, an dez war-lerc'h, paotr paour, an eur gantañ, ar vamm 'n'a graet un tamm pakadenn daouzek krampoue'nn, laket anehe ba he sac'h. Ha dao, da wel'd ar sant d'Uhelgoad. Bilzig 'oa ket bet 'barzh ar skol – d'ar skol ne vije ket kaset an dud kalz d'ar poentse – met bar c'hatekis 'oa bet, gast, memes tra, pa oa en oad d'ont ! Hag e ouie an hent d'an Uhelgoad kouls hag e vamm. Ha hañv, peogwir 'oa laret d'añ skoiñ bar ribot, 'oa laret d'añ ribotat, 'keit ha vihe bet ar vamm 'c'h ober he zro, ha heñv 'dreus-kartier, dre ar gwenojinier a-dreuz, ma oa degoue't ban iliz 'raog e vamm, ha yô ba 'dreñv d'ar sant. Setu, paotr, pa oa degoue't e vamm ban iliz, 'pleget he fenn ganti – goùd 'walc'h a rit, ar merc'hed ban iliz 'savont ket ar penn kalz – pleget he fenn ganti, ha degoue't dirag ar sant, hi 'c'houlle : « peseurt micher 'rey ma mab ? » Ha tap' ur grampoue'nn d'ar sant. Bilzig 'oa a-dreñv, 'c'h astenn e zorn, 'telc'hen ar grampoue'nn, plantañ anehi 'n e c'henoù. Setu gant e vouezh raouet, peogwir 'oa ar grampoue'nn ba e c'henoù, 'lare « da laer, da laer »... An daouzek krampoue'nn 'oa passeet, hag ar respont 'oa bet bewech memes mod : « da laer, da laer ! »

Pa oa degoue't ar vamm bar gêr 'oa Bilzig, e zaouarn war an tabor, 'skoiñ bar ribot herrañ ma c'halle, gleb-an-teil g'ar c'hwes, ha n'eo ket drol, peogwir 'oa 'tihan' galoupat. Hag e vamm ha laret d'añ : « n'eo ket deut 'n amann c'hoazh ? » - « Nann, n'ou'n ket petra 'raec'h d'ar vuoc'h, amañ n'eus ket amann ban dienn », 'lare...

Setu e-gis-se 'n'a goullet ganti 'benn ar fin : « Petra n'eus laret ar sant de'c'h ? » Ha hehi diskordet da ouelañ...

« Ha da laer, laret din 'h i da laer ». Oblijet d'o'er ! « Beñ, neuhe », 'lar heñv, « 'po ke' me' lared d'am eontr dont da gerc'had 'hanon », 'lar heñv. mestr al laeron ba Koad Bodvarc'hég, 'us da Bompierres, 'ouzes 'walc'h, pa'h aer da Boullaouen. Ha bremañ eo bet distrujet ahe 'gis-se, pa oa bet an avelaj bras. Setu 'oa deut ar eontr an devezhioù war-lerc'h da gerc'had Bilzig d'ont da laer. Mes pa oa deut, henn'zh 'ouie 'walc'h la' e niz amañ ba Kervinaoued 'n'a ket boteier, ha oa passeet ba Uhelgoad ahe 'gis-se, moarvat, ha 'n'a prenet ur galoñchoù. D'ar mareoù-te 'veze galoñchoù g'an dud, 'ouzoc'h 'walc'h, botoù-koad pe'tramant galoñchoù ; galoñchoù 'oa 'vid mont da bourmen d'ar sul - kar ar re-he 'oa koad dindan ha ler war gorre. Setu, ur re mod-se 'oa deut gantoñ,

flamm-nevez. « O gast ! », 'lare, « botoù braw zo deut ganin da reiñ da Vilzig ».

Hemañ 'oa 'hont da lakad anehe... « O o o ! », 'lar e eontr d'añ, « daw 'vo dit gonid anehe ! Hag a-benn mont da laer eo daw din gouët hag-eñ out gouest d'ont da laer ! ».

« Ahe », 'lar, « me zo deut d'an Uhelgoad ga' ur c'higer 'oa o hont da gerc'had ur loue bar c'hêriou klud zo ba lein ar barrez ahe 'gisse »... - ar res' a vez graet ar c'hêriou klud deuc'h outo ab'lam' 'maint ban nec'h. Rag neuhe, d'ar mareoù-te, ar re... ar gigerien ah ae da gerc'had ar loueou digant bioù daou pe dri a oa dre ahe. Hag an heñchoù 'oa fall. Setu 'tremenent dre wenojinier gant ar loueou war o c'hein.

Ahe 'oa 'hont da gerc'had ur loue bar c'hêriou klud... « Ma c'halles laerezh ul loue da henn'zh heb ober droug d'añ, 'lar, neu'n, 'lar, 'teui ganin da laer, mod all 'teui ket ! »

- « O beñ, 'lar Bilzig, me 'h a da wel' ». Setu Bilzig 'a', paotr paour, deut ga' e votoù braw g'an hent bihan so ah' 'gis-se, a vez gwelet bepred en tu all 'sevel da Gervinaoued ahe, ha chomet e' memes mod pepred. Hag ar we'nn vô – matrese e' un' all, mes ur we'nn vô 'oa –, ha dindan ar we'nn vô 'n'a poset un' deuc'h e votoù war an tu a-c'hin, an tachoù d'an nec'h. Ha degoue't ar c'higer gant ar loue war e benn. Pa oa ar loue war e benn, 'selle deus an hent, 'ouzoc'h 'walc'h. Ha 'wel ar botoù. « O gast », 'lare, « amañ zo ur botoù-ler neve', ar re-s' so galoñchoù nevez ». Cheñch tu dehi ga' e droad. « O ! poah, lous e'-hi ! » Diwall ! Bilzig 'n'a graet ase pezh 'ra ket ar c'hure 'vid ar person. Gouët a rit petra 'ra ket ar c'hure 'vid ar person ? Ha 'n'a graet 'barzh. Ha heñv 'lar : « N'e' ket prop ! 'H an da laosk' 'nehi war e lerc'h... » Met pa oa degoue't amañ, daou bleg ijelloc'h amañ 'gi'-m', 'oa ar votez all war ar pont, war an tu mad, net ha prop.

« Sell 'ta ! », 'lar heñ, « amañ zo un' bennaket, bet 'preañ galoñchoù ba Uhelgoad, a zo mezw, sur a-walc'h, o vont d'ar gêr, ha 'neus kollet anehe, ha 'n'a kac'het ba an heni all 'm'a kavet uhelloc'h... » Ha heñv 'pos' e loue 'kichen houmañ. Ha yô da glask an heni all d'an nec'h. Pa oa degoue't d'an nec'h, paotr paour, kaer 'n'a bet turiañ, diskrapañ an drez, distrougañ ar c'hleuñ partoud - « matre'n eo bet taolet dreist ar c'hleuñ pe war ar c'hleuñ ahe », soñje... mann ebet d'o'er ; kaer 'n'a bet fouilhañ ha dic'hastañ, selled partoud, 'n'a ket ka'et ar votes. Ha heñ 'lare : « maleürus e', koulskoude, ahe 'oa-hi damaig ! » Setu 'oa deut d'an traoñ. P'oa deut d'an traoñ, 'oa na loue na botez, na mann ebet ken. Toud 'oant war gein Bilzig 'hont 'tres'k Koad Bodvarc'heg. Setu 'pad ur treusiad oa bet Bilzig 'c'h o'er, 'vel 'vefe laret bremañ, ober e glassou, kwa.

Hag e oa un devezh, neuhe, 'oa laret d'añ : « Bon, bremañ 'h es d'o'er an dro gentañ », 'lar... « Me 'm eus klevet 'lar 'n abardaemañ 'teuy un' deus merourien aotrou an Nae ahe 'gis-se da zegas e c'houmikael d'añ deus Poullaouen 'lec'h 'vez 'telc'hen ur plass bras. Hennezh eo daw dit mont da laerezh 'n'añ 'benn 'berr », 'larehañ.

Ha 'oa graet un tamm revolver skô, mes 'oa ket tenn 'bed 'barzh. « Gwel'd a ri, 'c'h eus ket 'med mont ba lein ar grec'henn ahe, war hent Pompierres [Mil'n Bontaou], ahe 'teuy ket buan, ha goulenn 'ar yalc'h pe ar vuhez' gantañ... »

- « A bon ! », 'lar Bilzig. Partiet Bilzig, 'a', paotr. Erru 'oa nos dija. A-benn ar fin 'oa deut 'n nos ha neu'n 'gleve ar charabañ 'tont d'an nec'h ; dond a rae war e droad, peogwir ahe zo ur gwall grec'henn ! Pa oa degoue't, Bilzig lampet war an hent, kroget gant brid ar marc'h. Ha hopal : « ar yalc'h pe ar vuhez ! », 'lar heñ. An aotrou 'n'a essaet fraeo ar chô, ha mont roud, mes Bilzig 'oa costaud, ha 'n'a delc'het 'n'añ. Mes ar wreg a oa 'sambles gantañ 'barzh ar charabañ 'rae ket 'med laret d'añ : « ro'z ar yalc'h d'añ 'ta, ro'z ar yalc'h d'añ ».

Ha 'benn ar fin, heñv 'n'a ket gallet ober mod all, tap' ar yalc'h ha roet anehi da Vilzig. Ha Bilzig 'tap' ar yalc'h, difreñ anehi.

Bremañ zo des écus européens. Neu'n 'oa des écus... Ha dilassañ anehi, ha riñset anehi ba foñs ar charabañ. Ha deut ar yalc'h ba e c'ho'll da weled an « oter » a oa ba ti al laerien 'barzh ar c'hoad.

Pa oa degoue't 'oa e eontr 'c'h o'er e gcass'-croût' ga' un tamm kig-sall hag ur voutailhad chistr, 'vel 'oa ar mod ga'r laerien. Ha 'c'houll 'zigantañ : « ale, peseurt mod eo aet ar jeu, Bilzig ? »

- « Mad », 'lar haoñ. « P'lec'h 'ma ar yalc'had ? », 'lar. « Petra e' ? »

- « Amañ 'ma-hi ! » Tap 'nehi. Plad eo. « P'lec'h 'ma 'n arc'hant ? »

- « A, 'p'a ket laret din med ar yalc'h, 'p'a ket kaozeet din deus an arc'hant ! » O, pô paour, ma 'oa ket aet sod an heni kozh. Prest 'oa da vougañ gant e damm bara ha toud. « Ah, fidamdoue, te », 'lar, « te zo ur gwall... 'faot ket dit be' ken fin-te. Bremañ 'vi kas't da laerezh partoud, ha partoud 'vo kass't keloù 'raog lar 'vi erru ».

Fidamdoue, paotr paour. D'ar mare-te ba Koad Kiliou 'oa ur maner.

Ahe zo koajoù - Koad al Louarn bras, Koad ar Roz. Eno 'veze savet moc'h, moc'h lard, neket tammou re fall 'vel 'vez graet bremañ, traou hir, lemm 'vel an daol-mañ. Traou a bouez seizh eizh kant liur. Setu 'oa degaset keloù d'añ 'vihe aet e bemoc'h gant Bilzig : « 'benn ar si'n a zeu 'h ey da bemoc'h gant Bilzig »

- « N'ey ket ! », 'lar heñv.

Ha bemdez neuhe, peogwir 'veze kreier-moc'h tost d'an nor, 'serr diwall ar pemoc'h 'veze c'hoariet kartoù. Mes alies pe a-wechoù, an dez-se diantao, ar re-s' 'n'a evet re 'jistr. Ha Bilzig 'n'a bet passeet ba ur feurm bennaket ha prenet ar fallañ bidoc'hig 'n'a gallet kaoud 'gis-se, un' fall-fall, pe'tramant un' gonn ahe... Ha deut gantañ ba kreiz Koad an Roz ahe 'gis-se, ha komañset da fraeo 'n'añ da hanternoz. Ha neu'n 'veze hanternoz ha hanternoz, 'veze ket deiz betek hanternoz, ha 'veze kreiz an noz da hanternoz, n'eo ket 'vel bremañ. Ha krog da skoiñ war al lo'n... Ar re-m' all 'oa mezw o c'hoari kartoù ha 'gleve ar pemoc'h 'skrijal : « O gast, aet ar pemoc'h gant Bilzig ! » Ha neu-int ket bet soñjet da selled 'barzh ar c'hraou, na mann ebet. Aet 'roud da welet. 'Benn 'oant deut war o

c'hiz gant ar c'hozh pemoc'h bitig 'n'aint kavet war o hent 'barzh ar c'hoad, an tronoz vintin, neu'n 'oa aet an heni bras gant Bilzig hag e gamaraded o vont 'treseg Koad Bodvarc'heg [pavareg]. Moarvat 'oant bet eishteze pe dek tevezh 'tibriñ kig hag evañ jistr. N'ouzon ket hag-eñv oa bet bara da heul ; mes martese 'veze memes tra un tamm bennaket. Bon, aet mad ar jeu !

Med ur pennad goude, neuhe, ban Nae, paotr paour, ba ti an aotrou - « fouter ! », 'lar an aotrou, henn'zh 'gaozee ket med dre 'foutr' dalc'hmad - « fout'r ! », 'lar an aotrou. Nevez so zo bet ur lizher amañ da lared 'h ay ar gato a vez graet amañ 'gi'-mañ, gant Bilzig 'benn sul. Kar beb sul 'veze... teue toud aotronez an dro da weled 'n'añ. « Oh ! n'ey ket », 'lar eñv, « kar me 'lako... » Setu 'veze laket daou vevel da ziwall gant beb a fusuilh fas t'an nor, tu ar forn, 'ouzoc'h 'walc'h, a veze graet 'barzh ar c'hostez, ba ur liorz bennaket. Hag eno 'oa drein ha drez hag ur pezh mell moger vras ba dreñv. Den ebet 'nije soñjet lar 'oa voien d'ond eno. Setu, ar re-mañ 'oa dirag ar forn. Mes Bilzig, paotr paour, 'noa chilaouet - heñ 'oa finnoc'h 'vid ur louarn, peogwir « Bilzig » c'est le Goupil en breton - finnoc'h 'vid al louarn. Hag e 'oa 'selaou, ha 'benn ar fin, p' en 'a santet, tennet daou vaen kuit. Santet lar oa deut poazh ar gato. C'hwezh vad 'oa 'barzh ar forn, hardi. Heñv gant un tamm krog koad 'n'a graet, sachet ar plad da zigantañ, pa 'n'a chetet an daou vaen kuit, ha taolet ar gato ba e sac'h. Ha ba e blass, n'ouzoc'h ket petra 'n'a laket ? Daou... ur pezh mell bern kaoc'h-saout ! Setu 'oant laket bar forn. Sete, henn'zh 'oa laket bar forn a oa c'hwe't un tamm bihan, paotr paour, ha 'oa deut braw, memes liw ha-toud ! Pa oa deut ar mare da zibriñ lein, toud 'noa-int pres da weled ar gato. Deut ar gato war an daol. Piw 'nihe an tamm kentañ ? - « Me ! », 'lar an itron. Setu he gwas, an aotrou, oc'h ober un tamm dehi, ha hi 'lakad 'n'añ ba he genoù. An aotrou 'gave dehañ 'oa-hi 'savouriñ, 'vel 'vez laret. Ha heñv ha tap' un tamm bras, ha lakad 'n'añ ba e c'henoù. « Gast, gast ! », a lare, « hemañ zo kaoc'h ! » Ma 'n'a ket bet laret ar wirionez gwech ebet, ar wechmañ 'n'a graet. Bon, setu aet mad ar jeu.

Goude-se, neuhe, paotr paour, ban Nae 'oa ur sakre marc'h, ar gwellañ marc'h 'oa bet bar vro, 'viskoazh, ha 'oa an'et. Ha deut keloù d'an aotrou lar 'vihe aet e varc'h g'ar laer. « Ah, n'ey ket ! » Setu 'oa laket ar vevelien adarre, an daou gapaplañ, ha 'oant 'pad ar si'n toud 'tiwall ar marc'h. « Bilzig 'tey ket ahe, paotr ! » - « O nann », 'larent. Med un devezh neuhe, 'benn 'oa deut fin ar si'n - goùd a rit ar mod, d'ar sadorn alies 'veze dimeziou - ha 'oa un dimi' ba Kervriant a vez graet deus an dra-se, ur gêr ba Plouie, ha marte'n 'oa ugent munut 'vale dont da Gervriant eus an Nae, apeupre ugent mumut pe mod-se, ha 'oa an dimiñ. Hag ar re-mañ 'oa daw dehe chom da ziwall ar marc'h : « Nondidié ! N'eo ket daw be' hon-daou memes tra, pa vo laret omp bet 'pad ar si'n 'tiwall ar c'hozh marc'h-te ha n'eo ket deut ! Henn'zh 'tey ket ahe. Ale ! Un' deuc'h oudomp 'h a da vont d'ar fest-noz, ha ma ve e vestres eno, henn'zh 'jomo, Mes ma 've ket e heni, henn'zh 'teuy en-dro da lar't din la' 'vo ma heni »... Setu 'oa graet ar gont mod-se. Partiet un' da wel'd da Gervriant. Bilzig 'oa 'chilaou toud. Pa 'n'a gwelet 'oa aet egile un hantereur zo apeupre, heñv 'oa deut da doull 'n nor, teñval 'oa, hag ober mouezh 'tou'sk an dud : « te 'c'h eus chañs, da vestres zo eno, mes ma heni 'ma ket ! », 'lar. Ha hemañ war gein ar marc'h, ken a findaone, kar war gein ar marc'h 'h aent. Ha sellet tro-war-dro, bete goùd 'vihe aet g' ar laer. Hag e roud da Gervriant. Pa oa degoue't ba Kervriant, ar c'hentañ heni 'n'a gwelet ba Kervriant 'oa egile, 'oa e gamarad ! « O gast ! », 'lare heñv, « me 'gave din 'oas deut da laret din ». Neuhe n'a-int komprenet.

Ma, neuhe, bremañ, 'dal ket 'boan, aet ar marc'h ga' Bilzig ! 'Dal ket 'boan. Koulz de'mp ren anehi, evañ jistr ha lambig, ha traou.

Goude-se, 'benn 'oant deut d'ar gêr 'oa erru tost an dez da zont ha 'oant mezw. Ha Bilzig 'n'a laket war ar speur'nn ar stern, ar selle [dipr], ha 'n'a staget anehi gant kerdenn ha traou. « Gast !, 'lar, n'eo ket aet ar marc'h ga' {Bilzig}... Amañ 'ma, amañ 'ma ! », 'lar. Santet ar selle, ha sikouret 'n heni all d'ont war ar selle !

An heni all 'oa kouchet ba 'dreñv. Pa oa deut ar mestr deuc'h ar mintin, pa oa sklaer an dez, henn'zh 'c'houlle : « Ale ! N'eo ket aet ar marc'h g'ar laer ? »

- « Nann », 'larent...

- « Nann ? », 'lar, « sell ba petra 'm'out ahe ! » Ha 'm eus aon an daou-se goude-se, an daou baotr yaouank kaer

'n'aint ket gallet dim'ñ mod ebet gwech ebet goude, peogwir 'oant bet... ar merc'hed 'n'aint ket e'mm deus outo, peogwir 'oant bet dic'hastet mod-se gant Bilzig.

Gast, ahe 'oa komañset mestr al laerien, ah paotr, da ve' nec'het, paotr, ha da lar't : « Nondidie gast ! », a lare heñv, « henn'zh n'eus ket 'voien da ziskuliañ 'n'añ neblec'h ebet ! » Bremañ 'h an da reiñ un taol diweañ didorr, 'lar heñv. « Ma teues 'benn deus henn'zh, neu'n, me 'rey 'vel a ra ar roue(j)ou » 'lar heñv, « me 'abdiko, ha 'teui da ve' ar mestr » - « Bon, petra zo d'o'er ? » - « Ma, daw 'vo dit mont da laerezh al liñsel diwar mestr an Ti-meur du-hont - 'lec'h 'ma ar Rohou bremañ, eno zo ur maner, te 'oar ! - hag eno, neu'n, al liñser hag an tapis diwar... diwar an aotrou ba e wele ». A-raog 'veze laret 'vihes deut war ar si'n, mes ar we'-mañ 'vo d'ar merc'her : « 'benn ar merc'her 'ranki mont, 'benn ar merc'her ! » Fidamdoue, pa oa deut ar merc'her da noz, 'oa an aotrou ba e wele bar gampr. Ar prenest 'oa digor. Hag ar fuzuilh gozh tal e gichen. Douget 'oa bet keloù d'añ 'n'a 've deut Bilzig an dez-se, hag e wreg tal e gichen. « Henn'zh 'tey ket ahe, henn'zh 'oar awalc'h 'm eus ur fuzuilh », me'añ... 'Benn ar fin - be' oa diwe'ad, ha 'oa dleet din komañs g'an dra-he ! - 'benn ar fin just... « O gast, gweled un dra bennaket zo passeet dirag ar prenest », 'lar an heni gozh - an itron. An aotrou 'lare : « Gast, teñval e', te 'gav dit 'weles traou, n'eus netra... ! »

- « Eh ! » Diouzhtu 'oa bet, un tamm bihan difounnoc'h. « Ah gast, ar we'-mañ 'm eus gwelet », 'lar... An deir gwech 'oa passeet trankil. Gast, boudoudoum ! Un drouz ba dreñv, ban tu 'dreñv d'ar maner ba 'tou'sk an dres hag an traou. « Ben, nondidie, bet 'm eus bet 'n'añ ; ar we'-mañ 'zihano d'añmerdi an dud dre amañ ha da laerezh anehe ! Tapet 'm eus 'n'añ ar we'-mañ ! » Mes e wreg a lare d'añ : « Memes tra, 'benn arc'hoazh pa 'po kavet henn'zh ahe 'gis-se, c'hwi un aotrou evelde'c'h aet da la'o Bilzig ! Goûd a oaran eo un tamm laer, mes memes tra, un den 'po la'het, 'vo ket prop ! Gwelloc'h de'c'h mont d'interiñ 'n'añ ! »

- « Neuhe 'h an d'ont », 'lar heñv. Ha tapet ar paotr plous 'n'a graet Bilzig - henn'zh 'n'a pouez un den apeupre - ha stleñjañ 'n'añ 'tres'k al lenn, tankil - eno 'oa ul lenn. Eno 'benn 'oa bet 'c'h o'er e dro, Bilzig 'oa eno, 'kichen 'n nor. Pa oa deut ar mare apeupre, heñ 'tigiñ 'n nor - frirap ! La'het 'oa ar gouloù - ar bouji - bar gampr. Ha 'rae ke' me' lared 'n'a bet riw : « me 'lar dit e' yen ! », 'lare heñv, « me'm eus bet riw, ha henn' 'oa pounner, gast, ha me'm eus tapet riw war-lerc'h, riw 'm eus 'ha' », 'lare heñv - « Mes deut 'ta d'ar gwele ! », 'lar ar wreg d'añ. Setu heñv bar gwele, ha 'serr 'n em jalañ 'n'a riw, heñv a dro, hag a dro, hag a dro, hag al liñsel 'bake en-dro da heul. A-benn ar fin, 'lare : « mallozh hon Dou', n'ou'n ket hag-eñv 'm eus la'het 'n'añ mad a-walc'h... » P'en doa gwelet 'oa mad ar jeu, 'benn oa distag...

« N'ou'n ket hag-eñ 'm eus laket douar 'walc'h. Gwelloc'h din mont da wel'd en-dro ! », 'lar. « Kerzh 'ta ! », 'lar ar wreg - an itron - dehañ. « Ha tap an tapis da lakad war da gein, ar wech-mañ 'po ket riw ! » Fidamdoue, 'oa ket renket laret d'añ diw wech, 'a ! Ha prim 'oa d'añ mont, ma ouie... Poent 'oa d'añ mont. Kar 'oa ket aet mad 'maes ar gampr, 'benn 'oa an aotrou 'tont. Diroufal 'rae, ken tomm 'oa dehañ. « Me », 'lare, « me 'm eus tapet ur gorvedenn gant henn'zh ! O, pounner 'oa ar lo'n brein-te ! Me 'm eus bet poan 'kas henn'zh d'an traou, gleb-par-teil on »

- « Daonet ! », 'lare hi, « bremaig 'poa riw, ha bremañ gleb-par-teil g'ar c'hwes, hag erru oc'h dija ! »

- « Damaig ? », 'lar heñv, « petra damaig ? »

- « Damaig, te 'oa amañ... » O, fidamdoue, pa oa elumet ar gouloù endro, 'oa tapis ebet kin, na liñsel ebet kin. Ha c'hoazh, an dud 'n'a bet kontet lar 'oa bet ur bugel bihan 'oa bet naw miz goude 'n'a bet hounnezh gant Bilzig, mes an dra-he n'ou'n ket ! N'ouzon ket hag-eñ eo re sur.

Sete, neuhe, pa oa deut ga'r re-he da Goad Bodvarc'heg, ar mestr 'n'a laret d'añ : « Bon, te zo re din, bremañ te 'h a da ve' ar chef, me 'h a roud, me 'h a gant ma retred, ha te 'ramplaso 'hanon ».

Setu Bilzig 'n'a degasset toud e gamaraded, ha 'n'a graet un tamm... 'vel 'vefe laret bremañ, un assamble.

Ha heñv 'n'a laret dehe : « Bon, bremañ 'h an da d'o'er un taol diwe'o », 'lar, « ha mar gellan reussissañ henn'zh, goude-se 'vo echu g'ar laerien, n'o ket... 'm bo ket e'mm da laerezh ken », 'lare. Sete, heñv 'oa deut d'Uhelgoad 'a', paotr, un noz, ha pa oa deut, da hanternoz, 'lar, 'oa sa'et ban tour 'n iliz, tour Uhelgoad, beked lec'h 'ma ar c'hleier, hag en-dro d'añ 'g'a 'n em zic'hizet 'vel un évêque [eskob], gant toud ar pezh 'oa deut gantouñ... al liñsel a oa deut gantañ deus ar machin eno, ur c'hoef gantañ 'vel un abid aelig. Ha yô ban tour, ha komañset da vrallañ ar c'hleier 'kreiz an noz. Deut toud re Uhelgoad war lostenn o revr, 'maes o gweleoù da wel't, bar prenester partoud.

« Petra zo ? » Den ebet na wele mann ebet... Ar person en tu all d'al lenn ahe 'gis-se 'oa deut da wel'd.

Setu 'oa hardiaet memes tra peogwir 'oa e di 'e', te 'oar ! Ha heñv sa'et, sevel ban tour. Pa oa degoue' ban tour, 'wel an « aelig » ha 'c'houlenn : « Petra 'm'oc'h 'h o'er ahe ? »

- « Me zo deut da gerc'had 'hanoc'h d'ont d'ar baradoz ! », 'lar heñv. Oh, fidamdoue, an aotrou person 'oa koue't

war bennoù e zaoulin. « D'uzhtu, daomp d'uzhtu ! »

- « Ya, mont d'uzhtu, c'hwi 'lar a-walc'h dont d'uzhtu », 'lar Bilzig d'añ, « med goùd a oar an aotrou Doue toud ar pezh 'neus an dud war an douar amañ 'gi'-mañ... Ha c'hwi, 'oar awalc'h, 'peus ur bern aour hag ur bern arc'hant », 'lar heñv, « ha 'pez ket dastumet anehe, n'oc'h ket bet onest-onest », 'lar heñv, « 'taspen anehe. Setu 'vo daw de'c'h kas 'nehe gane'c'h d'ar baradoz », 'lar heñv. « Ha c'hoazh... »

- « Neuhe 'h an da gerc'had 'nehe », 'lar. « Ha c'hoazh, 'n ur vont da gerc'had 'nehe, lar't da re an Uhelgoad ahe 'gis-se mont da gousked ha cherriñ o frenestoù hag o volejoù. D'ar baradoz n'a ket 'n dud 'n ur ober kement-se fougeoù ! », 'lar heñv. « An dud 'h a en kuzh », eme'añ. Setu heñv 'n'a laret an dra-se, hag ar re-m' all 'n'a serret toud o frenester.

A-benn pemp munut goude 'oa degoue't 'n aotrou person, daoubennet gant e aour, un' arc'hant ha 'n eil un' aour ! Stejañ a rae 'nehe war ar ru ahe 'gis-se... « Ale, daomp », 'lar Bilzig, « bremañ zo voien d'ont ». Setu Bilzig 'oa aet gantañ 'kost' ar c'hoad, da zigantañ. Ha 'rae tro ar Roc'h 'Gren, hag ar reier ahe 'gis-se partoud...

Kaer 'n'a mont gantoñ, paotr paour, an aotrou person 'zalc'he mad 'barzh e aour. 'Benn ar fin 'oa deut amañ, en tu-mañ da gêr. Ha sa'et bar Reier Iliz, a 'vez graet deus an dra-se. Ahe 'oant degoue't ba lein ar menez, deus tu Uhelgoad ahe 'gis-se, bar Gervaria. Ha neuhe 'oa un' 'telc'hen gwayed ha kanarded. Ha degoue't bar park 'lec'h m'oa ar varakenn, ar gwayed 'n'a komañset da hopal, 'ouzoc'h 'walc'h. Bremañ, pa oa deut trouz, neu'n an aotrou person 'n'a laret : « Ah, gwel' a ran, bremañ omp degouet, kleved a ran an aelez 'kanañ ». Setu heñv 'n'a diskroget diouzh e aour ; a-raog 'rae ket, mes neuhe 'n'a diskroget. Ha Bilzig 'n'a ket bet poan digantoñ : tap 'n'añ, ha taol 'n'añ dreist an drafen ba tou'sk ar c'hanarded hag ar gwayed. Ha tap' an aour hag an arc'hant, ha gante da Goad Bodvarc'heg. P'oa degoue't ba Koad Bodvarc'heg 'n'a graet e bartaj : hanteret apeupre, aet al lodenn vras gantoñ, ha roet kalz re da bep-heni da vevañ ar rest deuc'h o buhez toud. Setu 'oa echu.

Med goude-se neuhe, an dez war-lerc'h neuhe, 'oa kaoz ban Uhelgoad 'oa aet 'n aotrou person d'ar baradoz. Mes an heni a vez o sognañ ar gwayed bar Gervaria, 'lare : « Gast, ba tou'sk ma gwayed zo un dra bennaket, un den 'hat, ha 'ra ket med kanañ ; n'ouzon ket petra e' henn'zh ! » Ha Maïvon, neuhe, 'oa matezh an aotrou person, hounn'zh oa fur, ha finoc'hig 'oa. Ha 'oa deut da soñj dehi : « Me zo 'hont da wel'd ! », 'lare hi. Pa oa degoue't bar Gervaria, 'wele an aotrou person ba tou'sk ar gwayed, gourvezet eno, o hopal dehi : « O Marivonig », 'lare heñv, « c'hwi zo deut d'ar baradoz 'e' ! »

- « A ya, houmañ zo ur sakre baradoz », 'lar. Sete, ar mod-se 'oa fin.

Ha neuhe Bilzig, pa oa deut e lod gantoñ, oa deut en-dro da Gervinaoued, an ti bihan 'lec'h m'oa bet sa'et. Hag eno, paotr paour, e rae vad en-dro d'añ. Pa vanke arc'hant d'an dud 'rae dehe.

Prenañ a rae traou d'ar vugale. Un den mad 'bominab' oa. Ha 'm eus aon 'tae ket 'maes an ti 'mod ebet, mes an dud 'h ae da gerc'had 'zigantoñ ar pezh a vanke dehe. Ha 'veze dalc'hammad 'korn ar c'hogn 'fumiñ e gorn-butun. Med bremañ neuhe, un devezh, neuhe, 'oa bet kroget an tan ba torchenn e votoù, ha deuc'h e votoù 'oa aet ba e vragoù, ha deuc'h e vragoù 'oa devet Bilzig. Setu 'oa bet chomet e di duet war-lerc'h. Hag ni - me 'lar dit diouzh ar re gozh - 'lare, evid lared ar wirionez : « A ya », 'larent, « henn'zh 'oa ur laer onest ! Heñv 'h ae da gerc'had digant ar re binvidig da reiñ d'ar re baour ». Ha bremañ, me 'gav din, matrese 'vefe gleet kaoud re ar mod-se c'hoazh.

(Mae 1994)

*

AMZER AR VREZEL

An dra-mañ a oa eun nebeud deveziou a-raog ma oa liberet Huelgoad. O tond euz debri lein e oam. Evel dabitud, ma breur ha me a oa o vond etrezeg leh e veze eun tammig reünion bemdeiz gand toud re yaouank kêr evid ober ar gont deuz toud an troiou greet an noz a-raog, hag ive ober eun tamm kousk evid diskuiza hag adkavoud startijenn, rag, toud, kalz pe nebeud, e oam er Rezistañs.

Med, an deiz-se, a-boan e oam 'mêz an ti, me 'gleve trouz otoiou o sevel etrezeg kêr. Ha ni, kerkent da guzad. Deuz on huzadenn on-oa gwelet diou oto, ofisourien enno, oh ober tro kêr. Pa oant eet kuit, unan koz a oa deuet da lared deom e-noa gwelet deuz e di, anezo oh areti war al leurgêr. An ofisourien a oa diskennet ha, gand o jumellou, o-doa sellet en-dro tro-dro. Al leurgêr a oa war an uhel hag alese e veze gwelet a-bell, hag ive, mad-tre bourk Huelgoad. Da houde e oant eet war-zu hent braz ar Fouillez.

N'e-noa ket echu an hini koz da gonta ze deom e klevem eun dourni o sevel an hent. Dre chouch, ni da weled petra 'oa. Ay ! Ay ! Ay ! Eur bern peziou kanol, stlejet gand kezeg, rojou houarn dezo (se 'zo kaoz e reent kement a drouz !), o sevel an hent ha lod anezo a oa dija war al leurgêr.

Ne oa ket da zale ! Red 'oa skampa kuit, mond da gavoud ar gamaraded a oa er maki, du-ze, e foñs

Plouie, hag am-oa kuitaet an deiz a-raog evid mond da gas eur helou da famill ar habiten a oa o chom er Hrann, e Berrien.

Med, mond on-daou, va breur ha me, ne oa ket posubl. Eur breur all a oa dija er maki. An tad a oa e Brest, dindan ar bombardamañchou.

Unan ahanom a ranke chom er gêr da zikour ar vamm d'ober war-dro al loened. Pehini a chomfe ? Evid goud, on-oa tennet plouz-berr. Ma breur e-noa tennet ar blouzenn fall hag ez ee da leuskel e vuhez.

Kerkent, gand daou amezeg, on-oa kemeret penn an hent evid mond d'ar maki. Ar Boched a oa beh warno o sevel ar peziou kanol e kêr gand o hezeg. Med aon on-oa memestra o-defe gwelet ahanom o tehoud kuit.

Setu, kenkaz o-defe gwelet ahanom, evid nompaz disklêria etrezeg peleh 'oa ar maki, e oam eet ar hontrol tre deuz roud ar maki, ar pezh a ree daou pe dri gilometr muioc'h.

Ar maki a oa e Keneh-Kribet, eur gêr kollet e foñs Plouie, en tu all da Zant Salaun. Evid mond di, ne oa nemed eun tamm hent treuz, leun a bri hag a vouillenn. Dioustu e veze an disterra banne glao, an otoiou ne dalveze ket ar boan dezo êsea tostaad. Setu perag e oa bet choazet ar plas-se, evid na deufe ket ar Boched gand o gweturiou.

2000 (**BRUD NEVEZ**, p. 82-4)

BREZHONEG NEVEZ E KOMZ-PLAEN

. PIERRETTE KERMOAL

PENAOB ON DEUET D'AN EMSAV

Kaer-kenañ e oa ar gêriadenn ma veven enni, hag em zrivliadelezh a vugel ez astennen an dra-se da Vreizh a-bezh. Gwelet ganin broioù all, ha me bugel c'hoazh, ne gemmis ket soñj. En ur ger e karen va bro, hag e felle din hec'h anavezout evel ma tlee ur Vreizhadez henn ober d'am meno, da lavarout anavezout ar yezh, an istor, an dañsoù, an arz... War an istor e ouien hepken e oa bet Breizh dieub gwechall, hag e oa bet tud da vare ar brezel evit klask reiñ en-dro da Vreizh he rezid. [...]

miz Ebrel 1968

(**PREDER** n. 107, p. 43-4)

*

ER STELLAC'H

« Va bro eo, a-benn ar fin. Ne welan ket rak petra em bije aon, zoken ma vez noz pa zistroin », a soñjis en ur guitaat an ostaleri ; hag e ris va mennoz mont da bourmen. Eizh eur hanter e oa. Kemer a ris ur c'hardenn veinek a bigne un tammig, evit tapout un hentig nevez adc'hraet, mereurioù sioul a bep tu dezhañ. Kousket an dud enno endeo, goude bezañ kempennet ar porzhioù ma veze lakaet an ed, da sec'hiñ moarvat, e-kreiz ur c'helc'h seier lien gros. Klenket e oa ar binvioù dindan al laboù digor.

Tostaat a ris ouzh ar Stellac'h. Ar parkeier plat a leze ar sell d'en em astenn betek an aber. Gwelout a ris neuze pleg ar stêr, eus Logmajan da Landeda. « An tu all », evel ma lavaren gwechall.

Merzout a raen fraezh c'hoazh war an oabl louet trolinenn an dorgenn a sav du-se, ur wezenn amañ hag a-hont. Gwir e oa, se n'en doa ket kemmet abaoe dek vloaz. Hogen en un taol e teuas splann da'm spered ar pezh a santen abaoe daou zvezh ma oan amañ : an traoù a garen hag a oa bet distrujet, mar choment ken hoalus em eñvor, a steuze dirak ar pezh a welen bremañ.

1969 (**AL LIAMM** n. 134, p. 186)

*

PA SAVE AL LOAR

« Petra a rez bremañ ? en doa goulennet Sten.

- Studierez on. Echu 'm eus. Ar bloaz a zeu e vin kelenner.

- A, ya. Se 'ya mat dit.

- Perak ?

- N'ouzon ket, evel se. Labourat a ran e ti Esso, e Dunkerque, lavaret 'm eus dit ? En un imbours'hva.

- Ijinour ez out ?

- Kalvezour hepken. N'eo ket ken disheñvel al labour, te 'oar, abenn ar fin. Aet on da Sveden evit ar stal-se. Gast, n'eus ket da geñveriañ ! N'eo ket ken koñ an dud.

- An dud zo sot e Dunkerque ?
- Ur spont. Sot-nay ! Ha kurius ! Evel podoù-kambr. »
Nevez e oa an droienn eviti ; he c'havout a reas eus ar farsusañ.
[...]

1971 (PREDER n. 143-4, p. 70)

. JOELLE KERMOAL

HA BRAV E OA AR SKOL-VEUR...

Ar studierion a zeue er-maez eus skol-veur al lizhiri, a goubladoù pe a vandennadoù. Mare an arnodennoù e oa ; ur mare plijus ha poanuis war un dro, ur mare entanus ma ne vever ket tre en hevelep bed hag ar re all : ar pep gwellañ eus ho spered, ar pep aroueziusañ eus o fersonelezh a vez goulennet digant an emstriverion, ha ne baoueze ket ar c'haozeadennoù hir dindan wez liorzhañ ar skol-veur pe dirak ar « steak-fritez » na santed ket ar blaz anezhañ. Netal hag he mignonez Kristen, skoaz-ouzh-skoaz, a ziskenne gant straed Hoche a gammedoù gorrek. Edont o paouez pleustriñ war ur bodelladenn c'hallek : « Tartuffe ha reolennoù an teir unded ». Netal n'he doa ket adlennet Tartuffe abaoe bloavezhioù, savet he doa koulskoude ur boelladenn dereat ha divlaz. Kristen, evel boaz, he doa studiet don ar pezh-c'hoari ha soñjal a rae endeo en arnodenn dre gomz hag er meneg a c'hallfe gounit.

Ne oa ket emgar avat, ha chalet e oa gant dremm disliv ha daoulagad trist Netal.

- « Poent eo dit diskuizhañ », emezi gant ur vouezh jentil, « petra ned a ket mat, da gorf, da spered ? »

- « An daou », a anzavas Netal, « met ned eo ket grevus ».

Trumm neuze e verzas ur vrondudenn vras ha ront, war hec'h arvec'h kleiz. Poan he devoe en he c'halon hag he stomok a heugas. Gant ar spi diboell e teuzfe ar bloñs dre vurzud e rimias he brec'h gant nerzh ; war ar c'hroc'hen ruz gwallgaset gant he bizied e hañvale ar merk droukoc'h c'hoazh.

- « Sell », emezi en ur c'hoarzhin, « gwelet 'c'h eus ar pezh a'm eus ? ».

1970 (PREDER n. 143-4, p.115-6)

. YANN MIKAEL

TONKAD HARKI

Ganet e oa bet war an harzoù etre ar Sahara hag ar Soudan. Emzivad ez yaouank, e voe degemeret e ti an Tadoù Gwenn e Tamanraset.

Desavet ganto e voe kelennet war ar relijion gristen ha badezet. D'e naontek vloaz ez eas e bagadoù mehari an arme c'hall a blede gant tiriadoù ar Sahara war harzoù Libia, Tchad ha Soudan. E-doug ar brezel en Aljeria, e stourmas a-enep d'ar fellagha, d'ar moudjahedin. Pa c'hounezas Aljeria he dizalc'hidigezh, an arme c'hall a zistrobas he bagadoù mehari hag ar paotr a zistroas da Damanraset. Ne voe ket ken gwelet fall gant an dud, rak ne oa ket eñ an hini nemetañ engouestlet er bagadoù-se. Hogen ne oa ket kalz labour er vro. Dont a reas war eoulvaez Hassi Messaoud hag eno e kavas implij evel darbarer gant ur c'hevredad-c'hwiliañ. C'hwec'h miz goude, echu e labour e Hassi Messaoud, e tilec'hias ar c'hevredad-se trema Edjeleh, hag ar paotr en em gavas dilabour.

Kantren a reas neuze a-gleiz hag a-zehoù da glask fred, oc'h ober berzh gwech an amzer. Ne bade al labour nemet ur miz pe zaou ; ar c'hevredadoù gall a yae kuit an eil re goude ar re all, aon warno da vezañ broadelet gant gouarnamant Aljeria. Teir sizhun oa en doa kavet fred en un embregerezh aljeriat a save tiez tro-war-dro da Wargla. Mat ez ae an traoù adarre pa zeuas darn eus e geneiled bet moudjahedin en arme-dieubiñ a-benn da c'houzout piv e oa, petra a oa anezhañ, ha petra en doa graet e-pad ar brezel. Bezañ en em gannet a-enep d'ar fellagha a oa awalc'h endeo evit lod da vezañ barnet d'ar marv. Hogen bezañ degemeret relijion ar roumi war ar marc'had a oa re evit an holl. Ar re bet moudjahedin a isas holl baotred ar chanter a-enep dezhañ evit e lazhañ. Dont a reas a-benn evelkent da dec'hout ha d'en em repuiñ en ur balmezeg. E hemolc'herion o doa kollet e roud, hogen bez' e oa klask warnañ c'hoazh, rak gouzout a raent n'en doa ket tec'het diouzh ar balmezeg. Pevar devezh a-bezh en doa kantreet eno, [o tebriñ nemet >] ha debriñ ken un nebeut kraoñ-palmez, hogen hep gallout evañ an disterañ banne dour. Gedet e oa bet zoken e-pad an noz en-dro d'ar puñs nemetañ a oa er balmezeg, dre ma ouient e klaskfe dont da gerc'hat dour. Dalc'het en doa mat war e sec'hed, hogen dinerzhet-krenn e oa bremañ. Er beure-se hepken en doa kavet tu da dremen gwrimenn ar gwez hep gwelout e

c'hedourion ha da zont betek ennomp. Hogen ne grede ket krediñ o doa dilezet o freizh. Ha bremañ e [c'hortoze ma >] oa o c'hortoz ken a vefe sachet ganeomp diouzh e enkadenn... 1968 (AL LIAMM n. 132, p. 33)

*

KIMIAD D'UR C'HI

Ya, ret oa loc'hañ. Azetet war gab he reor e selle C'hwennsac'h ouzh Brendan, o klemm goustadik. Meizout a rae mat pezh a c'hoarveze.

Kluchañ a reas Brendan dirazi, he briata a reas hag e pokas dezhi gant komzoù flour e-giz kimiadoù. Ur mousc'hoarzh war e vuzelloù e selle Boudali outañ.

- « Arabat eo dit en em chalañ, Malek zo ur paotr mat, ober a raio war he zro evel ur vamm yar war dro he laboused. »

Amoet en em santas a-daol-trumm ; goude bezañ gwelet kement a zarvoudoù kriz er vro-se, e-pad ar brezel-dieubiñ ha da vare an dizalc'hidigezh, keneiled gloazet, darn all lazhet, hep komz eus an abadennoù jahin war ar fellagha paket er Djebel evit dastum titouroù, e oa lu ober kement a ardoù evit ur giez kozh. Ya, droch e oa, hogen evel-se e oa graet Brendan. Adsevel a reas goude un hir a bok diwezhañ d'ar giez, hag e lammas el Land Rover. [...]

« Engravet e vo da viken ar skeudenn-se e'm eñvor », a soñjas Brendan, hogen war un dro e veizas en doa trubardet C'hwennsac'h evel ar re all. Darbet e voe dezhañ gourc'hemenn da vBoudali chom asav gant ar c'harr, hogen ned eas ket betek penn e vennoz, ha re ziwezhat e oa bremañ.

- « A ! m'henn lavar dit, Brendan, mat e raimp war he zro, te a welo, kas a rin dit keloù anezhi. »

- « Trugarez, Boudali, eñvorennoù mat a virin eus Hassi Messaoud. »

Degouezhet e oar ar c'harr e kroazhent MD1, skeiñ a reas Boudali er reter, trema nijva Wed Ic'harc'har. Troet e oa ur bajenn eus buhez Brendan Tregilli.

1971 (PREDER, p. 53-6)

*

UR SIZHUNVEZH DISPAC'H

Pa zistrois d'ar gêr e tisplegis da Eliza darvoudoù an endervezh, a lakaas nec'h enni, hogen en em vozañ a rae.

- Un emvod-kelaouiñ a vo er maerdi da nav eur fenoz. Taol evezh, bez' e tle ar gward-maeziou tremen er straedoù gant e daboulin da gemenn an emvod ; mard eo re dommet dezhañ avat, ne vo ket evit henn ober ha neuze ne vo ket a emvod.

Ha taboulinadur ebet ne voe.

- Gwell a se, eme va gwreg, evit ur wech ma c'hallimp koaniañ e peoc'h !

Siwazh ! E-kreiz ar pred e voe stoket ouzh an nor. Yves Dupré e oa, berr war e anal :

- Petra rez, Yann ? N'eus nemedout a c'hortoz. Leun chouk eo ar maerdi, hast afo !

- Met, ne'm eus ket klevet taboulin ar gward-maeziou !

- Souezh ebet ! Mezv-dall eo. N'en deus ket gallet mont nemet betek penn straed ar Maerdi hag al leurgêr Simon. Pelloc'h eo redet ar c'heloù a di da di.

- Mil gurun ! Mennet int da gaout va c'hroc'hen ! Mat, ur predig hepken, lakaat a ran va chupenn ha mont ganit...

1970 (AL LIAMM n. 142, p. 389)

SKRIVAGNERIEN NEVEZ AR GELAOUENN BRUD NEVEZ

. Yann BIGER

EOUL-MEN AN DIAOUL

- *Konchenou an amzer-da-zond* -

Er mareou-ze, eilved hanterenn an 20^{ved} kantved kantved a gav din, Paol Gorneg, gand eur bagad euz e genseurted, en-oa greet e zoñj sevel eun ivern nevez dindan strad Mor-Breiz.

Êz e vo deoh kompren kement-se, pa lavar in deoh e talvez ive an eoul-mên da hori fernier Satanaz. An diaouled, en eur furchal e foñs ar berejou evid kerhad d'an ivern korvou an eneoù daonet, a oa kouezet war eul lenn a eoul-mên. Al lenn-ze, war a gleved, en em lede dindan douarou Breiz-Izel hag a yee d'en em goll e fin-foñs strad ar Mor atlantel.

Setu savet gand an diaouled dindan strad ar mor etre Konk-Leon hag Enez-Eusa, eun ti nevez d'ar re zaonet. Kavet o-doa an drougsperejou an tu da farda tuellennou teo a lakae an eoul-mên da redeg, dioutañ e-unan, diouz al leh ma oa beteg fernier an ivern. Ha tangwall noz-deiz war ar re zaonet, heb da Baolig diyalha eur gwenneg toull evid paea taillou an « aour du » da gompagnunezou braz an Amerikaned, ar Rusianed, ha... me oar-me !

Eun nozvez a viz kerzu 1975, edo Lusifer gand eun dousenn euz e gabitened oh ober eun dro-vale e donderiou o falez. A-daol-trumm e klevjont o tond diouz kao an ivern mouez eun den o vond da veuzi hag o houlen sikour. Mouez an DIAOUL KAMM, mevel braz Lusifer, an hini oa. LAOU GAMM a reed anezañ.

Setu Lusifer d'ar red, e gabitened d'e heul, daved toull dor ar hao.

Erru eno e chomjont sebezet mik : Dour mor, tudou keiz !... Ya, dour mor, bezin, pesked, kranked hag all a zislonke a-vouilladou dre eun toull greet e bolz roheg ar hao. Klevet a reed ive evel trouz eur morzol o skei war ar vein.

1977 (**BRUD NEVEZ** n. 1, p. 8-9)

*

SOD-PILL AR ZAOUT !

Na mantruz ar helou ! Ne grede den kredi. Paotred an ognoun, ar Joniged, eo a skignas ar vrud. Dilestret e oant ar mintin-ze, e porz-mor Rosko, diouz batimant vraz ar gompagnunez Brittany-Ferries.

Soñjit 'ta, tudou, war a gleved evedo, e Bro-Zaoz, ar zaout o vond gouez. Nag a strafuill e-touez an dud ! Ha nag a cheu e ostaleri Chann an Du, plasenn ar marhallah, e kreiskêr Rosko. Leun-kouch a wazed e oa, war-dro kreisteiz, sal vraz an ostaleri. Bodet e oa eno Joniged ar Vro-Bagan. Ruilla-diruilla 'ree ar gaoz diwar-benn saout Bro-Zaoz. Pep hini a glaske gouzoud peseurt kleñved a oa kouezet, tramor, war al loened-korn.

1999 (**BRUD NEVEZ** n. 205, p. 70)

*

EONENN VA HAVELL

Ganet on bet e-traoñ an aod

War ar bezin,

Ouz va luskellad avel-vor

Flourig ha sin.

Eur vorverh he bleo melen-ruz

Va hutuillas,

War he mên lorch on bet maget

Diouz mél heh askre noaz.

'Vel va zadou rederien-vor

On bet douget,

A wagenn da wagenn,

Ouz an avel gornog.

O kantreal tro-dro d'ar béd,

Diarhen,

Diskabell,

N'am-eus tra kavet en tu all

Da gened va havell

Dispar.

War an trêz-hir, ô mor divent !

An eon gwenn kann,

'Vel eur vorverh en va halon,

Bepréd a gan.

1995 - 1998 (p. 102)

*

BILIENN WENN

Bilienn wenn e-touez an trêz,

Euz a-beleh e teuez-te ?

Krouet out bet gand an êlez

Pe kouezet out diouz barr an neñv ?

Bilienn wenn e-touez an trêz,
Me 'zoñj out deut diouz strad ar mor,
Krouet out bet gand eur vorverh
A zo warnout liou heh askre.
Bilienn wenn e-touez an trêz
Ennout me 'ghev
He halon o tridal.

1998 (p. 96)

. JEAN-MICHEL PERES (MY SKAOUIDIG)

ARABAD LEÑVAÑ, VA BREUR

- « Ne vi ket gwelet ken dre amañ, neuze, Job kêz ? » eme Yann d'an hini yaouank, en eur rei tan dezañ.
- « Nann, echu toulla pri. »
- « Petra ez i da ober ? »
- « Ne ouzon ket, kavet e vo, hañ, Boubou ! »
- « Ya, ya ! » eme Boubou, o hoarzin.
- An ostiz a oa deuet da zegas o banneou dezo. Yann, krog en e werenn, a zelle ouz Job.
- « Ma karjes ivez ! » emezañ.
- « Petra ri ! » Job a heje e ziouskoaz.
- « Ganeom-ni e-poa labour evid eur pennad mad... »
- « Gouzoud a ran... »
- « Me am-oa lavaret dit teurel evez ! »
- « Ya, ya, gouzoud a ran », eme Job.
- « Hennez a zo eur hast, ar hontremestr. Abaoe ma 'n-eus e haloñsou e rank an oll plega dezañ. Ha ma ouife em-eus roet plas deoh er hamion e vefe droug ennañ. »
- « Ki-droug, » eme Job. « N'e-neus ket laeret e ano. »
- « Ha te a ya da isital anezañ. »
- « N'e-pije ket greet, te ? Ni oa, on-daou, o toulla dindan eur hleuz, tost da eur metr er pri. Hañ, Boubou, n'eo ket gwir ? Dindan ar glao. Ar pri a stage ouz ar paliou evel toaz. Hag hennez o tond war ar hleuz da harzal war Boubou :
- « Labour 'ta, beg du, » emezañ ; Boubou n'e-neus lavaret netra. Med me n'am-eus ket gallet moustra. « Ma teufes amañ en toull ganeom, ne vefe ket ken gwenn da veg marteze, » am-eus lavaret dezañ. Ruzia e-neus greet, paotr kêz. Me gave din e oa o vond da lammad warnon. Med n'e-neus ket greet, hag ez eo eet kuit. Med bremaig, pa oa echu al labour, e-neus lavaret deom ne oa ket dao dond endro ken. E-giz-se emañ an traou... »
- « Ma karjes, evelato ! »
- Job e-noa hejet e ziouskoaz, en eur deuler eur zell da Voubou en e gichenn. Hemañ e-noa kilet e gador hag e oa daoubleget, e zivreh war e zivorzed, e benn tost diouz an daol. Eur mousc'hoarz a oa war e vuzellou hag en e zaoulagad dizwennet.
- Evet o-doa o banneou. Job e-noa paeet anezo, ha Yann e-noa greet sin d'an ostiz degas ar memez tra.
- « Da beleh ez i bremañ ? » emezañ da Job.
- « Ne ouezan ket. Da ober tro ar chanteriou. Hañ, Boubou, kavet e vo eun dra bennag... »

1982 (**BRUD NEVEZ** n. 55, p.12-13)

*

KARANTEZ ETREZO

Ne oa ket kalz ouspenn eun eur c'hoaz pa oa en em gavet ar homiser Tangi en e vuro goude merenn. A-veh ma oa en em lakaet da renka ar paperou berniet war an daol pa oa digaset eun dén d'e vuro. Tangi a anaveze anezañ : eur blenier taksi e oa, eun dén bihan ha teo, oajet dija, gwenn e vleo. War gorv e roched e oa, troñset e vañchou.

« Petra zo nevez ? » e-noa goulennet Tangi, en eur ober sin dezañ da azeza.

- « N'am-eus ket amzer », eme paotr an taksi. « Va oto a zo o trei. Just eur gér... »

Hag e-noa kontet buan, en eur valbouzad eun tammig, e oa deuet abalamour d'ar vaouez yaouank a oa kavet maro en deiz all. Eñ a veze aliez o kerhad tud e Gwipavaz pa en em gave avion Pariz diouz an noz. Dilun

diweza e oa bet o kas eun dén e-kichenn ti ar vaouez-se, a gave dezañ. An dén e-noa lavaret leusker anezañ war bord an hent braz, a-raog en em gavoud er vourh. Hag en deiz war-lerh, diouz ar mintin, pa oa o vond da gas tud euz o otel d'an avion, e-noa gwelet ar memez dén e-kichenn an êrborz, o vale. N'e-noa ket soñjet en draze ken hirio, en eur lenn war ar journal, e vedo atao ar bolised oh enklask war maro ar vaouez-se...

1987 (**BRUD NEVEZ** n. 106, p.12-13)

*

BETEG AR MARO

An noz a vez kavet hir atao. Memez ma ouezer emañ an deiz o tond.

Mendare ped eur eo. Teir eur bennag, moarvad, pe teir eur hanter. Ne ouezan ket. An orolaj a zo er gegin. Ma vije bet laosket da zon, ambije klevet anezi ahalenn. Med ne vez ket laosket an orolaj da zon keid ha ma vez ar horv war ar varv-skaon.

An amezeien a zo eet e-kuit da zeg eur hag ar gerent war-dro hanternoz. Gwechall e chome lod beteg ar mintin. Med hirio ne jom nemed tud an ti e-pad an noz.

Tud an ti. Glaoda ha me eo tud an ti, bremañ. Glaodaig kêz. Bremaig am-eus greet dezañ mond da hourvez eur pennad. E-giz all ne hello ket mond d'an interamant ken skuiz ha ma'z eo. Ne faote ket dezañ kuitaad e hwreg, ha moarvad ne jomo ket pell.

Da hortoz, emeon va-unan o veilla Mik, amañ, er zal. Me hell chom beteg an deiz. Ne gouskan ket kalz morse, hag ouspenn ne yan ket d'an interamant. Ne vezan ket kalz er-mêz euz an ti abaoe pell 'zo.

N'on ket gouest da vale nemed gand va baz, ha c'hoaz dre boan...

1989 (**BRUD NEVEZ** n. 123, p. 8)

*

PENAOZ E YA AN TRAOU

Mendare e pe leh ema bremañ ar vaouez yaouank a oa deuet a-diz en ti-skol, eun devez, en eur grial d'he mab hag a oa azezet em hichenn : « Yann, deus buan d'ar gêr. An traou a zo o vond war o hiz ! »

Kollet e oa he fenn ganti, emezo, hag e oa bet kaset da Vontroulez.

Tri-ugent vloaz a zo abaoe, pe dost. A-wechou e welan anezi c'hoaz, e toull an nor, digoef, he bleo melen disparbuill, he daoulagad digor braz evel ma vefe spontet, hag eur mousc'hoarz trist war he muzellou. Hag an hini bihan o vond d'he havoud en eur leñva.

A-wechou ive, e soñjan er pezh a lavare, pa zellan ouz ar bed en-dro din : ar re baour o paourraad hag ar re binvidig o kreski bemdez o yallhad ; ar pennou-braz o ranna an tammou gwella etrezo hag oh ober neuz da druezi d'ar re all da houde ; eun nebeud tud klañv gand re gorvad hag eur bern re all o vervel gand an naon ; ar varhadourien fuzuillou o c'hoari lakaad trouz da zével amañ hag a-hont, evid kaoud gwerz d'o zraou ; al laeron bihan lakaet en toull hag ar re vraz medalennet ; lod lazet gand al labour ha re all o klask peleh mond da hounid o zamm kreun ; tud gouizieg (war o meno) o prezeg n'eus na Doue na diaoul, hag o klemm da houde abalamour o bugale n'o-deus na feiz na lezenn ; an archerien o tigeri dor an iliz gand ar vouhal, evid kas er-mêz merhed ha bugale ha ne oant ket flamm a-walh a liou ; ar pinvidig o teuler ar paour er-mêz diouz e di (diouz ar vro) a daoliou boutou ; paotred, ha merhed ive, o tisleaga n'o-deus ket amzer da goll o sevel bugale, en eur fizioud moarvad war bugale ar re all evid intent diouto pa vo dao ; re a dud, a-benn ar fin, o klask netra nemed o mad hag o flijadur, ha pa ve diwar-goust poan ar re all.

Ya, kalz traou a ya war o hiz, me gav din.

Med marteze eo kollet va fenn ganin ive.

Nedeleg 1996

(**BRUD NEVEZ** n. 201, p. 24-5)

*

NI A LAVAR « NEUHE »

Va mamm eo he-deus desket din lenn brezhoneg. War leor Buhez ar Zent. D'ar mare ma oan o teski lenn galleg er skol moarvad.

Ar pezh am-eus soñj eo e roe plas din a-wechou en he hichenn, war ar bank e gorre an daol, pa groge el leor, diouz an noz, goude ar grasou. Hag e lenne goustatoh e-pad eur pennad evid lesker ahanon da heulia.

Eun devez, fier din moarvad gand ar pezh am-boa desket er skol, emboa lavaret dezi n'he-doa ket lennet mad ar ger « neuze ». « O, n'eo ket, emezi, ar re-ze a skriv 'neuze', med ni a lavar 'neuhe' ». Hag he-doa diskouezet din war al leor, e oa kalz geriou e-giz-se ha ne oant ket skrivet evel ma vezent lennet : eur zant a oa bet « lazet » (ha ni a lavare « lahet »), unan all a oa bet « poazet » (ni a lavare « pohet ») gant eoul « bero » (ni a

lavare « bervet ») ; eur zantezig zoken he-doa bet « bazadou » gand he zad (ha ni a lavare « bahaou »).

Da houde an « dra-ze » (an « dra-he »), ne oan ket bet souezet, er skol, o kleved lenn e galleg lé poule du couvan couve, e-leh ma oa skrivet « les poules du couvent couvent », evid lavared e veze yer ar gouent o klohad.

Va mamm ne oa ket bet pell er skol, med desket he-deus din n'eo ket o gwiskamant a ra talvoudegez ar geriou...

1998 (**BRUD NEVEZ** n. 209, p. 62)

KRISTIAN BRISSON

GALV AR VRO

Eun devez hañv a oa anezi pa ris anaoudegez gantañ. Laosket am-boa bet an hent braz eur pennadig 'oa hag edon o vale dre garrontou meinek. Ar roh a ziskoueze he hein amañ hag a-hont e-kreiz va hent, rouz ar gorre anezi. Gwez-kistin braz a waskede ar garront. Eun êzenn hweg a veuze va horv.

Er c'hroaz-hent edo ar geriadenn : eur geriadenn vihan moarvad na weled ket a zaou hant metrad ahano. Eur geriadenn vihan, sioul.

Bodet aze, pemp pe hweh ti, a veve didrouz e-ser an iliz. Brasoh eget tour an iliz e oa gwez kresket war ar blasenn dizarempred, gwintet o begou gand an avel-vor. Eur yeotenn stank a blijas din kerzoud enni en em lede dindanno.

Dre bazenn ar vered ez is d'an iliz. Izel, teñval ha gleboreg e oa. Eur hwez a darnije eno : c'hwez ar bleuniou a oa goloet an ôter ganto ; c'hwez an ezañs marteze, chomet en-ispilh ouz an delwennou hag an treustou abaoe ar gouel diweza ; c'hwez ar glebor, kredabl braz.

Va 'fedenn a zavaz dister ha lent dirag ar houlaouennig a grene adreñv he gwerennig ruz.

Da-houde e ris tro an diabarz en eur zelled ouz ar volz, livet e glas-teñval, ouz an treustou teo a oa eun naer euzuz kizellet e peb penn anezo, digor-braz he genou. Eur zell a dôlis ivez war gwerennou ar prenecher a dreuze ar goulou-deiz en eur gemer liou tener.

.....

Biskoaz n'am-oa tañveet ar bed ha gwasket anezañ start evel en deizse. En em ginnig a ree, beo, speguz, hag e krede din e veven ennañ, e oan anezañ...

1957 (**BRUD** n. 2, p. 11)

*

EUN DIBAB

Ne oa ket kuzet c'hoaz an heol pa grogas ar fest-nouz. A-vandennou e tirede ar yaouankizou warzu al leur-zañsal – leur goz eur vereuri bet eur maner gwechall. Eun toulladig tud a oa gand eur gavotenn p'en em gavas Pôl hag e genseurterd, pôtred ha merhed, brezoneg braz ganto. Edont o paouez echui eur vodadenn hag ar gôz a yee c'hoaz endro. 'Bugale ar Startijenn' a reent outo o-unan o veza ma oa eul leor nevez-deut er-mêz dindan an talbenn-ze. Ha startijenn a oa ganto, a hellit kredi, pa ne vefe nemed evid pregi e yez ar vro.

« Fiziañs vraz am-eus », eme unan, pôtr kreñv ha fesonet mad an tamm anezañ, eun daoulagad birvidig o skedi en e benn.

« Me 'm-eus ie, med beh 'zo du-mañ, mestra ! » a eilgerias eur veleganez, mistr he horv, koantiri a-leiz o para warni.

Evid da Bôl beza distagellet mad, ne oa ket e stad da flipad. Kaer e-noa gwaska war e imor, ne oa ket evid ankounac'haad penôz e veze kont er gêr.

« Ma ! Ganin-me 'oa bet 'giz-se 'pad daou viz », a oa bet respontet dezañ gand eur pôtr, ha ken dicheg ha tra e-noa lavaret ouspenn :

« Kement am-eus torret o 'fenn deo ken o-deus ranket plega ! »

« Gand ma ruzin beteg ar vachelouriez, n'eo ket chalet va zud gand ar peurrest », eme eun all.

Ma oa têt da lod, lod all avad ne gredent ket fougasi gand an diêz e oant lakeet. Delher penn d'o zud ? Eur gwall afer e oa memestra.

E berr gomzou, divizet o-doa e vije brezoneg er gêr hag e talhent d'o ger. Anad deoh ne oa ket heb freuz na reuz. Hogen, hervezo, ar gwir a oa ganto, hag ar gwir a vije treh d'ar bed e-giz ma troe d'ar mare-ze.

Prestig goude e oe c'hoarz ha youh ganto. Ne oant ket bet pell gand ar horoll ha setu neuze kaset kuit ar

zoñjou du diwar o spered ha laouenêt o halon o kleved an toniou drant pe melkonius distaget brao gand eun toullad sonerien a ouie euz ar choaz diouz ar vombard, ar gitar ha kement benveg a zo. Ha den ne skuize o trei, o lammad, ken e oa bamet meur a hini ouz o selled.

Tud war an oad a oa eno ivez, med ne zañsent ket nemeur. Lod diouto, ha ne oant ket evid ankounac'haad gwalldroiou ar brezel diweza, a zante penôz e helle eur fest-noz beza braz he 'ferz war spered ar yaouankizou. Ha pa oe deut poent an diskuiz e savas eun tammig trouz. Dizale e oa tommet ar pennou, darn gand ar chistr, darn all gand ar chouchenn.

« Pôtred Breiz-Atao int toud », a zistagas unan, têt dezañ.

« Genaoueg 'zo ahanoh ! 'Oan ket ganet pa'z eus bet ano neo ! »

« Genaoueg... genaoueg... Ha c'hwi, chomet war-lerh gand ho prezoneg. 'Peus ken med selled endro deoh. Ar re yaouank ne ouzont ket ken a vrezoneg. Echu gantañ ! »

« N'eus ket 'n êr da vea maro pa glevan ahanoh, da vihanna ! »

« Me 'oar brezoneg, ya ! Ha gwelloh brezoneg evid ho hini zoken. Med n'eo ket eur strollad pennou drol egistoh hag a jeñcho an traou. Kit da zeski sôzneg 'ta. Sed hag a rentfe servij deoh ! » ...

1977 (**BRUD NEVEZ** n. 3, p. 7-8)

*

MOGER AN NOZ

« N'eo ket fur mont war vor, ne soñj ket dit ? »

Edo e selloù troet etrezek ar vag kosteziet, ahont, uheloc'h eget ar bezhinoù-troc'h. Kerse damguzh a oa e komzoù David, evelato. Evit da Jonathan, stagañ a reas da redek prim gant ar grugellad traezh, e zaouarn gantañ en e c'hodelloù, dre vesk ar geotenoù frondus. Ha David, neuze, war e lerc'h, dinec'h ha dispont pelloc'h, daoust d'ar glav da c'hlebiañ e vlev fuilh.

Kanañ a rae kerdin ar wern. Poulladiñ a rae strinkadennoù ar morioù trec'h e strad ar skaf. Dour-sall, dour fresk, mesk-ha-mesk, pa ne oa ken ar goabrenn gwallgaset hag ar mor houlenus nemet ur bed dispis ha latarek. Beuzet e oa diweuz ar baotred gant blaz ken hirgortozet an holennoù a-bell-donvor. Ha ne fiñvent tamm gant aon na'z afe o levenez da goll. Flour e oa kouc'h ar vag dindan allazig bizied David – daoust d'ar c'hropet ma oant. Edo e zaoulagad glasgwer o parañ war livioù peuzheñvel ar gwagennoù a strinke o fru dindan e selloù glizhennet.

Setu ma lintras a-daol-trumm ur bann-heol war gribelloù an houlennoù troet da c'hlas-gwenn gantañ. Ur bann tener ne oa ken, liv ar spis warnañ, ha dre ma kreske e dachenn e kreske c'hoant an daou baotr da oueliañ larkoc'h. Drant e oa o spered pa ouient da vat e sioulafe kounnar an doureier. Rak glas e oa bremañ ar frankizenn a-douez ar c'hoabr. Ha lamm entanet o diabarzh a gasas ar skafig war gorre an ec'honder en e reishañ da neuze. Seul gompesoc'h e teue ar mor da vezañ, seul uheloc'h e save lien o lestr amjestr bannet war-zu lagad an deiz a dreuze dizamant gouel freuzet ar c'houmoul en o red...

1993 (**HOR YEZH**, p. 8-9)

*

GWENN, E-HARZ AR MENEZ MOUK

Pell ac'halenn, en tu all d'ar morioù a vez roet anvioù espar dezho – Mor an Treizh, Mor ar Redoù-Meur, Mor an Euzh, ha kement 'zo – em boa diskoachet an Enez. Lod a lavaras din – kuzuliet e pleg va skouarn, rak kevrin ha spont a oa war un dro war he divout – e oa « Enez ar Grall » anezhi. O c'hrediñ a-walc'h a raen dre ma tride va ene gant gerioù a seurt-se. Ha va spered ne rae ken nemet nijal di ha mordeñ da vat da gaout douar an enezenn a vleugnfe yaouankiz va hiraezh diwarnañ. He livet am boa e goueled va askre gant skeudennoù fromus ha touellus ha gant gerioù na oa ket o far dezho. 'Fin, va sekred e oa ha magadur da'm huñvreoù – kuit din da vezañ kouezhet va biz-meud e dorn va faltazi pa zeufe ar mare hirgortozet, pa'z afen d'he c'haout, pa'z afen daveti, pa zouarfen war hec'h aodoù am boa c'hoant garaniñ va c'hammedoù enni ha chom warno da voueta va devezhioù-buhez.

Lod all, avat, a rae « Enez C'hlas » anezhi hepmuiken. Hepmuiken. Ha menel a raen-me chigardet a-walc'h gant un anv e-giz-se. Glas e oa an enezenn, gwir eo. Ha padal e oa enni buhezioù diniver a leunie va c'hoantoù gant kement a ran « ar vuhez » anezhi...

1995 (**HOR YEZH**, p. 5)

KENDALC'H HA NEVEZENTI GANT SKRIVAGNERIEN AL LIAMM...

. ANNA-VARI TRELLU

HA MA'Z AFEMP

Ha ma'z afemp
d'ober un dro
war ar c'herreg, du-se,
pelloc'h-pellañ
ha marteze e ouelin
ha marteze e kani
ha marteze e redimp
hor blev en avel
Met petra 'ra
gant ma vimp eürus ?
Ha ma'z afemp
d'ober un dro
e kreiz kêr pe e lec'h all
war-bouezig
ha marteze e kejin gant tud
ha marteze e vi trist
ha marteze hon devo aon
diouzh ar c'hirri, diouzh an engroez
Met petra 'vern
gant ma vimp asambles ?

1974 (AL LIAMM n. 166-7, p. 353)

KOUCH YOD-KERC'H

S.S.T. : STOURM, STRUJ, HA DISTRUJ.

Emzalc'h ar varzhed (hag un nebeut re all) er gevredigezh a-vremañ : STRUJ ha DISTRUJ. Pec'herien ha netra ken ! Emzistrujidigezh, setu klod ar c'helt, er ster relijiel eveljust. Hum ! E pep lec'h ma'z int tremenet e c'houlenner daoust hag-eñ e chourit ken mat ha tud YOD KERC'H. Daoust hag-eñ e lonkit buanoc'h eget ho skeud evel tud YOD KERC'H. Ha setu ma sav mojennoù diwar perzhioù burzhudus an dudse.

Tud hag o defe kavet aour e-touez ar raden ! Alato !

N'ouzon ket hag-eñ emaoe'h a-du ganin met touforok e kavan an amzer hag un tamm koumoullok ha moredus va sermoun mezevelliñ a ra ma fenn...

1976 (p. 6)

*

Roazhon ma revr
Skol-veur ma revr
Levrioù ma revr
Galleg ma revr
Kousket ma revr
Merc'hed ma revr
Evañ ma revr
Skrivañ ma revr
Labour ma revr
Kerent ma revr
Doue ma revr
Ha Breizh ma revr
Plezhed eo ar gordenn

(dianv -Barzhaz YOD-KERC'H) 1976 (p.6 & 7)

. YANN-KEL KERNALEGENN

GAVOTENN AR C'HONJE

(war don gavotenn ar Joint)

Me zo bet 'o'r ma c'hoñje

'ba' koste Epernay

Hag on bet traumatizet

'giz vez laret e galleg...

BEVAN

Bevañ

Bevañ a fell din

Sellout ouzh ar stered

o sterediñ

Lammat ha daoulammat

Er parkeier, er foenneier

Redek ar-lerc'h an nadozioù-aer

splujañ en dour, er gwin

E gouin ar merc'hed

En em vezviñ gant

Ur re gorfad buhez

ma zo tu -turlututu chapo pointuda

gaout re eus ar vuhez e.e... ?

Ha goude-se flastrañ, mastarañ, muntrañ, raskañ, skarzhañ an
archerien, ar vourc'hizien, ar veleien, ar ouizieien, ar re vreïn.

Ha tarzhañ o strakal en tanflamm

YOD-KERC'H 1977

*

PENAOs MONT WAR-RAOK .

(...) Da gentañ tout e kav din eo dav lavarout berr ha berr petra eo ar brezhoneg evidon : evidon eo yezh ur bobl wasket hag arouez anatañ he gwaskadur. Al labour pouezusañ hon eus d'ober neuze a zo skoazellañ ar bobl-se d'en em zieubiñ. Dibabet hon eus tachenn ar yezh met arabat disoñjal war un dro elfennoù all ar stourm hollek a zo da gas...

. YANN GUILLAMOT

ASAOUER AN HADER BLEUD

Pelec'h e tec'h an deiz

Pag e vouch e c'houlouenn

'Vel brall ur skleurenn

Diwar boulc'henn ar gantolor ?

Ha te fistolenn

Laezh-maout

Eus da startijenn 'faot din kaout

Da liñvañ bemnoz ur pompad :

Hini ar veilh avel

Aet he bannoù e chalpizennoù

A c'houlenn dourenn da lec'h c'hwezenn !

TREC'H D'E OUENN

beure mat

e-kreiz e alter !

*

KROUIDIGEZH AR VAOUEZ

Egile all oa bet chichantaet dezhañ dre ma'z ae ar gaoz war resisaat, ha diwar muzelloù gwrac'h en doa

diwanet ur mousc'hoarzh a baras e korn e vourrou riellet. Kenderc'hel a reas ar chigarder :

- « Ha setu ar plac'h astennet a-c'hwen he c'hein war an daol... Ha va fareer-laou peg en he divorzhed da vat o sellet, o furchal pizh gant e lunedenn hir, e-lec'h m'emañ ar pep gwellañ gant ar vaouez. A-benn ar fin, en ur lakaat e fri sko ouzh 'sal ar gouelioù', eñ a welas un dra lugernus ha ront... Kemer a reas e durkez hag e tegasas war wel un nozeleñn toull-bragez !!... »

1975 (YOD-KERC'H, p. 14-5)

*

PERSON PLOEUR

Me gav mad

Kig an aotrou person war bara ma zad !

Me gav mad kig

An aotrou person war bara ma zad !

An aotrou person a bichas e ziwskouarn a-diadreñv moger-difenn e bresbital, hag e welas, tra vurzhdus, ur paotrig taer a unneg vloaz o vesa ur vuoc'h laezh war-hed he nask.

- Pebezh divergontiz ! a laras heñ, dre e soñj. Dont daveteg amañ, da embann ez eo mad ar geusteuenn !

Ober goap ha lardañ diwar va c'houst... A feiz nann !

Ur stard da c'houriz e sae ha kuit dillo.

Mes marteze e vefe poent deoc'h bezañ er gaoz. Setu. An aotrou person – hini Ploeur – a vage keuz, pemzektez oa, d'e hoc'h kollet...

1976 (Koñchennoù YOD-KERC'H , p. 16)

ERWAN KERVELLA

CHIMIKENN

Ra vo

da forzh

ar graverez gleborek

a dano

va chimikenn glaou-gwenn

[...]

1972 (YOD-KERC'H n. 2)

*

NOZ

Dre chañs ez eus an noz

panevet da se

e vefe de bemde-doue

labourat a lazh-korf

a-hed an de

- nann trugare -

Pa teu an noz

e ran ur poz

lonkriboulat ha fouzhmerc'heta

dañsfrotañ ha diskanteurel

Setu lod an nozer

ma'z on

ha ma'z out

eürus ha mezv-du

du 'giz ma'z out

du 'giz ma'z on

lano du an noz n'eo ket ur fest

noz

1976-78 (SKRID n. 17)

AN DANEVELL

Da greisteiz ez ejont da Geryann, d'ar predva.

Skuizh e oant da vat. Ne oa ket tres gwelloc'h gant o mignoned.

Goude ar pred, hag ur pok, ez eas pep hini war e du. Ronan d'ur gentel saozneg, kentañ hini ar bloaz. Ne heulias tamm. Morediñ hag eñvoriñ e nozvezh foll kentoc'h. Annaig a yeas d'ar gêr d'en em walc'hiñ. Ar strinkadenn a reas vad dezhi. Digeriñ a reas niverenn diwezhañ Al Liamm a oa o paouez kavout en he boest. Ur varzhoneg gant Ronan a oa enni : Orged daou vugel. Kregiñ 'reas da lenn.

*Ur gêr divent
yen-sklas
Daou vugel
Annaig ha Ronan
Ronan hag Annaig
hag Annaig
Annaig
Annaig
Annaig
Ann...
Semplañ a reas.*

1977 (SKRID n. 12)

*

TAN AZ PEFE ?

Un toullad devezhioù diwezhatoc'h e voe d'am zro-me chom sabatuet o welout skeudenn an den am boa kejet gantañ war ribl al Leger war bajenn gentañ ar gelaouenn. « Adkavet eo bet Virgil Tanase. Kuzhet e oa war ar maez en ul lec'h bennak e Breizh. »

Eñ an hini a oa neuze ! Biskoazh kemend-all ! Met un dra avat ne gomprenen ket : perak 'ta e oa tec'het kuit evel m'en doa graet ?

N'en doa tamm aon ebet da gaout em c'heñver. Ma ! Tra da gompren !

Kemer a ris ur sigaretenn. Kaoc'h ! Pelec'h ar foeltr emañ ma alumetez ?

- Ho ! Mona... Tan az pefe ?

1982 (AL LANV n. 18)

*

WIGNAVAOU

Marv eo Doue. Ne vez ket lavaret marv eo Doue. Lavaret e vez marv eo an aotrou Doue. Marv eo, eta, an aotrou Doue. Hor gourc'hemenoù a gengañv a gasomp d'an itron Doue ha d'o mab. D'o holl vignoned ivez.

N'on ket eus ar re a red an interamantoù. Ne blij ket din an ilizoù.

Ne blij ket din ar savadurioù divuhez-se. N'eus oaled ebet enno.

N'eus ket a brivezioù eno...

Echu eo an interamant. N'eus ket padet kalz pelloc'h evit un intemamant all. Kaoz zo bet eus oberenoù an hini marv. An dud a zo aet da evañ ur bannac'h da c'houde en ostaleri. Kavet em eus gwelloc'h distreiñ war ma fouezig gant ma marc'h-houarn. N'em eus ket c'hoant bezañ tapet gant an noz. N'eus netra cheñchet en-dro din abaoe m'eo marv an aotrou Doue. Bepred e kendalc'h ar chas da harzhal war ma lerc'h. Bepred ez eo ken skuizhus krapat gant ar c'hraev.

(1985)

*

LOARIADENN

Bet on o lusa war grab an dorgenn. Ne ya den di ken. Nemedon.

Evidout on bet o tastum anezho. Evidout hepken e ran kement-se. Dit em eus c'hoant kinnig ma faradozioù kuzh. Ne ziskouezin ket dit an hentoù-treuz a gas dezho. Met mont a rin va-unan-penn da glask evidout profoù ma c'hoantadennoù.

(diembann - 1985)

**LODENN VI.
UGENT BLOAVEZH
TRAOU MESKET
1981-2000**

UGENT BLOAVEZH KROUIDIGEZH E BREZHONEG

KOULIZH KEDEZ

JAKEZ RIOU

N'on ket ar buruteller lesanvet « troc'her buzbug ». Morse n'en eus [= em eus] lakaet va zroad e toull-dar ar Skol-Veur. Dirak an ober n'eus buruteller ebet, n'eus ken oberourien eleze c'hoarierien. Met evit-se eo ret en em veuziñ e liv ar skrid. Lenn ar Riou eo ober ar Riou - un tammig me ivez, un tammig Breizh ivez - met ar Riou dreist-holl... [...]

Me a yae war hent Gwezeg. Me a yae, ambrouget gant geiz an evned, stlakadeg ar gwez, stlakadeg an heol, kurunidigezh ar bleuñv, me a yae etrezek... Karreg-an-Tan. En ur vont em eus soñjet en ur brederenn drist skrivet gant ar C'haba - eus Gwezeg (!?) - en e gelaouenn-vourzh talbennet « Trema an heol o sevel » (!?) ; en ur vont e flastren ar brederenn-se, eleze : « Echu eo ar fest, met al lestr a ya bepred, na fonnusoc'h na difonnoc'h. Heñvel eo ouzh ar vuhez a dremen ivez evel-se hep bout direnket gant ar preñv a vez graet an Den dioutañ hag a gav dezhañ emañ o ren ar bed ». Me a yae war-du Karreg-an-Tan ma oa diskennet an Titan alouber, Prometheus Aesc'hulos. « Un arzhour [= arzhour] yaouank a oa anezhañ, diazezet war e ijin ul lodenn vras eus goanag ur vro nevez ». A-raok mervel, Laer an Tan en deus graet e oberenn, en deus lakaet e vuhez hag e varv en e oberenn. [...] Ret eo, Breizhiz, kerzhout war-du Karreg-an-Tan. Ret eo mont war-raok, naren betek ar marv, hogen betek an Dasorc'hidigezh.

Kouli gKEDEZ

1972 (SAV-BREIZH n. 9, '72, p. 8 & 15)

*

SOUFLAMM PER GWEGEN

Setu dres ugent vloaz 'zo (tri bloaz war-lerc'h darvoudoù 68) e oa bet savet an dezrevell emac'h o vont da lenn - savet dindan eizh nozvezh en ur gambr enk ha demer [? teñval, teñwel] (gant tro-dro gouilhed ha kochennerien, gisti o arvalien d'o heul) e-kreizig-kreiz Pariz (ur gambr eus un ti ma oa stag ouzh raoulin e zor ur skritell o kemenn e oa bet lazhet aze Herri Bevaré gant Ravailhag) – savet gant ur paotr na denn ket kaer-tre din ken daoust dezhañ bout warnañ an hevelep everiezh ganin (war-bouez ur vlevenn bennak)...

Ugent vloaz goude ned eo ket ar c'hoant adskrivañ ar goñchenn a vank din. Ur fazi a vefe avat : ar gounnar hag ar berv, an duoni hag an dae, ar ouezoni, ar c'hoari hakr / sakr, lusk an diaoul ha c'hoarzh ar c'haezh, estrenvan skeud ar marv - souflamm Per Gwegen dik... -, a intr he fajennadoù - ouzh o zrehontiñ - a c'hellfe - gwashañ 'zo - bout torret, teuc'het pe tuzumet. [...]

Yec'hedoù ! merc'hed ha mibien an Trede Bed.

Ha yec'hedoù d'an holl a-berzh ar picaro skouer giz nevez, Per Gwegen !

(p. 9)

Ne daimp ket en hor botoù. Kenderc'hel a raimp. Kenlabourat a raimp d'an Dispac'h, o flastrañ pep kempennelouriezh, pep treuzvarc'hadenn. Mard eus un dazoned evit hor gwerin, hor c'henel, hor yezh, hor boud, e c'hwec'h lizherenn emañ-eñ endalc'het. Ha neuze, an dispac'h a dle adlakaat Breizh e red an Istor – en istorvezh - ne hell nemet bout feuls, gwadek, hollek. Lec'h ebet evit ar vrizharzkarouriezh. Re bell 'zo omp dianket evit ma vefe un diskoulm all. HEP DISPAC'H, TAMM BREZHONEG EBET.

(p. 12)

neuhe ar riblenn-straed arre ur wilc'hadenn un isadenn je te la sucz comme il faut o rodal paket fraoulet trebarzhet tremenet d'un all AMAN E C'HOURVEZ AN HINI LOVR gwa merc'h gwa mab gwa Per Gwegen gwa c'hwi gwa i klevout a ran ar brini o wac'hat gwac'hit ho kwalc'h lapoused Yesous lapoused Even enreor enreor tri mil c'hast pan vi dilostet e vi evel ur vaouez ar boudoù a dremen ar boud a chom ar bed a vreïn an deltu ned eo na displeber na dispenn un amzer 'zeuy vo dent gant ar Vretoned un amzer 'zeuy vo dieubiezh gant ar Vretoned un amzer vo vo geot war ar Vretoned un amzer vo vo astuz war ar Vretoned un amzer 'zeuy vo 437 567 miliad a donelloù a zanvez-tarzhdre-ziskejenn gant ar Vretoned un amzer 'zeuy vo dieubiezh gant ar

Vretoned un amzer vo vo Breizh dishual bevet Breizh da zont...

(p. 40)

Pariz ouc'hou ou ou viiiiii frfrffrrrrr ar rugach a lug hag a gas ouc'hou ou ou ruz ruz brogonenn wenn-kann dent ar razhedenn a beg em gwazhienn-goûg ruz ruz ruz en takad-se e veze sanket ar gontell merglet a-benn diwadañ ar pemoc'h e ti tad ruz ruz ruz mamm tad ar bron tad Mari Hannah Sin ruz-bev an Diwader an Arc'hraton an Tasmant ruz Mari ruz ruz ruz a-flistr ruz ruz azruz damruz damzu duan duik gouzu du du du gourdu gw

1974-1991, p. 116 (fin)

*

PIPI GOUER O KOSHAAT

E koun an henamezeg Jakez Riou a awenas an hevelep Aon (hogen torgenn ha kampoullenn a gemm tamm-ha-tamm, Alan) Arvestet gantañ, ken prederiet ha diagent, ouzh al leur ma voded ar saout a-barzh o goro e lakas e bouez war ur piltos derv e-tal al laezhdi. Goustadik e tispakas e yalc'had butun grich da rollañ ur sigaretenn. Kement ha profitañ eus ar bann heol diwezhañ ! Er c'harrdi, uheloc'h, e vrage hag e torodelle ur mell trakter gwer, pevar-ugent loen-kezeg dezhañ e-unan, gouest da stlejañ ur rotor seizh metr ledandez en douar pounner ha da lonkañ dek leviad dindan un eurvezh en ur regiñ hent teret - unan Deutz, na petra 'ta ! an hini kaerañ, an hini kerañ !

Brabañserezh ! Gwarizi ! marc'h an ourgouilh ! marc'h an arc'hant !

Pezh a vez kavet war ar maez hiriv ! Un trakter giz-se d'ober petra.

Ar sugelloù ouzh ar c'hrejeier ha bec'h dezhi ; penn-ha-penn pe kostez-ha-kostez, pemp, seizh loen-kezeg ouzh ar c'harrad traezh e pignen gant sav Troboa ken dibilh ha tra. Ha charrat foenn deus ar prajeier dindan heol berv Mezheven ... hag ober keuneud e koad Luzeg e avel-zorn miz Genver ... ha difraostañ a-bouez ho marr lanneier ha brugeier aet gouez en-dro ... hep treiñ an douar greteilh-se gant an alar-bras, o avaloù-koad o tennañ tan da heul ar c'hezeg ... ha ... davit gwin ruz !

1978 (AL LIAMM n. 189, p. 236) & 1990

*

GWERZ MARIA

beuzet e oa porzh Lisboa er vrumenn vor hag en hiraezh lor
fado ha saodade c'hwezh pesked hag eol devet
gant straed Yann Goatalem e tiskennas an dekenn
kalet he liv kazhez he c'herzhed bliv he bervig gwerzhid he gar
[...]

pa zistrois d'ar porzh e oan va-unan-penn og-divi diank
dindan trefu belbi ha valgori
ar c'hoummoù marnaoniet o doa hi lonket penn-ha-pilhon da
vagañ nerzh hag ernez
re wemp re goant da vevañ war an tamm douar-mañ a oa va
c'hefrisa Miriam Da Costa
neketa

emedo Lisboa atao en uzenn lous hag en hirnez libous
morlusenn ha maronad margalon maritell morvitell
fado ha saodade fado ha saodade

1979 (AL LIAMM n. 194, p. 182-3)

*

MAMMLAZH

E skol ar vistri e kare Eustach dreist-holl e gelenner war ar galleg, ur pilpous a Vigouter anvet Pipi Helias a fuc'he pa ziskoache en ur boelladenn ur brezhonekadur, hag e gentelier war al lizhiri-kaer, ul lorc'hus a skrivagner, Jili Karg, war glask adsevel lavarennoù Proust ledet warno holen glas an dreistwirvoudelour Breton.

Ferc'hier ar baotred war gorf o roched a c'hoarie er c'holo gwevn ha dispak ; rozelloù ar merc'hed dindano o zavañcher kotoñs a yae endro er greun kras treizh. E-kichen ar simmidi, ganto pep a vozad had, e tivize pemp pe c'hwec'h kouilh a-zivout perzhioù mat bouedenn ar ouenn gwinizh nevez-se. Micher ar juloded-mañ, dindano tri mevel, peder matezh (peder blac'h) - a oa teurel evezh ouzh an dornerien eser flepat ha priziañ trevad an ozhac'h - un intañvez en degouezh.

Hemañ a dostae, hennezh a stlape ha diouzh ar wrac'hell e kouezhe ar malan en ur flapañ ; eufl a fue ha diouzh ar stuc'henn a zihade e tinije stoubennoù an askol. Monkoc'h-monkañ e oa an toufor mes ar barrad-arnev en em gollfe er mor ; gwad kentoc'h eget dour a ouelfe an douar faoutet ha skarnilet gant ar wrez hag an amzer beurec'horet.

[...]

« Petra zo c'hoarvezet e Kerrun pa na glever trouz ebet ken ? Torret an dornerez ? » a c'houlle annezidi ar biojoù. « Un matricide, » a responte Eustach Lartous a lenne e Sartre en ur skeiñ a-dreuz ar parkeier war-zu e huñvre pe e sorc'henn. « Ur mammlazh, » a zizroe Per ar C'hozh war stampañ davet archer etrezek kêr. « Ur gwir gristenez he devez atav ur finvez vat, » a zisklerie dirak an dornerien sabatuet an aotrou person a vro Leon. 1990 (SKRID, p. 19 & 21)

*

KAIER YANNIG BOSER

Pennad-krog ur romant e pemp kaierad (re Yannig Boser, Bill Lastennet, Laou Gwazgwenn, Lom Bourdoulous, Anna Boser) pemp kaierad didorr pand int skrivet buan hag aes e brezhoneg eeun.

Evit Marta, blev spufet he c'hourzh, ken du ha ken fuilh enebet ouzh kroc'hen ledrin he c'horf, a dage va lagad. Ouzh begoù va arc'henadoù e sellen, mouzh, mors. « Ho c'hwezhi-gell a istribilhin ouzh raoulin va zi.

Gwriat a rin ho ler kontellet hag ar bisac'h ac'hanoc'h a vo karget a golo ganin. Klevet 'peus, Yann gKefeleg. »

Er c'hogn teñvalañ eus ar sal e tarzhas ar c'homzoù rust-se. Fri korloko ur barveg kastiz rous-kalet a bigose greunennoù sezama ebarzh ur plad war an daol endra c'hwibane e veg kunujennoù c'hwerv.

Sellad drouk ar ravachol o luc'hañ en amc'houlou a dizhe e-kreiz e dal ur c'hrennden flour, koujourn, lunedaouek, a vane diseblant en e wiskamant maltouter. Goustadik e tistagas hemañ : « Adlavarout a ran deoc'h. Mellad 33 Lezennaoueg ar Maltouterezh a zifer... » « An hanter ha neket an drederenn mo » a droc'has krenn egile. « Ur vicher denn eo dilestrañ pakadoù te Formoza war aochoù ar vro-mañ » a embannas unan bennak e-barzh ar c'horn all. « Ar freuz-lezenn, an disakridigezh... » a grogas an hini youst. « Kaoc'h ! ar vuhez, » a zizroas ar gouere. (Hag e tleie soñjal er marv, er pezh a skrivfe en e gardedig a-benn noz.) E kav ar fouzhti AR GEVNIDENN, edo en amc'houlou, dremm-ouzh-dremm, ar maltouter Yann Gefeleg hag ar floder Yeun Gedez e-keit ha ma sile ar vorilhonz he dorn dillo e toull-buoc'h va bragoù. Echu e oa pelloc'h he c'hentel diwar-benn le futur antérieur gant Jeanne de la Roche Foucauld...

1990 (idem, p.101, 108-9)

*

GORBLAN AEL

Ha pa c'hweden, leun a gourv, leun a sper, etre torzhelloù tuzum ur voudoupenn afrikat e fouzhleoc'hioù Amsterdam ma vleje leuc'hajoù moraerien mezv-beuc'h - aze ivez edoc'h, hogos din. E gougoñv ar gouinoù evel ur foll e lopen dall war zorikell ar penn all – hag edoc'h a-dreñv. Everiezh an aerouant a oa warnon, gwez ur gwaller, enebrezh un torfedour. Dalc'hmat e vezen unan all, diavaezad e-touez an diavaezidi. Deut oan da vout un hiron a Yuzev droget gant ur meni Morian. War-lerc'h va c'helan e feren penn-da-benn gouinelloù ar c'heodedoù. Mare-mare, hanter zizro, e kilselle ouzhin va gweenn huzil. Hag e risignemp a-gor.

1993 (SKRID, p. 10)

*

UN DROIAD TROC'HAN BLEV E KER KEMPER

Ur vorianez 'ni oa ganti sizailhoù luc'her

o trailhañ e-ser kreouichennoù

ibilhoù-lagad ha gwazhied-gouzoug

[...]

Pa oan digoueet e Papetee

e oa Tati e oa Tata e oa Toutou

e oa Titatou ha Toutati

pa oan digoueet e Papeete...

a gane landreant al landourc'henn

Ar wazed zo chas

en Afrik e vrifer o c'hig

dibismig

a wic'he-hi er sal diberukenniñ
ha migañ a ginnige gant he gwriferezh
E ti Lorca em eus lezet va fenn
tapet brav gant ar prennenn
du oa e groc'hen fuilh e greoñenn

1993

*

AR RE GOZH EUS DU-MAN

ar re gozh eus du-mañ a zo warno liv ar vro
ar re gozh eus du-mañ an Ankoù a c'hortozont
o c'halabouseenn zu en o fenn lufkoaret o botoù-ler
o daouarnoù kropet e chakotoù o bragoù
an diskar-amzer oc'h ober allazig a-bouez e grin a zeliou
d'o daougromm a gein
war api dalc'hmat tram ar mor e sellont
ha bag an anaon o vrallañ war-c'horre an nogedenn eo
a spurmantont
ar re gozh eus du-mañ a zo en o dremmoù kras leizh a
roufennoù
daoulagad c'hlas bronduet eus o diwriziennañ
begoù bras kammet eus o arallekaat
ar re gozh eus du-mañ pa n'int ket loakr a zo dall
ar re gozh eus du-mañ a zo warno liv ar marv

1993

*

KOMEN GWEENOUR

Feiz ! n'eur ket boas da skrivañ e « eñvorennoù » da dregont vloaz - ha va soñj oa - a zo -, ez-reizh, livañ an hevelep darvoudoù tregont vloaz goude ha tri-ugent vloaz goude (mard eo da gant Doue pe deutmat da Gripi) - sevel daou levr all disheñvel gant an hevelep kounaennoù diouzh ur vlizidigezh, ur preder hag ur yezh emdroet. Ha gouzout a rin gwelloc'h, diogeloc'h, startoc'h, hag ael pe loen on - ez omp ? Gwall arvarus an diskoulm.

(p. 9)

Deiz gouel Goueznou eta e c'hanas Mari Gedez ur mab, war-dro teir eur diouzh an abardaez, e kêrbenn eskopti Kernev. Ne deuas ket eunan : ar mezeg a boanias da freuzañ e neizh - tamm doujañs ebet ennañ e-keñver ar vamm-se deredet a-ratozh-kaer eus parrez Sant-Kouled ma plede gant he zi, he yer, he moc'h (alo ! arabat borodiñ...)

(p. 11)

GOUEL AN ANAON

An devezh teñval-mañ en e vantell huzil hag e gabell duenn zo hini an anien, hini an danvred, hini islonk hon ene. Petore anaon a deu war va arbenn em fennkêr a Vodveur ? Re ar geizh reudet ouzh ar groug, re ur c'hi-du war glask ur vered, re ur jodouin pe ur c'hemener bennak, re al lazherien hag ar veleien disakr, re ur palforser, un tangwaller, ul laer hag ur gaouier echu, sac'het aze e-kichen e lagenn ar Youdig. Ne vevan ket war aodoù soret ar Mor Kreizdouarel ma tigej ervat terennoù an heol pep boud en ur c'hwezhañ levezenn en o c'halonnoù. E-harz brugegi ar menez, e-kreiz broennegi hurrenek ar yeun o deus a-flak hag a-strak an anaon daonet-se bountet war zor va zi da zigeriñ koulzad Samain, ar goañvezh...

(p. 16)

Tad, e vab en e ser, a veze bep sul en oferenn-bred. Gant an hent bras dek rahouenn ledander, ha c'hoazh an hanter anezho a zo goloet gant letonenn ar c'hostezioù, gant an ahez-se, ar gourhent-se eta - brudet-kaer el lizheroù breizhat abaoe embannidigezh An ti satanazet - e teue d'ar jilgamm mamm war hol lerc'h, un tammig e doare ur vuoc'h pennasket berr. A-ziwar ar vered e verzhep an hini bosles o lavigenniñ eus an eil gwrimenn d'eben, ruz he c'hlipenn e skeud he zog gwenn kinklet gant ur gerezenn ouzh ur barrig glas. Gant an taolioù e tregerne a-dreuz maezioù ar barrez galv divoue Doue. Pizh ez arvesten ouzh ar vazhoulen o fraoulat ar

c'hostezioù arem ; meyv ha reut e voemen outi. Degouezhet e oa mamm gant ar skalier ; emede o vont dreist ar gellann lefant... Dao ! ur flac'had a strinke ouzh va boc'h - bo ! - hag e-giz dre va c'houk e kleven mouezh rust an ozhac'h o c'hrozmolat : « Ema an Aotrou Person o vont da gregiñ ganti hag e chomet ahe ho peg digor-bras war nav eur re-bar d'ur penton, tamm penn-kleiz ! flaerier lav ! kac'her ouzh e revr ! Frikreien ! E-barzh, gast ! erru eo mammig. »

(p. 31)

Emeden en tren a gas eus Amsterdam da Vrussel, azezet en ul lec'hig distro, war un tamm kador-bleg dister, an heni nemeti eus an ichouse a rann div weturiad - ar re-mañ o c'hoarvezout eus ur c'hombod ec'hon (tri-ugent basedad marteze enno) - o lenn un dezrevell gant Tolstoï, Marv Ivan Ilitch 'm eus soñj mat -, pa zenesaas ouzhin ur c'houjorn a zen en e vrud - goude da neudennou arc'hant bout dasstrewet en e bennad blev - hag en e c'hloria mundi... hag eñ abouez e viz-yod da ziskouez din daou c'her, treset evezhiek gant liv limestra e skritur-red, ouzh pajennad kentañ e deul, hini e vro CUBA hag hini e anv CASTRO. Ne gomprenis ervat ken pa harpas ar marc'h-du dres pa dape rakkêr Brussel...

1996 (SKRID, p. 104)

GWENDAL DENEZ

PONT CANTON

hanternoz oa
e yender miz Genver
war-sav
war spled pont Canton, Caerdydd
fellout 'rae dit lammat
evit beuziñ eñvor da vamm
marv da Nedeleg
met n'o doa ket skrivet
ar stered
deiz da varv
en oabl koar
ha bremañ
emaout ganeomp adarre
oc'h evañ gwin melus bro Spagn
hag o sachañ butun-drol
evit ankounac'haat
ar c'harantezioù kollet

(p. 41)

*

O HESKINAÑ MA EMPENN

emaon 'giz ur vag 'c'h ober he zoull
gortoz langande a ran evit mont
da deurel ma c'horf labezet
a-hed hentoù ar bed
ha klask da sell ha da vouezh
ha klask da front ha da skeud
o, kariad, ma-unan-penn emaon
o sellout ouzh da drolinenn vistr
o pellaat hag o steuziañ
o, kariad, ma-unan-penn emaon
ha klask a ran da sell ha da vouezh
ha klask a ran da front ha da skeud

(p. 57)

ALLELUIA

dañsal ur pachpi
gant ur pich-kaoc'h mezv-poch
poch-kaoc'h pich-mezv
mezv-kaoc'h poch-pich
pich-maoc'h kezv-poch
paoc'h-kich pouch
en e buch
pich-kaoc'h pacha 'r pechoù
chou-mari-bigou !
paoc'h-kich
kich-loren ha sofia loren
hag alzas-loren
ha lauren bacall
alleluia
alleluia
kollet ma fenn ganin

marjan, kariad, degas din
ma boutailhad senekloz
ma bidoniad grapfleuri
ma fustad perbeunoa
marjan, marjan, marjan
dioueriñ ran ma gwin ruz
dioueriñ ruz ma gwin ran
marjan, kariad, degas din
ma evach muiañ-karet
ma braouad hikus
ma dourenn velus
a lak ar vadinell em fenn
ar gwigour em flugez
an diskolperezha em c'hlopenn
ha ma c'hale'h sonn em c'halsion
marjan, kariad, ma gwin ruz !

(p. 101)

*

MARV AR VOGALENN

2. holn n droù n da sll
a lugrn dindn n heol
droù r mrv wr da grf

...

3. trmnt mlzr n mzt
dt prntd r glc'hr
ldñ r h skd wr r mnz
st dsknt n nz m fnn
gstd
vl gr r c'hlñvd
kllt gnn glld r gr
chm rn mt

(P. 114-115)

*

ZAPPING

21.10.87 17.30

AAAAAAAAAAHAAHAAAAAAAAAAAA
OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOWWWWWW

skuizh-divi eo Vicky

bremañ emañ o vont d'ober war-dro Liz

AAAAAAAH AAH AAAAAA AAAAAAAAAA
OOOOOOOOOOOOOOOOOOOOWWWWWW

Marta, hag-eñ e c'hellfez

lakaat un asied ouzhpenn war an daol

emañ Peter o soñj dont fenez

sell 'ta petra 'rez dre ar vro ?

soñjal a rae din e oas e Los Angeles

emaon o tont mammig

emaon o tont

sikour 'ran Tommy da ziskenn an diri

setu John Taylor

rener ma burevioù e Miami eo

c'hwi zo 'vont d'ober war-dro an enklask ?

arabat respont !
war-raok, war-raok, war-raok
n'eus ket amzer da goll
an digoll
gortoz 'ran gant mall mare an digoll
gervel 'rin diaoul an deñvalijenn
Marta, digor an nor, setu Peter
o, c'hwi... ho karout a ran

(p. 116-7)

*

AR RE GOZH

ar re gozh du-mañ
krouget o mouezhioù
hag o eñvorioù douget da greiz
gant lusk ar mor
a sempl er c'hoummoù
a veuz er stered
ar re gozh du-mañ
o selloù kromm
o tarasañ dremmwelioù displann
a glask ur yaouankiz
e donder kantvedoù skuizh
o gwirvoud
mouget eo o c'hoantoù
g'an amc'houlou
gortoz a reont ur c'horf da laerezh
siwazh
n'eus nemet korf an avel
a griz er stêrioù du

o vogediñ er beureoù kraouiet
ar re gozh du-mañ
daoulinet dirak dismantrou doue
o goanag o tec'hout
gant nij ar sparfell
a c'hortoz galv an eneoù
neuze e teu an noz
hag ar bed a zo d'ar c'haouenned
yudal a reont dindan al loar
d'ar bed o treiñ
d'ar bed o vont da vresk
neuze e teu beajour an noz
stranañ 'ra dirak porrastell ar vered
ha selaou 'ra ouzh kuzhutoù
an eneoù daonet a glask o fare
ruz eo al loar
a-us menezioù an dremmwel

*

soñj 'm eus
meurlarjez oa
skediñ 'rae kelc'h damvelen al loar
'mesk ar stered
muturniañ 'rae an avel an aodoù dilezet
gant ar gorventenn e oa ar goañv o tont
soñj 'm eus
e oa dianket an amprevaned em fenn
ha kouboulet ganto ma fromoù frijinet
ar c'hranked eo a sune ma empenn
pa oan krouadur
soñj 'm eus
e oa bet kavet ur pudask brein
e strad ar puñs goullo
un deiz
c'hwezh ar mint glas
frond al lann losket
a leunie ma divskouarn ha ma daoulagad
taget 'voe ma fronelloù gant flaer al lec'hid
pa voe savet ar pudask diouzh strad ar puñs
soñj 'm eus e oa ar goañv o tostaat
hag ar marv o tiwan e kalon an den

*

C'HAMSIN*

setu an avel c'hamsin em fenn avel verv an ejipt er gouelec'h e kemer he lusk daskrenañ 'ra da gentañ ha neuze strebotiñ evel un ebeul o paouez kuitaat kof ar gazeg ha goustad e sav kemer 'ra nerzh troidellat 'ra koeñviñ ha tevaat betek tarzhañ hag e c'hwezh ar c'hamsin hanter-kant devezh lonkañ 'ra traezh ar gouelec'h ha bep daou zevezh e tuf an uloc'h ha dont 'ra an oabl da vezañ teñval gwaskañ 'ra an den mougañ 'ra ar vuhez setu traezhioù ruz ar gouelec'h charreet ha poulzet gant ar c'hamsin o lakaat an douar hag al loar hag ar stered da grenañ setu hurlinkoù ar c'hamsin o trelatañ ma meiz eus ar gwirvoud ma-unan emañ e-barzh ar bed islonket gant an avel c'hamsin em fenn 4°)

ya un deiz e skrivin ur romant romant gurban hag elena gastañ nag ur romant e vo diwar-benn ar gwirvoud e vo ha n'eo ket huñvreoù romantel netra da welout gant karantez elke evit an island ha perak an island peogwir e teu elke deus an hanternoz pe evit klevout rouzeg an erc'hegi o kanañ dindan heol ar goañv pe evit gwelout lennoù tomm traonienn an hekla pe neuze evit sellout ouzh ar vleunienn iskis-se a bak an amprevaned war he deil pegus a-raok o lonkañ pe c'hoazh evit kuzhat diouzh ar bed diouzh an dud elke kousket bremañ e menezioù fjallabak

hey hey baby hey

love you baby but I hate your dirty way

leave you, this time I'm going away to stay

setu pezh oan o selaou gourvezet war ma gwele ha 'n ur flastrañ ma sigaretenn el luduer leun ha flarius a oa war an daol-noz e soñjen e oa brein an amzer pezh a oa ur soñj don brein eo an amzer emezon a vouezh uhel ha mousc'hoarzhed 'm eus souezhet o klevout unan bennak o komz glaviñ 'rae bremañ abaoe div sizhun ha tremen 'rae kirri dre straedoù kêr o kemenn d'an dud dre uhelgomzer bezañ war evezh peogwir e oa pignet a-daol-trumm dour ar stêr prest e oa da veuziñ traoñ kêr ha neuze pa oa big bill broonzy o vont da baouez gant ar blues 'm eus klevet son skiltr ar pellgomz diskregiñ a ran ha mont a ra emezon...

(p. 36)

dieubiñ bro frañs n'o deus ket graet avat ha n'int ket bet santelezhed evel flaouenn domrémy e 1920 domrémy fa sol la si da goulenn a ran ma vefe santelezhed harozed ma yaouankiz zorro al louarn an hini nemetañ barrek da glevout mouezh bernardo en deus stourmet ha distroadet komandant drouk ha garv monterey tintin aet war al loar kalz a-raok an amzerikaned saveteet gantañ tchang war menezioù erc'hek an tibet an tad nedeleg diskennet ur wech em siminal gant ur post-tele hag ur velo e-barzh e sac'h-kein 'keit ha ma c'hortoze e garv-erc'h hag e garr-stlej war an doenn revet fausto coppo reder-war-velo barrekañ ar c'hantved petra eo fraskelloù loudourenn domrémy domrémy fa sol la si fi liz keñveriet gant ma henharozed-me elke he diweuz o lonkañ ma ibil elke ma sper en he beg elke kousket on en ur bed all bremañ pell ac'hann ha me eo den ma huñvreoù pe neuze unan all bennak kemeret gantañ ma flas ennon elke

(p. 45)

da gas hor mennozhioù war-raok da zisplegañ d'ar bobl labourer perak e vez touellet gant an tu kleiz hag implijet gant an tu dehoù ha perak ez eo hor strollad-ni strollad sokialour al labourerien a zegaso an eurvad d'ar gevredigezh hervez kelennadurezh karl marx bevet strollad sokialour al labourerien bevet trec'h al labourerien hag e tarzhe ar stlakadeg daouarn ha goude ar sloganoù marx engels lenin roza trotski marx engels lenin roza trotski diwezhatoc'h 'm eus bet ur c'hi ha roet 'm eus tito da anv dezhañ deus toull ar vigoudenn e c'hwezhe an avel ha glaviñ 'rae noz vat emezi ha noz vat emezon diwall war an hent digoret he doa dor an opel tostaet oan outi ha lavaret dezhi un dra e-giz marteze e vefe tu deomp mont da bak' ur banne diwezhañ evit lidañ petra he doa goulennet ur pok kentañ 'm boa respontet ha poket hor boa evel daou amourouz ya setu penaos oa bet kroget an traou kenetrezomp an traou a lavaran ar garantez a lavarfe elke...

(p. 48)

[an] dud dieub ha yac'h o spered 'rez ke' bil jojo 'chomo ket da straniñ dre amañ al loen hag evit an aotrou ir banni c'hafe g'ir wirrinad dour marrplij klevet 'peus gwazed hemañ 'fell deoñ kaout ir wirrinad dour ha ha ha biskoazh kemend-all staot-kazh ha dour-skaotañ setu pezh 'n o ha ha ha sapre charl klevet 'teus jojo 'teus ket 'mañ charl o vont da servij dour-skaotañ deoñ ha ha ha da biv met d'ar ben egile tarik-ket-din-ma-revr zo o paouez dont tre o marsel deus 'ta amañ ganeomp be' vo c'hoarzhadeg pirrak io lous an dourr marrplij petra penaos klevet 'peus gwazed ne blij ket d'an aotrou an dour fresk 'm eus servijet deoñ ur vezh an hevelep dour eo a ya ganin 'barzh ma ricard tri mil diaoul gwir moris

sell 'ta charl diskenn deomp pep a vanne an dourr-se marrplij n'io kit sklaerr petra ne gav ket d'an aotrou eo sklaer a-walc'h e zour un dour ispisial 'fellfe deoñ kaout ha n'eo ket trawalc'h d'an aotrou dont da zebriñ ma

bara ret e vefe dib kaout dour fresk ispisial evitañ kea gwazed gwir charl re wir zoken

(p. 73 - gwerzennoù)

[...]

puten difenn 'rez anezho jojo n'eo ket gwir pezh a glevan jojo o charigellat 'vefe c'hoazh kreiz an hentoù ma vefe chomet ar pennrazh en e doull e ouarzasat pe agadir pe n'ouzon-ke-pelec'h-andiaoul gwir marsel chom sioul sioul sell paeañ 'ran ar banne diwezhañ

(p. 77)

[...]

ma flanedenn ur wech 'n deus goulennet paotrig e vlev du ouzhin ha ront e oa ar bed araozon hag un ifern e oa ar bed araozon elke elke lavar din

(p. 82 - fin)

* hanter-kant (en arabeg)

TUDU HUON

RAMBRE

Marteze c'hwi ivez a gred e pinvidigezh ar pri gwak ha lous o risklañ etre ho pizied, en dremmweliou kollet e morenoù limestr{a} tarzh an deiz, er reier goloet a veskl goude an dichal. Gwelet hoc'h eus ar c'hantadoù gwennili-mor o nijal davet ar c'huzh-heol gant o garmadennoù skiltr, o zrolinennoù teñval o steuziañ e-mesk ar c'houmoul glas. Sellet hoc'h eus ivez, un deiz ma oac'h digenvez ha leun a fiziañs, ouzh al laboused munut-se gant o begoù hir o pigosat diastal er fank, sourouc'haned war-lerc'h ar preñv. A-wechoù e savont o fennoù, teurel a reont ur sell en-dro dezho. Fiñvet hoc'h eus hag an evned spontet ha diskredik a zo nijet pelloc'h gant o c'hlemmadennoù gwan. Gortozet hoc'h eus pell ken na welfec'h ket mui ar bezhin o fiñval gant al lano, al laboused o redek en tarzhiou war-nes mougañ ar bili gwenn.

Neuze, goude bezañ dastumet ho porpant, an tamm bara boulc'het hag ar pezh a chom eus ar silzig ho poa prenet, hoc'h eus adkemeret hoc'h hent.

1974 (AL LIAMM n. 165, p. 267)

*

KERZHET AM EUS...

Kerzhet am eus diastal war wenodennoù

Enk ha kildroennek va ene

A-wechoù ur gaouenn a dremene

Gant he youc'hadennoù skrijus,

A heje speurennoù dister va c'hlopenn.

An hent dall am eus dibabet,

Ha kejet am eus gant un tasmant, ur spez

Blevek hag heugus,

Gwallgaset en deus flammenn wan

Va goulouenn goar ha marvet eo.

An deñvalijenn a savas pounneroc'h eget biskoazh.

Kerzhet am eus diastal war gwenodennoù

Enk ha kildroennek va ene :

Ur prizoniad chadennet

O c'hortoz e zieubidigezh.

Aberteifi, C'hwevrer 1974
(AL LIAMM n. 168, 1975, p. 5)

*

AR VLEUNIENN TRO'N HEOL

Skouled skilfennek ha disuj a-us

da venezioù plom Abergwesyn

Klogorennoù va huñvreoù elektronek

a zo gwinterelloù dirollet

o lammat dreist mogerioù ar bed mager.

Ha setu an askoan
ha distro ar struj c'hwerv
Rambre an aval-orañj
e dremm-dramm
ha me da sachañ war al louzaouenn
'a oar hadañ
Levenez e askre
mab den,
an hini a oar chom seder.

*

DISTRUJ

An dihun. yen ha teñval.
e-giz miz du.
kollet he deus ar vleunienn
he minc'hoarzh skedus ha tener
Emañ al libistrenn
o c'hlebiañ mogerioù skuizh
Caerdydd.
N'eus ken met blaz ar gaou.
Fronn an enoe a beg ouzh
paper
divalav
ar gambr.
« Dream that money
could buy ».
Huñvre
peñse
deuet
gant
al
lano.

1978 (YOD-KERC'H n. 18) & 1999

*

DAV MONT GANT RED AR VUHEZ...

Penaos ec'h echuo ar gontadenn-mañ ? Aon bras 'm eus evidomp holl, tudoù keizh. Margodennoù (ni) etre daouarn skilfennek pennoù bras, frammoù, urzhadurioù galloudus ha trubard. Difoup a ra pep tra kuit memes pa greder mestroniañ an nebeut a volontez a chom ganeomp. N'on mui MESTR war va SKRID na war ar gerioù, al lizherennoù : kensonennoù tarzh-bramm, vogalennoù blot ha goullou krouet hep va disentez. Pegen digenvez eo ar skrid-aozer e KARC'HAR ar gerioù !

Ul liamm eo ar yezh (siwazh) etre ar skrid-aozer hag ar gevredigezh.

Gwriziennet-don eo ar skrivagner hag e yezh en ur fankigell divent.

Bez' ez eus gerioù « tabou », forban a ranker diverkañ, disoñjal pe ne vo eus ar skrid-aozer nemet un inosant oc'h hegañ e vekaniskrivañ ha netra ken ! Ar chadenn ! Dav terriñ ar CHADENN a-raok ma c'hoarvezfe tra pe dra a-us d'am galloud ! N'em eus galloud ebet ken. Re ziwezhat eo, siwazh...

1978 (& 1979, p. 123)

*

GWIGOUR UR VUDURUN

N'em boa debret griñsenn ebet abaoe ar mintin, hag e oa deuet naon din. Mont a ris da brenañ kig hag ur pakad « Omo » evit ober va bugad. Edo va dilhad lous a-strev dindan va gwele abaoe teir sizhun.

Ken kreñv ha ken c'hwerv e oa c'hwez an dilhad, al loeroù dreistholl, m'am boa ranket mirout ouzh ur vignonez da zont-tre, kenkas e vije kouezhet ar sempladurezh warni. War hent an distro e kejis gant Lukaz ur vriad boestoù bier gantañ hag un duilhad pour en e zorn.

« Kemer ar boued-mañ ha kae da welout Soaz... lavar de'i em eus da gouviet... emañ o vont da c'hoari foot... »

Tremen a ris a-biou d'un toullad kantonerien o freuziñ ur waremm.

Unan a labourer hag ar re all a selle outañ, o zreid war skouarn o falioù. Ar boullou-houarn damguzhet er foz a ziskoueze e oa bet ur c'hoari brav ganto en endervezh.

E Kergongar e oant o chom. Ur pennti o devoa prenet eno...

1979 (p. 12)

*

GANT KRANKED BIHAN EM FENN

Seizh devezh leun on chomet war va gwele, hep debriñ hogos.

Spurmantiñ a ran ar bigi o skeiñ war-zu ar porzh goude o zroiad, stoufoù liesliv o lammat war ar mor, gazeg c'hlas. Bremañ m'eo gwellaet d'am yec'hed ha d'an amzer e tisec'han war ur gador e toull an nor. Va mignon Abelar a zeu d'am gwelout alies. Henezh 'zo un hinkin avat ! Kousket a ra e-touesk ar bezhin o vreinañ en trepas.

Marvet eo e dud daou vloaz 'zo ha spouronet eo gant ar soñj mont da gousket en o c'hamb. N'eus micher resis ebet, gwech e vez glaouer beg du, gwech e vez o tastum al lastez er straedoù. Kalz dilhad a vez roet dezhañ gant e amezeien, sed e sko anezho 'maez pa vezont lous ! Un hinkin pa laran deoc'h ! Tro kein hon ti ez eus ur plac'h yaouank kozh o vevañ. Emañ kleñved ar follentez o krignañ anezhi abaoe m'eo ganet. He zad a eve muioc'h eget d'e dro. Tud gouez pa laran deoc'h ! Livañ a ra-hi prenestroù bihan gant ur barr-livañ e diabarzh he zi. Dastum a ra ivez boestoù a bep seurt war an aod.

Boestoù peñse. Gant aked e vezont leuniet ganti a gregin, meskl, kokouz ha me oar-me petra c'hoazh. Meur a wech em eus he gwelet o kantren gant he mantell c'hlav plastik glas o ruzal war an douar. Ur rumm lunedoù kreskiñ, laeret digant ur bugel, a vez ganti evit klask boestoù. Ral eo kavout boestoù e stad vat bremañ.

Ur c'hast a vaouez ! O kantren e vez war al laginier, difoupet he blev ganti ha peurvuiañ ne vez gwelet nemet gwenn he daoulagad. Livet int bet ganti marteze ? Ya, ur vro ouez, O bugale va Ene, gant tud iskis o ren warni. Ha me paket ganin va zri bloaz ha tregont a soñje e oa poent din kavout dorn d'am roeñv...

Brest 1979 (1979, p. 50-1)

*

O ARC'HANT BREIN

Echu oa gant Youenn e zevezh labour. Ne oa ket bet un devezh re galet, kuitaet en doa ar stal-levrioù a-raok an eur : ne oa ket ar rener eno. Aet oa skuizh oc'h ober bouzellenn voan, setu ma oa aet tre en ur « supermarket » da bremañ peadra da voueta e gorf. Kejañ a reas gant Mair o tont 'maez. Disliv he dremm.

« Keloù ebet digant Gareth ? »

« Nann, netra 'vit c'hoazh ! » eme Youenn. Pres 'oa warnañ da vont d'ar gêr ha poan en e zivrec'h gant ar pounner ma oa ar voest kartoñs.

« Te ouie e oa aet kuit d'ar Stadoù-Unanet ? Hep lavarout grik da zen ! Pas din-me atav ! »

« Petra 'ri, giz-se 'mañ an traoù ! »

« Ya, sur... »

« Deus du-mañ pa fell dit, » eme Youenn un tamm chalet.

Pa voe aet kuit ar plac'h e verzas Youenn melen vi o tiverañ war e borpant nevez naetaet. Ur vi torret er voest, a dra sur. Kenderc'hel a reas gant e hent o tistagañ mallozhioù kement ha ma c'helle.

id. (p. 68)

*

AR CHALBOTER HUNVREOU

« E pelec'h emañ da dammig eñvor ganez, Gwilhou, 'peus ket soñj bezañ beajet betek aodoù Kembre ? Maged louet Port Talbot hag Abertawe kemmesket gant c'hwez ar 'fish and chips' d'ar sadorn da noz ! ha Jon y glo o tistreiñ eus ar vengleuz un tamm duad-glaou ouzh e jod ha pemp pe c'hwez 'ceiniog' en e chakod toull da vegañ e seizh a vugale ha Loeiz ar mesaer, baleer digenvez, o kas e dropellad deñved en draoñienn evit ar wech diwezhañ. Ar chas, a-ruz-kof, a souch d'e c'hwitelladenn.

Sell, du-hont, tud trist o vont da interamant o mignon, dilhad da sul ganto ha bep a vleunienn ruz ivez.

Du-se, Mari Losog oc'h hastañ davet an atant en noz teñval ur bouch a zo ganet marv trist e vo an traoù e Rangranog fenoz...

Aet out kuit, te ivez, Gwilhou paour paotr ar poullou, kiger eus e vicher, masakod ha ribouler war an dibenn sizhun, en deus da zouaret e bered da barrez (hag ur barrez 'poa ?)

Ar gurun a strak, a voud, a sourr war bered bras Kergoullo Preizherien o lifreoù vil a goag goap war

dismantroù an ti kozh

Ne vo dasorc'hidigezh ebet n'eo nemet skraperezh ha laeroñsi gaou ha koumoul

Ur bouilh moked, kellider ar marv, par d'ur c'habell-touseg ramzel a sav bramm diwezhañ ur c'hantved distaget gant mil boan

Aet out kuit, Gwilhou, ha va lezet, me ha va mignoned, gant hon esparañsoù taer hag hon daouarn noazh ha gwadek evel da re dit-te, Gwilhou evel da re dit-te... »

1979 (p. 74-5)

*

FOTO DEREZ ZERO

Gant forzh diaesterioù e pignan war va marc'h-moan ha gwelet e voe dre straedoù Brest skeud brañsigellus un den, ur galabousenn war gern e benn, loeroù ruz-tan gantañ (loeroù hag a rae d'an dud c'hoarzhin leizh o c'hof ouzh e welout), o vont toutik-toutik dindan ar glav-pilh. Ru Sant-Mark... libistrenn daonet... gouloù er sexshop...

Pet eur eo 'ta ? Kreiznoz ?... stranerien-ruioù hirvlevek ha c'hwezh an dramm ganto... ur c'harr war an tu fall eus an hent !

Sellout a ra ur c'hast ouzhin (e toull dor ar « sole mio »)daoulagad lufz dezhi, ur berad tristidigezh hag enoe en he selloù.

da zaoulagad koar kevrin al loar daoulagad ruz-tan ar gêr vras o parañ war un dremm dinoaz

Ostalerioù leun a dud dilabour, blaz an anken hag ar bier fall en o genoù. Gwrez ar c'horfoù gwasket en ur c'harr-boutin pennfollet.

Anal gwin ruz gant ar baotred ha divjod ruz gant ar merc'hed evit noz ar pellgent. Ur bloavezh a sujidigezh aet e-biou. Tristidigezh ar c'hêrioù bras hag hini an dud vunut a-vesk gant libistrenn straedoù teñval karter Sant Mark.

Noz steredennek Nedeleg kriz ha kalet yen ha skornet

« Pa oan en oad a c'hwezek vloaz em boa staget da labourat e ti ur plomer. Fardet e veze an archedoù gant ur c'halvez hag ar zink ganeomp. Un tu bennak e su Bro-C'hall. Iskis eo bezañ aliesoc'h gant an dud varv eget gant ar re vev... boazañ a reer buan a-walc'h ouzh ar marv [...] »

« Peus ket traoù fentusoc'h da gontañ ? »

« Dremm un den hep daoulagad, distreset gant ur c'hoarzh iskis... pebezh arvest ! »

1979-1985

*

BLEV-DIAOUL

Va c'hein harpet ouzh ar gador e serris va daoulagad. Maskloù euzhus, o livioù flamm ouzh va argas war an aod. An Ened e

Douarnenez, pell-pell 'zo. Azezet er c'harr daonet-se e teue sklaer war va spered an darvoud na oan ket bet evit advuhezekaat e-pad an teir sizhun dremenet. En un ostaleri e Lokorn hor boa he gwelet me ha va mignoned. Kaset he doa he muiañ-karet da sutal en un doare vil. Kunujennet ha mezhekaet dirak an holl e oa en em daolet ar paotr da ouelañ evel ur c'hrouadur ha c'hoarzhadeg oa bet gant an holl en ostaleri. Goude ma oa-hi aet kuit hor boa klasket frealziñ ar paour-kaezh den gant forzhig banneoù, en aner. Dastumet hor boa Zelma war an hent ha daoust d'hor c'hiltoù re verr ha d'hor selloù deudik* ne oa ket bet spontet...

Meurlarjez !

Meurlarjez !

Me garfe 'padfe bemdez !

Hag hemañ tev gant e vlev stoup o lavaret din oa roudoù va bizied war ar bistolenn ! Leue-dour divroet ac'hanout ! Va salver ! Re vat e komprenen ster kuzh va huñvre. Roet he doa din ar barr-livañ evidon da gendere'hel gant ar pezh he doa boulc'het. Kenlazher e oan em huñvre ha bouc'h ar pec'hed er bed trist ha lous ma veven ennañ.

Ne ouien ket e oa war va bez din-me e oan o livañ ur groaz.

- Ha dont a ri, Zelma, da skuilhañ daloù war va bez ?

* pervers, vicelard (hervez T.H.)

1992 (AL LIAMM n. 274, p. 382-3)

UN ABARDAEVEZH LUSENNEK, WAR A GREDAN

Un abardaevezh lusennek, war a gredan
An heol par d'ur voull ruz war he zremenvan
Oas aet da gantren da-unan.
E levenez sioul ar palud, e glebor ar wern
Kornigelled dilu o c'hoari kammigell gant an avel
Luc'h o stuc'h er vorenn vresk,
Red ar waz laouen trema 'n aber
Tric'horn askellek ar morlivid hag ar strelleged
O toullañ al lugachenn o sevel
Istreved kamm o lammikat e-touez al lann
Strak ar bistrag er pod arc'hant.
Ha klevet 'poa, baleer
Skrij ar beure moredet er glizh ?
Ha gwelet 'poa
E melezour flour an houlen
Rizenn teñval un hir a breder
O vont gant ar froud ?

1997 (AL LIAMM n. 305 p. 499) & 1999

MARK KERRAIN

BARZHONEGOU YAOUANKIZ

Ganet on bet
Un ugent bloaz 'zo bennak
E Bro Dreger
Betek hen n'eus burzhud ebet
Da bemp bloaz on bet kaset d'ar skol
Ha desket eo bet din Galleg-ma-revr
Ma zud a rae gant ar brezhoneg
Traoù 'zo n'em boa ket ezhom da gompren
Da seitek vloaz em eus kroget
Da studiañ brezhoneg
Hirie e kontan ma buhez
Ha n'eo ket echu c'hoazh
Met pelec'h ar foeltr e kavin-me ur fuzuilh ?
Joran ar Gug

1976 (Barzhaz YOD-KERC'H)

*
Un, daou, tri den
Anv ebet gante
Un, daou, tri den
Mailh an dispriz warne
Unan a lip botoù
An den a wask warnañ
Unan a lip botoù
An den ve ret lac'hañ
An eil a ouel d'ur vro
D'ur breur, d'ur mab bac'het
An eil a ouel d'ur vro
D'ur bobl dismegañset
An trede ne lar mann
A soñj vo ret paeañ
An trede ne lar mann
'N eus ur fuzuilh gantañ
Un, daou, tri den
id.

*

PA DARZH AN DEIZ...

Betek-henn, n'eo ket bet re aes din. Deut on a-benn koulskoude d'en em ziwall diouzh troioù-noz ar bagadoù-ged, a c'hallen klevout abell.

Met bremañ e rankan tremen dre ar wenodenn-se a heuilh gorre an tevenn, sonn a-us d'ar c'hoummoù o

tarzhañ war ar c'herreg. Hent all ebet din, anez mont war ma c'hiz.

Souchet on a-drek ur roc'h, o c'hortoz.

Met n'on ket evit gortoz pell ken.

War hed un hanter kant metr bennak, dindan skleur al loar, e welan trolinenn deñval ar soudard, harp ouzh an oabl stergannek.

Astenn a ran ma spered, betek e hini. Hag en em silañ e-barzh, goustad. Da vutukañ e soñjoù.

... Ha pell emaint ... gant ur vaouez koant ... Kavet e-barzh pajennoù « Playboy » ... gourvezet noazh ... war draezh an enezenn ... hoalus ha gadal ...

E zorn stardet war e gog reut, berr warnañ.

Ha me tennañ.

Saflik ar gwag e-harz an tornaod. Flourad an avel war ar raden.

Orged !

... Ur strak bihan ...

Ha flistrañ a ra e sper, e vel-penn, e vuhez, e-maez e gorf, gant an tamm plomm en deus toulllet dezhañ e glopenn.

Didrouz ... Efedus ...

1981 (AL LIAMM n. 208, p. 332)

*

KI-BLEIZ

« Serrit an nor war ho lerc'h. Na laoskit ket an avel-c'hoañv da zont tre ganeoc'h : revañ a ra an izili ha meur a vanne a vez ezhomm d'o zommañ. Goulennit ur werennad gwin tomm ouzh ar bar ; lakit-hi war ma c'hont, ha deuit d'azezañ ouzh taol ganin. Na daolit ket pled ouzh ar c'hi : kousket eo dindan an daol, e lod en deus evet dija.

Servijet oc'h ? Prest oc'h neuze da selaou. Skornañ a ra er-maez, hag amzer zo ganeoc'h. »

Un dukard bihan, lart, lous ha tagnous e oa Tangi ar Bleiz. O chom e oa en un tamm kambrig, en estaj uhelañ, an trede, eus ur c'hozh ti darev da gouezhañ en e boull, e traoñ straed kozh Sant-Malo, an hini hoc'h eus anavezet marteze a-raok ma voe pilet.

Eno ne zeue den d'e welout, ha piv en dije kredet tremen treuzoù an ti-se hep aon da chom sac'het dindan ar bern koad ha pri a yae d'ober ar mogerioù brein a ginnige kouezhañ da bep mare hag a chome en e sav den ne oar pe dre vurzud ? Ha ne gomzan ket eus ar viñs bruket-se a vranškelle ken-ha-ken, hag a wigoure en deñvalijenn, troc'het ma oa bet dour ha tredan abaoe ma c'hortozed ar c'harter da vezañ taolet d'an traoñ. Met tra-walc'h e vije bet da n'eus forzh piv klevout ar flaer a save aleshont evit bezañ diskaret evel ur wezenn gant an tan-taran...

Tangi ar Bleiz avat ne oa ket gwall chalet gant c'hwez e annez. Kas a rae un tamm anezhi zoken gantañ da vale kêr, kement ha reiñ e lod ivez d'ar frioù n'o deveze na tro na c'hoant da zont da ruflañ betek e loch. Gant se, a c'hallit krediñ, e c'honeze ur bern mignoned er Greizenn Dibab al Lizhiri ma labourer hag en ostalerioù a bleustre aketus, a-raok ha goude e labour, evit brasañ displijadur e geneverien. Gwashañ zo, p'en deveze kleuziet un toullad gwer, hag alies e c'hoarveze gantañ, e kroge da vezañ imoret kaer, ha teodet mat, ma stage da zisplegañ tammoù barzhonegoù brezhonek, savet gantañ hervezañ ha digomprenus d'an holl, dre c'hras an Diaoul. Met dre ma tibune, pignet war un daol bennak e-mesk ar chopinadoù bier, n'eo ket barradoù imor vat na levenez a save en ostizien hag o fratikoù, rak kaer en deveze an abostol ober e seizh gwellañ hag ouzhpenn, ne zeue gwech a-benn da reiñ dezhe c'hoant da selaou e werzennoù. Ne veze ket ral dezhañ eta bezañ laket da devel, dre gaer a-wechoù, dre heg peurliesañ.

« C'hoazh hennezh o sklankal ! » a fume lod...

Ha c'hoarzhadeg diwar e goust.

Ar varzhed zo bet a-viskoazh tud digomprenet.

1987 (SKRID, p. 55-7)

*

MUNTR

... Ha deuet e oa ar boliserien d'an tiig he doa feurmet da gemenn dezhi lazhadenn he gwaz e Saozon.

Divec'hiet e voen diwar ar c'heloù-se, a-boan e klevis ma c'hoar o kontañ edo he c'hamaradez Anna o tont war he c'hiz, hag he doa goulennet diganti ober war-dro he merc'hed. E-keit-se, he doa lavaret Anna, ez aje-hi da bleidiñ gant obidoù he gwaz. Da dalañ ouzh falstamalloù he zud-kaer, brizhtruez hec'h amezeien, ha

selloù ranell an holl.

Bravoc'h alibi ne oa ket tu da ginnig da frioù-furch ar bolis, a gaven, pa'm boe kimiadet diouzh ma c'hoar muiañ-garet.

Birviñ a rae ar soñjoù em c'hokenn, dindan ma breliñsadenenn dour tomm. Deuet e oan da grediñ e rankje ar boliserien mont da glask un diskoulm all. Ne vije ket gwall aezet dezho, d'am meno. Ha krediñ a rajent enklask war e dachenn labour ? Hervez he doa kontet Anna din, mar bez atav ur bern enebourien gant ar boliserien en abeg d'o enklaskoù, e oa muioc'h c'hoazh gant Yann ar Vezvout. Kement a fae a rae-eñ war e genlabourerien, da laras-hi, ha kement a droioù kamm a c'hoarie dezho en o labour, ma vagent outañ ur gasoni divent. Ec'hon eta an dachenn enklask, ken e c'hallen bezañ en gortoz da welout ar boliserien o tont amañ a-barzh pell. Diouzh ma hañvale din, ne vije ket diskoulmet buan ar gudenn ganto, pa oa anat din ne oa ket kablus Anna.

Tres kaer a oa gant an traoù, a-benn ar fin. Koroll ha malzennoù erc'h a leunie an oabl dirak ma daoulagad etre an takadoù tiez. Ne oa mann d'ober nemet peurevañ ar vodka en ur sellout ouzh filmoù Hitchcock kozh, prenet ganin evit tremen ma nozvezhioù digousk ha doñvaat evned ar gwalleur...

1994 (AL LIAMM n. 287, p. 428)

*

BANNAN PELL...

Gant Fañch Jegou ne gaver ket hir an amzer gwech ebet. Dalc'hmat e vez ur goñchenn bennak gantañ en e sac'h. Krediñ anezhañ avat ne vez ket aes. Bep daou c'her e lavar tri gaou. Ur pezh poufer, a laran deoc'h. Hag ur pezh mell den ivez, kreñv evel ur marc'h ! Gant se ne vez ket kavet hini ebet da zislarout anezhañ, a c'hallit krediñ.

En dro-mañ en doa kontet din e oa bet dastumet e kêr gant ar jañdarmed. Ur fent, da larsañ.

- Da anv ? a vleje an adjudant Maréchal, kammet e veg gant an doñjer dirak ar pikol den bras lous, c'hwezh ar bouc'h gantañ, aezet en e vurev.

- Fañch Jegou, ma jeneral.

- Da chomlec'h ?

- Hini ebet. O klask bod emañ.

- Da vicher ?

- Banner korrikaned, ma jeneral.

Penn ar jañdarm a ziskouezas souezh ha disfiz.

- Banner petra ?

- Banner korrikaned.

- Goap a rez ?

- Ne ran ket 'vat.

- N'eus ket kalz korrikaned dre amañ.

- Just 'walc'h. Bannet int bet holl ! Ganin, ma jeneral !

[...]

1998 (AL LIAMM n. 307, p. 122-3)

*

STAL ENVORENNOU

- Petra a fell deoc'h ? A bep seurt zo. Sonerezh ? Caruso er Scala ? ganimp ! Laoskit ho chomlec'h hag e vo kaset deoc'h hon c'hatalog kentañ.

Ma ! A-benn ar fin em eus kemeret un nozvezh gant Sade. Un eñvorenn tri miz, a goust ker-ruz. Dle am bo e-pad daouzek miz. Hag eñvorenn Jili Ruez, pa zeuy er-maez, a gousto keroc'h c'hoazh. Met ne vo ket ken dañjerus ha mont da flourañ paotredigoù dirak ar skolioù evel ma ran hogozik bemdez abaoe ur pennad. A-benn bremañ e rank ar bolis bezañ war evezh.

Ma gwreg avat ne vo ket plijet pa larin dezhi n'eus ket arc'hant agostez ken, hag e vo ret dimp mont da gampiñ da Garnag pe da Zamgan e miz Eost, e-lec'h mont da hañviñ da Zanzibar, evel ma c'hoantae.

1998 (AL LIAMM n.308-9, p. 275-6)

ALAN BOTREL

GOURSEZ

Blot ha sioul ar vro tro-war-dro. Turumell nag uheleñ erbet warwel.

Den na ti. Gwezenn na ki. Louet, goloet a ludu louet skañv o pallenniñ an douar, ludu na tomm na yen d'e dreid. Sellout a ra ouzh e dreid : n'o gwel ket. Astenn e zaouarn, gorrek, ken gorrek maz eo hañval e vanont difiñv : o fouez a sant, hini e zivrec'h, met n'o gwel ket. Hag e vruched, ken sioul all, a veze boas da glevout e galon o skeiñ en e greiz, a van mut, daoust dezhañ da santout e stumm, framm an eskern hag ar c'hroc'hen stegnet warne. Aon na souezh gantañ pa glask komz. Ha pa ne zeu ger eus e c'henoù. Ha padal emañ, eñ, en e sav e-kreiz ur gompezenn ludu, sioul-holl, didrouz-holl. Kavout a ra dezhañ klevout bezañs tud all tro-dro dezhañ, hiniennoù na spurmant gour anezhe. E zaouarn a astenn c'hoazh da glask flourañ unan, da glask stekiñ ouzh unan, rak sur eo ez eo gronnet gant tudennoù all. Dall ned eo ket evelkent, pa wel lanv difiñv al ludu o c'holeiñ an douar betek an dremmwel, pa wel an ebr, melezour an douar. Ne stok ouzh tra, ne flour tra. Sevel a ra e droad kleiz ha skeiñ taolioùigoù gantañ ouzh al ludu skañv ha tuzum war un dro. Uloc'henn erbet ne sav. Na roud ne lez, enlouc'het, er pallennad ludu. Mann, netra. Treiñ a ra, sellout, ober un nebeud kammedoù, klask komz, huchal. Ne glev tra, ne wel tra, ne sant tra, bezañ maz eo sur na vezañ bouzar na dall. Ha neoazh, spouron nag aon, na souezh. Dizasson skeud e c'hoantoù, ken sioul e van evel ar vro tro-war-dro.

1989 (AL LANV n. 49-50, p. 54)

TAKENNOU GWAD

En neizheur eo bet dizoloet gant archerion ar Vilin korf divuhez an itron Kogan ha hini he bugel tri bloaz. Hemañ, bet paket aketus e dilhad-gwele, a oa bet dic'houzouget gant ur gontell hir gant e vamm. An itron Kogan, dilabour a-c'houde ganedigezh he bugel, a veze skoet alies gant barradoù reuziad trumm ha, war a greder, ez eo e kreiz ur seurt barrad m'he deus lazhet he bugel kent emlazhañ. He gwaz, martolod war vourzh ar Kouezhañ a reas an dakenn gwad war ar gerioù da heul, o virout outañ a lenn pelloc'h. Sellout a reas ouzh ar gwad oc'h ober un tarchig ront war paper ar gelaouenn, gronnet gant tarchadoùigoù all, bihanbihan.

Gwad ruz druz. Parañ a reas e sell war al lein hep spurmantiñ tra, ha sellout en-dro ouzh ar pennad a oa o lenn. Un eil takenn a zeuas d'em flastrañ, gant un trouzig boud, tre e-kichen eben. E sell a baras a-nevez war plankennoù al lein ha merzout a reas un tarchadig ruz o koeñviñ a-nebeudoù, o treiñ e takennig, o hiraat, o chom stag ur pennadig ouzh al lein hag o kouezhañ goustad kent em flastrañ e-kichen an div dakenn all. Kas a reas ar gador war-gil.

Trouz he zreid o risklañ war an daroù simant a zassonas er gegin. En e sav edo, o vont, argredik, talmadennoù herrus a-dreñv e vruched, trema an diri. Sellout a rae a-bep-eil ouzh ar skalieroù hag ouzh al lein. Un dakenn gwad druz all a oa ouzh em stummañ difonn. Kregiñ a reas e bann an diri, yen e dal ha mouest e zorn, ha sevel gante primañ ma c'helle.

Edo diral dor ar solier. E zorn krenidik a vountas gorrek warni.

Gervel a reas, izel : « Laora... » Ne glevas ger. « Laora... Nolig... Aze 'maoc'h ? » Digeriñ a reas an nor frankoc'h ha gwelout e wreg, sonn en he sav war plañchod poultrennek ar solier, ur gontell lardet a wad ganti en he dorn. Treiñ a reas war e du.

« Pe... Petra 'maout oc'h ober ? » emezañ, divarc'het e zaoulagad.

« Pelec'h emañ Nolig ? »...

1989 (id. p. 55)

*

KOZH A-VISKOAZH

He buhez-pad e oa bet evel ma oa, diouzh a gounae ; daougrommet war he bazh, o vont gorrek gant an hevelep straed, div wezh bemdez.

Diskenn betek kreiz-kêr ha sevel en-dro da vont da'r gêr, ur sac'hadig boued ha diankachoù ganti en he dorn kleiz.

Edo o vont war-raok, war hent da'r gêr, ha ne wele tra nemet ter-du ar riblenn-straed. Ken taget e oa gant ar remm, hag a-viskoazh, ma oa dic'hallus dezhi sevel he zreid. Ruzañ 'rae he chaosonoù war ar riblenn, kammed ha kammed, goustad-goustad, o horellañ un disterañ seul wezh ma kemme harp. Ur re chaosonoù a brene bep miz ha jediñ 'rae en he fenn, edan he boned-gloan, e ve ret prenañ ur re nevez abarzh tri deiz : teuc'h

da vat e oant, droug a dape en he seuliou, met ret e oa gortoz ar c'houlz, an deiziad a oa bet lakaet ganti da vat ha da viken evit ar brenadenn goustusañ a rae ingal.

Pouez he mantell-c'hloan dev ne sante ket war he divskoaz daoust da'r berv ma oa an amzer, ken e oa erru gleb-teil he c'hein. He mantell nemeti e oa ha ne oa ket kaoz da breñañ unan all, gant a ger e oa an dilhad. Ker-daonet. Laeron an holl anezhe, ar genwerzhourion. Ne ouie ket re vat pe briz ez ae ar mantilli da neuze met sur e oa e oant ker-ruz. Laeron !

1990 (AL LANV n. 53, p. 27)

*

AR POK

Edo-hi, difiñv, en he sav, e penn an trepasig, parfet he dremm, dic'hoarzh daoust ha gant ur seurt kuñved, ha diskouez a rae dor ar sal gant he biz e penn he brec'h astennet. Heuliañ a eure an hent, hesent hag enkrezet war un dro, ha digeriñ an nor. Ur sal a vent etre e oa, goull ha dizolo he mogerioù, o paouez bezañ diannezet pe o c'hortoz taolennou, gloestroù pe draezou nevez evit un diskouezadeg all.

Edo Gianna en he sav dirak ar prenestr uhel met ne wele diouti nemet ur stumm du beuzet e gouloù gwenn ar goañv en he gronne diouzh an diavaez. Tostaat a eure goustad ha dra ma nesae outi e tiveuze diouzh ar stumm-se livioù he dilhad, takad sklaer he dremm, he daoulagad glas-mor, betek d'ar stumm dispis dont da vezañ Gianna evit gwir, nes-holl outañ.

Nes ha n'eo ket kar ken. An daoulagad-se a oa bet dezhañ evel daou buñsad gouloù glas a spluje hag a veuze enne bep tro ma pare he sell warnañ a oa deuet da vezañ kloz outañ, berzet. Gouloù ne oa mui ; ur golo, glas atav, traken ; dall-disket e selle outañ, yen.

« Da lizher am eus bet » a lavaras dezhi. Ret e oa kregiñ gant ur gomz bennak met keuz en doe raktal da vezañ staget gant ur seurt bomm amoet. E zont amañ, d'an eur lakaet, a ziskoueze anat... P'en dije ouzhpennet « ... er beure-mañ », pe un dra bennak a-giz-se, e vije bet muioc'h abeged e frazenn.

« Lavaret em boa dit paouez a bellgomz din er gêr. Met ne fell ket dit kompren, evit doare. Gouzout a ouzez ne vez ket eurioù labour reoliek gant ma gwaz. Ha ma gwaz a garan a-nevez. Muioc'h eget n'eus forzh piv. Kompren a rez. Piv bennak e ve ar 'piv'-se... ». War betra he doa lakaet ar pouez, war « piv » pe war ar « bennak »-se, faeüs, tagus, blaz an dismeg gantañ. Hag he mouezh ken tomm, ken flour ne oa ket keit-se, ken yen, ken dianav bremañ. Gwasket e voe e galon gant un dorn yen. Pe gant krabanou tan, ne ouie ket. Skeiñ a reas ar gwad dizingal dindan e zaouividig, yen ivez gant ar c'hwezenn. « Paouez a bellgomz din, a skrivañ din, a gomz ouzhin...

Paouez a sellout ouzhin ! » a c'harmas Gianna, gant taeroni. Doueez ar gened o vont en egar. Kilañ a reas, pellaat diouti tamm-ha-tamm, aon ha doan e don-donañ e galon. Gouloù gwan ar goañv en diavaez he gronnas adarre a-nebeudou. Beuziñ a rae Gianna ennañ, didrouz, gorrek. Steuziñ a reas liv glas he daoulagad da gentañ, hag he dremm da c'houde, gwenn er gouloù gwenn. Merzout a eure ur stumm da ziwezhañ, un drolinenn du pell-holl dirak ar prenestr uhel, er gambr noazh. An dourenn en e zaoulagad a lakae ur seurt gouel daskrenus war bep tra.

Dizreiñ a reas a-daol-trumm.

Daoust d'ar flav ma oa e zivc'har dindanañ en doa c'hoant redek, tec'hout a-dizh, pell alese, pell diouzh Gianna, da virout en e eñvor dremm e garantez, da ankouazh mouezh an doueez konnaret...

1995 (AL LANV n. 72, p. 28)

*

ERGERZH

Henet hunvre glas he zeod,
gwag a stran o klask an aod.
gwag ur goanag hael o vogañ
dremmwel kaezh o hiraezh skañv.
Dont a reont hir a'n donvor,
tonn ha gwag ha koumm a-gor,
betek krag ar pellañ gro,
kon o harzhal, gwenn o halo.
Sed o c'hoskor, kon gouez lorc'hus
'us da laz ar gwalaz luz,
gwag dan gwad un nozañ tan,

kon na ziskar luc'h na taran.
Hal an houl ha'n holen hael,
morniz gwenn ar rugenn vorael,
ken tra ned eus hag an tornaod
a dro 'r mor e klogor klod.
Bag a dag ar gwag a groz,
fuih o c'hounnar ouzh an aros :
pradoù 'r mor, na digor-i
'vel hen dir gadal e irvi.
Froud ar balav a anavez,
i a'z toug, a'z ambroug gres :
sked ar skant 'vel arc'hant bev
war gorre ar mor a welev.
En noz, skars, e splann ar ster,
durc'hadur da voz ar sturier.
Pout ar c'houmoul, tav ur goulenn :
« Gouelioù lark, emen 'mañ ' glenn. »
Laouer vaen edan loar voull
ha 'kreiz fo fero an toufoul,
pe lestr rep ul lu a stran
c'hoazh e strad ar peurbed, dispan.
Tal ar palud, kon o yudal,
i a zalc'h da zalc'h' gal
an donn gent en diwezh yen
'harzh adarre 'harz an tevenn.
Razailhat, chilpat diadav,
keinal gwak dan gwrez ha glav,
kon a c'harm war kein ar mor,
pare diroud en dic'houdor.
Mann ne van war peurvan glas
an dourioù ledan lorganas ;
lu al listri a van disgwel
war hent blot al lano trell.
A'r gwalarn, pan er gwall ernez,
drev-holl, skrev an arnev nes
'blav skañv an oabl a-viskoazh
'tre houl ha koumoul an ankouazh.

1991 (AL LANV n. 58)

*

YEZH

Marv ' regez, yen ar beziou
gerioù gwar a gren g'ar riv.
Sec'h an hal, an anal mut,
divweuz divlaz, gerioù astut.
Gerioù kent a steuz en tav,
skeudoù berrbad a-ziadav.
[...]
Skorn an amzer, sklas ar gerioù
dan an dar na lavar piv
'hadas er marv orogell
ar re-se o hunvre vrell
a sell rep 'n ur vont hebiou
ouzh ar c'heler 'c'hed o c'hrerioù.

(Diembann - 2000)

MAB-DEN

Sed da ved, ar vered yen
ma splann e'z kelan da anien,
mab-den.
Goude hir amzer o teren,
toull da sac'h ha kleuz da c'hen,
mab-den.
e wiski prenn ar yenien
-seizet-bav, gwenn-kann da wenmab-
den.
E'z kig hek, tra, mui ne gren,
pa selaou an teñval kaouen,
mab-den.
a'z keign glas, a'z kloaz, a'z pen
don e'z tivoc'h hep ken kroc'hen,
mab-den.
Soulas da'z elaz na daspren.
Tav er vac'h enk, war da c'hwen,
mab-den.
bir an Ankou e c'hoarzh laouen
ne vo gloaz da'z skeud a zen,
mab-den.
Ha'n amzer, ouzh da zieren,
splann ha gor, atav, o ren...
Hepmuiken
mab-den.

(Diembann - 2000)

BERNEZ TANGI

KAN AR C'HANAB

Pompei
lucidity
daoulagad : ponner
penn : ponner
ur soñj
sirius
filosofa
kistin naranjada
ar werenn tchai*
gant an hini all
'vel ur gartenn-bost
Monte-Real
AR C'HOARZH

[...]

gwasket on
gwasket gant
AR GOUNNAR
am savo
a-enep
d'ar MARO

* pe chai : te (en arabeg - ???)
Herat, Afghan. c. 1971

(SKRID, 1986, p. 54-57 - sed 56-7)

PATROM SILLABUS

strujus ha skrijus hep be dañjerus
sabir iltud rom plouz salamalec
pedernec mergitur livirit ir
dec a yr er c'h lut domine mec sic
abalip hag abaluch domino
c'hoariont ha strujat kenbaraka

farsus ha spontus hep be niverus
sabir iltud kromm lous sal brezhonec
karadec krouadur livirit ir
tec nic ur is put dom remi sutic
babilon hag abtrukmuch kenavo
c'hoar y eontr ha struj abrakadabra

1983 (p.10-14 - deroù)

BET ON BET

Bet on bet banniel merket, pevar brezel 'm eus graet gwadet, freget ha diwadet ; pevar brezel 'm eus graet, an hini kentañ zo hini ar c'hanedigezh, an eil zo hini ar vadeziant, an trede zo hini ar gomunion, ar pevare zo hini an nouenn ; ar c'hanedigezh zo dindan an douar, ar vadeziant zo dindan an dour, ar gomunion zo dindan an tan, an nouenn zo dindan an avel.

Bet on bet pempvet brezel taer er reter, ar pempvet brezel zo hini ar silvidigezh, brezel ar silvidigezh zo dindan an neñv.

Bet on bet roudenn ar vuhez a bromete triwec'h vloaz ha pevar-ugent d'ar roue 'n e yaouankiz, distaget on bet deus e blanedenn gant an dorn a zouge ac'hanon, gant troc'h ur vouc'hal nerzhus, biskoazh 'm eus gallet goût ha lazh pe gad oa bet.

Bet on bet reverzhi vras amañ ha reveulzi vras ahont...

...

Bet on bet bed
bet on bet ar bed 'zo bet
ar bed a zo hag ar bed a vo
bet on bet
ha
ne vin ket
ken

id. (p. 19 § 2)

*

AN DEN HAG A RED

A-hed an deiz
all day long
va c'halon a gan
he plays a song
Va anv daonet
damned is my name
va c'halon frailhet
on me the shame
E-maez an toull
out from jail
e porzh Treboull
to find a boat to sail
[...]

(p. 47...)

GWERZ MARO JORJ JACKSON

Skrivet gant da zaouarn
Lizhiri an heol
Merket gant ar skorn
Skridoù ar barner
Freget ar garantez
Strafulhet an neñv
Karrigell an Ankou
Zo 'tont en-dro
Diskan :
Ne vo ket ken e Sant-Kintin
Na daeloù, na tan
En da zaoulagad bran
Marv eo Jorj Jackson
Te
A sell ouzh da dele
Goût a ouzez 'teus
Gwad war da zaouarn
[...]

(p. 56-57, & gw. Storlok)

*

DIWALLIT ! OSPITAL !

Prenestroù an ospital
da skeiñ, da skeiñ da benn dall
Me'm eus ur c'hoar en oabl
dimezet eo ga'n nabab
Klask a rez ster ar gerioù
ba' geriadur an noziou
pa vin kozh
diouzh an noz
me a c'hoario
[...]

(p. 68-69)

*

AN TOULL-BAC'H KIMIK

'M eus graet daou vloaz prizon
ba'n toull-bac'h kimik
Bez' em oa daou vignon
Bez' 'maint marv-mik
Goût ouient lenn an dazont
war gartenn va dornig
Va ibil-beuz oa dall
Bez' 'm oa daou damm kouevr
e plas va daoulagad
Met ar blaz oa c'hwerv
o wel't ac'hanon 'koshaat
Ba' ma c'halon derv
e oa sac'het ar gwad
Va ibil-beuz oa dall

Bemnoz war ar bleuñv
ez an da veajiñ
Met ar mintin 'm eus keuz
kollet an inizi
Bep gwech an noz a zeu
c'hoazh gant he bigi
Va ibil-beuz oa dall
Me am 'oa daou damm loar
er mor Atlantel
Hag ur bugel koar
ba'n oabl peurbadel
E fav 'oa ma c'hoar
graet gant ar gizell
Va ibil-beuz oa dall

(p. 73-74)

GAVOTENN AR C'HOARIERIEN BIZ-MEUD

Pa oan ba' kêr Varrakech
O ya, 'c'hoari biz-meud
Wa' ma fenn me 'moa ur chech
Ma revr war ur bern keuneud
Hag o sell' etrezek an nec'h
Gwelet ar c'hwiboned
An otoioù a rae bec'h
Da belec'h oant 'vonet ?
[...]
Me oa an dug a c'hGloucester
'N ur film gant Pasolini
'Moa ket echuet c'hoazh da c'houl'
Degoue'et un nebeud gisti
'Tenn 'r mouchouer 'maez o go'll
'Lec'h oa butun gordini
Snifit ar stuff-mañ mar plij
O deus lavaret krik-ha-krak
Ketama, Mazar-I-Sharif
Ar bed-mañ n'eo ket mik-mak
Neuze degoue'et an ostizez
Kollet, drol ha dirollet
Gwisket-mik er c'hiz nevez
Gouleier 'n he blev spufet
'Lâr pevar den eus ar galiou
War o tatoo merket : « todt »
'Maint o klask n'eus forzh piv
[...]
Daouzek 'vit plijadur

ar beg
Unnek 'vit ar memes abeg
Dek bouteg
Gant ur bleveg
Nav aval azv
laosket da vreinañ er c'hav
Eizh
bern heiz
'lec'h oa neizhet eizh
manac'h hep feiz
Seizh
seizenn
war un tog seiz
C'hwec'h ostizez
Gwisket er c'hiz S.S.
Pemp maltouter
o tiskouez o revr
Pevar den eus ar galeoù
o c'hoari c'hartoù
ga' forzh piv
teir gast
gant un azen o tic'hast'
Daou gabiten
o ren
ur vag a zaou benn
Ur c'horr melen
o seniñ an delenn

(p. 75-78)

*

PLAC'H LANDELO

Bez' zo ur plac'h e Landelo
landandeli di landandandeli
di lan dan dan deli deli delo
bez' zo ur plac'h e Landelo
kant gwech 'neus karet
kant wech 'bet gloazet
Freget he c'halon e pilhoù
'barzh 'vefe kavet
ur prad alaouret
Kleier hanternoz ga't o sko
ez a kuit diarc'hen
gant he sae saotret
Ur puñs e-kichen a zo
d'ar veol hi zo aet

he divronn 'neus glebiet
Al loar a luc'h tro-war-dro
en dour trankilaet
'zegas dezhi he c'hened
Met galv' 'ra 'nezhi ar c'hav
va c'hoantig karet
amañ 'vo ankouaet
Kichen 'kresk ur bod iliav
mar plij, me ho ped
kemerit un tamm
Hag an tamm-se c'hwi a daolo
'lec'h 'mañ-hi kousket
'N he bez-dour da viken.

(p. 84-85)

*

GWERZ AR VAÑSONERIEN

Don't you know dandelion
Don't you know dandelion
Don't you know your man is gone
for another country

for another city
Skarzhet 'n eus e gorf en tu all
skarzhed 'n eus e gorf en tu all
aet eo kuit da gantren bepred
ar c'horf hag ar spered
en tu all d'ar stered
'Broke his neck down the ladder
'broke his neck down the ladder
he had whispered just before
telling her to remember
my fate of a worker
Lakomp 'nezhañ war e wele
lakomp 'nezhañ war e wele
ne dalv ket 'boan deomp gouelañ
gwelloc'h eo deomp kanañ
kanañ ha diskanañ
Come with us dandelion
come with us dandelion
come with us into the pub
have some beers for an hour
even if it's sour

...

E-barzh pep bro, e-barzh pep kêr
e-barzh pep bro, e-barzh pep kêr
na vije na ti na kêr
hep gwad ar mañsoner
mesket ga' pri ar voger.

(p. 93-95)

*

GAVOTENN AR VARC'HADOURIEN-LOUZOU

Dec'h d'an noz 'oamp e Kerman, dindan lezenn ar Shah
En noz-mañ er C'hurdistan, bro dizanv 'vel ma oa.
Ar vro-se ken kozh ma'z eo, dispartiet eo
Etre pemp bro c'halloudus, diaes dezhi chom bev.
Alies en he istor bet emsavet Kurdiz
Lazhet int bet didruez 're 'stourme 'vit o frankiz.
Tost ugent vloaz 'zo tremenet 'boe an amzer oamp du-se
O enebourien 'zo gwashaet o klask skubañ ar re-se.
N'eus ket bremañ pell 'zo, eo deuet deomp ar c'heloù
Deus brasañ torfed en Irak : tud lazhet a viliadoù.
Ar re se oant ket soudarded : bugale ha merc'hed
Ha re gozh a oa ivez, tout int bet louzaouet.
Rastellet diwar gartenn ar bed gant al louzoù chimik
Eurvezhioù goude-se e oant pladet marv-mik...
Ar marv kriz 'zo degoue'et gant hon breudeur kurdiz
A ziskouez deomp penaos 'vez diskaret ar frankiz.

1991 (p. 65-66)

LAN TANGI

NE OUIEN KET

Kousk a raen e parkeier kloz
E-touesk an eostoù ruz
O veskañ melen ar c'haol-heol
Gant ruz-roz melchon ar Pradoù
Astennet war ar serradell fresk
E kirri an avel
O soñjal gant skeudennoù-spered glas
E festoù ar vugale
En ur riklañ en oabl war ballenn-nij
Gant koumoulenn ar faltazi
Ne ouien ket
Edont o lazhañ ma bugaleaj
Em bro a vanerioù kuzhet
Gwezenned noz tro-dro d'ar stankoù du
[...]
Ne ouien ket o defe c'hoant va daouarn bugel
- va daouarn o flourañ bisigoù -
Dibouezañ taeroni ur fuzuilh-brezel

1986 (p. 17-18)

EL LOAR C'HLAS GANT FALC'HUN MELEN

« Ya, emañ o chom gant mignoned c'hoazh, met a-benn nebeut e vin en ur gambrig din va-unan », emeze gant ur mousc'hoarzh, un tammig re c'hlan e zoare evit Yann. Imor fall a zo gant hemañ, hag hegaset eo gant ar paotr yaouank hag e laouenidigezh dibaouez en noz-mañ. Un Indian eo egile, Falc'hun Melen e anv, ur Sioux, o tont eus Dakota ar Su. En desped d'ar badj a-enep ar boeson a zo spilhennet ouzh chupenn e vignon, e tro Yann war-du paotr an davarn evit goulenn unan all eus ar « budweiser » divalav-se. Ne ginnig netra d'an Indian, ur werennad dour a zo en e zorn. N'eo ket aes mont mezv dirak ur mignon ken trankil hag ingal e imor. Ken en deus c'hoant da lavaret dezhañ :

« Ma ! Kemer ur banne, 'ta ! Ne cheñcho netra evit da vreudeur, Downtown, o kousket mezv-dall war ar riblennoù-straed, mar kemerez un tortad ! »

Ne lavar grik, mezhus en em sant. N'eus ket keit-se zo e oa heñvel ouzh ar paotr yaouank, leun a startijenn. Deut oa da vezañ ur pennteñval, pe betra ! Er straedoù en deus anavezet ar paotr, e-lec'h ma oant o-daou o klask gounit o zammig kreun. Gwerzhañ a ra Yann kartennoù-post, hag an Indian e dresadennoù, awenet gant arz hengounel e veuriad.

Tec'het eo kuit eus e « reservation » en Dakota, evit mont da foetañ bro. Ha gwir, n'eo ket gwall ampart ar paotr war an tresañ, met plijout a ra d'an dud koulskoude, abalamour d'e orin indian. Amzer an evezh hag an dudi a zo deuet war-lerc'h al lazhadeg hag an dispriz...

« Ken arc'hoazh, Falc'hun Melen. Kousk mat. »

Ret eo mont er-maez, kuitaat repu al Loar C'hlas. Glav a ra er straedoù du. Petra an diaoul en deus lavaret e fin e brezegenn ?

« ... Diouzh an noz, pa vezo sioul ho kêrioù ha pa vezoc'h o soñjal ez int goullo, e verieno enno an ostizien varv o tistreiñ da leuniañ ar plasennoù e-lec'h m'o deus karet. D'an den gwenn da deurel evezh ouzh ar re varv rak n'int ket hep galloud ».

Nann Chief Seattle, n'eus netra o virviñ er straedoù, na korriganed nag anaon. E gwirionez n'eus tamm ene ebet er savadurioù, nag er gwez treut. Penaos int gouest da denañ nerzh o buhez ?

Pec'hed marvel. An holl zo marv tro-dro, da viken. Ur gwir spouron.

O treuziñ ar pont e teu soñj ar wech kentañ e oa tremenet aze. O sellet ouzh ar c'hirri en traoñ, o vont hag o tont, teir renkennad a bep tu, en doa soñjet a-daol-trumm : « Pa'm bo c'hoant d'en em lazhañ, amañ e vo ul lec'h a-zoare. »

Ne oa ket ar mennozh-se en e spered, perak e oa deuet dezhañ ?

Kontet en doa an darvoud d'ur mignon. Respontet en doa hemañ gant ur mousc'hoarzh iskis.

« Hmm... N'out ket da-unan o kaout ar c'hoant-se. 'Suicide Bridge' a reomp anezhañ. Evel e lec'h all en Amerika. Pep kêr he deus he hini. Ne ouies ket an dra-se ? »

Pebezh stalbez ! Lazhet o deus an holl, gant ar re ziaes m'eo deuet bevañ eno. Hag o zro d'en em lazhañ bremañ evit tec'hout kuit diouzh an endro divuhez.

Setu aze un taol-digoll kriz, Seattle.

« A-dreñv lien... Ket, Dirak linenn an enebour emamp holl o vevañ ». N'en doa ket c'hoant da zilezel ar c'hoari. Gwelloc'h chom a-sav...

1990 (AL LANV n. 52, p. 19 & 24)

*

AN ISTOR KUZH : MANER HA FERRY

Clericalus boul-tenn ha krouadur Mariann

Exterminam raven e facultat ratio

Demone Karadog colerno meritas

AR BREZEL-BED

Caricatus mab-den kommandantur arian

Extremistam arvern immaculat facio

In nomine camalot inferno cecitas

AR BED NEVEZ

Capitalus talbenn con mandantur argant

Exirpam vernacular immaturat natio

Nominoe martolod invierno semillas

[...]

1991-7

SI-MOHAND : « SANT BALOUA, MA DIGABESTRIT DIOUZH KIF HA KOKAINA »

En ur gregiñ gant e vuhez a foeter-hent, e krog Mohand gant e vuhez a varzh ivez. Penaos e oa deuet dezhañ ar c'hoant-se ? N'en doa ket desket ar varzhoniezh en ur skol bennak evel en doa tu d'hen ober.

Ar bobl hag en deus graet ur vojenn outañ a gont an istor-mañ : un deiz, e-kichen ur richer e teu un ael davetañ, goulenn a ra gantañ dibab etre an daou dra-mañ : « Komz hag e rin ar gwerzennoù » pe « Gra ar gwerzennoù hag e komzin ». Ar pezh-mañ a vo dibabet gantañ hag adalek ar mare-se e vo tu dezhañ lavarout pep tra e gwerzennoù.

Galvet e oa bet, Mohand a soñjo eo bet merket gant ar blanedenn evit bezañ barzh, un den doujet en e sevenadur, er-maez diouzh reolennoù a bouez war ar re all.

Mohand a heulio an hent-se gant plijadur, en ur foetañ bro etre Kabilia hag an Aljeroi, e kêr Aljer ha dreist-holl Bône, e-lec'h ez eus kalz a Gabiled o labourat. Yann Milmicher e vo du-se, o labourat en un davarn, o skrivañ lizhiri ar vicherourien, o werzhañ gwestilli war ar chanterioù. An arc'hant gounezet gantañ a vo dispignet evit tañva plijadurioù a bep seurt : ar merc'hed, ar gwin, kif ha kokaïna. En tavarnioù, d'an noz, goude bezañ evet ur banne pe butunet hachich, e teu dezhañ barzhonegoù a vo dibunet raktal dirak an dud bodet tro-dro. Ar barzhonegoù-se, dreist-holl e kabiled, awechoù en arabeg evit e vignoned e kêr, desket dre eñvor gant an dud, a redo war-lerc'h e-touesk an holl.

1993 (AL LIAMM n. 278-279, p. 230-1)

*

EIL SIZHUN AN DISPAC'H

Tostaat a raen eus savadurioù ar maltouterezh, trouz ebet na veze klevet, seblantout a raent dilezet e-kreiz ar roc'hellaj hag an traezh.

Daoust hag e oa tec'het kuit an holl ? Ket, trouz ur skingomzer a save diouzh ul lochenn nepell. Aze e kavis unan bennak, azezet e oa war al leur-zi, e korf e roched, dilezet gantañ e zilhad-soudard, o klask fardañ boued war ur c'hozh fornigell.

Souezhet-mik e chomas ar paotr, keit all n'en doa gwelet den. Mont a reas diwar e souezhadenn koulskoude evit sevel en ur adkavout jestroù un den e karg : « Aotrou, ho paperoù mar plij. »

Sellout a reas pizh outo, ur furchadenn a reas em sac'h met n'eas ket pelloc'h. Petra en dije gallet ober pa oa aet ar galloud kuit gant tec'hadenn an tirant ar sizhun dremenet hag aet e ved da netra war an hevelep tro.

Adkavet gantañ an doare degemer a rank kaout ur gwir ostiz, e kinnigas din koaniañ gantañ evit an noz a-raok adkemer penn an hent...

1997 (AL LIAMM n. 300, p. 40)

BRIKOLI BLUES

Seizh eur e Kerlouan
Frondoù gell ar mor
O flourañ an tiez izel
Un danvez iodek ha klouar
Ouzh ar mogerioù mein
War reier ar Mor Pagan
E ruz an heol e votoù
Amzer pakañ ur banne
En « Ti Korn Bar »...
O klask gouzout e oan
Etre Kerlouan ha Kairouan
« Allah ilallah la leno... »
Jabadao ar sakrist am eus klevet
E lein ar voskeenn veur
En ur guitaat ar bourk
Ugent vloaz on
E frond an tali hag an holen
Brevet eo va c'horf
An hent a-hed an aod
- Dre Geremma ha Tevenn-Kerbrad -
A vousec'hoarzh din
Digor-frank war dremmwel an nevez-hañv
Hentoù ar bed zo dirazon

1997 (p. 10-11)

*

RETER

[...]
Europa, ret eo kuitaat da greiz
Evit mont gant hent al loustoni
Pell diouzh kêrioù pinvidik ha kempenn
Kouign heugus war o fladenn arc'hant
Re a zienn
Re a sukraj
Muioc'h a bebr
Trawalc'h gant ar chas-dimezell
Al loened gouez a faot din gwelout
Ha pellaat diouzh Nis&
Mont hebiou Skopje
Pelloc'h
War-du Balkanioù brasoc'h
Marellet a veuriadoù

Larkoc'h
Un dec'hadenn emezit-hu
Diouzh pelec'h ?
N'eo nemet ur valeadenn
Betek penn ma liorz
Ar bed a-bezh zo un toull-strap
Torrit ho prenestr : ur melezour e oa
Ne oa nemet o skeud o lufrañ e-barzh
Sellit er-maez : an douar divent
Kalon ar bed 'soñj deoc'h atav ?
Ha ma ne vefe nemet toull e revr
Forzh penaos
Treuzet em eus Pont an Naoned
Hag hini Galata
Warc'hoazh e vin en tu all

id. (p. 19-20)

*

THULE ULTIMA

Bageer an neñv
War ar penn a-raok e Karr Arzhur
Tizhout Kastell ar Rod
Etrzek un eil Kêr-Iz
Ha plavañ
E Corona Borealis

(p. 49)

MOUSAFIR

D'ar c'houlz-se e tarempreden sent
E traoñienn Koulou a-hed an noz
En doa kanet ur manac'h
Holl wisket e roz
Kloareg pilpous o hejañ e gleier
Paouez gant da ardoù
Chaoker inutil
Ha kerzh da benn ar stêr
En noazh
Imobil !
[...]
Bleunioù dispar 'm eus-me gwelet
Pa vefent ruz pa vefent glas
Met tro-war-dro war an douar
Pa vefent druz pa vefent bras
Ne'm eus kavet netra par
Da frond ar plac'h yaouank en he barr
Kemer a rin penn an hent, a-hed ar stêr vras
Ur ganaouenn em fenn
Digoumoul an oabl
D'ar c'houlz-se...
E oan ur sant

1997 (p. 59 & 61)

*

DAVIT DOUR

Mard eo ar gwaz pennehêr ar marmouz
Ar vaouez, hi, zo eus lignez al lapous
Diouzh ar gwez diskennet an eil
Ha diouzh an oabl eben
Sellit outi
Sonn he nij
Eñvor an divaskell en he brec'h distaget
Dezhi, lañs ar gazeleñn
Dit, pouez ar marc'h-limon
Ha da zaouarn evit bevañ
Eviti ar bizied
An avel dezhi
An douar da lod
Hag hent ar feunteun evit terriñ da sec'hed
Ha ganti
Deskiñ blaz an dour

(p. 62)

*

AN INKANE NOZ

Nozvezhioù zo bet
Pa oan ouzh he c'horf
Evit pignat ganti
O kregiñ 'n he skourroù
Evit sevel a-ruz
Kef ha kof ni hon-daou
Pik ha pok
Hon unan ha kif-kif

Nozvezhioù zo bet e oa ruz ma ibil
Ruz-kann
Nozvezhioù zo bet
E oa inkane din
Hag e kane
Sou ha diha
Pa lammen outi
D'ar piltrot d'ar c'haloup
Galopa caballo blanco
Ha biken ne rin kazeg
D'an daoulamm ha d'ar paz
War varc'h d'ar mor inkane gwenn
Ur brid arc'hant d'az kein
A galopar
[...]

2000 (AL LIAMM n. 320, p. 4)

JEF PHILIPPE

JOB KOUKOU

Un devezh en em gavas du-mañ, hag aet da lared penaos e oa bet eveshaet ar saout en ur plas bras.

- « A, Job, 'm boa laret, se zo ur vicher vrav evidoc'h ! »

N'en doa ket respontet netra. Met erru 'maez :

- « A, laras, tud klask bezañ mestr war an dud all ha n'int ket awalc'h evit bout mestr d'o unan...

Ne blije ket an dud reuzius, an teodoù fall d'ar c'hlasker-bara.

Hag ivez, p'en em gave e-lec'h e vije ur plac'h vihan nevez c'hanet, e c'houle Job diganti :

- « Mont mat a ra ar goukoug vihan ? »

Se zo kaoz ma oa bet anvet Job Koukoug...

Ur wech, pell goude, e tigouezas e bourg Mael [Kareiz] pa oa an dud o vont da gofes a-raok ober o fask. Hag unan da c'houlenn gant Job ma ne rae ket e bask...

- « O, eme hemañ, deus pelec'h afen d'an iliz, pa n'em eus ket dilhad da lakaat ?

- Deuit ganin, Job, ha me roio deoc'h.

- Ma ! » lare.

Hag e yeas da wiskañ dilhad all. Ha da gofes.

Pa 'ma erruet e dro e yeas er gador-gofes. Hag ar person 'c'houlas digantañ mar doa graet kalz a bec'hedoù.

- « O ya ! 'laras Job. Laeret 'm eus un tamm bara ha kig da Loeiz, ur grampouezhenn da Varc'harid, un tamm patatez da Gatell, ur chounavedenn da Berin...

- Tra-walc'h ! 'laras ar person, spontet. Disoc'hit bremañ, rak ahend-all n'ho po ket echu 'benn hanternoz ! C'hwi laro tri bater ha tri ave evit ho pinijenn. Ha 'benn arc'hoazh da vintin e tehet d'ober ho pask ».

An deiz war-lerc'h da vintin e teuas Job d'ober e bask gant ar re all. Met pa 'mañ aet ar person d'ober e brezegenn, emañ degouezhet dezhañ laret « ne oa ket mad d'an eil tapout madoù egile, na kemer traoù e ti unan da gas da di unan all ».

Job en doa kemeret se evitañ, siwazh ! Ha da hopal d'ar person :

- « Lardinenn daonet ! »

- « O, 'laras an hini a oa en e gichen, ne vez ket respontet ar person e-kreiz e sarmon ! »

- « A nann ! 'laras Job. Ha hennezh en deus ar gwir da zizreñvel ar pezh am boa laret dezhañ ? »

Ha Job 'maez an iliz, feuket ha fuloret.

Ne yeas ket d'an iliz na memes da di ar person. Er vourc'h, ne daremprede ken nemet ti an archerien, da gas skubellennoù dezho ha da skubañ o forzh.

Setu aze ar pezh a rae Job Koukou etre ar c'herioù ; met ur maro trist en deus bet.

Kavet 'oa beuzet e Milin Big [parrez Paoul], Doue d'en pardono.

Amen.

1976 (YOD-KERC'H n. 11)

AMAÑ E VEZ KOMZET BREZHONEG

I

Ya, tudoù !
Amañ e vez komzet brezhoneg.
Amañ e vez komzet brezhoneg.
Daoust ma'z eo foll ha lorc'hus ar c'hantved-mañ
War e dalaroù, e-kreiz an trubuilhoù,
Ne oar den na loen
Petra a zifluko ouzh e c'hoarioù arvarus.
Kaer e vo larout, e brezhoneg e teu din pep plijadur
em buhez, karantez ma gwreg,
c'hoarzhadeg ma bugale,
koñchennoù ma mamm ha ma zad,
ha diaesterioù, stourmoù ar bed,
droug korf ha poanioù spered tud ma bro
ken alies mac'het
nac'het
gwasket
ha disprizet...

1983 (**HOR YEZH**, p. 5)

*

GANT MA GENOU DIGOR

Tud yac'h
Me 'larfe deoc'h a-walc'h
Un draig
Ken dister ha mousc'hoarzh an abaf
Toull eo ma botoù
Toull eo ma bragoù
Ha toull, ma beg,
Hag avel a sav diouzh pep pleg
Avel skornet ha mogedek
Avel dispac'hel, hag a zoug
Ar c'homzoù skoulmet em gouzoug
Komzoù reuzius ar gasoni
Pa grog 'n den da fallgaloniñ
Komzoù hag a leusk blaz fall
E lagad an den mut
E genou an den dall
Se, n'eo na pedenn na prezeg,
Preder, na son na barzhon
N'eo nemet yud ar bleiz en noz
Pa c'hwitell ar barradur noazh
Gant anal ar goañv kleñvedus
Pa vez rivet dour ar stank vras
Pa strak chadennoù ar c'hoskor
An den hep kledor na goudor
O, foei, 'vat, n'eo ket kreñv ma mouezh
'Vit krediñ e c'hallfe sevel gwrez.
Met anal ar goañv kleñvedus
A c'hwezh war dan an denig kuzh,
Ken na sailh fulennoù en nec'h,
Koroll foll, 'vel tantad an trec'h.

id. (p. 11-12)

ARABAT LENN OUZH TAOL

Er gazetenn
Skeudennoù bugale ar C'hambodj
O vervel
Naonek ha dismantret
Dre fallagriezh an douar hag an dud
Er radio
Danevell an den-se
En em grouget
Pa'z eo bet lamet e labour digantañ
Stouvañ ma divskouarn
Dallañ ma daoulagad
A-hend-all n'hellin morse
Kregiñ gant ma friko.

id. (p. 20)

*

AR SKRIVAGNER

War vevenn an dremmwel
War e baperenn wenn
E skriv ar barzh
E zisterachou
Evitañ e-unan
Ha pa n'eus den ebet o lenn
Dreist e skoaz
E ribouilh e frazennoù
e gevrinoù
e huñvreoù
Ha se e chom
Etre e raoskell* hag eñ.
* raoskell = stylo

(p. 33)

*

AN TACH

An tach
Ne oar ket
Emañ o stagañ e zaouarn
D'ar C'hrist

id. (p. 47)

*

SKOLPOU

Skolpoù
Dirollit ho kroc'hen reut
Ha treut
Betek kalon ma huñvreoù
Ha deuit goude em dorn
Da varvailhat ganin

(p. 49)

*

AN HADER LUDU

Gant e sac'h kerc'h e pign ouzh e gostez
War leton morlivet an hañv entanet
E kerzh an Hader Ludu
O skignañ dornadoù puilh a huñvreoù [...]

Hag al ludu a gouezh, a vroud,
a sav e splannder ar c'hozh-amzer
a gresk e gwez
War skramm treuzwelus an dremmwel don
C'hwezh al ludu 'aloub ar wrez
C'hwezh c'hwerv al ludu gleborek
A zoug promesaoù an nevez-hañv
E-keit-se 'teuz skeud an hader
Pelloc'h eget frondoù an delioù marv
E votez sanket er pri bouk
E veud a-bik o pediñ 'n neñv
Teuzet en e ludu heugus
Evel ul loiad yod
E dislonkadur
Ur mezhvier
Marv

(p. 75)

*

BET ON MEZV

Bet on mezhv
Gant gwin gant likorioù kreñv
Bet on mezhv
Kavout a rae din e nijen, e tibraden,
E tizhen broioù sklerijennet...
Kavout a rae din e skuben poultrenn an amzer,
E tizoloen ur vuhez diboultr.
Hag ar sklerijenn a oa kuzhet
'Drek va c'hein.
Se a zo kaoz din
Ma kerzhan dall, mezhv-dall
Dre wenodennoù rampl
O klask un davarn vat, n'ec'h afe ket da hesk,
Un ostaleri ma werzhfer enni
Gwirionez ha karantez
Mesk-ha-mesk
A-leizh kalon,
Ha n'eo ket ar c'hozh stronkajou
A lak an den da dreuzvevañ
da vrizhvevañ
da vervel gant ar sec'hed
dirak ur werenn leun.

1983 (id., p. 82)

*

1. LIZHER MA BREUR

« Ma breur ker ha mignon mat,
'Klask gouzout emañ perak on bet serret e ti ar re foll. Te a oar mat piv on, dre belec'h ez on tremenet ha pegen yac'h eo bet ma spered a-viskoazh. Ya. Dit-te e c'hellan larout penaos on deut da vezañ foll... Ma'z eo gwir on foll.
Rak, e gwirionez, n'ouzon ket, nann, n'ouzon ken pelec'h emañ ar furnez nag he c'hontrol. Ha ma soñj d'an dud on klañv, eo abalamour d'an huchadennoù o deus klevet diganin an noz ma oan deut d'ar gêr eus Roc'h an Evned.
Pa erruis e ti ma zud, liv fall war va c'herc'henn, stegn ar c'hroc'henn war ma dremm, hag o yudal 'n ur vouezh-penn gerioù diboell ha diskiant, komzoù hep penn na revr, o deus klasket diouzhtu ar medisin war ma zro.

Goulet zo bet evel just petra oa c'hoarvezet ganin, petra am boa gouzañvet, eus pelec'h e oan o tont, hag an holl litanioù. Met me 'gred, ma'm bije roet ur respont gwir ha klok, e vefen bet lazhet ganto kentoc'h eget kaset d'ar c'hlañvdi.

Ya. Foll n'on ket avat. Met an hini en deus gwelet ar pezh am eus gwelet-me, a c'hell bezañ trec'het gant an hirvoud hag ar glac'har ; ha krediñ a ran penaos, em lec'h, e vefe chomet marv kalz a dud war an dachenn.

E Roc'h an Evned e oan o labourat, te 'oar, ur c'houmanant dister a Gernev Uhel, etre Lokarn ha Sant-Servez. Eno e tarempreden tud spontus a-walc'h e gwirionez, tud vut pe dost. Ne gomzent, koulz lavarout, nemet dre o daoulagad pikous, daoulagad gwenn disliv, gant gwazhiennoù ruz niverus strewet enno evel rouedoù da besketa...

2. ABAOE

Setu al lizher kaset din gant ma breur, teir sizhun zo. Evel just, truez am eus outañ, paour-kaezh den trelatet aet da zivalav. Ya, foll-tre e oa, evel ma c'hell pep hini soñjal. Pa erruas al lizher ganin, e c'houlennis digant an archerien ober un enklask war ar c'houmanant ma labour. N'o deus kavet netra. Den ebet n'en deus klevet komz eus Roc'h an Evned. E kartenn ebet ne vez kavet ar gêr* !

Hogen ar pezh a lak ac'hanon da embann ar c'haozioù-mañ (na troet on da sot ivez ?) eo an doare m'eo bet kavet ma breur, tri deiz zo, marv er folldi.

N'eo ket dre'n askont eo marv. Gwashoc'h eo !...

* Gw. ar gêr anvet « Roc'h an eunet »

1975 (SKRID n. 6, « Boudoù... » 1, 15-16)

*

PARDON SANT-SERVEZ

Rodoù ar c'harr a surike, a wigoure hag a skloke, dres evel pa vefe bet dalc'het tiker ar jao gant dorn an Ankou war vale e-unan. Met ne oa ket an Ankou war vale an noz-se, na tost da vezañ. Hag ar roñse, avat, n'en doa den ebet da douch anezhañ : e vestr, Fañch Keru, a oa pell re gorfad gantañ evit bleniañ an disterañ seurt vat. Kaozeal a rae d'e fri.

- Maitoun e vo gwashañ pardon er gêr, ma Fañchig ! ha ma goug da droc'hañ ma ne zeu ket Marijan da reiñ ar choukenn din ! Met foeltr an Diaoul, non d'an die ! ne vez ket bemdez pardon Sant-Servez !

Hag e kane, mouezh e benn, war e sav e-kreiz ar c'harr, ken e tregerne koad Porzh-Duod.

« Sant Servez, paeron hon zud kozh,

Hon diwallit ha deiz ha noz

Teurvezit, en anv Doue,

Reiñ ho pennozh d'ho pugale ! »

Poent a-walc'h oa dezhañ kanañ kantig ar Pardon, rak, siwazh, tremenet en doa e sulvezh o sotal, o c'hoari bouloù, o lonkañ hag o tisonkañ, o tañsal hag o cholorial evel un apoloter dres ma oa, ken n'en doa ket bet amzer da selaou ouzh oferennoù na gousperoù, na da sellet ouzh tantadoù kennebeut. Graet en doa e borc'hell hag e savantenn e kement seurt ostaleri a oa holl.

Ha setu ma oa kouezhet an noz, rak forzh pegen kaer eo ar pardon, e teu ar mare da echuiñ. Ur pikol pennad hent a chome gantañ d'ober evit mont d'ar gêr, du-hont, e Menez Gellig. Prenet e oa bet ul litrad gwin gantañ, da zerc'hel tomm d'e galon. Bep an amzer e sache ur glaboufennad hini ruz etre daou boz-kan.

« Aotrou Sant Servez, paeron hon zud kozh, Hon diwallit holl d'an deiz ha d'an noz ! »

Degouezhet oa e-kreiz ar c'hoad don, kazi rez gant an daou vaen-hir uhel savet aze gant hon tadoù kozh. Dont a reas soñj dezhañ, mezv dall ma oa, eus ar c'hoñchennoù euzhus a gonted d'ar vugale diwarbenn an daou baotr-saout-se ; hag e teuas laosk e galite gant Fañch Keru, me'l lar deoc'h !

- Maitoun e teuio Fañch al Lutun d'ober un hej din ha da reiñ bazhad d'am c'hostezioù ! Ha mar klevan mouezh skiltrus an hoper-noz, emañ graet ganin !

Ne oa ket fresk-fresk e geusturenn.

Hogen, dibadap, dibadap, e sache ar bidedig war e zivrec'h-karr...

1976 (YOD-KERC'H n. 11, p. 61-3)

*

BURTUL, AR SUNER GWAD

- Dampasion ! Revrioù lous ! Pa vefen suner-gwad e teufen dre ar prenestr da raskognal hoc'h eskern !

Hag e skoe taolioù dorn kounnaret en aer.

Hemañ en deus ma galvet ! a soñjas Burtul. Ur mouse'hoarzh a zizoloas e zaou zant hir hag e krogas da dostaat ouzh ar paotr kozh.

Ar mezhvier a zistagas ur mell bramm war greiz ar straed hag a zigoras e bicheri evit leuskel ur staotadenn hir da redek betek an touflez. Kanañ a rae mouezh e benn ivez, kement ha dihuniñ ar vourc'hizien gourvezet e pluñv o gweleoù.

« Manivel a staot pell, Manul a staot u' ! ! »

Ar Burtul a soñjas e oa tremenet poent dezhañ dont a-benn eus e dorfed, a-raok ma teufe tud d'ober d'ar bambocher reiñ peoc'h.

Spinañ a rae ar voger evel ur c'hazh-noz o klask e breizh. Pa zegouezhas kazi rez gant an den, o kemer lañs da sailhañ warnañ, e klevas stalafioù o tigeriñ a-zioc'h e benn, hag e rankas chom kuzhet. Ur vouezh damgousket, met fuloret-naet, a hopas diouzh ar prenestr :

- Sakre gast fall ! Job ar Sistr 'n hini eo ! Karg-e-doull ! Preñvdouar ! Gortoz un tamm, 'h an da dremen da c'hoant kanañ dit !

Ur vunutenn c'hoazh, hag e kouezhas an dic'hlann e-kreiz ar straed : ur c'helorniad dour yen a oa bet stlapet gant paotr ar prenestr war benn an Aotrou Lonk-e-Sizhun, hag un diveradenn zoken a c'hlebias blev reut ar skilfer da heul.

Spontus e oa an noz bremañ. Gouleier an tier a oa lazhet holl. Ar mezhvier a gemeras hent e di, ur sac'had mezh en e benn diabafet, rividik en e zilhad mouest. Ne gleved nemet skrijadennoù skiltrus ar c'hizhier-noz, un targazh pe zaou moarvat, o c'hoari d'ur gazhez e tommijenn, ha kann etrezo. Ur gaouenn a hopas e barr gwez ivin ar vered.

En ur c'horn didud e lammas Burtul war e breizh, hep poan. Daouarn ar relegenn a stardas gouzoug an den kozh d'e dagañ, kouek, keit ha ma skoe ar skilfer e zent hir, ken lemm hag ur minaoued, e lerenn elgez ar mezhvier. Hemañ a laoskas ur skrifadenn wic'hus, a-raok kouezhañ war an douar da vervel. Diwadet. Burtul a gemeras e amzer, neuze, da beursunañ laezh ar gwazhied, daoulinet e-tal ar c'horf gourvezet. Gwad fresk a garge e vembroù hag e teue ar vuhez nevez da heul.

1976 (AL LIAMM n. 177, p. 246) & 1983 (p.138-41)

[Geriaoueg : surik = chourrik ; klaboufennad = kluk-, lonkadenn

(Geriaoueg 163-5) ; picheri = toull-bragez ; raskognal = krignat, taskognat ; teilhad = reuz]

*

AN TORNAOD

Setu aze, moarvat, ar pezh a soñje Pier ar Mogn ivez, rak, ma vefec'h bet o sellout, ho pefe gwelet anezhañ o tortal, o vont warraok, o sachañ war-dreñv, o pourmen e selloù tro-war-dro. E gwirionez ne oa ken re asur da c'houzout peseurt poan a c'hellfe bezañ an diaesañ da c'houzañv : hini ar marv krenn ha diremed pe hini ur vuhez leun a drubuilhoù founnus.

Keit ha ma rae e soñj, dindan taolioù touchenn an avelaj ha foetijenn ar glav, e tostaas un den kozh barvek, gwisket gant dilhad sul, un tog gantañ war e vlev gwenn, ha gwarezet diouzh ar glav gant ur vantell dev, kazi nevez.

Gourlamm a reas Pier ar Mogn pa gomzas ar c'hozhiad outañ.

- 'M eus aon, n'ouzoc'h ket re vat penaos en em gemerout evit bezañ sur da vervel war an taol !

- Gwir eo, a respontas Per. Aon 'n hini 'm eus. Aon rak ar vuhez, aon da vervel... Aon rak ar boan...

An hini kozh n'en doa ket amzer da goll.

- Pell zo, emezañ, e teuan amañ, koulz lavarout bep sizhun.

Bloavezhioù zo e teuan. Klasket mat 'm eus an dachenn wellañ, an hini surañ. Deuit da welout, ale ! Hag a-benn ur pennad amañ e teuo deoc'h an nerzh hag an doare reishañ d'ober ho taol. Sellit mat, m'ho ped !

Tostig dezho en em gave an tu reutañ eus an tornaod, o valirañ roc'helloù lemm. Lanv a oa gant ar mor, hag e teue an dour da vouilhañ ha da ribouilhañ etre ar vein.

An hini kozh a sellas pizh penaos e oa an traoù, tregont metr izeloc'h. Souzañ a reas a-dreñv war un nebeud kammedoù.

- Dav eo kemerout lañs diouzh pell, ha neuze reiñ douar d'an treid ar buanañ ma c'heller. N'eus mann ebet aesoc'h !

Hag e redas.

Un hopadenn euzhus a fregas an avel, o c'holeiñ mouezh ar mor.

Pa c'h echuas Pier ar Mogn da youc'hal, ec'h azezas da c'harmiñ war ar geot gleb. N'houlle ket sellout

ouzh ar mor, nag ouzh ar reier, izeloc'h. Aon en doa ouzh ar c'horf diskolpet-se a c'hellfe c'hoazh gervel anezhañ, aspediñ anezhañ da veajiñ gantañ dre islonkoù ar mor.

Neuze e redas, pennfollet, gant e zaoulagad spouronet, da glask sikour.

Evit an hini kozh marv ?

Evitañ e-unan ?

Se, avat, ne larin ket deoc'h.

1981 (AL LIAMM n. 204, p. 9-10)

*

LASTEZ

Al lastez, tudoù, al lastez eo a garg hor buhez ! Lastez oc'h aloubiñ an toufleziou, lec'hioù bet naet gwechall ha krignet hirie, mac'homet gant ar fagnach ; lousnach strewet a-dreuz ar c'hêrioù flarius ha beuzet er saotradur, traoù brein stlabezet e tachenoù kaer ar vro gant touristed divergont, mogerioù diframmet gant paperioù hanter zrailhet... kaozioù hudur ha gadal roet, evel o bara pemdeziek da lennerien ar c'hazetennoù : ar speredoù ivez, kenkoulz hag ar c'horfoù, a c'hell treiñ da lastez dindan daolioù an disprizadur hag an trevadennañ.

Bez ez eus tud a ra war-dro al lastez, er c'hêrioù. N'eo ket brav o micher : an digaac'her a vez atav disprizet gant ar c'haoc'her ! Ur vicher vat, eta, evit tud paour, hag e vez ret dezho lorgnañ didruez, skeiñ, kement ha ma c'hellont, e-barzh forzh petra evit gounit o zamm bara : Morianed, Arabed, hiziv ; Breizhiz gwechall ; ha, warc'hoazh kement seurt den nec'het, nac'het, mac'het ha naonek en em gavo dre ar bed, o klask an tu da chom bev, da vagañ e vugale... N'ouzon ket hag-eñ e c'hell bezañ blaz al lastez gant ar bara.

Er podoù lastez e vez taolet kement tra reputet en em gav war hent an dud : rastaolioù ar friko, paperioù chaket, dilhad uzet pe aet maez ar c'hiz. Tammoù kig avelet, c'hoarielloù pogammet pe dorret : pep hini a daol en e bod lastez ur bajenn eus e vuhez. Er c'haniou-distrouilh e teu da dremen dislonkadur ar c'hêrioù : ardivinkoù kollet, stlapet pe laeret, chas, kizhier ha zoken bugale varv, tec'het a-ziwar hent an dud all.

- Tec'hout a-ziwar vuhez ar re all, ya ! Tec'hout ! Digastizañ ar re all diouzh ma buhez-me ! Ma vo frankoc'h an aergelc'h evito...

Setu aze ar pezh a soñje Herri ar Wern, en nozvezh hañv-se, en ur sevel golo ar pod lastez bras a oa eno, tost d'ar c'hozh lojeiz brein m'en doa kavet ennañ un toull teñval bennak da gousket bep noz ha da guzhañ e gorfadoù boeson. Ur flaeer heugus a save eus deun ar pod plastig, ha kelien du, lart ha pegus, en em lakaas da jabadaoñ a-us.

Herri ar Wern a skopas a-gostez : blaz ar gwad a oa gant e greñhadenn.

(p. 87-8)

*

- « Sell 'ta ! Sellit 'ta eme Mohammed. Sell petra 'zo degouezhet amañ !

- Hola ! He ! Loen lous ! Kae maez, fidedaoned ! Gwa ! Sell ! Gwadholl eo ! a laras Minig, heuget.

- He ! Met ! Herri an hini eo, n'eo ket ?

- Daonet 'vo ma ene ! Herri 'n hini eo ! Kae 'n ez koazez, paourkaezh den ! ».

Kouezhañ a reas Herri war ur gador.

- « Boued an Ankou ! Gast ha gast ! a laras Minig. Petra 'fell dit ?

- Ur banne... ur banne hini kreñv, mar plij. Ur banne hini kreñv, rak dinerzhet on ».

Bec'h en doa Herri komz, gant ar boan en e c'henou, en e benn. En e galon ivez, a soñj din. Dont a reas an holl en-dro dezhañ, o klask gouzout petra a oa c'hoarvezet gantañ.

- « Ar vugale, eme Herri, ar vugale eo. Stlapet mein ganin. Ma Doue, 'ta ! Mein ! Laeret ma muzetenn, bara hag holl.

- Kae da welout ar jandarmed ! a ginnigas unan.

- Piv ? Me ? 'vit bezañ plantet en toull ! O nann ! An dud evel don n'eont ket d'en em harpañ ouzh ar re-se. O nann !

- Maleürus eo, memestra ! Ar vugale a zo aet foll, ar wech-mañ ! eme Vinig.

- Ya, a laras unan all, ha peogwir e vezont lezet da redek gant o zud... »

*

Paotred al lastez a zo tud hag a ya buan gant o labour : meskañ lousnaj ar bed n'eo bet morse ur vicher blijus. Gwech-gwech all e lakaont a-gostez ur benveg mat, ur c'hoariell nevez-flamm, ul levr naet, ur bakadenn

dilhad a vefe pec'hed kas d'ar gaoc'higell.

Ar beure-se ne oa ket kalz a drouz ganto. Mohammed a oa mouzet, ha Laorañs mezhus. Bec'h d'al labour, ha peoc'h goude, an abretañ ar gwellañ.

- « Gast ! eme Laorañs. Mil c'hast ! Er pod-mañ ez eus bet taolet houarn pe blomm ! N'eo ket posubl ! Alo ! Mohammed ! Deus d'am sikour, te !

Mohammed a zeuas, a savas golo ar pod, hag a lammas a-gostez, spouronet : « 'In cha Allah' ! Herri an hini eo ! Bar' pod lastez ! 'M eus aon eo marv...

- Ar mezhvier brein ! a huchas Laorañs, adkrog gant e gounnar. Atav war hent an dud all ! Ne dennimp ket peoc'h outañ, pe betra ? ».

Hogen e gomzoù kailharus n'hellent ket tizhout ene Herri ar Wern, en doa kejet, pell alese, hini e c'hoar vihan en ur vro hegarat e lec'h ma ne vez ket lazhet an dud a daolioù mein.

1983 (AL LIAMM n. 217, p.91-93)

DENEZ ABERNOT

ROUND STERED MEURLARJEZ

Tri c'hant mil steredenn

...ha teir all ouzhpenn...

'Zo deut du-mañ evit Meurlarjez

.. Stered korf ha sked

diskennet

e-giz-se

war vord ar prenestr...

Hag an eil a vlinke d'eben

pa stagen da vronn va c'harantez -

Round hor c'horfoù war ar gwele

Round Meurlarjez va stered

Ya med Doue va Doue al loar hag he mab

ne oant ket bet pedet

koulskoude

P'int deut d'ober an heskenn

E round Meurlarjez ar c'hant mil steredenn

1976 (YOD-KERC'H)

*

GWERZ KASTELLIN

E Kastellin, 'traoñ ar menez

'Vez gwelet en ur poull-dour

Ar vourc'hizien, an arme

O walc'hiñ o dilhad loudour.

O dilhad lous, o dilhad saotret

Ha n'eo ket diwar c'hwez-dour

Mes gant ar gwad o redek :

Ar restachoù eus o labour.

...

Mallozh deoc'h-c'hwi, mondianed Kerne

P'emaoc'h dres evel gisti

O werzhañ an douar d'an arme

An douar 'gredemp oa deomp-ni.

Penaos 'c'helljen-me kanañ laouen

Pa ne welan en ho selloù

Na buhez, na sklerijenn,

Na tan an disterañ gouloù...

1977

GWERZ AR VEZHINERIE

Na pa'm boa klevet ar c'heleier
E ranke mont kuit va mestrez
Da vezhinna d'an enezeier
Trielen ha Molenez
O landirandiro (4)
Na pa'm boa-me klevet ar c'heloù
E ranke mont kuit mintin mad
Kerkent ha ma savfe ar gouloù
E santen an dour en va daoulagad
Kar ar vuhez en enezenoù
Zo ur vuhez rust ha kalet
Bemdez bemnoz e-kreiz ar poanioù
Ar vezhinerien zo tud daonet...
An hini en deus great ar ganaouenn
En deus bet klevet alies
Digant mignoned hag amezeien
O kontañ buhez an enezenn...

1979

*

GANT VA BOUTOU-KOAT DRE DAN

Ma'm biche boutou-koat dre dan
Me az ache da Gastell
Da Varrakech pe da Gerlouan
ganto ne vichen ket pell
Gant va boutou-koat dre dan...
Ma'm bije boutou-koat dre dan
'M bije ezhomm na struj na gwin
Evit nijal d'ar firmamant
Dao de'hi gant un taol botez prim
Gant va boutou-koat dre dan...

1979-89

*

NEDELEG E MIZ EOST

Tostaat 'ra an eur met ret eo gortoz c'hoazh. Pa vezo bet lac'het ar gouleier aze, e c'helli mont d'ober un dilañs-bragez e-kreiz ar straed, ma kiri. Mes bremañ, gortoz... Sell, selaou ac'hanon... Ne gontan ket krakou dit... Selaou 'ta... Ahont en va bro, ez eus ur vaouez kozh anvet Chann. Heñvel a-walc'h eo ouzh meur a Chann all gant he sae zu, he c'hein kroummet, gant he c'hoef bouchig gwenn o pouezañ war he dremm askournok ha roudennet... Gwelet 'vez alies ahed an aod diouzh ar mintin... O klask peñse... An tamm maouez-se, dilavar, ken bihan war an traezh 'traoñ ar c'herreg... He saludiñ 'reer en ur vousec'hoarzhin... : « Ata, Chann, abred oc'h adarre !

N'oc'h ket rivet ? » pe « Pilet dac'h ho kwele, mamm-gozh ? Che ! Pebezh plankenn ! »
An hini gozh ne ra van, mont a ra pelloc'h en ur strechal... Awechoù memes tra, hep tennañ he selloù a-ziwar ar mor, e kred respont un dra bennak... « Piv oc'h ? Ne anavezan ket ac'hanoc'h... Doue d'ho pennigo ! » Hag ez a war he fouezig o voustrañ ar bezhintorr dindan he bouteier pounner, un tamm koad pe un tamm lij ganti 'n he c'hrabanoù. N'eus nemet ar gweltrez a c'hellje he lakaat da chom a-sav. Ne c'hell ket gouzañ{v} anezho hag e kav gwelloc'h serrañ he daoulagad pa deu ur c'hrank glas da ruzañ an traezh dirazi... Drebet o deus daoulagad he breur, dek vloaz zo...

Hennezh 'm eus bet anavezet ivez, peogwir e oa amezog din. Kaour... Kaour... « ar gouez » a veze graet dioutañ... Bevañ, pe evañ 'rae kentoc'h gant e bried, Diel, en un ti-soul war bord an hent bras, just 'kichen radenog Li an Ogor...

P'edon yaouank, gant lañfridi all ar c'harter ez aemp alies da deuler mein ouzh prenestr bihan...

Kaour, Kaour
Gwin ar paour
Kaour, Kaour
Gwin hep saour...
Brenniger

(Danevelloù, **SKRID-HY**, 1985, p. 14-15... & 18)

*

PORZH AR STERED

Seizh kant nozvezh 'meus tremenet
'c'h ober va gwele traoñ ar stered
Hag ar stered pa vezont o luiañ
A ra ur gwele deus ar re vraoañ
Ar stered ha lien ar bagoù
A zalc'h tomm pa c'hwezh an avelioù
Ma mije ul lestr da gas da vora
Me 'moa fustet va gwenneg diwezhañ
Ro din va mab ur vazh da vale
N'am eus na ti, na bag, na leve
N'am eus na ti, na kambr da gousked,
Na gwin da gaout dac'h bronnoù ar merc'hed
[...]
Ha Mestr al lestr a lavar din :
Hey, drebomp bara hag evomp gwin
E kompagnunezh ar vartoloded
Araok 'n em gaout e Porzh ar Stered
Me roio dit evit da boan
Un tamm pesk sall d'ober da goan
Ha e-pezo c'hoazh evit da bae
Hanter ar pezh zo war ar c'hae
Me roio dit e Breizh Izel
Ur garreg rouz e goudor an avel
Hag ul louzaouenn eus an Turki
Evit ma c'helli terriñ da velkouni

1997-1998

*

'MEAZ DA LISBONN

Va mamm a lavare e oan-me ul lañfre,
Mont 'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Koll va yec'hed ha va ene,
'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Chingeling Gelingo
Chingeling Gele
Chingeling Gelingo
Chingeling Gele
Va zad a lavare e oan-me ul lañfre,
Mont 'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Nao c'hant leo mor, hep kontañ re,
'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Va c'hoar a lavare e oan-me ul lañfre,
Mont 'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Koll va enor hag enor he bugale,
'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Koll va amzer ha koll va ene

Mont 'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Koll va c'halon, va spered da c'houde
'meaz da Lisbonn, 'bourzh ar Zant Herve
An Ankou a lavare e oan-me ul lañfre,
Mont 'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve
Da amzer a zo echu, da vuhez a zo din-me
'meaz da Lisbonn 'bourzh ar Zant Herve

1997-1998

*

MONTRoulez Blues

Selaouit mat, o paotred keizh
Istor un den pell deus e neizh
A yoa bet kaset war ar c'houmoul
Er penn pellañ deus Istamboul
Ar paour kaezh den en em gavet eno
'c'houie ket memes pelec'h edo
Koumañs a reas da ganañ
Blues Montroulez en ur ouelañ
Brest-Montroulez, Montroulez-Brest
Lak memestra ha dalc'h ar rest
Brest-Montroulez, Montroulez-Brest
Ul litrad gwin ha bara fresk
Ruilh an daeloù war e ziuojod
Blues Montroulez, Blues e bitiod
Ruilh an daeloù war ar mor bras
Betek Breizh-Izel war an traezh
O me ho ped na tud yaouank
Na pa vezoc'h kreiz ho tourmant
Soñjit er paotrig bihan cool
A zo chomet en Istamboul
Brest-Montroulez, Montroulez-Brest
Lak memestra ha dalc'h ar rest
Brest-Montroulez, Montroulez-Brest
Ul litrad gwin ha bara fresk

1997-1998

PER-VARI KERLOC'H

PEMP REAL A VO

E-pad ar goañv e 1924-25 e kredas merc'hed ar friturioù, e Douarnenez,
embann e oant aet skuizh gant ar vac'homerien.

Diskan

Ne bado ket atô
Rak nin holl a stourmo
Gast ! Pemp real a vo
Pemp real nin an no !
[...]
Ma c'hoar-gaer, lârit din 'ta, petra zo amañ
Ma welan-me ho kwaz, pavilhon ruz gantañ ?
An traoù ya fall, Frañseza, fall an traoù, 'm eus aon,
An nor digor d'ar gernez, 'maomp 'kreññ ga'n naon !
Krog eo ar grev da vat 'giz an tan en oaled
'Giz tan an esperañs e-kreiz ar goañv kalet.

War-raok 'ta, Pennoù Sardin ! Poent eo 'n em zifenn
N'eo ket dav chom en hent, dav eo mont betek penn !

1992 (p. 13)

*

EN-DRO D'AR BANNIEL DU

Ni zo bepred tud dizoue ha divestr
Tud disuj o kilbenniñ e pep mare
M'hon eus c'hoant warc'hoazh da vevañ digabestr
D'hor poanioù a-vremañ hastomp ar pare !
Diskan
En-dro d'ar banniel du en em stardomp holl a-stroll
Unvaniezh a ra nerzh hag a vir ouzhomp da vont da goll
Argasomp ar pennoù-bras hag en em renomp hon-unan
Gant pilhoù ar bed kozh enaouomp 'ta an tan !

id. (p. 19)

*

BREZHONEG BEMDEZ

Chilaouit holl, Bretoned !
Chilaouit holl, mignoned !
Gwrez en holl gwitibunan,
Ennomp 'tev ar memes tan
Ne vern an doare-skrivañ
Ma vezomp holl o strivañ
'Vit reiñ he flas d'hor yezh ker
War ar maez koulz hag e kêr
Diskan
Brezhoneg bemdez
War ar radio, war an tele
E-barzh an ti ha war ar straed
Brezhoneg bepred !
Brezhoneg ouzh taol
Brezhoneg er skol
Dre hor youl deomp-ni war un dro
Brezhoneg er vro !...

id. (p. 30)

*

UR VOUEZH DON ENNON

Klask a ran goût bemdez da betra 'ta talvez din-me koll amzer
Evit difenn ur vro hag ur yezh distruj
Ar bed a vez o treiñ hag an dud a chilaou kement komzer
En ur zilezel tamm ha tamm o spered disuj.
Klask a ran goût ivez hag-eñ ne vin ket sklapet ouzh ar voger
Gant ar re a lâr hi'iv int mignoned din
Petra 'faot deoc'h, tudigoù, e-giz-se 'mañ, n'eus netra d'ober
Me a zalc'ho da vont gant ma hent keit ma c'hellin !

id. (p. 33)

*

TAMM DRAMM, MAMM

N'am eus tamm dram, mamm
N'am eus tamm dram em c'hamb (2 wech)
Kaer 'to furchal 'barzh ar pod-kamb
Peotramant dindan an armel gamm
N'am eus tamm dram, mamm

N'am eus tamm dram em c'hamb
[...]
Perak 'ta e vutunez
O tivogediñ 'giz ur marc'h du
Ar marv sur-mat a sunez
Ha ne vi ket pell o cheñch tu
Pep hini 'n eus ur prizon
En e benn pe en e galon
Ha bec'h de'añ ouzhpenn
Klask dont a-benn d'e zispenn
'Faot ket dit mont d'an toull-bac'h gant mogerioù lampr
Setu b'lam da be'ra 'maon aze e-barzh ma c'hamb

1992 (p. 55)

MOUEZHIOU NEVEZ HA HENCHOU NEVEZ AR C'HAN HAG AR SON

MOUEZHIOU MERC'HED

MARTHE VASSALO

AR SPES

An ti kozh a-fas ar porzh-mor
Ken gwenn hag e-barzh ma huñvreoù
Ma malizenn en un dorn
Hag en hini all an alc'hwezioù
Boutet war an nor hag antreet er sal, un dra bennak a zo en aer nan eo na blaz ar c'hozh na c'hwezh ar poultr,
sur on nan on ket ma-unan amañ
Aze 'oa e-barzh ur gador
O tommañ deus an oaled marv
Er gêr hag ouzh ma gortoz
Ken e ris diontañ ma goulennoù
Daoust hag an ti-mañ a vo ma zi diwezhañ, daoust ha digleñved e vin gantañ, daoust hag eñ ne savo ken ennon
ar c'hoant tec'het kuit, evel ul lanv
Gortozet em eus en aner
Respont 'bet ne oa deut digantañ
Nemet ur mousc'hoarzhig seder
Ne oa ken 'met an devezh kentañ
Ordin abaoe ec'h adkavan anezhañ, noz ha deiz en e goazez, noz ha deiz ken trankil ha ken mut, ma c'hamarad,
ma sorc'henn ha ma finijenn
Seizh kant gwech 'meus graet ma fakad
Serret an nor war ma lerc'h hardiz
N'on ket evit skeud e lagad
Seizh kant gwech on distro war ma c'hiz.
An ti 'zo ennon, an ti a zo 'nem c'hreiz ha ne vin ket 'vit hen kuitaat ken a vo riñset deus ma gwazhied pezh a
red enne mesket gant ma gwad.

*

AR SOLIER

Piv eo 'n dud-se war ar poltred
Peseurt liv 'devoa ar gorfenn vrodet - traoù kozh traoù berniet 'n ho solier
Bruzhun un teñzor divroet
Prenestrou munut morailhet din ijinañ ha din adsevel ar bed en tu all dezhe
O zalvoudegezh 'bar' ma lagad
'h eo pezh a oaran pezh ne oaran ket ha deus pezh na gredin biken goul

An toull
A vano 'nem danvez
Blaz ho puhez zo 'vel ur moked
Na chom ganin evit ma hêrezh nemet al ludu goude m'eo an tan a glaskan
An tan a c'hoantean
An tan a vanko din [...]
Klozet ar voestad lizhiri
Marv eo 'n tenner poltriji - C'hwi a 'h ay ganeoc'h hoc'h istor ha ma c'heuz
Koulskoude 'glevan a-wechoù
Roud ur c'hwezh ankouaet pell a zo - ar soñj un amzer a zo bet
Sonig ho taouarn war e groc'hen
Hoc'h hent 'oa dirakoc'h da doullañ evel 'mañ bremañ dirakon
Ma hini din
Distumm ha gwerc'h
Memes doan ha memes kriadenn
Er momant-se 'mez ar santimant e teuan da vezañ kar dit da vat
Mamm-gozh
Ma c'hoar
Ma merc'h

*

PLOUARET TREGOR

Morenn 'us d'ar parkeier
Hag e-barzh ar wagon
C'hwezh ar pikouz, ar soavon, ar butun hag an dour-frond
Marc'hadmat
Ur paotr kozh en e jardin
O saludiñ an treñ
'N Aotrou Kravatenn ne wel ket, stouet ma 'h eo e benn
War e gontchoù
Ur c'hi bihan war ar c'hae
'H o'r joa d'un den yaouank
An tad, ar vamm, dek metr ac'hann a sav an dour
'N o daoulagad
Anzavet din 'ta moereb
Petore planedenn
Peseurt bed 'teu ganeoc'h e-barzh ur valizenn
Ken ponner

*

AN TONSEG (Tamm-kreiz)

Di-Sul diwezhañ oa marvet
Al leon, roue al loened
Klasket aour, klasket arc'hant
Da fichañ un interamant
Et in secula seculorum, logod ha lapined ha razh
Fanch ar Peul ah a da heul kerkent ha ma vez sonet ar glas
Daou-ugent gwiñver a oa bet
O kizellañ ur pezh arched
Choazet e oa triwec'h karv
Evit dougen ar c'horf marv
Et in secula...
Ur voualc'h, un drask, teir gaouenn
Kuristed koant un oferenn

Gouelañ a ra an holl loened
Met an toñseg, hennezh ne rae ket
Et in secula...
Ma c'houlenne gant ar re all
Petra dalv deoc'h da vleñjal
Pa 'neus hini 'bet ac'hanomp
'Gement a gare al leon
Et in secula...
'Poa ket skuilhet an daeroù-se
Pa oa lazhet ho pugale
Pa oant lazhet, debret gantañ
Ne oac'h ket aet en brasoc'h kañv

*

AN TONSEG II

(Ton doubl)

O ya sur, 'me al loened, an toñseg a neus rezon
Joa d'an dieubidigezh, ha foutre gant al leon
Hon daoulagad zo bremañ da viken dibikouset
Ha digoret ganit-te, o toñseg binniget
Plas ar roue 'n e balez zo bremañ deus da c'hortoz
Nimp a yelo war da lerc'h, lec'h a gari, deiz ha noz
Ne gredan ket, 'me an toñseg, ho pefe ma c'homprenet
Ma 'maoc'h 'darre 'klask ur mestr, n'eo ket me a gevfet
En ur lâret kement-se, an asamble 'neus kuitaet
War an hent da vont d'ar gêr, un doñsegez 'neus kavet
Me n'in ket dirakout eme'i war bennoù ma daoulin
Mes plijet eh on ganit ha gant da gomzoù fin
O ya plijet on bet ganit, er stumm a parlantez
Pa na n'houlez ket ur mestr, mar kerez 'to ur vestrez
Er bed-mañ zo daou doñseg o vevañ er garantez
Dimezet gant den ebet nemet o gwirionez
Dimezet gant den ebet nemet o bolontez

1999-2000

KELLIES GWENEDOUREZ

AN DIAOUL HA PEDER

« Setu amañ un nebeut testennoù skrivet ganeomp evit bout kanet er festoù-noz. Pal ar strollad, krouet e 1996, zo sevel sonennoù nevez e gwenedeg, da lâret hon soñjoù e kenver ar gevredigezh, ar politikerezh, ar sevenadur, med ivez darvoudoù boutin ar vuhez. Atav e esaeomp lakaat hon menozioù da dremen dre mousfent ha faltazi. Spi hon eus e kavec'h en o mesk peadra da gavout un tamm dudi. A galon ganeoc'h. Evit An Diaoul ha Peder »...

Sed amañ an titloù bet kaset deomp :

- Lizher klemm (1995 - Hon sonenn gentañ savet e-pad staj Ar Falz en Arzhanaou...)
- Evit ur pizza laeret (1996 - da ziskleriiñ penaos e kerzha fall ar justis e Bro Amerika... fed gwir er journal)
- Sarah (1996 - C'hoazh un darvoud en doa hon fuloret... nac'het torfedoù ken « abominabl »)
- Mac Do (1996 - skuizh e oamp é welet peulioù vil Mac Do é kousiiñ hon en-dro...)
- Un taol-botez (1997 - e-raok manifestiñ e Pondi evit goulenn ma vo sinet karta Europa)
- Pen Kasin (1997 - Ur sonenn gwall sirius 'metken hon eus savet... tra ma vo bev ar « loen euzhus »)
- Sonenn dirollet (1997 - derc'hel àr an hengoun... sevel ur sonenn da farsal, da c'hoazhin evit ar blijadur)
- Mari Fav-Fav (1998 - diar ur sonenn galleg hengounel hon oa desket pa oamp bihan...)

- Ar loened dilost (1998 - diar c'houlenn Jego-Kere, kanerion a vro Gwened, kontadenn ag Europa ar Reter) - Ar farniente (1999 - Hunvreomp ! Ur vuhez hep labour ! Argant ar re bitaot evit vakañsoù ar re baour !...)
- Boued brein (1999 - Pa veze komzet kalz ag an dioxine, goude ma oa bet toullbac'het Jose Bove...)
- Louarnezig Tad Peron (2000 - a-ziwar-benn un darvoud degouezet e ti Peron e Langidig - evit ar vugale).

*

UN TAOL-BOTEZ DEZHE

(Kost ar c'hoad)

Tud a Baris ne vez ket klevet nemete, o ge
E'ite e talv ar galleg gwell e'it ar brezhoneg, o ge
Diskan : *Jakobined du-mañ ha Jakobined du-se*
Emañ c'hoazh ar loened-mañ
'klask hon gwaskiñ mod-se
Jakobined du-mañ ha Jakobined du-se
Emañ c'hoazh ar loened-mañ
'klask hon gwaskiñ mod-se
Pa oa ar person é pregiñ e damm sermon, o ge
Ar brezhoneg 'barzh an iliz a zae getañ, o ge
Daet hon yezh da vout bremañ bosenn ar stad, o ge
Deomp-ni da stourm evit kas an traoù àr wellaat, o ge [...]
Diskan diwezhañ : Bretoned Breizh-Izel
Ha Bretoned Breizh-Uhel
Huchomp a vouez uhel
Hon frankiz 'baday pell
(2 wezh)

(Ton : Mark Peres)

*

HANTER DRO PENN KASIN

Den paour pe den dilabour
'damallit ket an estranjour
Ret eo deoc'h 'n em zifenn
Fallentez ronluronlura !
Ret deoc'h-c'hwi 'n em zifenn
Doc'h menozioù fall Le Pen
Diwallit mat c'hwi c'hellay
Bout debret get ar bleiz
'dapit ket e zorn gwenn Fa...
Na dapit ket e zorn gwenn
kar n'eo ket hañval e benn
Ha skoiñ ken taer àr ur vaouez
E'itoñ n'eo ket diaes
E spered zo munut Fa...
E spered zo re vunut
Ennoñ 'deus ket a emvrud
Jean-Marie hennezh zo klañv
Klask bout 'n heni gwennañ
Ken du ne gavoc'h ket Fa...
Met ken du ne gavoc'h ket
E-mesk an Afrikaned
Moged Auschwitz, Treblinka
D'e soñj, 'ket kalz a dra
Marv kement-se a dud Fa...

Lazhiñ kement-se a dud
Evitoñ zo ur « munud »
Dispriz en e veg
Evit an Arabed
Kasoni 'n e galon Fa...
Kasoni en e galon
Me lâr deoc'h, na peseurt loen [...]
Fall gouenn, ma n'anavan ket
E nep bro 'mañ parfet
Le Pen a zo ganet Fa...
Allas Le Pen zo ganet
En hor mesk, ar Vretoned [...]

(Ton : Francis Hubert)

*

AR FARNIENTE

Na pegen brav 'vehe ar vuhez
Ma vehe vakañs a-hed ar ble
Ma 'vehemp ket forset bemdez
Redek, pointiñ, labourat re
DISKAN
Re zo re ma don de, labourat evit ar re 'faot dehe
Gwele ha karantez, e'it ar re 'rall ar farniente
Fo de ron ma don don, argant ar « voursikotourion »
Plijadur ha begon, 'behe din vakañsoù a-feson
Evidin-me am eus choazet
E'it redek gwell eo din kousket
Chomel stag douzh an tele
Graet get ar re a faota dehe
Ba ma hamak, dirak ma zi
Selaou muzik àr RBI
Lenn ur polar pe ar journal
Moulet get ar re a faota dehe
Ur wezh dihunet da vitin
Monet d'ober tro ma jardrin
Debriñ sivi, serriñ bokedeù
Plantet get ar re a faota dehe
Da greistez 'r pik-nik àr an aod
Rouziñ àr an traezh beteg bout sod
Bragal ha bragal àr bagoù
Savet get ar re a faota dehe
Ruzal ha beloial d'enderv
Evet kafe debriñ katev
Komz ha lâret sorbiennoù
Skrivet get ar re a faota dehe
Mall eo monet 'tag ar bistro
Evit klevet doareoù ar vro
Get mignoned ev' an apero
Paeet get a ra a faota dezhe
Rip d'ar bourrabl mont da ganal
Kas ur sonenn hep soursial
Bemnoz dañsal er festoù-noz
Aozet get ar re a faota dehe
Labourerion 'vehe ket kén

‘maet touristed ‘pourmen àr an hent
Ar vourc’hizion a labourehe
Evit ar re a faota dehe.

1999

MIKAEL KERNE

TAN HA DOUR

en e zaw
e-kichen
an nor
en e zaw
‘paotr yaouank
e-kichen
an den kozh
an den kozh
a lavar
d’ar bugel
bihan :
n’eo ket pell
an amzer
pa oan
eveldout
ur bugel
bihan
a respont
d’an den kozh :
na pell
an amzer
ma vin
eveldoc’h
Diskan
den kozh an tan
bugel an dour
tan ha dour
azezet
an den kozh
e-kichen
an oaled azezet
‘paotr yaouank
e-kichen
an dour
an den kozh
a lavar :
yen eo
yen eo
ar bugel
a lavar :
re domm eo
re domm eo
skuizh-marw
an den kozh
dour

lazh an tan
n'eo ket skuizh
'paotr yaouank
tan ro buhez
d'an dour

Mikaël KERNE, 1973

*

HA MA N'EO KET POSSUBL

Ha ma n'eo ket possubl
ober hent asambles
choasomp un dachenn
e kreis-kêr, e kreis-bro.
Ha ma n'eo ket possubl
ober hent asambles
choasomp un dachenn
ha greomp ur jardin.
Rosenn ruz hag iliaw ewid an diskuizh
a-eneb « taolioù fall », talbodenn ha kant-toull
a-eneb an dispi, lousaouenn-ar-galon
ha lousaouenn-ar-groaz d'hor lakaat da zebriñ
Uhelvarr ha kelenn pa zistro ar goulou
pa zistro an dour beo, fœonenn, boked-laezh
ha pa gas an douar, lousaouennig-an-hañv
lousaouenn-Margarit, hag an dud a gano
Daoulagad-ar-Werc'hez hag e vimp izelek
gwir ha glan ha feal gant ar brug, gant al lann
hag e vimp pinvidig war 'dachenn melchoneg
lousaouenn-an-Dreinded hag e vimp desket-kran.

JORJ L. JOUIN

JABADAO BLUES

Ur wech paket whisky e leizh
Ret vo diwall
'Z eus archerien war hent ar gêr
Kenavo krampouz
Jabado blues oo
Jabado blues ooo
Jabado blues
Va mad da gas karr em boa...

AR STROLLAD E.V.

MAB AL LOAR

Setu distro bras mab al loar
E vlev melen o lugernin en noz
Eman o tostaat war du hor bed re gozh
Gwisket en aour ur c'houlouenn gantan
Tuletko joskus en uskoa voi
Unia hereissäni sinusta mä nään
Tuletko joskus en ootta voi
Sydämmessäni sataa koko ajan, siellä sataa

Setu distro fall kabiten ar vag
Aet eo sot gant aer ar steredenn
E-tal dezhan flammou bihan o tansal
Kollet da viken e spered gantan
Ja kylmä tuuli suoraan sieluuni lyö
Sä lennät vieressäni katsot mua silmiin
Lumessa makaan yö on hautausmaa
Ei taida mikään auttaa talvi vie mun hengen pois

1992 (**DISTRUJ**)

*

AMAÑ

Dilizet em eus va fennti, va mignoned
Evit prenañ un tiket da neblec'h
Me a oar ken mat eo re strizh va steredenn
Bravoc'h ar bed gwelet eus an egor
Sell 'ta amañ bugale o c'hoari
O tiruilhat war leton an dorgenn
Int a yelo da evañ dour ar feunteun
Araok stagañ ar giton ouzh ar [g]wern
Amañ emañ o vevañ amañ
Red an amzer ha va soñjoù melkonius
Va zreid plantet e poultrenn ar gouelec'h
Eurvezhioù hir o krafignat ar paper
Va fluenn zu o tresañ rodelloù
Perak mont kuit ha treiñ va flanedenn
Fiñval, fiñval perak ket chom dinec'h
Huñvreoù kaer a dreuz al liorzhoù
Gwallhuñvreoù a zo da vezañ bevet

1994 (**REUZ**)

*

LEVENEZ

Pa ledan ludu louet war da zivronn pigus trouz ebet
Pa livan rodelloù iskis war da zivskoaz tanav tommder va buhez
Un aerouant ruz ha naered gwevn o foetañ bro war da groc'hen
E teuz ar skorn e-tal an tan, an dour a ruilh, war mein an oaled.
Ur bed a levenez ur bed a livioù gwenn
Ur bed a levenez a livioù gwenn ha glan
Ur bed a levenez ur bed a livioù gwenn
Ur bed a levenez livioù gwenn
Ni a oar nijal a-us d'ar gwez ha d'al later. Dispar !
Ni o yudal evel loened o korolliñ en delioù sec'h
Er mintin sklaer dorejoù an neved a zo digor ! Diaes kompren
Savet e kelc'h war frankizenn ar maen-kurun a gren.

1996 (**HUCHAL**)

. YOUENN GUILLANTON

ENEZ VRIAD

[...] War Enez-Vriad pedet,
Evit un dibenn-sizhun.
Pezh zo, penn-skañv ken ec'h on
Gast ! C'hwitet ar vag ganin...
Neuze, ken taer ken ec'h on

Redek e-barzh an aber !
Hag un tammig war-lerc'h 'oan
Astennet war ar reier.
Tapet war an draezhenn gant
Ar morganezed blev hir...
Korriganed pe diaouled,
Ma Doue pelec'h on bet ?
Ma fenn mogedet evel
Hini ur gwir genaoueg !
Hag a-benn ar fin e oa
Aet ma fenn pounner ganin !
Daoust hag-eñ un den fin
A c'hell pediñ war an daoulin ?
Hag an dud vihan 'reont
Ken nemet lavaret din :
« Te zo sot ha ni zo fin,
Te 'ev dour ha ni 'ev gwin ! »

Mezheven 1994

*

PENN-KARV

Soñj, soñj ennon,
O c'hortoz ac'hanout 'maon...
Soñj, soñj ennomp,
O c'hortoz ac'hanout 'maomp...
Den ne oar da blec'h 'maomp o vont
Nag eus pelec'h emaomp o tont ? [...]
Ur voger dev, ur moged...
mezv, e-barzh ur vougev vev...
Ar bijadur zo ur stur
'Barzh ur fur sevenadur
Digor 'n nor dirak ar mor
An enor zo sac'had aour !
Me da niz, netra iskis,
Ar frankiz n'eo ket ur c'hiz !
Soñj, soñj...

Kemper, 1995

YANN-FANCH KEMENER

PEDENN

(d'am mamm karet. D'an 20 a viz du 1995)

An douar yen, ebarzh kreiz e galon
A n'eus galvet ma mamm baour gantañ.
Ha setu me, stouet ganin ma fenn,
Nag e tonet da laret ur bedenn.
Diskan :
Kenavo mamm baour a laran deoc'h ;
Un deiz bennak, me a yey davedoc'h.
Nimb a gano hag a dañso eno,
Un deiz bennak, pe'n em gaviamp 'a'n dro.
...
Brav 'oe 'n amzer, da hanter a viz east,
Boerelaouenn na oe ket c'hoazh kousket.

Pe 'peus kuitaet ar bed-mañ da virviken,
Evit monet 'sag ar gwir sklerijenn...

*

MA VAR

- Heolig lavar,
Petra war an douar.
Heolig lavar,
Petra 'peus gwelet war an douar ?
- Netra ma var*,
'Meus gwel't war an douar.
Netra ma var,
Nemet hudur ha glac'har.
Brezel, ma var,
A zo war an douar
Brezel ma var,
True', hirvoud ha glac'har.
Bugel bihan,
Bet lac'het e vamm.
Bugel bihan,
A oe ken yac'h ha divlam.
An den 'zo voll,
Ar bed a ya da goll.
An den 'zo voll,
Ean a gaso an holl da goll.
An dour a red,
'Zo atav ken dibred.
An dour a red,
'Vel ar vuhez a hed da hed.
...
*« ma var » eo al loar, melezhour an heol...

*

BOD

'Barzh hon bro ni 'ma deut ar giz,
Na da reiñ bod d'an Euskariz.
An arluet a bell bro,
'zo deut d'ober un dro d'ar vro,
'vit tec'hout dirag ar maro.
Pennoù braz ar gouarnamant,
War digarez bernioù arc'hant
A lak furchal dre Vreizh a bez,
Savet 'zo bec'h war an arluet.
Ha war digarez kement se,
Serret koulz paotred ha groage,
Ha dilezet ar vugale.
Kaset deuz a Vreizh da Bariz,
'Vit tremen dirag ar justis.
Amzer a zo, amzer a vo,
Un deiz bennak, ni ho parno,
Kerzhed war ho kiz d'ar vro.

*

AN EUR GLAZ

Glaz eo an eur war dro zerr noz,
An deiz a c'hoarzh en ho kalon.

N'eus netra all nemet ur zon,
D'hon luskellat war hon repoz.
An oabl a gousk war an dremmwel.
Ar mor e tañsal war an aod,
A gas gantañ hon huñvreoù,
D'o c'has pelloc'h a denn askell.
Glaz eo an noz war mor Penn-trez.
N'eus netra all 'bet 'met hon zon,
Da vegañ sioulder hon div galon.
Glaz eo ar mor, war noz Penn-trez.

1997

MANU LANNHUEL

MOLENEZ

Amañ e bro lein ar mor
Eus a bell a-zian an dour
'Sav an heol glaz-aour
Amañ en em wint an oabl
Ouzh reier noaz an dremmwel
Ouzh diaraog ar bagoù
Amañ goude ar wallamzer
Huel a sav erc'h an houl
Betek Kastell an Daol
Amañ 'zo bet skrivet g'an oll
E levr an amzer da goll
Anv 'r garantez foll...
A-dal taw du an noz
O strakal war an eor
Amañ e Penn-Ar-Mor...

*

AN TRAEZH

C'hwez ar pin c'hwez an askol flastret
Du-hont ar garrigenn stlejet g'an ejened
Gwelet 'm eus war an aod o tarza kement a houl
Ha distroet am eus skeudoù ar c'houmoul
Deuet eo, seder, da c'houlenn din an hent
Klask a raen he sell kuzhet gant he dorn gwenn
O tastum ur vriñsenn gant ar mor taolet
War an traezh gleb 'm eus an hent merket...

*

AMOUROUZIEN MEIN

Tost d'an nor poan ha doan vor
Kalon-da-galon chomet a-zav
Etre ruz-noz ha glaz-dour
Yann ha Chann 'zo mein war-sav
Karantez o vora
O vora da viken
Blev a-boz war lein ar roc'h
Droug-hirnezh 'leizh va c'halon
Kordenn-avel ha dorn-douar
Yann ha Chann 'zo mein war-sav
Karantez o vora

O vora da viken

[...]

1998

DENEZ PRIGENT

SON AR PLASSENNER

Selaouit mad : setu kanaouenn
Va zad-kozh, Josef, eus an Teven
A oa gwechall ur plassenner :
E vuhez zo bet leun a vizer
Eus parres Santeg ginidig
Pell eo diouzh bezañ pinvidig
O chom ema 'n un tamm ti kozh
Ar prenester a zo disklos
Mont a ra estreseg Kastell-Paol
Beb mintin, war droad, gant Per ha Paol,
Alies treuset gant ar glaw :
N'eus forzh, war-raog ez a ataw
Bodet e-tal an ilis-veur,
War ar blassenn edont d'an eur
Ar vistri en em gavo pront
Aes 'vo dezo kavoud o c'hont
Pa vo echu gant ar brikoli,
E vezo red dezañ chañch ti,
Mont da Gleder pe da Wiklan,
E-lec'h ma vo fred ewitañ
Hag an douar zo kaledet,
E bennoù glin a zo kignet
Echu e zerwezh, skuizh-maro
'Z a da gousked war ar c'holo
[...]
Amañ ez on-me sioul er gêr
O selled ouzh ar glaw oc'h ober :
Eñv a veze er-maes gwechall
O labourad ewid ar re all...

1986 (PLANEDENN n. 27, p. 36-38)

*

GWERZ AN AKSIDAN

« Savit va mamm ha larit din
Peseurt keloù 'zo barz ar vro
Na pa glevan diouz ar mintin
Ar glaz o seni tro var dro... »
« Ar pezh va mab zo n'em gavet
E pad ma oas e labourad
Daou vugel 'zo bet lazeta
Dirak va daoulagad
Daou vugel 'zo bet lazeta
E barz eun aksidan
Gant eur c'hamion rañverset
Ha devet goude kreiz an tan [...]]
Bremañ e teuan da soñjal
Goude beza bet e kounta

Ma viche ked eun hure fall
Miche great an noz diveza »
« Ma n'eo 'med eun hure fall
Larit buan piou 'peuz gwelet
Da lavared dezo diwall
Ez an dioustu d'o c'haved
Bremañ kentoc'h, larit din-me
Pelec'h maint, va breudeur bian
Pa ne velan den 'bed aze
'med o c'hi n'e gorn n'e unan »...

1993

KRISTEN NIKOLAZ

MAB KETAMA

Mohamed, mab Ketama, ur gêrig pintet-uhel war lein menezier ar Rif, er Marok, a oa diwar un tiegeziad kouerien a c'hounenze kif (kanab) a-benn beviñ. E Fes, 'lec'h ma oa war ar studi, 'm boa graet anaoudegezh gantañ ha chikofet 'oan bet, un devezh, klevet eo 'n ur werzhañ hachich e c'halle paeo frejoù e studi. Start e damm buhez, dealer dre ret, un dra hag e lake gwall nec'het ; un devezh e lare din : « Sell en-dro dit, gwelet a rez 'barzh ma bro e vez gwasket ar bobl, paourentez o ren atav hag ekeit-se e talc'h an aotronez da lartaat ».

E-lec'h en em gaven neuze
Ne'm oa netra d'ober
Nemet kofata bemdez
Hag en em deuziñ en dommder
Den ebet e-barzh nep korn
Ken tomm an heol d'ar c'houlz-se
En em greden-me e-barzh ur forn
Ar c'hoant evañ bep mare
Met evit mab Ketama
Na kurun, nag heol, na glav
Dav 'oa dezhañ mont marc'hata
Ha kargañ e c'hodell atav
Plantañ micher 'ouie
Abaoe e yaouankiz
Ne faote ket dezhañ ober se
Kentoc'h adtapañ e frankiz
Met labour n'en doa ket
Ha tamm arc'hant ouzhpenn-se
Dre voneur an douristed
Alies e sikoure
E Ketama 'oa ganet
Uhel war veneziou
Hag ar pezh en doa desket
'oa feunteun a deñzorioù
GALV : Allas dezhañ e-barzh ar vro
Ar frankiz a zo gwasket
Ar baourentez 'red atav
An aotrouien a zo lardet

*

SELL TRO WAR DRO

Son bet savet darn anezhi gant un den diloj eno,
en doa respontet raktal a-walc'h d'am goulennou...

Sell tro-war-dro - Look around
I want to know - Teñzoríoù ar mor
Dañs tro war dro - Dance around
Dorn ha dorn gant an diaoul - Dance and dance
Nij tro-war-dro - Fly around
I want to know - Galloudoù ar goulm
Kant tro-war-dro - Sing around
Sing and sing - Atav eneb ar brezel
GALV : Met biskoazh neuze sellOuzh ar re all
Gant ul lagad fall
Because they are just the mirror
Of yourself and that is all

*

FATMA ABEINO

Ur gêr vihan er Marok eo Abeino, toull-hent ar gouelec'h, brudet dre an eien dour tomm o flistrañ, 37 derez ennañ, mat-kaer ouzh ar boanizili.

Er gêrig-se e oa laketao din taoler kehel gant ur vaouez 55 bloaz dezhi, ha warni ur gened hep-he-far...

Ar fleurenn am eus kavet
'oa div wech va henañ
Ha bewech 'm eus he gwelet
Hi 'oa kaeroc'h-kaerañ
En ur antreal e-barzh he zi
Pleget am eus he c'havet
O ouelañ druz ar boan enni
Re ziaes da guzhet
Frondoù goañv war he c'hroc'hen
Livet he daoulagad
Beuzet en ur mor a anken
Skarzhet abalamour d'he oad
Biskoaz na zibunas ger
Deus he buhez tremenet
Re boanius he dizesper
Ha dismantret he spered
Dilezet gant he fried
Evel ur re loeroù kozh
E-kreiz he brud bet erruet
Ha lakaet da renoz
Tapet en he flas un nevez
Unan a c'hwezeg vloaz
Lakaet diouzhtu dougerez
Graet en anv Allah
Deuzouti 'm eus bet truez
Pa'm oa klevet he c'hoñchenn
Hag harpañ anezhi am eus graet ivez
Kenkoulz ha ma c'hellen

LOUIS-JACQUES SUIGNARD

SON AN TEJEVE

(Tamm-kreiz ar gavotenn)

Biskoazh n'on bet ken souezhet hag an deiz all en Plouared :
Chomet a-sav an TGV, gant tud Treger bet pennasket.
Sac'het eo bet, skoilhet eo bet,

Sac'het eo bet an TGV ;
Sac'het eo bet en Plouared,
Hag e vo c'hoazh, ya, ma ve ret.
Da gentañ-penn e Montparnasse, ur bilhed kaer me a brenas ;
Me a brenas ur bilhed kaer da Lannuon en Bro-Dreger.
Evit monet e vakañsoù, kuit a ruzañ war an hentoù,
Ret eo kemer, ya, ar marc'h du, (an hi)ni nemetañ (a)c'h a da bep tu.
'Barzh ar vagon pa oan degoue(zh)et, o welet an nebeud tud a oa,
Em boa neuze 'n em c'houlennet da betra paea ar REZA.
An tren 'oa partiet d'an eur, dre Versailles, Le Mans ha Roazon.
Karzhañ 'rae da dri c'hant an eur, ken prim hag ur volotenn ganon.
En Plouared pa zegoue(zh)as, troc'het e lañs d'ar pezh tren bras,
Tapet 'm boa krog em malizenn : an 'ni kentañ 'oan o tiskenn.
Biskoazh n'on bet ken souezhet 'welet kement a dud war ar c'hae
Kement maerioù ha Tregeriz ouzh ma degemer eus Paris.
Biskoazh n'on bet ken souezhet 'welet archerien war ar c'hae,
Deuet da gas an holl vaerioù-se da Roazon da vezañ barnet.
Kondaonet int bet da baeañ telloù-kastiz pounner-kenañ,
Hag ivez toullbac'het gant goursez dre gounnar ruz Arsène Seyef.
Arsène Seyef 'zo 'klask mougañ en Breizh ar mouezhioù diwezhañ ;
Met ar Vro n'emañ ket a-du ha setu-Hi fuloret ruz.

1994 (gwirioù miret)

*

BERED SEIZ GWENC'HLAN

Tripal 'ra ar c'hezeg war-raok ha war souz.
Harnaj o botou a skrap an douar glizennet.
Tener ar pri disanv.
Harnaj ar c'harr a lufr e-kreiz anal al loened
Harnaj ar peul-karr zonn 'zo stardet mat 'kenver ar rod
Ha gwigour ebed ganti.
War lein montenn menez Bre on-me 'n denjentil yaouank
Ha ma arme 'zo savet, barreg da sailhad war-benn
War-benn he bre* izel
Da bignad beg tour he chapel[l]ig, da furchal he c'hoajou teñval
Da vervel erfin en he fantan glouar ha da vezañ adarre
E bered seiz he bre izel.
Klevet digant Yann Warlostaloue e Konvenant Liserio
ba parrouz Gwelekloz.

(war bladenn « Bro-Dreger »)

* bre = run...

*

VALS AR VALTISKI

1. Pavel a lâre e fest-noz Plougouskant
« Ouzhpenn ur bloaz n'omp ket bet en-dro er gêr. »
Pavel a lare : « Da ! » da donton Visant,
« Ouzhpenn pewar miz 'zo omp o ruzañ amañ e Landreger. »
Diskan* Yec'hed mat x 7
Zazdorovia x 7
2. Tonton Visant neuze a lâre dezhañ
« Lec'h m'eo staget ar vuoc'h a rank peuriñ, 'mo-me.
Lec'h eo amaret forzh peseurt batimant
E rank mervel merglet war vord ar c'hae. »
3. Pavel a gonte « E-pad ur barr avel

- Oa aet ar Valtiski war he daou gostez
Ruillet ar vartoloded evel piz er pod,
Kollet al listenn gant ar mor dirollet. »
4. Tonton Lomig neuze a lavare dezhañ
« Ur vezh eo lakaat un arched merglet war ar mor,
E danjer koll ekipaj, batimant ha karg,
Hag enor ar fredour, hini an armatour ! »
5. Pavel a lâre « Ken toull-didoull eo ar vag-se
Ha kement a zour zo e-barzh hag er-maez,
Ma teu din da sonjal diouzh noz pa skarz an dour
E vezomp-ni kousket e-barzh un dourer ! »
6. « Dour n'eo ket mat nag e-barzh nag er-maez ! »
Eme Donton Yann ha na blije ket dezhañ en em walc'hiñ.
Hag en ur serr lagad 'doa riñset chopinad
Dirak an holl vartoloded o c'hoarzin.
7. Ur vro 'vel Breizh troet warzu ar mor
'Benn ar fin 'deus harzoù gant kaji tout ar bed
Ur vro 'vel Breizh troet warzu ar mor,
Emezon-me, zo digoret da gaji tout ar bed.

L-J S, Tredarzeg, 3/3/99
1999 (Pempoull - Fête des Chants de Marins)

* Stumm : kan da zañsal, da evañ ha da c'hoari las gant kamaraded

RAGAIN UR C'HOARIVA BREZHONEG BEV

ABAOE AR BREZEL DIWEZHAN

STROLLADOU YAOUANK

ADVUHEZ D'AR C'HOARIVA E BREZHONEG

STROLLAD PENN-AR-BED

REMI DERRIEN

N'HELLFEM KET C'HOARI PEZ E GALLEG

E 1974 eo on-eus en em laket da c'hoari gand skoazell Chanig ar Gall hag Alan Kervern, leurennier.
Gand daou bez bihan e oe kroget : Egile, gand Per-Jakez Helias, ha War varh d'ar mor, gand Synge.

Goude beza c'hoariet er skol-veur, ez om eet da vale bro eta. Kenta nozvez e diavêz Brest ne oa ket euz
ar re wella : Landeda, 20 bennag a dud. Pegen digalonekaet edomp o tistrei d'ar gêr !

Er mare-ze, ni 'zoñje ganeom e oe abalamour da gudenn ar yez. Med bremañ eo sklêr deom ne oa
nemed hini ar c'hoariva. Nouspet gwech on bet oh arvesti ouz peziou dispar - e galleg - e saliou braz, hag en em
gavet gand eun 20 bennag a dud - 5 eur wech e Brest ! En desped da ze, om eet pelloh... Plonevez, leun ar zal...
Pleiber-Krist, 500 den war ar blasenn... Eun dra a oa sklêr deom : tud 'vez, pa vez kinniget peziou dehe e
brezoneg. « Le public existe, Messieurs ! »

1977 (BRUD NEVEZ n. 5, p. 5-6)

*

GWRAGEZ

MAI: (Goapauz). Piou a oa o c'hoari pa'z on deut tre?... C'hoariom asamblez : deoh da goud eur respont.

YVETTE : Din... pe deoh kentoh ?

MAI: (Dous). Ale 'ta, e-giz gwechall pa oamp bihan.

YVETTE : Peseurt c'hoari-kamm a zo gand mamm ar gaou ?

MAI: (O vond da doull an nor). Ale 'ta, skopit din ar pezh 'peus da skopa dezañ.

YVETTE : Ma ! Deom dehi neuze ; n'on-eus netra da guzad. (Kila a ra evid kaoud lañs). Bet 'peus ho kwalh

hirio c'hoaz, 'm-eus aon. Daoust hag...

MAI: (O troha he geriou hag o vousec'hoarzin). Bet 'm-eus bet ma gwalh ; ar wirionez a zo ganeoh.

YVETTE : Peseurt gwalh ?

MAI: (Heb respont). O c'hoari perz ho kwaz emañ, kalonig aour.

YVETTE : Mad, mad... Krogom en-dro. Ahanta, reor gaoh ! D'an eur-mañ e tigouezit.

MAI: (O c'hoarzin). Druz eo ar zoubenn ganeoh. 'Michañs veoh ket lakeet da lipad ar billig !

YVETTE: (O kenderhel). Ahanta, penmoh !, re bonner eo ho tivesker da gaoud ho hent d'ar gêr ?

MAI: (Kriz). N'eo ket ma divesker, ma halon eo ne gav ket he hent d'ar gêr.

YVETTE : Nann, na larit netra. Bepred 'vez eun digarez. Kavet 'vez Job pe Yann. Beb a vanne 'vez diskennet. Ar banne a ya da zaou, an daou...

MAI : A ya da dri hag an tri da bevar d'ober eur voutailad. N'oh ket 'vond da gana din gousperou ar raned. Al litani ah anavezan.

Amen ! C'hoant braz 'm-ije terri ma zehed er gêr, rag sehed 'meus...

YVETTE : Sehed 'pez bepred.

MAI : Sehed karantez, kalonig aour. Diskennit eur banne din. (O tostaad euz he c'hoar). Pe veskenn, pe werenn, pe varikenn, pa vezont leun o-zeir, e rank pep hini 'n em gontanti.

Eur veskenn on, kalonig aour, eur veskennig vihan o vervel gand he c'hoant. (O vond da floura bleo he c'hoar).

YVETTE : Asa, na dostait ket ouzin. Pa vez boemet ho tamm spered gand ar gwin 'pez c'hoant mond bepred med henoz...

MAI : 'Po nemed eur bern plouz da zivezvi ha da zistana...

YVETTE: (Feuket). Me eo ar vestrez en ti-mañ.

MAI : Ha piou on-me ? Ar mevel braz ?

YVETTE : Ha piou a gas an ti en-dro, ha piou en em dle deuz ar vugale ?

MAI: (Dre zindan). Eur vamm oh, kalonig aour.

YVETTE : Ha neuze 'ta ?

MAI: (O tostaad c'hoaz). Ha me eur femelenn. Aze emañ an dalh.

(Dond a ra Ifig e-barz, eur zah bihan gantañ).

1987 (BRUD NEVEZ n. 108, p. 7-8)

PEZHIOU-C'HOARI E BREZHONEG

WAR HENT AR BARADOZ : BITEKLE

AN TAVARNOUR : Amañ 'vez servichet bemdeiz evid netra.

FANCH : Bemdeiz ? Asa ! Me 'gave oa tres drol warnoh ive... Ma vez servichet 'vid netra (eur pozad) 'barz peleh 'maon neuze ?

AN TAVARNOUR : 'Barz Bitekle.

FANCH : Bitekle ?

AN TAVARNOUR (evel e kañv bepred) : Bitekle, ya : an hanter-kantved ostaleri. 'Peus ket bet klevet preg euz Bitekle biskoaz ?

FANCH : Eo, eo... C'hwi 'zo eur sapre farser, c'hwi !

AN TAVARNOUR : Bitekle eo emañ.

FANCH : Asa, tavarnour ! Red eo din c'hoarzin. Me 'zoñje 'walh oah eur sapre farser. Netra 'med gweled ho penn, « setu unan hag a blij dezañ farsal », 'zoñjen. A ! A ! Bitekle ! Neuze... emañ 'ma Bitekle.

AN TAVARNOUR (evel ma vije e kañv bepred) : Amañ 'ma. Kant ostaleri zo euz an douar d'ar baradoz ha Bitekle 'zo just e-kreiz : an hanter-kantved.

FANCH : Med neuze... Med neuze, on maro (Koueza a ra difiñv.)

[...]

1979 (p. 13)

*

'BENN WARHOAZ VO DEIZ C'HOAZ

AN DEN (O klask sioullaad anezañ) : Kompren 'ran 'hanoh, Jo !

Kompren 'ran 'hanoh mad-tre ! Med Mari-Glaod hi ivez 'deus dihastet tud all. Me ivez 'm-eus bet c'hoant lakaad toud an traou da darza.

Med niverusoh ha kreñvoh int. Setu gwelloc'h profita deuzoute. Ma ! deom d'ar gêr bremañ, ha dioustu. Kar a-hend-all vo red din gelver ar haheer-kraoñ.

JO (Spontet) : Rit ket, rit ket, mar plij !

AN DEN : Mad ! Dond a ra furnez deoh.

JO : Me lako toud an traou da darza !

AN DEN : Rezon 'peus. Toud an dud a oar 'peus rezon. Ho tad a oar ivez. Ar pez zo eñ eo an hini kreñva ! Ha kemerit amzer da leñva peogwir 'ma ket aze. Evel pa oah bihan, hag e vezen oh ober war ho tro, 'pad an hañv, 'barz Treboul ! Ha pa vo echu ez aim asamblez kuit, O.K. ? Goude ze : d'ar gêr asamblez gand Domi, O.K. ?

JO (O suhellad) : Da beleh ?

AN DEN : Da enez Chipr. Ho tad 'n-eus miret eur plas evidoh du-hont. Eno e viodh gwardet mad. Echu c'hoari an azen. Red eo d'an hini bihan soñjal en traou siriuz bremañ. Setu 'pez 'lavar ho tad. Ha setu perag on amañ.

C'hwi forniso armou d'an deroristed. Bigi leun-chouk. Gweled a rit. Kenderhel a ra ar stourm. Afer 'n-eus deustoc'h ho tad, c'hwi oar. A-benn bremañ, 'n-eus eun tamm skiant, a lavar. Gweled a rit, ho tad a zo mign deoh. Ar pez a zo : kosaad a ra ho tad ha red 'vo ramplas 'nehañ ! Ale. Eet on.

JO : Laha a rin 'nehañ !

AN DEN (O risignad) : Mervel a ray euz e benn e-eun. Ha ni varvo ivez. Med c'hwi eo ar yaouanka !

JO (O suhellad bepred) : Perag 'n-eus lahet Mariclo ? Me 'gare 'nehi, me !

AN DEN : Toud an dud en em gar, en em gared a reom an eil egile. Eun druez eo gweled pegement en em garom. Ale, poent eo mond (Bounta a ra anezañ war-zu an nor, Pat dirazañ).

[...]

DOK (Tra ma ya kuit ar re all hag an helikopter ive) : Hé !... Hé !... Et moi, alors ? Personne ne m'assassine ?... Je le sais bien, que je n'ai jamais été un poète ! Gwir eo, n'on ket bet barz biskoaz. Ma ! 'Benn warhoaz vo deiz c'hoaz evidon d'an nebeuta.

1992 (p. 86-88 - fin)

STROLLAD AR VRO BAGAN

MA C'HELLJEN-ME KANAÑ LAOUEM

AOTROU 1. - A-raok echuiñ gant ar gouel-mañ e karjen diskouez deoc'h un dra n'ho pezo ket tro da welet alies ken: un den eus ar vro. Diskoachet 'm eus anezhañ e park an Arvorig. Sellit mat outañ, kemerit poltriji dioutañ, met arabat touch. Setu amañ e benn, e gorf, e izili...

AN HOLL. - O ! O ! O !... A ! A ! A !... Pegen farsus eo !

AOTROU 1. - Ha bremañ deuit, mar plij, da evañ ar sistr a enor. Mont a reont e penn al leurenn, kaozeal kenetrezo. Ar Breton tipik 'zo e-unan e-kreiz al leurenn. Tud ar vro 'zo er penn all.

AR BREIZHAD. - Sell 'ta. Ar re-mañ a zo oc'h ober goap ouzhin. Kaout a ra dezho emañ 'barzh ur Zoo amañ. Me n'on ket un Indian, me. Me zo er gêr amañ hag ar vro-mañ 'zo deomp abaoe pell a zo.

UN DOURISTEZ. - Lavarit din Aotrou Jeneral, pelec'h ho peus gounezet ar medalinier-se a zo aze renket brav war ho pruched ?

AR JENERAL. - Itron ger, servijet 'm eus ar Frañs 'barzh an Indochine, Aljeri, Marok, Mai 68, Kors hag er Zaire n'eus ket pell 'zo.

AN DOURISTEZ. - Hag ar re-mañ ?

AR JENERAL. - A ! Ar re-se zo tostoc'h ouzh va c'halon : ar mérite agricole, ar mérite diocésain, les palmes académiques, la famille nombreuse.

AR BREIZHAD. - Me n'on ket un Indian 'barzh va bro alato ! Hag ar bluenn-mañ, petra 'dalv ar bluenn-mañ ? Ur bluenn zo graet evit skrivañ, ta'he tout. Skrivañ ? Me 'c'hell skrivañ ganti ivez ! Ya ga. Me zo 'vont da skrivañ da lavarout pezh a soñjan. Me zo 'vont da skrivañ ur ganaouenn ganti. Ha n'eo ket da gousket eo.

AR RE ALL. - Bla bla bla, an amzer da zont, bla bla bla, mont warraok, bla, bla, bla...

AR BREIZHAD. - Un taol penn-bazh ha mat pell 'zo

Un taol penn-bazh war benn an aotrou bras

Un taol penn-bazh.

Tud ar vro o sevel, o kanañ a-unan hag o vont d'an aotrouien. [...]

AN AOTROUIEN. - Sell 'ta ! Ar Vretoned n'int ket kontant ken, paria ! Petra 'zo krog enno ?

AR JENERAL :

Ni 'roio deoc'h kazarnioù leun ar vro
Ni 'roio deoc'h kazarnioù leun ar vro
Ni 'roio deoc'h kazarnioù leun ar vro
C'hwi 'vo kontant Bretoned.

AR VRETONED :

Ne fell ket deomp soudarded en hor bro (3 gwech)
Met frankiz ar Vretoned.
He rap tap tap tap...*

* kanet gant Gweltaz ar Fur

1977 (AL LIAMM n. 183, p. 279-281)

*

BUHEZ MIKAEL AN NOBLETZ

AR BEIZANTED - Te zo heñvel ouzh ar re all ivez !

UN ALL - Ar veleien ganeomp !

MANER - Ha kompren a rit petra reoc'h ? Ne weloc'h ket emañ an Diaoul o ren ac'hanoc'h ?

UR PEIZANT - Na mestr na roue !

UN ALL - Na mestr na doue !

UN ALL - Gwelloc'h fa eget netra !

AN HOLL - CRS SS, CRS SS, CRS SS...

Hag e krog an emgann en-dro. Ar soudarded a grog en un nebeut peizanted hag e lazont anezho. Gwelet e vez al lazherezh pe ar c'hrougerezh tro-kein (gant ar gouloù). Ar re all a chom mantret ha trec'het da vat. Maner en neus benniget al lazherezh gant e groaz.

MANER - Kit war benn ho taoulin da c'houlenn pardon. Pa savit a-enep ar roue e savit e-enep Doue rak ar roue zo anvet gant Doue.

Ar beizanted a daol o armoù hag o ostilhoù kuites. Soublet o c'hein ganto ez eont da benndaoulinañ war al leurenn vras en ur respont da urzhioù Maner a zo deut da vezañ mouezh ar relijion. Ar soudarded, deus o zu, a laka an dud da blegañ ha da respont ; deut int da vezañ beleien ; ar gwaskerezh war ar c'horfoù a zo deut da vezañ moustrerezh war ar sperejoù.

MANER - Biken ken ne savin a-enep ar roue !

AR BOBL - Biken ken !

MANER - Biken ken ne savin a-enep d'an noblañsoù ha d'ar veleien !

AR BOBL - Biken ken !

[...]

MANER - An diaoul a zo e pep lec'h er bed-mañ ha ret diwall outañ !

AR BOBL - Amen !

MANER - Arabat mont da skol an Diaoul !

AR BOBL - Amen !

MANER - Arabat mont e sindikajoù an Diaoul !

AR BOBL - Amen !

MANER - Arabat votiñ evit an Diaoul !

AR BOBL - Amen !

1979 (p. 60-62)

*

YANN-VARI PERROT

G. Kervella : Ar pezh a lavaromp 'barzh ar pezh-c'hoari, e laka ar skridoù a-enep d'ar Bolcheviked, skridoù a-enep d'ar Saozon, d'an Amerikaned, met ac'h an tu all, ne vez ket lennet a skridoù a-enep d'an Alamanted kennebeut. Setu matrehe en neus manket, d'ar poent-se ; en ur vont a-enep d'ar Saozon ha d'ar Bolcheviked 'giz ma rea en em lakea sur doc'h tu an Alamanted, hag an dra-he zo anat.

Hag ur skrid zo 'barzh al leor bihan - "An Harlu" - e-lec'h ma komz ië diwar-benn ar baotred yaouank eat da reiñ dourn d'an Alamanted da stourm ouzh gouezidi, tud gouez ar Reter. Setu, da va zoñj, (n') en neus ket bet gouezet kennebeut chom pell a-walac'h diouzh an Istor d'ar poent-se.

1986 (diviz da heul ar pezh, hervez an **TAOL-LAGAD**)

Andrev zo savet trumm hag en deus lazhet ar skingomz.

ANDREV : Kenlabourat gant an Alamaned adarre ! Ar gomunisted eo a zo o komz moarvat.

PASKAL - Mar deo gwir en deus labourer gant ar Boched, perak kuzhat ar wirionez ?

ANDREV - Te 'anavez ar wirionez 'ta ?

PASKAL - Klevet em eus bet ar re gozh e Skrignag o lavaret en doa Perrot gwerzhet patrioted d'ar Boched.

ANDREV - Kredapl !

NIKOL - Hervez doare e veze bemdez er c'homandantur e Landerne o flatrañ ar stourmerien.

JAKEZ - E Landerne ! Tostoc'h 'vije bet dezhañ mont da Vontroulez alato. Forzh penaos, goude m'en divije gwerzhet patrioted, e zeve e oa en ober.

PASKAL - E zeve ! Te a vije bet mat e-barzh ar Bezen Perrot ivez 'm eus aon.

ANDREV - Ar Bezen Perrot a zo bet savet war-lerc'h m'oa marvet Perrot.

JAKEZ - Bravo Decaux !

PASKAL - Perrot a ouie mat piv oa Lâiné ha Mordrel ha padal e tegemere anezho en e brespital evel mignoned. Lâiné, da skouer, a oa bet er skol gant Perrot.

GOULC'HAN - Forzh pe du oa Perrot ni a bako diouzh an daou du, gwelet a reoc'h.

JAKEZ - Aon 'peus adarre ?

NIKOL - Lavaret em boa deoc'h e oa re abred c'hoari ar pezh. An dud o deus anavezet Perrot a zo bev atav.

ANDREV - N'eo ket pa vezint marv e klevi un dra bennak ganto ivez da vihanañ.

GOULC'HAN - A-raok e oa diaes ar pezh-c'hoari. Bremañ gand an darvoud a zo en em gavet e Skrignag e vezo diaesoc'h c'hoazh. Freuz a zo da gaout.

ANDREV - Freuz ! N'eo ket ni hon eus klasket ober freuz. Ni ne reomp nemet ur pezh-c'hoari. Ne c'hellfemp ket displegañ hor soñj ken neuze ?

BOB - Da unnek eur e oa bet graet an taol ha da unnek eur e oan-me ouzh taol o tebriñ asambles gant mignoned din.

JAKEZ - Da unnek eur hanter eo e oa tarzhet ar vombezenn.

NIKOL - Penaos e ouezez ? Eno edos ?

ANDREV - Tamall a reer an Emsav ! Piv 'oar, marteze eo bet graet gant ar CDJA ?

[...] 1986 (AL LANV 1991, p. 59)

*

KER IZ - AR GER VILLIGET

FURLUKIN : Oc'h ober petra emaint bremañ

FURLUKIN : O rei an alhwez d'e verh ema ar Roue.

FURLUKIN : An alhwez ? peseurt alhwez 'ta ?

FURLUKIN : Alhwez ar skluzioù ! Alhwez ar Mor.

FURLUKIN : Ma vez digoret ar skluzioù e vo lonket ar gêr nevez gand ar mor braz.

Lodenn 3 - (Ar Roue Grallon o rei alhwez ar gêr nevez d'e verh.)

GRADLON : Setu va merh alhwez ar gêr nevez. Gand ma vo diwallet mad ar gêr, da gêr-te, gantañ. Gand ma vo roet digor en da gêr d'an estren koulz ha d'ar paour. Ma vo brao beva enni koulz d'an den skuiz ha d'an den ankeniet. Gand ma vo karantez...

DAHUD : Bezit dianken va zad. Karantez vo enni, ken a verho, ken a strako...Kêr savet gand gwer-strink, arhant gwenn-kann, mein prisiuz, koad ruz hag aour melen. Iz a vo da ano. Savet etre an Douar hag an Neñv. Evel eur gurunenn vuzuduz etre ar mor bras hag ar stered...

 Doue ma kar a jomo mestr en neñv, Va zad war an douar.

 Din-me e vezo ar Mor, an tonnou, an houlennoù, kezeg gwenn ar gorventenn, an tan hag al luhedenn...

Din-me ar harrigi, an inizi, ar reier sonn, an teviniou glaz, ar bili gwenn, ar bezin, ar pesked...

 Ar rouanteleziou kousket e strad an dour, ar pinvidigezhioù kuz...

KAOURINTIN : Den ne hell bez perhenn war rouantelez Doue.

GRALLON : Dalh mad an alhwez-se ganit. Milliget e vefes da viken Ma yafe gand an estren.

(Gouel braz e Kêr-Iz - Taolenn II, lodenn 1)

1992 (p. 7-10 - disheñvel mat diouzh an doare gallek)

*

AR BASION VRAZ : JEZUZ E TI PILAT

Kaset eo Jezuz dirag Pilat.

DANTART : Provost Pilat, den a stad vraz

Hemañ deoh-c'hwi gand Kaifaz
Evel torfetour braz ha sklêr
A zo dirag ho fas degaset
Evid ma vo ez-kriz kastizet
Dre m'en-deus dellezet seder.*

PILAT : Arsa petra eo an dra-mañ ? E-doug eun dervez emañ mab ar Werhez war gas-degas. A di d'egile ar re n'her karont hen stlej gand kas.

ANNAZ : War e veno e vije eñ mab da Zoue ha roue ivez. Taolit evez !

Ma vez laosket da vond e teuio da veza roue. Ne fell ket dezañ senti ouz den. Pobl ar Galile a zav a-du gantañ.

PILAT : Euz ar Galile eo ?

AR BOBL : Euz ar Galile eo !

PILAT : Peogwir eo euz ar Galile kasit anezañ da weled Herodez roue ar Galile. E kêr ema Herodez. Dezañ eo an den-mañ.

* (kempennet) diwar Eozen Killivere.

1993 (p. 61-2)

*

AVALOU LIORZH VLEAGO

ERER : Re dost omp erru d'an heol. Teuziñ 'ray va divaskell gant ar wrez a zeu dioutañ.

KAOU : Penaos e rin-me da vont da Vleago ?

ERER : Sell war-laez ! Erru ez eus ur lestr-nij da ziambroug ac'hanout.

KAOU : Ul lestr-nij ? Nag iskis eo !

ERER : Degouezhet omp er bloavezh 3000.

KAOU : Er bloavezh 3000 !

ERER : Gant al lestr-nij e yi betek Vleago. Chañs vat dit da gaout eno kement tra emañ o klask. Arabat dit ankounac'haat seveniñ kement goulenn a zo bet graet ouzhit.

KAOU : Biken ne zisoñjin ar promesaoù am eus graet : an tri aval burzhudus, an alc'hwez aour, an delenn a gan, ha beg kleze ar roue Arzhur.

ERER : Dalc'h mat atav d'az ker ha chañs vat dit, Kaou !

KAOU : Trugarez dit Erer, va mignon.

En em gavet eo al lestr-nij en o c'hichen. Kaou a bign ennañ, ha kuit a-dreuz an oabl endra ma tiskenn an erer war-zu Bro al laboused.

War enezenn Vleago a-ispilh en oabl e-kreiz ar stered hag ar planedennoù. Ur mell liorzhaer eo, enni mil gwezenn, avaloù eus ar c'haerañ outo. E-kreiz al liorzhaer ez eus un ti gant diw zor, unan uhel ha moan, hag eben izel ha ledan. Ur sorserez zu a zeu er-maez drezi. Bihan, tort ha divalav eo. Blev du fuilhet war he zal, ur fri hir ha kamm dezhi, ur genoù leun-tenn a zent brein...

1993 (SKOL VREIZH, p. 24)

GOULC'HAN KERVELLA

AR CHASE

Gwechall-goz en ur vro bell, e oa o chom ul louarn hag he devoa pevar mab. An tad louarn a oa aet diouzh ar gêr pell a oa hag evelse e veve ar familh bremañ er vrasañ paourentez. Pa voe erru ar pevar louarn yaouank oadet a-walc'h ez ejont pep hini diouzh e du da glask o bara dre ar bed. Istor an tri goshañ anezho hoc'h eus klevet kontañ meur a wech moarvat. An hini kentañ az eas da heul ul luc'hedenn war ur blanedenn en tu all d'an heol hag eno e reas anaoudegezh gant ur paotrig bihan a raed ar « priñsig » anezhañ. An eil a laeras digant ur vran zu un tamm fourmaj gwenn a oa ganti en he beg, hag an trede a bourmenas a-hed e vuhez war gein un azen a gasas anezhañ a-dreuz morioù don ha koadoù teñval.

Eus ar pevare anezho avat den na loen ne glevas komz. Ar pevare a veze graet Louarnig anezhañ, ur penn kalet a loen, ha ne fellas ket dezhañ sentiñ ouzh mestr ebet nag ouzh Doue. Hag evel-se e voe skrijus e vuhez. Ouzh aneval ebet ne dosteas, nemet ouzh ur yarig wenn e vagas karantez. Ha sed amañ o flanedenn.

Gwechall-gozh e oa, peotramant warc'hoazh [...]

24. (p. 115-6 - fin)

Chom a reas un nebeut dervezhioù en ospital c'hoazh abalamour d'an troc'h da gleizennañ. Mall en doa

da vont er-maez. Ur mintinvezh a viz mae e voe laosket da vont. Hag eñ ha sammañ e beadra war e gein ha leo ! Un dudi oa an amzer er-maez. Mezevelliñ a reas e benn un disterañ pa'z eas dindan an heol tomm. Blank edo c'hoazh. Bale a reas ur pennad brav hag en em gavout a reas tre war ar maez. Tamm ha-tamm e teue e nerzh dezhañ. A-benn ar fin e teuas da vat e-barzh.

Skañv hag eürus ec'h en em gave. Gant daoulagad yaouank e selle ouzh an natur. Biskoazh n'en doa he c'havet ker brav. Kaeroc'h ar gwez ha glasoc'h ar peuri. Flammoc'h livioù ar bleunioù ha c'hwekoc'h o c'hwez. Eürus e seblante al loened all bezañ ivez. E gorf ne boueze ket dezhañ ken, e stomok ne glemme mui. Laouen e spered ha dibreder.

Hag eñ mont d'ar c'haloup dre ar foenneier hag ar c'hoadoù. Ha ruilh er geot hir ha lammat e dour ar stêrioù. Teil o c'hweziñ ez eas da c'hourvez en disheol hag e voredas. Hag evit ar wech kentañ an hunvre a oa heñvel ouzh ar wirionez.

Eno eo e voe kavet gant ar chaseourien. Kaer en devoe lavarout dezho ne rafe tamm trubuilh ebet ken d'ar c'houmanant e voe kaset ganto d'an toull. A-benn un nebeut dervezhioù goude e voe barnet ha kondaonet da vezañ krouget da greiz an deiz war-lerc'h war al leurgêr. Ur mor a anevaled a zeuas eus a bell da welout. Lennet e voe dirak an holl perak e oa o vont da vervel hag e voe forzhig strakadennoù pavioù. Neuze e voe staget al Louarnig ouzh ar groug.

A-raok mervel e welas al loened o tistreiñ d'o c'hêr hag e soñjas e baradoz al lern, ur gredenn en doa bet gwechall. Marteze e kavje eno an eürusted en doa klasket war an douar... [fin]

(1980, **AL LIAMM** - 1. - p. 7-8)

*

KÊR-IZ, BLOAVEZH 2000

Un dervezh a viz Mezheven e voe klevet ur c'hwitelladenn skiltrus o tont eus Kaoter an Ankou. Ha trouz ebet ken. Kemennet e voe ouzh an dud chom kloz en o zi, hep dont er-maez. Meur a zervezh e chomas ar vilin a-sav. Hag en-dro adarre. Petra oa c'hoarvezet ? Den ne ouezas. Ur pennad goude se e voe kemennet adarre d'an dud chom serr en o c'hêr. Hiroc'h amzer e padas an ehan-labour. Pa zeujont er-maez eus o zoull e oa gwall gemmet an natur en-dro dezho. Suilhet oa pep tra, c'hwez an dev gant an aer. Ur frapad all war-lerc'h e voe kaset an holl dud e-pad ur miz pell eus Kêr-Iz. Lavaret e voe dezho e oa abalamour ma oa labourioù bras d'ober er Vilin. Anat oa bremañ an enkreiz hag an anken war zremm ar re yaouank koulz ha war hini ar re gozh. Den avat ne c'helle stourm nag enebiñ, stag ma oa kement hini anezho ouzh ar Gaoter Veur gant Ere an Ezhomm.

Deo ! Un den c'hoazh, un den hepken, a grede enebiñ. Gwennoll an hini oa. Pa'z ae da gaout an dud e kave dor prenn ha kalon serr.

Pa'z ae da gaout Gradlon e veze respontet dezhañ : « C'hwi, Tud a Iliz, a zo bet atav a-enep an Araokaat evit gallout dalc'her ar bobl dindan gazelge ». En ul levenez bras-meurbet edo ar Roue Kozh rak ne ouie doare eus an traou nemet dre-berzh an Den Atomek. Ha gant hemañ ne veze nemet gerioù e-giz Pinvidigezh, Surentez, Diboan, Plijadur...

Ahes, a c'houlennoc'h ? Ren a ra Ahes ur vuhez dibreder gant an Den Atomek. En ur palez hobregonet, dindan an douar, emaint o chom, pell diouzh saotrezh ar bed. Kant mevel mut a zo en o servij. Biskoazh n'eo bet brasoc'h o finvidigezh na kreñvoc'h o galloud. Gouarn a reont ur vro ec'hon meurbet, kant mil mevel sentus o lakaat an urzh da ren ; den ebet ne c'hell mont el lec'h ma kar. N'eus den ebet ken mestr war e vuhez.

1980 (**AL LIAMM** n. 201, p. 254-5)

*

O TALIA

Eus Tremenac'h oa he gwaz ivez, eus gouenn an aocherien, nemet p'oa aet ar bezhin da fall en doa ranket diskregiñ diouzh ar vicher ha mont da vartolod. Tost da vloaz oa abaoe oant dimezet. Un dervezh hañv, brav ha tomm, e-giz hirio e oant bet eureujet. Ur pennadig goude-se e oa kroget ar brezel gagn-se. Bremañ edo o vevañ en enkreiz, noz ha deiz. Hag hi dougerez daou viz oa.

- Hañ ! Pegeit e chomi da sellet ouzh an dour bremañ ?

Diabafiñ a reas o klevet mouezh rust he zad. Kalet oa ouzh al labour, evitañ hag evit ar re all. Koulz ha gwazed e labour e verc'hed en aod. Hag e-giz gwazed e rankent en em zifenn. Ur wech m'edo Yonn ar Suter o lavarout d'he zad dre greiz bezhina :

- Ma ! Dipitus eo alato, Lomig, n'az pije ket paotred da dalia ganit he doa Soaz respontet dezhañ :

- N'eus nemet kas ac'hanomp hon div neuze d'ar Boderezh da lakaat pep a sitik pri deomp !

Houl a oa gant ar mor o pignat bremañ. Trouzal a rae al lanv e toull Pennhêr. Erru oa ar bagoù all er C'horejoù dija. Ne dalveze ket ar boan gwerniañ ar vag, ne oa ket avel a-walc'h evit sevel al lienaj.

D'ar roeñv ec'h en em lakejont o zri ha dao ! etrezek an aod. Gwallsammad oa ganto, a-reze an dour e oa ar vag. Adarre e vefe lavaret oa Lomig ar Meuler ur maout da dalia. Tost da Gorn ar Vraou e rankent dont, kuit da vezañ kaset etrezek ar Zorn gant red an dour.

O paouez bezañ goloet edo Mein Jakez, ar mor o troidellat atav war gorre ar garreg uhelañ. Krozal a rae al lanv o sevel ouzh an Ebeulig en tu all da Garreg Kloum. Pelloc'hik edo damc'holoet Maen-Hanteran-Hent, ha neuze ar Windaneier, Karreg Hir, Karreg an Normant. Ar Bouch Bras hag ar Golc'hedok. E-keñver dezho e oa goloet Brugok, ar Raz, an Arc'hig ha Krec'hen, ha truiet Koulm pell a oa. E Porzh Bezhinog hag er C'hlochoù edo ar glaskerien pioka o sevel o reverdiad war ar vri.

Korntroiet penn-avel-viz an enezenn e skojont war-zu porzh ar Vaos.

En ur bouleñvat e klaske Dona gwelout en tu all da devinier ar Vougod ur roud bennak eus an tangwall elumet war ar bed er reter.

Dervezh diwezhañ ar reverdi oa. Ar bras eus ar bagoù oa en em gavet er Vaos dija. Edo ar c'hirri hag ar c'hezeg en dour, degaset da zivorañ. E-touez ar re ziwedhañ da zont d'an aod edo Lomig ar Meuler adarre. Ar re all o doa savet pep a garrad pe zaou war an tevenn dija. Eñ oa o tiwerniañ e vag atav. Ne chome war e lerc'h nemet paotred Ar C'hozh, o doa gwall-abadenn o klask degas o bag-evlec'h d'ar porzh.

Ar vamm a oa deut evel kustum da zivorañ. Harp oa ar c'harr-kouer er vag bremañ, al loen en dour betek e gof. Gant kreier e veze sachet an tali er c'harr. Pa veze leun hemañ ez ae al loen er-maez eus an dour. Pignat a rae gant ar c'harr en aod, war gorre an traezh, ar vein hag ar bili, oc'h ober daou pe dri ehan da dennañ e alan. En em gavet ar c'harrad war an tevenn e veze sachet ar bezhin d'an traoñ ha taolet da sec'hañ. Daou sec'hadur en doa Lomig ar Meuler, unan bili-tout er Viliog hag un tamm douar-leton e Penn-Enez.

O taoler diwar ar vag edo Dona gant he zad. Diaesoc'h oa bet ar mor hirio, bevoc'h an avel. Heug ha c'hoant richetiñ he doa bet adarre.

Santout a rae ar skuizhder o tont warni ha n'oa ket evit sioulaat he spered. Ur maread tud oa en aod o labourat. Amañ dija er C'horejoù e oa war-dro tregont bag-vezhina, un nebeut re all er Vasinik. Familh he gwaz a vouilhe o re e Lost-Logod el lec'h m'o doa ur forn da zeviñ. Ur guchenn vagoù all oa en Aod Poull Glas, en Draladreaz, e Kreac'h an Avel ha pelloc'h er Zorn. Ha c'hoazh, un tamm mat nebeutoc'h oa bremañ eget ugent vloaz oa. Soñj en doa he zad da vezañ bet kontet ouzhpenn kant ugent anezho er C'horejoù, hep lavaret ar re a veze o vezhina en Enezeier war-laez, Kalod, Enez Veur hag en enezeier an Traoñ, Molenez, Trielen, Banaleg, Kemenez...

Chao oa en dour ha war an tevenn. Ha chaok ganto en o brezhoneg ledan. Du-pod oa Penn-Enez gant ar bezhin o sec'hañ, leizh ha lufus c'hoazh o delioù hir ha ledan. Ar reverdiadoù all a oa gwrac'hellet ha prest da vezañ devet. Pa zeuas he mamm da gerc'hat ar c'harrad diwezhañ edo Fin ar c'hoar yaouankañ ganti. Daoust ha peseurt e teue d'ober d'an aod hirio. Fin a chome atav er gêr d'intent ouzh an ti ha d'ober war-dro ar chatal. Diouzh ar penn a oa outo o div e komprenas diouzhtu e oa c'hoarvezet un dra bennak.

- Ar Chacal a zo bet torpilhet.

Blank ez eas he c'halon. Gwelout a reas mor, tevinier, bagoù hag enezeier o treiñ buan, buan, a-raok ma kouezhas e strad ar vag.

Endra m'edod o kas anezhi d'an aod war ar c'harrad diwezhañ edo ar vezhinerien, diskroget diouzh o labour, en o sav er bagoù, er c'hirri ha war an tergin, o sellet outi o tremen.

1982 (AL LIAMM n. 214, p. 308-9)

*

BEZHINERIE

Lakaet dilhad ha boteier kozh ganeomp, e tiskennomp en aod. Tre* zo.

Disolo eo ar pioka kentañ, ar pioka du. Tud zo o skrabad ar garreg dija, paneroù ha boutigi ganto. Aessoc'h eo mont ouzh ar garreg gant boutog pe baner, ha kargañ ar seier neuse dre ma'z aont. Lod a chomo war ar sec'h epad ar mare da glask pioka, re gozh ha re strobet. Ni a c'hed e vije aet ar mor muioc'hig d'an traoñ ewid mont war-eeun d'an delioù karotes ha d'an delioù ledan. Dantelezh a ra lod eus an delioù karotes iwe. Bouchadoù fonnussoc'h zo anezo, a weler o neuñv war an traezh pe ouzh ar c'herreg pellañ. Aessoc'h a-se e vez karget ar seier ganto. Ponneroc'h int iwe da werzhañ, ur c'harr tew awalc'h ouzh lod. Loudourroc'h int, avad, eged ar pioka du, hag e-se muioc'h a labour da gaoud ganto war an tewen. A beb sort glandour, re c'hlas ha rous, pe c'hoazh spilhoù zo en o zoues.

Beteg o c'hof ez a an dud en dour, pleget o c'hein ganto, o daoulagad a-resed an dour, ar sac'h ouzh an dorn kleiz, hag an dorn dehoù o tistagañ ar pioka hag o fourrañ er sac'h. Unan bennag a vez gwelet donnoc'h ewid ar re all, en dour beteg e ziwskoaz, hag o soubañ e benn er mor kasimant beb tro ma'z a da bakañ peg en delioù karotes. Seul belloc'h, seul welloc'h, rag eno ne vezont ket klasket, rag ma vezont, eus ur bloaz d'egile. Dre ma tiskenn ar mor, e tiskenn larkoc'h ar glaskerien bioka iwe. Dont a ra ar sac'had pioka war neuñv war o lerc'h. Aessoc'h a-se eo sachañ anezo. Pa vezont leun, e vezont lañset ha laket war ur roc'h pe ur garreg, abalamour da weled anezo a-bell. Seier all zo ganeoc'h endro d'ho kof, ha dao d'un all !

* (skrivet) tew : geriennoù eus ar vro

1982 (PLANEDENN n. 11, p. 21-2)

*

POUT HE SPERED

Bugale zo leun er c'harr-boutin. Echu eo o bloavezh-skol ganto.

Fistilhat ha c'hoariellat a reont kenetrezo ha youc'hal eus ur penn eus ar c'harr d'egile. Taolet eo bet ar seier-skol en ur bern ha bec'h d'an hañv ! Petra 'ri-te da viz Gouhere ? Da belec'h ez i da veajiñ te ? Enezennou Balear, Bro-Hellas, Tunizi, Eusa, Bro-Sisil...

Gerioù leun a c'hor, e-lec'h ma kan an tiez liesliv dindan an oabl glas, ma kousk sioul ar mor klouar gant an traezennoù alaouret...

Broioù leun-barr a levez... Bugale yac'h ha speredek. Gant avi e sell Youenn outo. Buhezioù eeun ha dianken. Bremaik e vezint degemeret er gêr gant karantez o zud. Bugale evurus ! Ur pistig a zeu dezhañ en e galon o soñjal en e verc'h Añjela. Ur verc'hig unnek vloaz... Abaoe dec'h da noz emañ-hi er gêr. Da Wener da noz ez echu ar sizhun eviti. En ur skol a-ratozh emañ-hi, un ti evit ar vugale chomet war-lerc'h. Pevar bloaz bennak zo eo bet tennet kuit eus ar skol all ha kaset di. Dale he doa war ar re all, kalz re a zale. Ne droe ket mat an traoù en he fenn. Piv en dije kredet ? Ur verc'hig ken koantik da welout, heñvel-pochik-Doue ouzh ar vugale all eus he oad. Da welout ! He spered avat a oa deut da vezañ pout. N'helle ket deskiñ ken. Penaos e oa bet tapet evel-se ? Ur c'hleñved bennak deut warni ?

1982 (AL LIAMM, 1989, p. 32-33)

CHARRETOUR DOUE

- An enebourien... abaoe dec'h emaint aze !

Kas a reas ac'hanomp betek ar prenestr. Ne weled nemet parkadoù artichaod a-ziwar-dro. Parkadoù artichaod o sevel gant an dorgenn hag o tiskenn betek ar mor.

- N'eus den, emeve. N'eus nemet artichaod war-dro an ti.

- Artichaod ! Skrijal a rae Loeiz o tistagañ ar ger. Kaout a ra deoc'h int artichaod ? Me ivez a gave din e oant artichaod er penn kentañ. Bremañ avat e ouzon piv int... enebourien ar feiz o klask mougañ ac'hanon.

- Artichaod ! N'int nemet artichaod, a lavaras Paol d'e dro.

- Te ivez a zo ker sot all ! Ne welez ket 'ta pegen tost int deut abaoe dec'h ! Un nozvezh all c'hoazh hag emañ distrujet an ti ganto.

- Perak 'peus laosket un tenn war al labourer-douar ?

- Ul labourer-douar ? Te 'gav dit ez oa ul labourer-douar ? O mestr dezho e oa hennezh, deut da isañ e soudarded warnon. Anez em eus graet e stal dezhañ e vijent en em gavet amañ a-benn bremañ. C'hoari o devo o kaout ur mestr nevez da lakaat en o fenn.

Trumm-ha-trumm e lammas ur strollad archerien en ti.

- Emaint erru din ! Kavet o deus ur c'habiten nevez.

Krenn ha krak e voe tennet e fuzuilh digantañ ha staget e zaouarn outañ a-dreñv e gein. Youc'hal a rae gwashoc'h-gwazh.

- An enebourien !

- Kabiten, emeve, touet ho poa ne vijec'h ket deut en ti.

- Re hir oc'h chomet hep reiñ keloù deomp. Kaout a rae din e oa en em gavet gwall-zarvoud ganeoc'h.

- Ha c'hwi gisti ! a yude Loeiz. Mevelien roue ar C'haol ! Trubardet on bet ganit Paol. Ur flatrer n'out ken. Fae warnout !

1986 (AL LIAMM n. 239, p. 350)

NEDELEG AN TI-BANK ETREVROADEL

Gouel bras a zo hiziv e sal vras The International Bank. Nedeleg ar vugale, bugale an dud a zo eno o labourat. Pinvidik eo an International Bank. War ar bern aour emañ-hi. Penañ ha gwerzhañ arc'hant an dud er bed-holl !

Pinvidik eo an dud a zo o labourat en International Bank. War ar melchon glas emaint ; n'emaint ket war ar brug o peuriñ. Da geñver Nedeleg emañ ar c'hiz da baeañ bep a brof d'ar vugale, profoù kaer... ha ker.

Bez' emeur just a-walc'h o tispakañ ar pakadoù e sal vras ar gouel en International Bank. Goude lein e vezint roet d'ar vugale da geñver ar gouel bras. 1000 pakad a zo war an taolioù en-dro d'ar sal. Pakadoù bras, c'hoarielloù kaer, gweturioù dredan, pompinelloù, papaoùigoù bras a c'hoarzh, a gan, a staot o-unan en o bragez, urzhiatareziou... Traoù a strink goulou ruz, glas, melen, gwenn diouto, hag a ra zip-zup-zap en ur vont en-dro.

E-kreiz ar sal emeur o tispakañ ar c'houignoù hag ar champagn evit an dud vras, tammoù bara bihan ledet warno kig, eog, pasteiz, vioupesked, kaviar na petra 'ta... Pelloc'h, kouignoù gant dienn, gant lipig, gant frouezh. Ar champagn 'zo o yenaat evit c'hoazh.

Kuit d'ar vugale da welout o frofoù a-raok ar poent ez eus bet lakaet ur pallenn bras warno. D'ar poent diwezhañ e vezint dispaket.

Bremañ emeur o staliañ ar mekanikoù sonerezh, goulaouioù... Ar wezenn Nedeleg kinklet, fichet gant garlantez, goueleier liesliv o vervel hag oc'h elum a bep eil, erc'h gwenn-kann strinket ouzh he skourroù. Ar mikro a zo bet lakaet ivez evit Rener ar stal da ober e brezegenn a-raok ma errufe an Tad Nedeleg. « Mat ez an an International Bank en-dro, a lavaro ! A-drugarez deoc'h holl.

Labourat mat hoc'h eus graet er bloaz-mañ adarre. Ret e vezo deoc'h klask ober gwelloc'h er bloavezh a zeu. »

An Tad Nedeleg n'eo ket en em gavet c'hoazh gant e zilhadr ruz ha gwenn. Abred a-walc'h e vo dezhañ erruout goude lein...

1988 (AL LIAMM n. 247, p. 102)

*

NOZVEZH AR PELLGENT

Ar gwentroù n'oant ket poanius ken. Evel ar vuhez o tiwan enni.

Marteze edo o vont da gaout ur c'hrouadur. Ne vefe nemet seizh miz, petra vern, bev e chomfe memestra. Pebezh nozvezh kaer. Ur paotrig bihan koant nozvezh ar Pellgent. Marteze e chomfe amañ d'e sevel.

Hastañ buan a rae bremañ war blasenn an ti-kêr. Frañsez ar Porzh a oa evel o wareziñ anezhi. Dizañjer oa bremañ e vefe taget ken gant al lanfreidi. E penn all ar blasenn e wele goulou lutig ti ar vedisined o lintrañ. Penn he beaj hag he anken.

Tremen a ranke dirak pannelloù lakaet evit ar voterezh. Pep danvez kannad en doa staget e skritell outo. Bez edo ar sokialourien, paotr an tu dehou, ur c'homunour, mignoned an natur, Emgann, an UDB, Frankiz Breizh... Un arridennad skritelloù... « Sell 'ta ! » ar penn-hont a anaveze. Tostaat outañ a reas. Ar medisin yaouank Frañsez ar Porzh. Lartaet oa ur bern, ha rouez e vlev war e benn.

Ur barr spontus a grogas enni. Evel un taol kontell en he c'hof.

Strollad broadelour oa skrivet a-zioc'h penn ar medisin yaouank. Bro C'hall d'ar C'hallaoued, an estrañjourien er-maez... Klask a reas pakañ peg er banell a-raok kouezhañ. Pell a-hont edo lutig ar vedisined o pellaat, o pellaat, o pellaat...

Mintin abred en devezh war lerc'h e voe kavet marv. Astennet war gorre he malizenn. Stardet oa he dorn kleiz war he c'hof hag en he dorn dehou e talc'he un tamm eus skritell an aotrou maer.

Nozvezh ar pellgent oa.

1993 (AL LIAMM n. 278-279, p. 180)

*

BREZEL AR RIGADELL

- Marv oa a-raok bezañ lakaet en dolmen ? a c'houlennas adarre ouzh medisin ar re varv en doa bet amzer dont da welet a-raok mont en archerdi.

- Ya, marvet beuzet ! eme ar medisin evit an eil gwech. Ha beuzet e dour ar barrez !

- Dour ar barrez ? En ur stêr pe ur poull ?

- Ket, en ul laouer pe en ur gibell gant dour eus an duellenn. Triugent miligramm a nitriti e-barzh dre litrad. Poent eo da vaer Plougadvan lakaat sevel ur stal da buraat an dour a vez roet d'ar barrezioniz da evañ.

- Setu m'eo bet lakaet en dolmen war-lerc'h. Da lakaat ar bec'h war unan bennak all ! Dres ar pezh a soñjen. Hag e paras ur mousc'hoarzh iskis war vuzelloù Sezni Gwegen.

1994 (AL LIAMM, § 37, p. 178)

*

GALLOUD AR BARZH E BRO-IWERZHON

E-ser studial daou skrid eus Bro-Iwerzhon, mil bloaz-oad etrezo odaou, em eus bet an huñvre da sevel an tamm studiadenn-mañ. N'eo ket ul labour skiantel hag abeg a c'heller kavout ennañ ken a c'heller.

C'hoant nemetken lakaat e-kemm div zanevell e-lec'h ma 'z eus meneg eus ar Barzh, un den galloudus e sevenadur kozh Bro-Iwerzhon ha chomet galloudus betek penn kentañ ar c'hantved-mañ e lec'hioù zo marteze.

« Ur roue oa, gwechall-gozh, o ren war an Hui Failgi, Eochaid oa e anv. Gwall-nammet e oa ar roue-se : divskouarn marc'h en doa war e benn. D'o c'huzhat e touge dalc'hmat ur gurunenn aour. En ul lec'h gouez ha digenvez ec'h en em denne pa veze deut ar mare gantañ da lakaat lemel e varv ha krennañ e vlev. Ar perukenner avat ne zeue ket en-dro ac'hano... »

Mab e vreur a oa o chom a-gevret gantañ en e lez. Oengus oa e anv, nemet Mac Dichoine a veze graet anezhañ... Ur paotr yaouank kaermeurbet, prim e spered hag ijinus-kenañ. Gouest e oa war veur a vicher, perukenner, louzaouer ha gov. Ken barrek all oa war an arzoù : c'hoari diouzh ar fleüt hag an timpanacht, sevel barzhonegou fentus pe flemmus, lenn ar planedennoù... »

Diskrivañ a ra [Tomàs O'Crohan, 1856-1937] en un doare sebezus ar vro hag an dud. Ur barzh a zo o chom en enez, Dunlevy e anv, un den iskis hag a vefe lavaret emañ o tont eus hensevenadur Bro-Iwerzhon. Selaouomp Tomàs O'Crohan o komz diwar e benn.

« P'oan yaouank, e save ar barzh Sean Dunlevy kanaouennoù en enez.

N'eo ket gwall vras an enezenn, her gouzout a-walc'h a rit. [...] »

Hag ar barzh da zibunañ e varzhoneg ha da c'houlenn digant Tomàs her skrivañ war baper, kuit na yafe da goll pa varvfe.

« N'oa ket evit ober plijadur dezhañ - na ne oa - e klaskis em godell un tamm paper hag ur c'hreion. Gant aon ne yafe da zrougprezeg diwar va fenn, ne lavaran ket. He me da skrivañ ar gerioù dre ma kouezhent a-ziwar e vuzelloù »...

1996 (AL LIAMM n. 294 / 51-55)

EN IFERN

DIAOULOU : Digemer mad deoh en ifern !

MATILIN : Deom en-dro d'ar gêr bremañ.

YANN : Da beleh 'ta ?

MATILIN : Da Zant Kadou na petra 'ta.

YANN : Ne din ket ! Me 'zo brao amañ. Amañ eo tomm din ha plijadur e vez forz pegement.

KORRIG : A zo gwir, amañ eo laouen an dud.

PAOLIG : Alo ! C'hoariit bombard bremañ.

DIAOULOU : Ar vombard ! Ar vombard !

C'hoari ha dañsal a reont.

MATILIN : Re wir eo ! Amañ eo laouen an traou gand an dud. Me 'zo gwelloc'h en ifern eged war an douar. Kenavo va zad ha va mamm. Kenavo Sant Kadou.

Dañs adarre dre an ifern.

ECHU

1997 (BRUD NEVEZ n. 202, p. 43)

*

GORTOZ AN NOZ

Er sal-se en doa bet Yann-Vari Perrot lakaet Strollad Mikael an Nobletz da c'hoari pezh e brezhoneg, er bloavezhioù '20. Ar sinema oa deut war-lerc'h. War an diwezhadoù am boa bet tro da welout eno Fernandel e-barzh Dom Camillo, Laurel hag Hardy, Roger Hanin, Johnny Halliday e Bro Gamarg hag ur film bennak gant John Ford. Hag Eddie Constantine 'ta ! Gant hon tad e vezemp er sal-barrez. Plijout kalz a rae dezhañ filmoù Charlot, a rae Charlez outañ, ha Jean Gabin.

Betek fin e vuhez eo bet sot ganto. Me eo gant ar filmoù mut, graet etre 1914 ha 1929, e oan troet bras. Oberennoù Griffith, Abel Gance, Marcel Lherbier, Jean Epstein, Pondovkine, Sternberg, Eisenstein, Kart Dreyer, Eric Von Stroheim, Victor Sjöström, Robert Flaherty...

Ar filmoù alamanek dreist-holl a blije din ar muiañ, re Fritz Lang, Murnau ha dreist ar re all ‘Kabinet an Doktor Kaligari’ savet e 1920 gant Robert Wiene. Un oberenn savet penn-da-benn diwar ijin an oberour, koulz an danevell, ar c’hinkladur, an dilhad, ar gouloù, al livajoù-dremm, hag an doare-c’hoari. Un taol dispac’h en istor ar sinema. N’em boa ket bet tro da welout ar film-se c’hoazh ; klevout anv nemetken anezhañ el levrioù ha kelaouennoù.

Er skolaj e veze graet skol deomp, ur wech dre vare, diwar-benn arz ar skeudennoù bev. Da reiñ deomp da gompren gwelloc’h an danvez hag an doare. Evel-se eo em bo bet tro da veizañ mat mennozhioù hag arz filmaozourien vrudet evel Orson Welles e Citizen Kane, Luis Buñuel en Olvidados pe c’hoazh John Huston, oberour Teñzor ar Sierra Madre... Ma ! Me er gêr, e Tremenac’h Vihan na petra ‘ta, a rae skol din-me va-unan. Dre lenn levrioù, evel-just, evel re R. Jeanne ha C. Ford, Georges Sadoul, Emile Vuillermoz, Georges Charensol ha François Truffaut. Lenn a-dra-sur ha gwelloc’h c’hoazh : aozañ va spered gant fromadennoù ha santadurioù a glotfe gant danvez ar film da zont.

1999 (AL LIAMM, p. 17-19)

*

E VRENNIGENN ZIWEZHAN

« Diwar ar grenerezh... gant an diouer... » Un tammig pounner va brezhoneg amañ, a soñjas. Poan a-walc’h en doa bet oc’h en em ober ouzh brezhoneg ar vro. Er barrez-mañ e oa deut da chom dre ma’c’h anavez ur medisin genidik anezhi.

« Brezhoneg yac’h a glevi gant an dud », en doa lavaret dezhañ. E-unan en doa bet desket lenn ha skrivañ gant ar c’helaouennoù Gwalarn, Al Liamm ha Brud. Pa oa en em gavet er barrez-mañ avat ne gomprens seurt ebet er pezh a lavare an dud. Int-i kennebeut ne ententent ket e vrezhoneg, « bet desket en euriau ! ».

Ha mont e galleg outañ. Klasket en doa daremprediñ strollad ar re gozh. En aner. Chom kenetrezo a raent da c’hoari bouloù pe dominoioù. D’an oferenn-vintin zoken e oa bet aet er penn-kentañ, na pa ve ken evit mont da bakañ ur banne war-lerc’h e-touez ar vrezhonegerien diwar ar maez. Kazeg. Ar wazed ne sellent ket outañ zoken, pe distreiñ dioutañ o selloù a raent, gant doujañs evelato.

Pe respont anezhañ e galleg. N’oa ket eus ar vro, n’oa ket gwisket heñvel... Ur medisin war e leve... Ur c’hab-aod en doa prenet zoken hag ur boned ront da lakaat war e benn. Gwashoc’h oa bet an traoù c’hoazh. « Darev eo d’ar bleiz mervel en e groc’hen. » Setu ma oa en em droet ouzh al lennegezh hag en em roet da skrivañ. War an dachenn-se da vihanañ e oa maout d’ar vrezhonegerien a-vihanik.

« Ganet e oa bet Yann Porzh Gwenn en un ti bihan war arvor parrez Plougadvan, e Porzh Gwenn endeeun. Ac’hane ez oa deut dezhañ al lesanv-se, rak pep den en takad douar-mañ a oa lesanvet.

Bezhiariaen a oa eus e dud hag a veze noz ha deiz o lakaat ar c’herreg en noazh, faoutet o daouarn gant ar skoubidou ha torret o c’hein gant ar gravazh-hir... Ur gopr en doa bet Yann gant ar gouarnamant evit chom hep ober netra, rak ganet oa bet da zibenn ar sizhun ha dilezet gant ar spered santel... Ne rae neuze nemet pourmen e galite hag evañ alkol e-doug an deiz hag e-pad an noz.

Feurmet e oa bet evitañ gant an ti-kêr un ti-annez e kêriadenn

Mechou-Tro-Hent el lec’h ma oa bremañ o chom. Hag ac’hano e yae « taol da vor ha taol da venez. »

« An dro-lavar-se n’eo ket fall », emezañ en ur sachañ kreñv war e alan. Un tamm pistig a oa deut dezhañ en e vruched... Tremen buan a reas. « Un dro-lavar kaer evit gwir ! » Brezhoneg, un tamm bennak, a gleve gant an dud evelkent. Ur plac’h a veze o kempenn e di, intañv e oa pell a oa. Bommoù brezhoneg yac’h a zistage-hi. Gant ur paotr kozh all e veze o komz bep an amzer ivez ; un den bet e ‘Breiz Atao’ kentoc’h hag a oa chomet stag e galon ouzh e yezh. Gant an daou zense nemetken en deveze digarez da glevout brezhoneg ar vro. Ganto en doa desket ur bern geriennoù ha ne vezont ket kavet e geriadurioù Roparz Hemon, na Frañsez Vallée ; en hini Favereau n’oa ket bet o sellout c’hoazh, nevez-prenet oa gantañ. Chom a reas a-sav da lenn an dornskrid ha selaou trouz ar vuhez er-maez. Edo Yann Porzh Gwenn o langachiñ war gein e gi hag o tebriñ brennig gant ul lonkadenn mat a win d’o c’has d’an traoñ. Hag hiboud ar mor o sevel war an traezh.

« Rak alies diouzh ar pardaez pa zistroen eus va zroiadoù e Kerne, Gwened pe Treger e kejen gantañ o tonet en-dro eus an draezhenn ur banerad brenniged goloet a dammoù bezhin gleb gantañ war goubl e vrec’h... Na c’hwek e veze ar brennig-se moarvat da staoñ ar paourkaezh den !... »

1999 (AL LIAMM, p. 88-9)

AR VUOC'H

Uheloc'hik war an tevenn emañ Ti an Aotrou Mikael an Nobletz. Amañ e oa bet o chom e-pad un tachad meur a gant vloaz oa ; Sant Mikael an Nobletz a veze graet dioutañ. Ar beleg foll a raed anezhañ ivez pa oa emañ o vevañ, un amezegez o tegas yod bemdez dezhañ da zebriñ.

Kaout a rae deomp gwelet anezhañ o kantren war al lann hag e-touez ar reier bras. Aon ganeomp d'en em gavout gantañ pa vijemp hon-unan war an aod. Mikael a oa bet kaset kuit eus ar vro gant an teodoù fripatus. Bremañ p'oa marv e veze graet stad dezhañ. Chom a ris gant va buoc'h da ehanañ e-pad ur pennad en tu all d'an ti bihan. Un tamm bec'hiet oa Ruzin gant he redadeg dirak an diaoul. Amañ end-eeun edo aour an diaoul en teir zorgennig douar-se, un dek metrad bennak an eil ouzh eben, en ur renkennad.

Klaoustre e oa bet unan bennak o klask an aour rak toullet oa bet an teir c'hrugell diwar o gorre. Da Sul ar Bleuniou, evit doare, e vefe kavet an aour ma vefe turiet e-pad prezegenn ar beleg. Ha kavet e oant bet gant unan bennak, emit-hu ? An diaoul a oa ul lodenn vras eus hor buhez, en iliz, er skol, er c'hatekiz, er misionou, e Buhez ar Sent, hag er vro emañ zoken... Pep tra a oa digarez da bec'hiñ ha da vezañ sammet gant Paolig. Gant an taolennou e vezen spontet gant aon da ober pec'hejoù marvel. Ken a c'houlennet mervel ar c'hentañ ar gwellañ kuit da gaout tro da bec'hiñ. En hor buhez penn-da-benn eta edo skeud an Diaoul. Daoust ha n'eo ket karreg an Diaoul a veze graet eus ar roc'h vras ahont el lec'h ma'z ae Dom Mikael da azezañ bemdez dirak ar mor bras ?

1999 (AL LIAMM, p. 128-9)

*

AR MAB MEDISIN

« Peseurt 'peus santimant ober da c'houelioù Nedeleg ? » a c'houlennas Maivon en ur lakaat ar c'hrekennad kafe war an daol.

« Mont a raimp da Blouvoger da goaniañ gant va zad. »

« Intañv eo ? »

« Ket ! Nemet e-unan emañ er gêr. Ar vamm a zo en ospital. »

« Kozh eo da dad ? »

« Bet 85 vloaz er bloaz-mañ. Daou vloaz yaouankoc'h eo ar vamm... Ha te, » emezañ goude ur pennad en em soñjal, « petra peus soñj ober ? »

« Da di va zud-kaer da Logonna. Ar vugale a zo o vont d'ar fest-noz da Blouie. Bras a-walc'h int d'en em sachañ o-unan bremañ... Da c'hastiñ ganto ! »

Ar festoù-noz ! Pell a oa ne oa ket bet Paul Keruhel en ur fest-noz.

Kentoc'h koulskoude edo sot ganto, p'edo war ar studi-medisinerzh.

Sot-nay zoken. E Kêr-Vrest edo er skol. Dipadapa avat da redek dre Menez Are hag ar Poc'hêr pa c'helle tec'hout diwar e studi. Eñ o tont eus Arvor Bro-Leon ne ouie ket dañsal an disterañ ken e oa deut d'ar Skol-Veur. Na gwelet dañsal zoken, nemet an dañsoù kof-ouzh-kof da geñver ar frikoioù hag an dañsoù yê-yê war-lerc'h. Ur mell souezhadenn e oa bet evitañ ar fest-noz kentañ. Anat deoc'h en doa dalc'het soñj mat anezhañ e-giz ma vije bet dec'h oa. E Karaez e oa, a-dreñv an iliz. Ul leurenn goad a oa bet savet. Teir c'hanerez, merc'hed en oad, gwisket e du penn-da-benn, ganto pep a goef bihan gwenn war o fenn a oa o lakaat an dud da fringal. Merc'hed lañsus, ar c'hoarezed Goadeg. O anv en doa klevet war-lerc'h ! Kaerat skol evitañ ! N'en doa ket diskroget diwar ar fest-noz kentañ-se. Bep sadorn e veze o c'haloupat e Bro-Dardoup, e Bro-Fisel, e Bro-Dreger zoken... Ur c'hleñved diaes da bareañ. N'oa ket bet gwall aes deskiñ ar gavotenn nag ar Plin. N'eo ket anat deskiñ seurt traoù an-unan.

N'eo ket lavaret e ouezfe dañsal mat zoken. Sed aze ur pezh kaer avat. Gant m'en defe plijadur a-unan gant ar bobl, an dud start kenetrezo. Unan bennak a veze atav o kemer abeg, ur c'hac'her diaes bennak ; paotred ha merc'hed ar c'helc'hioù keltiek, traoù figuskenañ hag a chome da goroll kenetrezo.

« Meur a dro on bet e Plouie o dañsal ivez, » emezañ. « Poullaouen, Skrigneg, Rostrenn, Mêl-Karaez... Bremañ 'toare ez eus kalzik anezho ivez e Bro-Leon. »

« Warlene, » eme Maivon, « e oan bet e Kerlouan gant va faotred.

Mantrus nag a dud a oa eno. Ouzhpenn pemp mil en un dervezh ! Louis Ebrel ha Denez Prijan am boa gwelet eno evit ar wech kentañ. »...

1999 (AL LIAMM, p. 144-6)

STROLLADOU ALL O C'HOARI PEZH E BREZHONEG

STROLLAD PLOUGIN

HLM

- Arvest 4 -

(Ur vaoues, ur borzhieres o kempenn derezioù un ti bras HLM).

AN DIVROAD (o tont hag o sellet ouzh ur skritell) : Dewezh mad deoc'h, Itron. Gweled a ran ho peus ur gampr da feurmiñ. Soñj labourad amañ 'm eus, neuse 'm eus ezomm ur gampr.

AR BORZHIRES : Med... med n'oc'h ket deus amañ. N'oc'h ket eus Bro-C'hall ?

AN DIVROAD : Nann, Itron, deus...

AR BORZHIRES : Deus ar broioù tomm ! Gweled a ran... Eu... neuse e rankan en em soñjal. Komz a rin gant va gwas.

AN DIVROAD : Med... ar skritell !

AR BORZHIRES : Nann, Aotrou, nann. 'Dalvez ket ar boan deoc'h, ne feurmin ket va c'hampr deoc'h-c'hwi. (D'an dud). Feurmiñ va c'hampr diwezañ, heni va mab, d'unan du ! Brr !

(Epad toud ar gaoz-se ez eus er penn all eus al leurenn ur vaoues o selaou. Dont a ra a-nebeudoù beteg eben)

PORZHIRES 1 (D'an dud). Honnezh eo porzhieres an ti all, 'ta, unan gurius, kredabl he deus gwelet an heni du ase, ha c'hoant he deus gouzoud hirroc'h. Med gouzoud a ran derc'hel va zeod. Ne glewo netra.

PORZHIRES 2 : Ale, Itron Teodeg, penaos ez a ar yec'hed ?

PORZHIRES 1 : Mont a ra, Itron Skouarneg.

P 2 : N'eo ket gwall domm hiziv, Itron Teodeg.

P 1 : N'ez eus ket kén a hañv, Itron Skouarneg.

P 2 : 'Toare ho peus kavet tud ewid ar gampr diwezañ, Itron Teodeg.

P 1 : Nann, Itron Skouarneg, nann. E-pelec'h ho peus klewet kaosioù e-gis-se ?

P 2 : Klewet 'm eus tud o lavaroud 'poa tud deus ar c'holonioù. N'eo ket gwir neuse ? 'Ta, teodoù fall memestra !

P 1 : Eürusamant, o va Doue !

P 2 : O roit peoc'h din, mar plij ! Ahont ez eus ur vandenn 'barzh an HLM. Un neizh filiped, me lavar deoc'h, pemp 'barzh ar memes kampr. [...]

1982 (PLANEDENN n. 12, p. 12)

STROLLAD C'HOARIVA KAREIZ . TREMEUR BOURLES

MARION AR FAOUED

Ba ti Marion.

ELEN KERNO - Tec'hit kuit, Marion ! Tud ar Faoued 'zo vont da ziskleriañ c'hanoc'h. 'Maint vont da werzhañ c'hanoc'h 'vit un nebeut gwenneien. Kerzh kuit, kerzh da guzhat !

MARION - Re ziwezhat eo 'vit n'em guzhat. Dao eo din mont pelloc'h.

ELEN KERNO - Met 'maoc'h ket vont da laoskañ c'hanon ma-un ? Erru on kozh ! Piw teuio war ma zro ?

MARION - Lac'het vin ma choman amañ !

ELAN KERNO - Laret 'moa dit, Marion : n'eo ket braw d'ur plac'h beviñ 'vel 'peus graet... Peseurt mod eo deuet ar spered fall ba ho penn ? Pegen trankil vijen bet ma vijes bet ur plac'h 'vel ar re all. N'eo ket ar merc'hed a cheñcho tu d'an traoù ! Gwel rit, tapet 'maoc'h bet. Ar merc'hed vez tapet bepred. Petra 'maoc'h soñj ober bremañ ?

MARION - D'an Naoned 'hin ; sur gavin un bennak da sikour c'hanon du-se.

Ba'n Naoned, ba'r ru.

MARION - Naon 'meus, n'on ket 'vit bale ken. An aluzenn, an aluzenn mar plij.

Dal, mont ran da wel eñ 'meus ket kollet an dorn. Mann ne vern bremañ ; gwel rit : kollet 'meus ; 'baoe ar penn kentañ oa graet ar jeu.

Kemer ra hi un tamm bara war ur stal.

UN ARCHER - Ola, peseurt ano 'peus ?

MARION - Mari Tromel, anveet gwechall Marion ar Faoued

(p. 60)

STROLLAD SPEZET

HERITAJ AR VAMM-GAER

(Taolioù morzhol gant an tad - Korantin - hag e wreg o tont 'barzh an ti)

TAD : A fi', pell-mat 'm'oc'h bet 'c'h ober ho tro, 'ha'. Piv 'peus kavet ha p'lec'h bet 'keit-se ?

MAMM : Ar fauteur, pô't paour. N'eo ket tra-walc'h henn'zh. Gorteit, 'h an da lared d'oc'h.

TAD : Petra 'n eus kontet d'oc'h neu'n ?

MAMM : 'H an da lared d'oc'h. Pô't paour, merc'h Fañch kozh 'n eus bet daou grouädur 'sambles.

TAD : O gast ! Ma e' komañset d'ober 'neh' daou ha daou, n'o ket plas de' 'ban ti ken. N'e' ket c'hwec'h pe seizh 'n eus-hi 'raog ?

MAMM : Yeo, c'hwec'h. Pesort mod 'rey hê evit maga' kement-se 'vugale, ha 'wiska' 'neh' ? Eür'zamant, 'ma ar re gosho ane' 'heulia' mad ar skol.

TAD : 'Reit ket bil g'ar re-h'. Fañch kozh 'n eus ur verc'h seurez hag ur mab beleg. Petra eo ze, neu'n, an diw gosho vo kaset d'ar skol evit seurezed 'e', hag ar mab 'h ey 'di ar eontr beleg, ha 'voplaset mad, deskadurezh, boued mad ha dilhad braw.

MAMM : Ya, sur 'walc'h

TAD : Med aze 'ma toud ar pezh 'n eus kontet ar fauteur d'oc'h ?

MAMM : Nann, pô't paour. Heni an ti all zo traou ne' ga'i. Ha gwashoc'h 'vid an dra-s', 'oar ket kaer piw eo an tad.

TAD : A fi', n'eo ket me e' haon bepred !

MAMM : Nann, 've ket bet ur fars falloc'h gwel'd ur plac'h yaouank 'n om arrosta' ga' un den kozh 'veldoc'h ! A fi', 'vern ket.

M(o)ar(v)ad a vo jeu nebdale. Mab Chulien zo aet d'ober e goñje da... Gwengamp.

TAD : N'eo ket bet gwall bell neu'n 'nañ.

MAMM : Nann. Hag... mab... petra din-me... n'eo ket kemeret 'neañ ablam' 'n eus-heñv treid plad.

TAD : A fi', me 'garhe la 'm'a bet treid plad 'e', ar mod-se 'ven ket bet vaet d'o'r ar brezel 14. Med petra eo an tamm paper zo gan'oc'h ba ho torn aze ?

MAMM : Ya, sell 'ta, ul lizher. N'omp ket boas kaoud re ar mod-se.

Henn'zh zo un' paper kalet, sell 'ta ! Matres' 'n eus Chakez ur vestrez ha n'ouzomp ket.

TAD : 'Gav d'oc'h ?

MAMM : Pe'tramant Soazig'n heni zo 'skriva' d'omp evid dei' kenta' ar bloaz

TAD : Henezh eo heni Chakez, na c'hwi 'ouit ket lenn. N'eo ket 'blamour zo lunedoù war beg ho fri, 'ha', d'ober fantaisie, m(o)ar(v)ad !

MAMM : Ya, sur 'walc'h la' e' henn'zh. ('H an da c'helven) Chakez !

Eh ! Deus da weled 'ta petra... ma merc'h !

JAKEZ : Ya, OK, n'on ket bou'ar. Houm' zo 'stravilha' kêr toud 'walc'h c'hoa' ! Petra zo degoue't amañ adarre ?

MAMM : Ar fauteur 'n eus roet ul lizher diñ-m' ha n'eo ket doc'h ar re omp boas da gaoud. Sell !

JAKEZ : Ale, paour kaezh tud neb deskadurezh ! N'efec'h ket pell doc'h ar gêr 'hanoc'h. Eüruzamant 'm'on amañ sa'd'oc'h. Ma ve bet daw d'oc'h mont da gemer un treñ un de'ezh bennaket, oh, amañ 've bet cheu bar voutik, sur. Ah, 'oan ket 'vid lared gwelloc'h, kar ar we'-mañ 'vo daw d'oc'h mont g'an treñ.

MAMM : Ale bon !

TAD : O gast ! Marw eo ar breur-kaer zo 'labourad ba Naoned ?

JAKEZ : Oh, n'eo ket, n'eo ket ! Cher-vad 'peus da gaoud. Ho merc'h vraw, 'n heni zo ba Paris du-se, zo 'hont d'eureuji' ; gant he deskadurezh vras 'n eus kavet hounn'zh ur Parizian, ha chilaou mad : 'ma 'n eured d'an 22 a viz Kerzu.

MAMM : O, ma Doue, ma Doue, med an dra-s' so 'benn pemzek-tez.

Peseurt soñj zo deut dehi eureuji' ken founnus ?

TAD : Ah, diwallit, plac'h, la' 'm'oc'h tapet gant ho teod fall.

Damaig 'oac'h 'konta' deus heni an ti all a oa traou ne' ga'ti ; matres' e' degoue't memes kont gant ho plac'h braw ba Paris du-se !

JAKEZ : Mar karhe d'oc'h be' lesket hounn'zh d'ober he gatrinn ba Paris peogwir e' degoue't kemend-all ga'i.

MAMM : Med gorteit, gorteit. Daw eo d'omp goùd 'barzh kondaona' 'nei. Lenn 'nañ d'omp kreñv !

JAKEZ : mon père, ma mère, je suis heureuse de vous écrire cette lettre pour vous dire que je vais me marier...

TAD : Petra ?

JAKEZ : Peuc'h ! Avec un jeune homme que j'espère vous plaira aussi...

TAD : Aussi... Petra ?

JAKEZ : Reit peuc'h !

MAMM : Go'teit !

JAKEZ : Ce n'est pas un Breton, mais il est riche, c'est un garçon 'vel faot.

MAMM : 'Vel faot e' -eñv..

1994 (diwar RBI)

C'HOARIVA GWENEDOUR LOEIZ BEVAN HA RE 'RALL

*

MA EONTR KORDENN

ARVEST KENTAÑ

Daou jandarm ; ur lann ; loar gann-gaer ; ur penn ag an c'hoarilec'h teñveloc'h ; an daou eontr 'zo pleget, é selaou hag ec'h eveshaat ; é kuzhat emaint, é c'hoari jiboerion-noz ; klevet e vez un tammig trouz, èl un den é kerzhet e-mesk an del sec'h.

BRIGADIER (en ur lakaat e viz àr e veg) : Chiiiiik !

JANDARM (ec'h astenn e c'houg) : C'hwi er gwel, Brigadier ?

BRIGADIER (un taol dorn àr benn ar jandarm) : Ferme-la ! Azen gornek !

(Ar brigadier a sav a-herr, ur penn red tre ma vez klevet un den é redek) Arrêtez !... Je vous connais !

(E droad a dap ur gouevrenn hag ec'h en em astenn a-hed e gorf àr an douar ; huchal a ra :) Tapet oc'h ! M'hoc'h anav, Matelin !!!

Ur vouezh (pelloc'h) : Ya ! Ya !... ma contr !... mes Fañchej onme ! Dait àr ma lerc'h !

(Ar brigadier a ziskrap evit sevel, 'n ur c'hrognonat, mes ar jandarm a c'hoarzh a-vegad ec'h welet stad e vestr, astennet àr ar lanneg).

JANDARM (d'an dud) : Biskoazh kement 'rall !

(Dre daou gromm, a sko àr e zivorzhed) Ah ! ah ! ah ! Ur brigadier tapet er las !... Komzit din ag un tad-gad hag ur mell !... Tapet eo er gouevrenn !... Nag ur fars a pa vo gouiet er gazern !...

Aouta !... Tarzhiñ a ray ma bouzelloù é c'hoarzh ! Ah ! Ah ! ah !...

(Met sirius en un taol, ec'h a da sikour ar brigadier lemel e droad ag ar las) N'hoc'h eus ket bet droug ? Brigadier... Oh! mes gwadiñ a ra ho fas ?... Pikoù ! Pikoù lann !... Leun eo ho fas a bikoù !...

Gortozit, ec'h an d'o lemel !

(Esae a ra o lemel, mes ar brigadier a zo taeret...)

BRIGADIER : V' vous foutez de moi, gendarme ?... 'feriez mieux de courir après l'autre !... imbécile !

JANDARM (saludiñ er garde à vous) : Oui Brigadier!... mais... il est parti !... et puis, c'était pas Matelin ! C'était Fañchej !...

BRIGADIER (taeret-ruz, sevel e zorn serret, trema ar jiboeseour) : Matelin ha Fañchej !... Je les aurai !... Gisti !

PLANEDENN

KEMENT HA BOULC'HAÑ AN DORZH

Ur gelaouenn newez e brezhoneg... Red eo da dud zo bezañ kollet o skiant vad, a lavaro lod, a-benn en em lakaad gant ur gelaouenn vrezhoneg ouzhpenn, pa weler pegen diaes eo delc'her en o sav ar re a zeu er maes, pa weler lod zo o vont d'an traoñ. Gwir eo ; n'eo ket gant ul labour didorr e krogomp amañ : kaled ha meinek eo an douar, ha digompes an dachenn.

Stagañ a raomp ganti koulskoude...

N'eo ket an trubuilhoù o deus manket d'ar brezhoneg, er c'hantvedmañ pa ne ve kén... Biskoazh moarvad n'eo bet ken uhel e vrud. Na ken fall e stad war e dachenn naturel : maesioù Breizh-Isel. A daol trumm koulz lâred, ez eo deuet da vezañ yezh heniennoù, er plassoù ma ne oa nemetañ hanter-kant vloaz zo pe nebeutoc'h. En em silet eo bet un tamm bennag er c'hêrioù, gant ar re a-ziwar ar maes aet di da labourad ha da

chom. En em silet eo er skolioù, un disterrañ.

Familhoù zo, bourc'hisien desket peurvuiañ, a ra gantañ a-fetepañs.

Hag ez eus iwe Diwan, e chañs nemeti marteze.

Ahendall ez eo splann, heverk ha kasi diremed ar giladenn. Ne oa harz ebed da homañ adal ma voe lakaet Breizh-Isel da gaoud ezomm bras eus ar galleg. Kenkoulz all e vijent bet skoliet e brezhoneg, mes n'int ket bet gwraet, setu. Mont d'ar skol a oa mont war ar galleg, alc'hwez nemetañ an deskadurezh hag ar c'hoñkourioù. Ne c'helle ket ar bobl termal : peogwir e teue an deskadurezh dre ar galleg, e oa red mont war ar galleg. Hag ar c'hoñkourioù !... Ped ha ped den yaouank eus maesioù Breizh-Isel, o zad pe o mamm, pe an daou, o vont war zewezh, dindan an amzer ha dindan n'eus forzh pessort mestr, da gaoud, war-lerc'h, ur pae dister pe null, ped ha ped eus an dud yaouank-se o deus kavet grass mont « dindan ar gouarnamant », en ur dremen ur c'hoñkour bennag ? E galleg. Setu ez eo bet skañv ha dister neuse poues ar brezhoneg war skudelloù ar balañsoù. Goùd a ouie ar Stad ar pezh a oa oc'h ober : lakaad he sitoianed da gaoud ezomm ha c'hoant eus he yezh dezi. Lakaad lousoù c'hwezhañ vad gant ar galleg, ha leuskel flae an hañvouezenn gant ar brezhoneg.

Daou-c'hant vloaz, pe dost, ema ar Stad-se o klask unvaniñ he sitoianed gant ar memes yezh : he heni. Bremañ p'eo peustizhet ar pal, e c'heller roiñ ur Chart, da lakaad da roiñ peuc'h pelloc'h ar vandennad chass a vez o harzhal, du-hont e kornog ar Vro C'hwech'hkogn... Cholori ha safar na raont ket muioc'h efed war ar pennoù bras ahendall, eged un nebeud kelien o fraoñval a-us d'ar gompesenn...

D'ober petra neuse kemer soursi gant ur yezh war he zremenvan, emithu ? D'ober petra, ya. Gwelloc'h ganimp respont diouzhtu n'ousomp ket re vad. Ha koulskoude e santomp eo red herzel ar pellañ ar gwellañ doc'h ar pezh en em gavo martese araog pell memestra : interamant hon Dolly Pentraeth-ni. Dre chañs e c'heller lâred : martese. Skort eo ar « martese »-se ewid hon lakaad da frealziñ, sur. Gantañ koulskoude e c'heller ober ur pennad hent c'hoazh, heb kouezañ e marw bihan.

Pell zo ema ar preñv e-barzh an aval. Pell zo eo prest bolz-kañv ar brezhoneg. Unan ac'hanomp, un den bet ganet war zouar Breizh amañ, ha bet tapet gantañ un tamm braw a vrud e lec'h-all, brud ha gloar Landreger, ganet en un tiegezh tud paour, dezañ da yezh pemdezieg ar brezhoneg, Renan en deus skrivet ar c'homzoù-mañ kant vloaz zo just, d'an 30 a vis Gouere 1979 (mantrussad deiz-ha-bloaz !) : « Un idiome a toujours assez vécu quand il a été aimé et que de bonnes études philologiques ont fixé son image pour la science »... Marw eo Renan. Chomet eo ar brezhoneg war e lerc'h, bew. Ha yac'h iwe mechañs, ewid c'hoazh. Ahanta, Anaon Ernest Renan, karet eo bet ar brezhoneg, ha karet eo c'hoazh !...

Un afer a garantez neuse ? Martese, ya. Mes ar garantez n'eo ket un dra « skiantel ». Daoust hag-eñv e c'heller karoud ur benweg ? Ur benweg eo ur yezh, hag un dra bennag all ouzhpenn. Mes karoud ur benweg a c'heller ober, ya.

Diwar brederiadennoù sort-se eo bet gwraet hor soñj ganimp lakaad Planedenn da zont er-maez. Ma plij da lod c'hoari gant ar gerioù, gant ar ger Planedenn e c'hellont ober. Planedenn ar brezhoneg, ar blanedenn douar m'emaomp warni, hag iwe planedenn... Planedenn !

[...]

1979 (PLANEDENN n. 1, p. 5-7)

YANN-ERWAN PLOURIN

TRO HANTERNOS

Faote ket skubo an ti bar porzh pa vese arru nos. Skubo anehañ ma vese c'hoant ha lakad ar skubadur ban oaled med pas bar porzh, ahendall 'vese lâret vese kasset an Aotrou Doue er-maes. E-lec'h skubo anehañ etreseg toull an nor, skubo anehañ etreseg 'tal an tan.

Dalc'hmad. Ma mamm... oaran ket petra 'dije gwraet... ober rae din mont war ma c'his 'vad !

Pas mont da gerc'had dour pa vese nos a vese lâret iwe. Ha pas serriñ an nor war an ti heb dour 'barzh iwe, na james heb dour benniget. Daou gelorniad dour vese bepred.

An heni bihan : An dud n'aent ket er-maes abalamour d'ar skrij-aer ?

Hi : Ar skrij-aer... martese, kar hennezh a vleje evel ur jao.

Eñv : Se n'eo ket 'med kontadennoù. [...]

1983 (PLANEDENN n. 16, p. 11)

SANTES MARI

Un tamm ti bihan harp deus an dorossenn
Ur pezh, un oaled, un nor, ur prenest,
Ognon ha chalotes en-pign deus an treust.
Un tamm ti bihan e-hun bord an hent-pras,
E-maes ar bourk, e-kostez ar c'hleuz,
Dirag ar prajoù, nepell deus ar vengleuz.
Un tamm ti bihan savet re dost deus an hent,
Pa vez e-barzh un toullad bugaligoù,
Dreg ar glwed vihan laket war an treujoù.
Un ti bihan war-hed taol deus ar c'hleier,
Ha tud ha kirri o tremen e-pad an dez,
« Ahanta, Mari, deut oac'h iwe da vale ! »
Un tamm ti bihan kozh war-grap ar c'harzh glas,
« Honnezh eo santes Mari leun a c'hrass, mamm ? »
A c'houlle ar bugel brassañ dreg ar glwed kamm.
Pegen braw eo bezañ en oad-se, diwe,
Ha gelloud soñjal e teu Mari Mamm Doue,
Da brenañ bara, d'ober ur gaoseadenn,
Dres evel merc'hed all ar gêriadenn.

Y.E. Plourin, Langoned
1999 (AN AMZER n. 25, mis Du)

*

MEZHEVEN

Tennañ pato diouzh ar beure, diouzh ar gwilzh,
Tennañ pato da zibriñ da greistez.
Ha petra 'ra se din ma n'eo ket diouzh ar c'his,
Ewid un duer-paper 'velton-me !
Nag ur blijadur, plantañ ar c'hrog 'barzh an erw,
Goude hejal ar blokad kolv-pato,
Ingaliñ douar blod ha klouar dirag ma botoù,
Gweled 'nehe, luf ha flour, 'vel perloù.
Tennañ pato diouzh ar beure, an abretañ ar gwellañ,
Tennañ pato da zibriñ da greistez,
P'emañ an heol o tispakañ dreist ma garzhiad gwez,
Ha c'hwezh ar yeot en he c'hwekañ.
Sankañ ar c'hrog, gant ewezh, etre diw gorzennad,
Diwall 'vije gloasiet pe vloñset,
An avaloù, skañv o feilh, gant dir ar bisied,
Hag ankouaad an teil bet skuilhet ha poan ar palad.

(06 / 2000)

YANN GERVEN (YVON GOURMELON)

KOAN EN « HAI-PHONG »

« E pelec'h ema harzoù ar bed gwirion, bed ar vuhez, bed ar re vew ? 'm eus bet soñjet alies. E pelec'h e komañs an hunvre ? Daoust hageñv e c'hell spered ha korf un den, mont e-barzh daou ved disheñvel ? E-barzh diw vuhez, diw amzer dispartiet krenn ? Peus ket bet santet morse e oac'h e kroashent an daou ved-se, gant ho kalon e gwask garvanoù dir an enkres, abalamour da fedoù digustum ? Ha gelloud a ra an den lâred dalc'hmad pe dihun pe é hunvreal ema ? Edigarez se, eh an da zuañ tammou paper a zo diragzon.

Sorc'hennou ? Traoù spont ? Selaouit : Alies 'm bez tro da dremen daou pe dri dewezh a-renk, pe ouzhpenn zokén, e Brest, gant ma micher a enseller war ar mekanikoù tredan en usinoù hag er skoloù. Plijoud a ra din kêr Vrest kalzig : abalamour d'ar mor, abalamour d'ar porzhioù, abalamour da Rekourañs dreistoll. Blas

un amzer all a gavan er c'horn-se eus kêr, gant e dier kozh hag e ruioù strizh a-skelp. Kustum on da lojañ en « Hôtel des Douves », a zo dalc'het gant ma c'hamaraded Gabriel abaoe bloavezhioù. Martese dre ma 'h an en oad, ne blij ket din ken chañch ma boasioù. Defot a se on daet da anavoud kement ostaleri, kement restaurant, ha kasi kement ti a zo er c'harter-se.

Un tammig iselloc'h ewid ma otel kustum, zo ur restaurant viêtnamad : an « Haï-Phong ». Ase e ren war ar gegin un espess Bouddha kofeg ha kigeg, gant ur fass ledan ha laouen, ma mignon Augustin N'guyen Tâm.

Abaoe ugent vloaz ema o talc'hen an ti-se, hag abaoe ouzhpenn triwec'h vloaz, me zo sur, eh an ingal da dañva ar soubenn ar pesked, ar ris, hag ar boued-mor a vez servijet d'ar pratikoù.

Sul zo. Daet omp hideiw evel kustum da zebro koan e ti Augustin. E mis Du emaomp : yén eo an amzer, ha glaw 'vo di-zale. Krenañ 'ran en ur boulzañ dor ar restaurant. Gouloù bras zo en ti, mes un dra bennag, n'oran ket re petra, zo é hegel ahanon ; chom a ran war ar maen-treuz, souezhet ha trubuilhet un tammig war un dro. Ma eo chomet heñvel diabarzh ar sal, gant an taolioù bihan hag an daou digr peñtoret war ar vabor* ez eus un dra bennag en aergelc'h hag a zo chañchet, n'on ket ewid lâred petra es just. Mont a ran ebarzh...

* magor (Kernew-Uhel) = moger, magoer...

1979 (PLANEDENN n. 1, p. 29)

*

SEKREJOU UN HANTER GLOAREG

Arru eo poent din hastañ fonnus, rag ne'm eus ket kalz amzer da erres ken, ha c'hwi ive martese zo arru skuizh gant ma c'hozh kaasioù. Setu buan-ha-buan, penaos e trenkas an traoù ewidomp.

Un abardaez a vis C'hwevrer, e oamp aet abred d'hon gwele : mont da chourañ pe selled ouzh ar c'heleier war an tele, ingal oa. Santoud a raen gwres korf C. warnon, hag he fenn e pleg ma skoaz, pa 'deus goulennet ganin :

- « Beb pegehid, soñj dit, e teu he misioù d'ur plac'h ? »

Setu ase ur goulenn !

- Gwelloc'h ewidon out kap da respont, 'm eus aon. Beb teir sizhun da nebeutañ, bep pemp sizhun d'ar muiañ... »

- « Se a ouien iwe, nemed plijoud a ra din klewed ar memes tra ganit. Setu : seizh sizhun so ne'm eus ket bet ma re ».

C. a oa dougeres ! Rannet 'oa ma c'halon etre al lewenez, ar c'hrouadurig da c'hortos hon daou, hag an nec'hamant, mont da weled he zud, ober al lidoù ofissial hag all.

Daleañ 'raen, bemdez goude e laren : « Bon, hideiw an deiz ma rankan mont da weled ma zud-kàer dazont », ha bemdez e vanke din un tamm kalon ewid kass da benn ma afer.

Beteg an dez, e kreis mis Meurzh, ma'm eus kawet C. marw, ampouesonet. Rag n'eo ket me 'm eus ampouesonet anezi, Ao. President, en em zistruj he deus gwraet he hunan, gant parathion, evel m'henn deus kavet ar skiantourien.

Perag he deus en em zistrujet ? An dra-se a glaskan goùd abaoe bloaz bremañ : martese ne oan ket ken antilin ganti evel pa'm oa anavezet anezi ? N'ouson ket. Gwall chalet e veze C. gant hentes, dreistoll abaoe ma oa brases : soñjal a rae dehi evedo an oll dud é selled douti, tra ma ne weled mann ebed. Ma laoskentez iwe zo da damall ; ne'm eus ket gwelet he zud morse. Ahendall e troe soñjoù evelse en he fenn alies : deus se 'oa bet kaos ganeomp ar wezh kentañ ma oamp bet en em gavet assambles. Ba, bremañ eo re ziwezhad ; kemeret 'm eus ar muntr-se war ma chouk, dre ma ne c'hellen ket bewañ hepti kén, ha dre ma oan re digalonekaet ewid en em zistruj ma hunan.

Eveljust, ne gredit ket ahanon : setu ur brouenn, neuse, war ar bajenn goude : al lizher a oa bet skrivet gant C., a'm boa kavet ha kasset d'un alvokad diouzhtu ; e-se, n'eo ket bet kavet gant hoc'h ensellerion ha polissed. Skritur C. eo, ne c'heller ket henn nac'h, deus ar sort m'en dije lâret Plautus kozh dioutañ : Ut opinor, quaerunt litterae hae sibi liberos : alia aliam scandit.

War ar frazenn latin-se eh achue ar skrid ; spilhennet war ar bajenn ziwezañ, ul lizher bet skrivet gant un dorn all. Lenn a reas ar President un nebeud posioù : skuizh o vewañ..., en em lazhañ..., arabad tamall den ebed... Sinet gant hanw C. ha linennoù he bis meud da heul.

Grafignad a reas e benn. War ar journalioù a oa bet degasset dehañ g'e vatezh, e c'helled lenn : « dibennet eo bet Y. »

E nec'hamant, ataw, ne badas ket. Kondaonet a oa bet an den-se en un doare digabal, memes ma ne oa ket kablus. Tostaad a reas ouzh an tan a oa o soc'hedal war an oaled : gant ar pajennoù paper e kreskas ar flammenn a bigne uhel, uhel, melen ha rous gant ur maged gris.

1980 (PLANEDENN n. 3, p. 33-4)

AN DAOU LAKES KEUR

gant Catomaglus

Montroules, 6 a vis Here 198.

Piw on-me, da gentañ, ewid dont amañ d'ho tirenkañ ? Mikael Abegile, furcher war Istor ar Grennamzer, ha Leonad a orin. Danvez ar pezh emaooc'h o vont da lenn a oa sañset da vezañ danvez un desenn doktorelezh Stad. Kompren a reoc'h buan, avad, perag eo bet c'hwitet va zaol ganin, ha perag ne c'hellan ket displegañ kement-mañ dirag ur juri kelennerion Skol-Veur, dindan boan a dremen evel un istrogell, pe, gwashoc'h c'hoazh, evel un anarkour enebreljiel touet. Kompren mad a reoc'h iwe ne c'hellan ket chom heb kontañ deoc'h va zamm buhez, ha divankañ evelse pennadoù 'zo eus an Istor.

Abaoe un nebeud bloawezhioù, e kenlabouran ingal gant daou furcher all, unan eus Roazon, amateur war ar fisik atomeg ha kelenner er Skol-Veur, Fulup Gurwannou e hano, hag egile ijinour e Orsay, hag amateur iwe war labourioù Einstein, Jos Paol Drezen. Komañs a ra va zrubuilhoù da vad, er mintin-se ma oa bet achuet ganto o daou ur mekanik da vont war ribourz en amzer. Ijinet ha krouet e oa bet gant Fulup ha Jos Paol, o daou nemedkén ; me ne oan ket gouest d'ober netra gant lesennoù ar relativites, ha pa vefe strizh pe ledan, pe me 'oar me, c'hoazh ? Ase 'oan just ewid heñchañ anezo en o ensklaskoù Istor, dabuchur. Nemed plass a oa ewid un den hebkén ebarzh ar ribourzerez, ha raktal e voe laosket al lec'h-se ganin :

Fulup, dre ma'n doa pewar grouadur da vagañ, ha Jos Paol, dimezet ha danvez tad a familh anezañ, ne oa ket mall warno lakaad o zreid ebarzh ; er c'hontrel, kerkent ha m'o deus gallet sammañ o reor ganto...

Me an heni a oa barreg war an Istor iwe, setu 'm eus gwraet ar veaj.

[...]

Epilog

Setu tri mis emaoon deuet en-dro. Ur plass kelenner Istor 'm eus e lisse Montroules, ha Jehanne a vez o vessa deñved war laez Menez Are. N'eo ket bet pell o'n em akustumañ ouzh hon doare-bewañ, hag an dud tro-dro n'ousont netra diwarbenn hec'h istor. N'eus nemed pa omp aet hon daou da lakaad hon embannoù e ti-kêr Pleiber-Krist, ez omp bet skarzhet kuit gant ar sekretour pa'n deus klewet ez eo er bloawezh 1412 e oa bet ganet ar femelenn yaouank a oa assambles ganin.

Kasisur e rankimp chom di-zimez bremañ, med penaos ober ahendall ?

Ha, forzh penaos, evel ma kan ar barzh gall :

« Ha gwell a-se mard eo ur pec'hed, D'an ifern ez aimp assambles ».

Catomaglus (1980-1, **PLANEDENN** n. 6, p. 5, 12)

*

JAÑJLI

- A ? C'hwi zo bet iwe war ar vicher gast-se, pa anavezit ar rimodell ?

- Ya, epad ur pennad. Klogorennoù ha daouarn skarret a-hed ur gouañwezh, nemed arc'hant da heul, ha n'eo ket evel bremañ.

- A, mad, eme ar plac'h, arru eo berr ganeoc'h ? El lec'h ma'h an-me da labourad e vez amboch ingal : deg real ha pewar-ugent tredan an dewezh. N'eo ket re fall oll ; souezhet e oan dre ma kave din e oac'h bet kentoc'h war ar studi epad pell.

- Bet on iwe. War ar yezhoù kozh on barreg : beteg saosneg an XXI^{añ} kantved a oaran. Nemed dre ma ranker gounid arc'hant, 'm eus bet gwraet a beb sort : troc'hañ gwez ha heskennañ 'm eus bet gwraet iwe.

- Deskiñ a raer fonnus awalc'h, a lâr ar plac'h. Er penn all d'an harpon e vez ur paotr ganin peurliesañ ; pas deus ar re finnañ toud, med mont a ra al labour gantañ. N'em eus nemed heuliañ ar stern d'ober, heb re a vec'h.

- E pelec'h emaooc'h o labourad 'mod-se ? E Jañjli iwe ?

- Ket. E Kerber. Dont a ran amañ bemdez da dapoud ma lein araog kemered an treñ ; ha memes ma vankan anezañ, ne vin ket re skuizhet o vont war droad. Na c'hwi, 'm eus ket soñj boud ho kwelet amañ c'hoazh ?

- Dont a ran bemdez iwe, med diwezatoc'h peurliesañ ; med hidiv e oan ar pratik kentañ.

Krog 'oa an heskennoures da zebro ar yod heigerc'h. Ha neuse en em renta kont Alanin e oa deuet un tamm naon dehi kehid-se.

- Martese e vefe furroc'h din mont diouzhtu da daoler ur sell war ar fichennaoueg, araog ma vo tolpet ur bern tud en-dro dehi, a lâr Alanin en ur ober neuz da sevel.

- Debrit ho kaletes araog ato, a respont an heskennoures, hag evit ho pannac'h chistr !

Lonkañ a ra Alanin ar volennad chargegoj. Sevel a raont o diw ha mont beteg termener ar fichennaoueg.

- 'M eus ket goulennet ho hanw ganeoc'h, memes. Me zo Alanin.

- Un hanw braw eo. Me zo Inulin ; ma zud a blij e dehe spontus an topinambour, a respont hi, evel ewid en em eskuso.

- Petra 'ranker lakaad e-barzh ewid kaoud roll an implijoù kenniget, dija ?

- IMPL KENN. Lakait ar yezh a blij deoc'h war-lerc'h, ha neuse RUN.

Hennezh a gavan sebezus iwe : petra 'sinifi ?

- Saosneg kozh, a respont Alanin. Dre vras, e talvez kement ha « redeg, mont en-dro ». Chomet eo ewid ar mekanikoù tredan a beb sort. He dorn zo é c'hoari gant taolenn ar c'homputer. IMPL KENN.

- Pessort yezh ? a c'houlenn Inulin.

- An heni a garoc'h. Pa ne vez nemed lenn d'ober, eh aont mad awalc'h ganin. Pa vez red komz, avad...

- TELUGU. RUN. Ar yezh a vez klewet ar muiañ toud e Jañjli, hag a oa bet etrese beteg henn. En em lakaad a ra al linennoù digitron glas da redeg war ar skramm.

1 Heskennourion ewid Kerien. N 10037 K

2 Heskennourion ewid Kerber. N 10039 K

.....
Heskennourion, ha heskennourion c'hoazh, ha koaderion. Gwir eo e ranker kaoud koad, pa ne vefe nemed ewid ar c'hreisennoù tredan hag an hent-houarn. Ha goude, tommerion ewid ar c'hreisennoù, falc'herion ewid ar foenn hag an eost a-zeu, melinerion, foennerion, portesourion, un implijad ewid ar Peurhunva - skrijal a ra Alanin en ur lenn ar c'heloù-se -, hag e-touesk keleier a beb sort :

155 Ur sekretour(es) barreg war ar yezhoù kozh ewid kevredigezh adsav ar galleg. N 11457 K. [...]

Un nebeud tud zo é vont d'o labour, falc'herion gant o binwiji war o skoaz, heskennourion, labourerion-douar a beb sort. Er penn all d'ar ru, ez eus un targast o tostaad, heb mall, anavezet mad diouzh e roched gwenn-kann hag e golier dantelezh ha strink, hag iwe e vlew du rod, kempenn beteg re, gant un nebeudig gwerachoù liw enne.

- Sell, ar boked braw a zo diwanet gant gwres an newez-amzer, a c'hoarzh Inulin. Bremaïg e klewo ganin...

Ema tostig-tost bremañ. Ruziañ 'ra Alanin evel beb gwezh ma tosta ur merc'hetaer a vicher outi.

- Tri c'hant ewidoc'h, emezañ en un huanad.

- Tri c'hant ! a vlej Inulin. Ur sizhunwezh labour ewidomp, deg munut ewidout ! Feneant ! Loudour ! Klasker bara ! Koll boued ! Làer nerzh !

Pellaad a ra an targast dindan ar barrad kunujennoù. Chom a ra lod eus an dremenidi da selled ouzh Inulin, gant ur mousc'hoarzh.

Dichadennet eo homañ :

- Truilheneg ! Fass vil ! Laouenn borc'hell ! Revr doupes !

Hag ewid achuiñ, in cauda venenum :

- Pich null !

Kouezañ 'ra he blew du war he bisaj teñwal, luc'hañ 'ra he daoulagad zu.

- Eh, deus 'ta, eme Alanin, pell ema bremañ !

Kass a ra d'he heul un Inulin fumet, o c'hrosmolad e kemero ur gwas marsen, ur wezh bennag, nemed e lazho anezañ araog ar fin... Nann, e troc'ho anezañ, kentoc'h... añañ, prop e vo dezañ filañ, ataw, ha n'eo ket ober e gog e-touesk ar yer... ahendall e tesko !

1981 (PLANEDENN n. 8, p. 7-8, 9)

*

S... EVEL SORSET

« Salut Arnaud !

A Scignac. Le superpied. Bouffe et croquis déments. Sans oublier le reste. Je t'attends !

Laurent »

Pladet war ur gador-vrec'h, o c'hortos poent merenn - da lavared eo kig bevin ha spaghetti er snack-bar nesañ - eh adlenne Arnaud Trolais al lizher en doa ressevet ewid beure digant e geneil a viskoazh, Laurent Janvier.

En em gavet e oant gwezhall gozh e Dinarzh, e lec'h m'o doa o zud daou di - hanter vaner, hanter gastell-kreñv - a-dal d'ar mor bras.

Tad Arnaud 'oa surjian, unan eus ar re vrudetañ e kêr Roazon, hag e vamm 'oa tenneres-dent. Gant an arc'hant a ziruilhe dribell-dribell en o boujedenn ha war o c'hont-bank, o doa gallet, didourmant, prenañ un ti e kreis kêr Roazon, un ti-hañv e Dinarzh, unan all ewid ar gouañv e Morzhine, ur velin vras e-kreis ar maesioù

ewid Arnaud, hag un nebeud traouachoù all ouzhpenn. Arnaud, daou vloaz warnugent, « musissianer » ha « sonaosour » a vicher, hag a'n em gave braw o vevañ diwar leve e dud, tra ma save a beb eil strolladoù jazz, hard rock pe soft punk gant kamaraded dezañ. Ur c'hoñsert en nese, gwezh ha gwezh all, ba sal foñs un ostaleri bennag, beb daou vis d'ar muiañ. Tabut 'm eus bet gant tud 'zo, peogwir e lâran hag e skrivan « c'hoari gitar ». Sañset e vije red lâred « seniñ gant ar gitar ».

Amañ n'eus ket digarez da chikanañ, rag ar pezh a rae Arnaud en gwirionez a oa diskrapañ war e venweg-seniñ, e-barzh sal vras ar velin he doa koustet kant milion d'e dud.

Ken didalvez all oa Laurent Janvier, mab penhêr perc'henn un usin lod ha bara. Kavet en doa e dad an tu da werzhañ e stal en ur mare mad, ha da lakaad e arc'hant e-barzh aferoù a gerzhe eeun : ar bewañs.

« An dud a c'hello tremen heb aour, heb diamañchoù, heb otoioù, heb tredan, heb danvez plastik, ne c'hellint morse tremen heb debriñ ! » a gustume lâred an ostand. Setu en doa prenet kenlodennoù eus Ricard, Nestlé, Unilever, General Foods hag all. Marw 'oa tammig warlerc'h, da boent mad ewid e vab, hag e chome Laurent da zispign e unan an arc'hant a goueze ingal en e yalc'h. Troet e oa eñv war ar peñtur, ha gwezh ha gwezh all e werzhe un daolenn bennag - peadra da brenañ e vutun a-hed ar bloaz.

Setu ase ar Job ha Lom eus hon istor. Nand int ket da grediñ e oa tew an eil ha treud egile, med par e oant ewid pezh a sell ar feneantis, an dismegañs ouzh al labour, labour spered pe labour gant an dorn, ingal 'oa ; an dispris divent a ziskouezent d'an oll dud na oant ket troet war an « enklaskoù kenedel », hag a glaske gonid arc'hant dre o labour. [...]

En ur ober hent sa Skrignag, e teu d'e soñj ar frasennoù berr a oa war lizher Laurent : « Sans oublier le reste ». Evel ma vije bet skrivet gant La Fontaine kozh. Daoust ha Laurent en deus kavet ur plac'h a-fesson ? Me meur a heni, kentoc'h, ahendall n'en dije ket skrivet se ? Gwir eo ez [eus] eo Laurent ur c'hile eus an dibab, prest da bartajiñ kement plijadur gant ar re all... Añfin, gwelet e vo...

1983 (PLANEDENN n.16, p. 25-6)

*

BRESTIS O VRESKENN

Istor ur plac'h pemzeg vloaz hag he deus kuitaet kêr hag he skolaj gris ewid mont da dañva aer yac'haüs ar maesioù. Kavet eo bet ganeomp buan awalc'h, med lakaad anezi da zistreiñ diwar he hent zo bet poaniussoc'h un tammig. Med bremañ, peogwir eo pezhell gant ar skuizhentez ha prest da vezañ kutuilhet, eo arabad leuskel anezi duse da louediñ. Er mod-se e vez graet gant ar mesper iwe, ewid ar re a oar diouzh ar frwezh-se.

Aet on war ma Yamaha. Ahann da Sant-Riwall ez eus tri c'hardeur hent. Kavoud a ran Sandrin e ti Jañ-Loui ; kastizet eo gant ar bec'h he deus graet en dewezhioù tremenet hag assantiñ a ra dont d'am heul pa lavaran dezi on deuet d'he c'herc'had. Tremen kreisteiz eo pa deuan en-dro e Brest ganti. Ema he zud ouzh taol : kig leue zo gante. Mad ar jeu ewid ar verc'h foran.

Mont awalc'h a rafen da zebriñ un dra bennag, me iwe, med tremen a ran er burew memestra, betegoùd en defe ezomm Jili ahanon. Etal e vurew ema, o klask lonkañ ur sandwich brilli gant sikour ur voutailhad bier du. Souezhiñ a ran evel beb gwech gant ar meskajoù boued spontus eo kapabl ma fatron da gass d'an traoñ : sandwich moru gant ketchup, sandwich pate gant un dabletenn chokolad, hag ur werennad bier du da lakaad toud ar gwelien-se da ziskenn.

- « Arru 'oas ? emezañ. Ne vo ket re ahanomp hon daou ewid kass da benn hon aferioù. An itron Meur a zo o paoues ma c'huitaad ; evel just ne faot ket dezi lavared ger d'ar poliss. War a seblant, e vefe fall ewid aferioù he gwas ; martese n'eo ket gwenn-sin ar paotr iwe ? Emaon e-soñj mont da weled e genvreur an aotrou Droniou goude kreisteiz ; martese e klewin un dra bennag gantañ. Kustum e oa Meur da vont d'ober troiadoù war e vag, a zo e Konk-Kernew. Setu e vo red dit mont en nos-mañ du-se, da weled hag-eñv eo bet wardro abaoe dirgwener ».

Lonkañ a ra ur gargadennad eus an hañvouez produet gant George Killian.

- « Ha da c'hortos nos ? »

- Klask gouzout petra a raio Mona Dilasser eus he fenn-dewezh, ne soñj ket din e teskimp kalz a dra, def' a-se, med peogwir on paeet druz awalc'h ewid ar gefridi-se... ».

Mad, n'eo ket hiriw c'hoazh ez in da zebriñ krampouezh fritet e ti ma mamm-gozh. Diskenn a ran d'an ostaleri, tri metr iselloc'h eged ar burew, e-lec'h ma vo prientet din daou damm bara 'mann gant un delienn saladenn, un hanter garotesenn hag ur werennad Coca-Cola.

Barreg tre eo Francisco, an ostis, war ar sandwichoù a beb seurt.

1984 (PLANEDENN n. 19, p. 7)

PLOUGASTELL

gwechall eta, neuze, e oa ur suis e iliz Plougastell. N'eo ket ar chasgeu a veze graet anezhañ, med ar « Chef-des-gueux », ha gant ar sandhi e teue da vezañ « cheftegeu » war deod va c'henvroiz. Ur cheftegeu a-feson e oa, gant porpant, otoù, loeroù ha boned kornek, ha zoken ma n'en doa ket kement d'ober hag hini Sant-Trotig, en tu all d'ar stêr, a ginnige sodiñ bep sul, hervez an teodoù fall dumañ, gant e barrezianiz trevariet pe dizatet gant chug gwiniegi Bro-Leon, e kase hemañ da benn e dammig labour kempenn a-walc'h. E-pad an oferennoù hag ar gousperoù, e skouarn danav war evezh ouzh an disterañ barrad paz, ouzh ar skañvañ huanad, e fri gantañ en nec'h o c'hwesa ur pufell chitik a zeu er-maez war-un-dro gant ur c'horfad mezh, e c'hoarie an dro d'an iliz hep ehanañ : grozmolat amañ, chikanañ aze, gourdrouz hemañ, skandalañ hennezh. Darn eus an dud a gave zoken e rae e labour gant re a c'hred, hag e save gantañ muioc'h a freuz eget gant an holl re a oa sañset lakaat da chom sioul. Abalamour da se e oa savet kas outañ en un toulladig paotred, en o zouez ur paotr kozh hag a veze gwelet, gwech ha gwech all, o pourmen asambles gant e loen doñv : ur porc'hell, resped deoc'h...

1984 (AL LIAMM n 222, p. 12-3)

*

BIR EROS ER ROZENN

Kenderc'hel a ra Frañsoù :

« Er c'hontrol naet, piv nemedoc'h a vije gouest da skrivañ ur frazenn e brezhoneg-krenn er c'hlas-mañ ? »

Ha dal ! Anzav a rankan : mizer am eus bet a-benn tapout krog er frazenn c'hast-se. Ur c'henderv din, hag a zo oc'h echuiñ e vestroniezh vrezhoneg e Roazon, en deus hen skrivet din war un tamm paper.

Mouzhañ a ra Aziliz en he c'horn. Koantat eo-hi pa vez mouzhet !

Sellout a ra ar gamaraded outi hag ouzhin, tro-ha-tro, gant un aer souezhet. Adkregiñ a ra Frañsoù gant e vilc'hwid. Uhel, uhel, e nij ma spered, uheloc'h eget holl vilved ar bed.

Drrrrrrrrring. Seniñ a ra ar c'hloc'h. Echu eo ar penn-devezh, mont a reomp kuit. O burzhud, Aziliz a zo ouzh ma gortoz en trepas :

« Te an hini eo az poa skrivet an drochiri-se ? »

Ha peogwir ne c'hellan nemet batouilhat ur gaou bennak, e laosk an tri-mañ :

« Sapre genaoueg immobil ! » hag e tro kein.

Sellout a ran outi. E barr al levenez emañ ma c'halon.

Komzet he deus Aziliz ouzhin !

Komzet he deus ouzhin ! Waouwww !

Komzet he deus ouzhin !

1984 (AL LIAMM n. 223, p. 104)

*

LONKET AR C'HAZH GANT AR C'HIG-SALL

« Ha, gagnoù ! ha, gisti ! er mod-se 'ma ! » a lâr ar paotr kozh en ur dufañ war balw e zorn ha stardañ ar falz a oa deuet gantañ d'ober un tamm dic'harzh e-mesk an dres a ziskenn diwar ar c'hleuz. « N'ho po ket ahanon evelse c'hoazh ! », hag ez a etreseg ar c'horz, ha drailhañ, ha troc'hañ ha dibennañ, ha divagnañ. Met dija ema krog ar begoù naonieg ha danteg en e chupenn, en e vragoù, en e heusoù...

Dinershoc'h e sko bremañ, stankoc'h-stankañ eo ar plant kaol en-dro dezañ, a-barzh pell e ranko...

- « Biskoazh kemend-all Lonket ar c'hazh gant ar c'hig-sall ».

- « Petra 'lavares ? » a c'houl Marijan, a zo dihun en e gichen er gwele. Ema skleur an deiz o klask dont a-doues ar c'houmoul er-maes.

- « Biskoazh kemend-all.

Lonket ar c'hazh gant ar c'hig-sall » eme Deofil adarre. « Ur sapre huñvre ez on o paoues ober... »

- « A, maaaa... » a respont Marijan, a oar re vat n'eo ket un avañs goulenn displegadurioù ouzhpenn, rag n'he do ressissadenn ebed gant he gwas, ha n'eo ket boaset da zigeriñ e galon da zen ebed, ha pa vefe d'e wreg.

Sevel a ra Teofil ha lakaad tan dindan ur gastelodenn ewid rastommañ ur bannac'h kafe. « Lonket ar c'hazh gant ar c'hig sall », emezañ en ur vousec'hoarzhin, an dorzh vara en un dorn hag ur pikol kountell en dorn all.

Hidiw, bepred, a soñj-eñv, ez aint war ar c'holzac'h, gant neud orjal hag ar paotr-saout da ziwall aneze.

1985 (PLANEDENN n. 23, p. 5)

PET TAMM SOUFR E-BARZH HO KAFE ?

E-pad ul lajadig mat e chomas e-giz-se, war hec'h azez, hep bout gouest da fichal un disterañ zoken. An droug-penn a yae eus he zal betek he daouvidig, en ur c'hoari an dro d'an daoulagad, evel ur c'hazh o krabisañ kement korn a oa eus hec'h empenn. Mizer he doa o lakaat he menozioù da glotañ an eil gant egile. Mont ha dont a rae skeudennoù an noz tremenet dirak he daoulagad, e-kreiz ur cholori hag a rae poan dezhi en he divskouarn.

- Alo, Yolanda, emezi dezhi hec'h-unan. Na chomez ket abafet e modse.

Pa vezer kustum ouzh ar c'hoka-kola eo arabat evañ traoù all, ha setu tout.

Sevel a ra ha mont betek al lavabo en ur horjellat. Ne gompren ket atav, memestra, penaos eo deuet a-benn da dapout ur c'hofad evel hennezh. Azezal a ra dirak al lavabo, evit gwalc'hiñ he dent diouzh ar blaz c'hwerv a zo warne. Echuet eo gant ar bisig krignat dezhi hec'h empenn ; bremañ e vije kentoc'h diabarzh he fenn e doare ur bip, gant e-leizh a aezhenn, a vourbouilh hag a zour berv o klask mont er-maez dre doullou he daoulagad. Lonkañ a ra an hanter eus an tubad toaz-dent, asambles gant div pe deir gwerennad dour. Broustañ a ra, broustañ a ra ; sklaeraat a ra he skeudenn e-barzh ar melezour a-dal dezhi, a-uc'h al lavabo. Pebezh penn spontus a zo diouti ! En em rentañ a ra kont neuze n'he deus ket taolet he dilhad abaoe dec'h hag eo aet da gousket anez diwiskañ !...

1984 (AL LIAMM n. 230-1, p. 183)

*

HENT AR GROAZ

... divroad-se o tont war-zu ennon hag o tisplegañ ur bilhed bank dirazon kustum on ouzh ar bilhedoù a vez ar peurliesañ gant tud seurt-se dollaroù Kerne pe roublia Treger pe kurunennoù Gwened pe lurioù gall hag hemañ o c'houlenn eskemm ur bilhed mil dollar hag aze, o ma c'halon ! dollaroù amerikan, dija pa welan penn Washington war ar bilhedoù un dollar e pokan dezhañ dre guzh hag en em ruilhañ a-walc'h a rafen dirak penn Lincoln p'e welan war ar bilhedoù ugent dollar paneve ar re all, ar wech kentañ din gwelet penn Cleveland, brasañ bilhed a zo er Moneiz gant M evel Meur hag etre daouarn ur c'hozh Kerne, un tammig a-raok em boa gwelet Yann Ugen unan eus pennoù bras ar bank ouzhpenn kant hanter kant milion a v-markoù Leon a gevala en deus, un den dreist peogwir en doa lavaret din « Goulc'hen Abegile, va mignon ker », ya, va mignon ker, un den tre hag a zo dimezet e verc'h henañ gant un niz d'ar Gourvenneg hag a vez gwelet o komz hag o c'hoarzhin asambles gant an Aotrou 'n Eskob da geñver Gouelioù Meur Leon goude an oferenn bred, va mignon ker en doa lavaret din, un den a-bouez e oa o c'hortoz hervezañ hag en doa lavaret din digeriñ va daoulagad setu neuze e teu eus a-dreñv va c'hein ha briata ar c'hozh Kerne hag ober sev dezhañ forzh pegement ha me tapet berr o vousec'hoarzhin d'an daou un den a vez o pourmen gant bilhedoù mil dollar en e c'hodelloù a ranker kaout doujañs outañ aet int o-daou diwar wel ha me va-unan dirak ar c'hCleveland hag an toull du war-lerc'h hag aze e tro an darvoud-se em fenn brav 'oa an amzer spontus niver ar gwalldaolioù a vez graet dre zumañ kerkent hag e teu an hañv gant an divroidi klaskerien vara hag a bep seurt oad hag e sellan ouzh an nor o tigeriñ sell ur c'hozh Kerne adarre a lavaran ouzhin va-unan rak boazet on ouzh o doareoù ha setu an...

1986 (AL LIAMM n. 235, p. 114-5)

*

ASURANSOU

Me zo laer a vicher...

Deuet eo ma finvidigezh azalek ar poent ma'm eus savet gant ur c'hamarad « Asurañsoù boutin Kreiz-Breizh », asurañsoù war ar vuhez dreist-holl. Betek-henn e veze gwelet, gwech ha gwech all, ur beajour bennak o kinnig kontradoù evit « La Parisienne », « Les Mutuelles du Mans », pe ur gevredigezh a seurt-se. Botez ! tud ar vro n'o deus nemet disfiz ouzh boazioù Pariz, ha Le Mans peurliesañ ne oaront ket e-pelec'h emañ zoken !

O welet se, em eus krouet « Asurañsoù Boutin Kreiz Breizh », hag em eus kroget d'ober tro ar menajoù war ar maez, en ur implij ar brezhoneg evit reiñ fiziañs d'an dud, ha tunodo galleg ar varnerien hag an alvokaded evit displegañ poentoù gwiridik ar c'hontradoù pe evit chom hep o displegañ.

Gwelet am eus neuze ar c'hontradoù o tiruilh puilh em c'hambro-fort, sinet gant ur bern tud etre daou oad, hag a c'houle kaout un draig bennak ouzhpenn o retred evit o gwreg, ur modig leve evel ma veze gwechall.

Da heul ar c'hontradoù o deus diruilhet stank an arc'hant em godelloù : paeet ingal gant ma c'hlianted, nebeud a zispign d'ober evit o digoll ; ma varvont goude dek vloaz ha tri-ugent e kollont pep gwir da gaout ur yalc'had bennak (Art. 8 ar c'hontrad, § 3). Ret eo gouzout ouzhpenn eo uhel-abominapl, bremañ, ar spi matematik da vevañ betek 70 vloaz evit un den hag en deus tapet kaout 50 vloaz dija.

Evel just e teu a-benn lod anezhe da vervel a-raok 70 vloaz. Ret eo dezhe - pe kentoc'h d'an heritourien

- prouiñ ne oant ket klañv p'o doa sinet ar c'hontrad, a-hend-all n'en deus tamm talvoudegezh ebet... Aezet a-walc'h eo ar peurliesañ kaout un amezegez teodet mat da lavaret din : « O, honnezh n'he deus graet nemet klemm e-pad he buhez, ha koulskoude he deus padet betek eizh vloaz ha tri-ugent ! »

Ha honnezh justamant he doa sinet un tamm paper e-lerc'h ma tisklerie e oa yac'h ! Nag a dud dizonest war an douar, memestra ! Komz a ran neuze d'an heritourien eus dizonestiz, eus ur fals-testeni (Art. 17 e traoñ ar bajenn 8, e lizherennoù stouet), komz a ran eus prosez, hag em eus peoc'h gante.

1986 (AL LIAMM n. 239, p. 331-2)

*

ANDY CAPP MADE IN BRITTANY

- Petra he doa laret war-lerc'h ? a c'houlenn Ronan c'hoazh.

- « Gwelet a rin se... » Ha setu tout. Ha goude he deus kendalc'het ha 'm eus ket selaouet muioc'h evit a-raok.

- Petra 'c'hell ober ? Lakaat ac'hanon da dremen dirak ar c'huzul ?

Un endervezh pe zaou da dremen amañ d'ar merc'her goude kreisteiz ?

Ma re jarl 'ni eo, surtout, a glevo...

Ya, sañset e añjez n'eo ket akomod.

- Perak 'peus klasket adskrivañ da Flo just d'ar poent-se ivez, ma oac'h a-du evit an eur hag an deiz ?

- Ya, met goût 'walc'h, Flo a echue da deir eur hanter, ha ni a chom c'hoazh gant al latin betek bremañ, setu 'm bije ket gallet gwelet anezhi...

Kazi pemp eur nemet kard eo. Erruet omp dirak ar sinema Arvor, elec'h ma tremen film Fellini hiziv evit ar wech diwezhañ. Bout a ra liseaned all o vont d'ar gêr, un nebeudig tud kozh o vont da bremañ defotachoù, met tamm Flo ebet neblec'h.

- Marteze he doa labour d'ober evit warc'hoazh, emezon-me, da zegas un tamm goanag.

Nervusoc'h eo Ronan. Sellet a ra gant aked ouzh tu ar ru Joffre, hag ober a ra ul lamm seul daol ma verz un dra bennak e stumm ur bourenn gellidet o tont war wel. Plavañ a ra an dizesper a-us d'hon pennoù, da hini Ronan dreist-holl, pa lârin mat.

Darbet eo bet din nompas anavezout anezhi. Platon an hini eo a zo war ar pavamant en tu all d'ar ru, o c'hortoz evit treuziñ, met ur Platon evel n'hon doa ket gwelet anezhi biskoazh : dispak eo he blev war he divskoaz ha war he c'hein, tennet he deus he lunedoù ha lakaet un tamm bihan liv ruz war he muzelloù ha liv du en-dro d'he daoulagad. Dilezet he deus al lostenn-chupenn a vez gant ar merc'hed cheuc'h evit ur bragoù strizh hag ur stammenn ampl.

Ha gwir eo, moarvat n'he deus ket ouzhpenn tri pe bevar bloaz war'n ugent...

1986 (AL LIAMM n. 248-9, p. 169)

*

DINDAN AL LOOK, AL LOUKEZ

Evidon-me 'm eus soñj bezañ graet anaoudegezh gant ma galloud dreist-ordinal e-pad an hañv 1942. Aet e oan skuizh gant ardoù ur paotr, ur repuad eus kêr hag a vourre oc'h en em ziskouez dirak ar merc'hed diwar ar maez. Un abardaez ma oa chomet da dreñ en-dro din, ar mab ar c'hast immobil-se, ha ma ne deuen ket a-benn d'en em zizober dioutañ, 'm boa kriet dezhañ :

- Kerzh d'an Ifern !

Hag en un taol, den ebet ken war ma zro. Klevet am boa goude, e fin ar brezel, e oa bet lazhet e Guadalcanal, hep kompren petra 'oa erruet gantañ, moarvat.

Evit Frida amañ, e tleje din bezañ douetet e oa sorserez. Ma merc'h vihan nemeti eo, setu ma eo tonket da unan bennak eus ar remziad-se bezañ sorserez, ez eo warni e kouezho. Ouzhpenn-se, ne oa ket c'hoazh daou zevezh ma oa ganin, e oa aet da bourmen betek Koad ar Roc'h, ur c'hoad bihan nepell eus ar gêr, diaes kavout ul louarn pe ur c'hazh-koad e-barzh ; ma, kredit ac'hanon mar karit, deuet e oa en-dro ac'hane gant ul ligorn ! Ya, e tleje din bezañ lavaret dezhi diwall mat...

An deiz all e oa deuet da welet ac'hanon em c'hambur, ur fas nec'het stag outi :

- Mamm-gozh, graet 'm eus ur betis bras, 'm eus aon...

- Ur betis bras ?

- Ya, ur betis bras...

- Gant ur paotr ? 'm eus goulennet ganti, sur ma oan e oa un dra bennak evel-se.

- Ya, gant ur paotr...

Alas, ‘m eus soñjet, homañ zo dres evel he mamm, hanter re domm dezhi atav en un tu bennak, da seitek vloaz e tremene an noz gant paotr pe baotr dija, da ugent vloaz e oa dimezet, ha miz goude hec’h eured dilezet gant he gwaz... Hag homañ n’he deus nemet pevarzek vloaz, n’eo ket echuet ganin c’hoazh kaout trubuilh abalamour dezhi...

- Soñjal a ra dit out dougerez ?

Alvaonet eo chomet, ha mousec’hoarzh he deus, met gant un aer nec’het memestra :

- N’eo ket ar seurt betisoù-se, mamm-gozh. Ne’m eus graet netra nemet lavaret dezhañ « me ‘garfe e vefes un touseg ! », ha deuet eo da vezañ un touseg aze, dirak ma daoulagad.

1989 (AL LIAMM n. 256, p. 271-2)

*

AR STOKADENN WAR AN D.31

- Perak lakaat an emgav dirak marc’had al leueioù ?

- Peogwir ne vo den ebet eno hiziv d’an eur-mañ. Moarvat ne faot ket d’an adjudant bezañ gwelet.

Aze emañ an adjudant Kerherve. Diskenn a ra eus e Fiat evit dont ebarzh 504 kozh an aotrou Helori.

- Ha neuze, eme hemañ diwezhañ, petra zo nevez ?

- Netra. Lakaet eo bet holl vrigadennoù ar vro war an afer, re Kallag, Boulvriag, Rostren, Mael-Karaez, Gwengamp, ha tra ebet.

N’eus oto ebet hag a vije bet tognet en un doare dizispleg...

- Ha neuze e pakit ho pegement...

- Evel just. Skandalet e vez ar c’horonal gant ar prefed, ha goudese eo tro an ofiserien da dapout o laz, hag evit echuiñ ez eo warnomp e kouezh an aotrounez-se.

Kemeret he deus ar 504 hent Sant-Servez.

- Moarvat ez eo dre amañ e rankomp mont a-benn kavout un dra bennak, eme ar blenier.

- Ya, betek Ti Bour, ha goude, a-gleiz. E-kichen ar Groaz Nevez eo e oa bet c’hoarvezet an taol, war an D 31. Diskouez a rin deoc’h ez just.

Treiñ ha distreiñ a ra an hent. Mont a reont e-biou Sant-Servez, Ti Bour, Burtulet. Chom a ra ar wetur a-sav un tammig a-raok ur pikol kroaz c’hris. Roudoù peñtur gwenn ha ruz zo war an hent. Diskenn a ra an tri den eus o oto.

- Amañ ‘oa ar wetur, eme an adjudant. Renket brav war bord an hent, ugent metr a-raok ar groaz. E-kichen ar wetur e oa ar saverez. Ha neuze, ar c’horf a oa pemzek metr izeloc’h, deus tu Rostren. An dornikell a oa etre ar c’horf hag ar wetur. Setu eo bet lazhet gant ur wetur a oa o vont eus tu Gwengamp sa tu Rostren.

Grozmolat a ra ar c’homiser un dra bennak. Tennañ a ra e gorn-butun ha restachoù ur pakad Amsterdamer. Kemeret a ra amzer da gouc’hañ ur c’hornad en ur sellet ouzh ar vro. Trist abominap eo kroashent ar Groaz Nevez dindan ar vrumenn a zo krog da gouezhañ. Eus tu ar Su, pasturenoù war ziribañs touzet ha disec’het, ha war an dorgenn en tu all d’ar bantenn e tiviner Burtulet e-kreiz ar gwez pin. Muioc’h a-gleiz, kein kromm Menez Kato goloet a raden melen ha rous a verk an harzoù deus tu Mael. Er pellder, emañ kollet dija Sant-Nigouden e-mesk ar c’houmoul. Eus tu an Nord, n’a ket pell ar gwel. Dirake, gant gwez pin du ha melvez, emañ an ode a zisparti an dourioù a dap al Leger diouzh ar re a dap stêr Aon, gant he daou-c’hant daouzek metr ha pevar-ugent. Adskoulmañ a ra Jord Helori e skerb en-dro d’e c’houzoug.

- Klevet eo bet trouz ar stokadenn er c’hêrioù tro-dro ? E Krec’heur, e Keravel ?...

1990 (AL LIAMM n. 259, p. 98-99)

*

BOUKLET HA MINELLET

Ar 16 a Vezheven, da beder eur nemet dek, e kemas an urzhier Mikael Abyann an trepas a gase betek ar sal a enor. Abaoe c’hwec’h vloaz warn-ugent dija e laboure evit an Noe Illt, hag abaoe seizh vloaz en doa ar garg-mañ er savadur a roe bod d’an holl vurevioù.

Soñjal a rae, en ur vont, en e di bihan pelloc’h eget Poull Raned, en e wreg fidel Marilou, en e zaou vugel Anton ha Maria. Poulzañ a reas dor ar sal vras. Erruet e oa Domi Noe, ar prezidant gourrener, hag Erik S.Poe, e vab speredel. Daoust d’e vlev gwenn ha d’e varv, e oa leun a nerzh ar prezidant gourrener c’hoazh. Tostaat a rae ouzh e dri-ugent vloaz, ha dre se ne oa ket ken youst ha gwechall ken, met chomet e oa prim e spered. Erik S. Poe, e vab speredel, a oa brasoc’h, ha dek vloaz yaouankoc’h. Ur grenadenn eus moustachoù hemañ a lakaas Abyann da gompren e oant prest da zegemer o c’houviad. Teurel e reas an urzhier ur sell diwezhañ war an daol gant an doubier wenn, div voutailhad gwin Champagne o gouzoug o tibaseal demeus ur

c'helorn, div voutailhad gwin Bourdel, gwer n'eus forzh pegement, gachou war daou blad, ha tri luduer.

E c'helle an urzhier mont da welet hag-eñ e oa deuet an trede. Mont a ra diouzh tu ar burevioù-studi. Dres e kav Nikolaz K/, ar c'houviad gortozet.

- Aotrou K/, emezañ, prest int. Ouzh ho kortoz emaint.

- Emaint ? a c'houlenn K/, un ijinour ha n'en doa ket c'hoazh tregont vloaz.

- Ya, Noe gozh e-unan, ha Poe ivez. Lufre eo ar sal a enor evel pa vijent prest da zegemer rouanez Bro-Saoz.

Sellet a ra an ijinour gant keuz ouzh dor ar privezioù. Wee-wee or not wee-wee, that is the question.

- Mat, mont a ran d'ho heul, emezañ. Goût a ra endeo eo arabat lakaat e batron da c'hedal anezhañ, ha pa vefe amzer un hanter staotadenn.

Mont a reont o-daou a-hed an trepasioù...

Daouarn stardet. Trugarezioù. Ur pok gant Veroñ. Mont a ra kuit.

- Ma, ni 'zo 'hont ivez, eme Katell ar c'hast. Ha ma tegouezh deoc'h tremen 'kostez Burtuled, deuit d'hon gwelet.

Memes tra evel un tammig uheloc'h, trugarezioù, pokoù, hag all, hag all.

- Ec'h an da vont ivez, eme Gatz. Ur vanifestadeg 'm eus c'hoazh bremaik.

- Hep lipat ur banne diwezhañ ? a c'houlenn Nikolaz.

- Ur vanifestadeg ? a c'houlenn Veroñ.

- Ya, er sinema 'Arvor' emaint e-soñj tremen ur film galleg spontus : Le père Noël est une ordure. Soñjit er vugale hag a wel an eontr Nedeleg evel un tad-kozh madelezhus ha brokus ! Pebezh disouezhadenn ! Soñjit ivez e kement-mañ : ar re o deus diskred war an eontr Nedeleg da c'hwec'h vloaz o devez diskred war dogmoù an Iliz Vroadel diwezhatoc'h.

- Se zo gwir, a lavar Veroñ.

- Setu e raimp ur vanifestadeg dirak ar sinema bremaik, gant chapeledoù ha bannieloù ha relegoù ha tout ar peadra, evit redimañ eneoù ar re a yay da welet ar film. Met ma paeit ur voutailhad muskadig, e yay hep poan e godell ma soutanenn.

Ar pezh a voe graet.

1990 (AL LIAMM, p. 7-8 & 195-6 - fin)

LAGAD AN TARGAZH

- Ma, c'hwi zo yaouank c'hoazh, sellit ! Evit tarluchañ war eben en ti all, gwreg Maurice Youinoù, hag a vez oc'h ober he c'houisk-aez en noazh, bemdez, gant he frenestr digor ! Hag hemañ, ar paour-kaezh Roger, a oa aet sot gant an dra-se, ha ne c'helle ket miret a zont bemdez gant e skeul ha gant daou pe dri maen glas hag e chome warlaez ar skeul e-pad pell war zigarez cheñch ur c'hroched bennak...

- Nemet dec'h en doa klasket ober re vuan, a gendalc'h an hini devañ, moarvat n'en deus ket taolet kont e-pelec'h e lakae treid e skeul. En ur plas risklus e oa...

Risklus... Un tamm stronk, ur bont kaoc'h ki ? Ar re-se zo sañset degas chañs, kentoc'h...

- Un oto he deus kollet eoul ? a c'houlennan.

- Ne oa ket. Kentoc'h glaour silienn pe limouz rae. N'ouzon ket penaos e oa en em gavet aze, 'vat. Kouezhet eo ar skeul, atav, ha lazhet Roger.

En em lakaet e oa ma c'halon da lammat o klevet ma formulenn-hud, war-bouez nebeut, war muzelloù ar vaouez. Muchañ a ran e pelec'h e c'helle bezañ treid ar skeul. Un dra bennak gris ha treuzwelus zo bet ledet war ar ru el lec'h-se. Dastum a ran un ivinad deuzoutañ ha c'hwesa : n'eus douetañs ebet, frond ma c'hwes-vat eo a zo war an druzoni-se, mesket gant c'hwes ar porzh. E c'hellan lâret on bet tapet sellet gant stumm dinoas an itron Youinoù, bremañ pa ouzon an implij he deus graet eus an toaz-hud. Met, bo ! Daoust ha chom a rin da drueziñ war stad ur c'hozh pemoc'h evel ar martolod kozh ?

Saludiñ a ran seven an div vaouez ha mont kuit war-zu kreiz-kêr...

1991 (AL LIAMM n. 267-268, p. 288)

*

TANGO DIWEZHAN WAR BLASENN KALLAG

- Ur sapre keloù fall am eus evidoc'h, merc'hed : ne vin ket ganeoc'h el lise da vloaz.

Straket en doa ar c'heloù evel un taol kurun e-kreiz ar pemp plac'h.

Azet e oant o-femp, holl eus an trede klas, en ur c'horn distro eus ar skolaj. Devezhioù diwezhañ miz Mae e oa, tomm e oa an amzer, brav e oa heoliañ en ur euvriñ pato plusk-hag-all ar mestr keginer.

Eno e oa Sandrine Foukad, merc'h vihan bouloñjerez traoñ ar blasenn, Nadia Koulouarn eus bourc'h Plourac'h, Kathy Morvan, a oa he zad o sevel yer e Koad-Mael, Enora Bruneau, merc'h un hippie eus Sant-Servez, ha Rachel Klec'h, merc'h d'ur vestrez-skol ha d'un ijinour eus an DDE, an hini a oa o paouez embann ar c'heloù uheloc'h. Brudet e oa an div ziwezhañ-mañ da vezañ gourdonezonet : soñjit, a-raok bezañ tremenet arnodenn dre skrid ar breved, he doa Rachel trawalc'h a boentoù evit bezañ resevet, ar pezh a lakae enor ar skolaj da sevel un tammig e kornaoueg an departamant.

- Penaos 'ta, a c'houlenn Enora ur wech tremenet ar souezhadenn gentañ, n'out ket ken e-soñj dont ganeomp da lise Gwengamp ? Petra 'c'hoari ganit ?

- O, n'eo ket dre ma faot eo. Ma zad zo o labourat e Sant-Brieg abaoe bloaz dija, ha Mamm he do ur plas eno azalek an distro-skol, setu e vin enskrivet en ul lise bennak e Sant-Brieg.

- Fidamdouille, a lavar Sandrine, ne soñje ket din az pije laosket ac'hanomp da gouezhañ ken buan...

- Pa lâran dit n'eo ket dre ma faot, Nadia... Ne chom ket ur sigaretenn vutun ganit da danañ ?

Ur sell war an trowardroioù evit gouzout e pelec'h emañ an evezhierez. Pell emañ-hi, kentoc'h e talc'h he lagad war ribitailhoù brell ar c'hwec'hvet hag ar pempet klas, ha n'eo ket gwall chalet gant ar pezh a ray ar pemp-mañ hag o deus ar vrud da vezañ didorr o doareoù.

- Re Lucky Strike, mat eo ?

Tennañ a ra ur sigaretenn eus ar pakad ha tanañ anezhi. Tremenañ a ra al Lucky Strike eus an eil beg d'egile.

- Gast, delc'her a raimp soñj deuzoc'h, zoken ma ne viot ket gwelet ken, a lavar Kathy. Pebezh abadennoù c'hoarzhin a zo bet graet etrezomp, pa soñjan !

- Betek staotat en hon dilhad, a lavar Nadia ouzhpenn en ur astenn ar sigaretenn da Rachel.

- Justamant, eme homañ en ur c'hwezhañ ar moged, c'hoant 'm boa da seveniñ ur bariadenn, ober un dra bennak ha n'eo ket bet graet morse amañ e Kallag, un dra bennak da spontañ an dud vat ha d'o dihuniñ, un dra a zalc'hot soñj anezhañ ho puhez-pad.

1993 (AL LIAMM n. 280, p. 303-4)

*

LIV RUZ AN HESK

(romant-kazetenn - 1)

Gant Remi Kaoulann, kazetenner.

Evedo an TGV o tostaat ouzh Roazhon. Dija e teue war wel an tourioù divlaz hag euzhus a verk harzoù kement kêr a zo, e kement bro a zo, ha pa ve Naoned pe Damas pe Nairobi, ha war a seblant e oa digresket tizh an treñ un disterad. Tennañ a ran deus ma godell al lizher souezhus a zo em c'herz abaoe dec'h. Dont a ra em memor burevioù ar Monde, ha me o kaozeal gant Edwy Plenel am boa kavet eno, pa oa deuet sekretourez ar C'holombani da gas din al lizher-se. Dre ma labouran evel free lance evit meur a gazetenn, em bez afer e burevioù patroned vras ar moulañ pemdeziek seul daol ma teuan en-dro da Baris goude enklaskoù pe gweladennoù er broioù tomm : amateur war broioù Afrika on, ha dres e oan o paouez dont deus ar Rouanda hag ar Zaire via ar C'hena, gant danvez meur a bennad evit meur a gazetenn.

Ur gambr vihan 'm eus dindan an toenoù, er ru Caulaincourt, nepell eus bered Montmartre, ur plas didrouz ma zo unan, amezeien akomotoc'h n'eus ket war ar bed ; eno 'm boa sellet a-dostoc'h ouzh ar bern lizhiri a oa deuet evidon e-pad ar c'hwec'h miz tremenet. Ha gant al lizher-se eo 'm boa kroget, dre ma'm boa anavezet skritur ma mamm. Rémi Caoulann, aux bons soins du Monde. Souezhusat tra, speget e oa ar golo-lizher gant gwenn u, tremenet ar fer warnañ evit lakaat anezhañ da galediñ, ha souezhusoc'h c'hoazh, e brezhoneg e oa skrivet al lizher. Evel pa vije bet ur sifr gant daou alc'hwez an eil war-lerc'h egile. Dont a rae soñj din eus sifr an Amerikaned epad ar brezel a-enep ar Japon : div pe deir gwech e oa bet kavet an alc'hwez kentañ gant ar Japoniz, padal, bep gwezh e oant kouezhet war ur skrid er yezh navac'ho, hag aze n'o doa kavet den ebet evit treiñ anezhañ. Arabat hunvreal, n'eo ket evit se ez eus bet aotreet e vefe kelennet ar yezh navac'ho e skolioù an Arizona. Sivilizet eo an Amerikaned kement hag ar C'hallaoued. Adlenn a ran al lizher, on krog da c'hoût dre eñvor bremañ : « Ma faotrig... »

1996-7 (AL LIAMM n. 298, p. 335)

*

HTTP://WWW.LUDUENNIG

Gwelet a raer dirak hent Kadolan, Soaz Paskored hag Aymeric Biétry o tiskutal gant forzh jestroù. Ken buan all emañ Aymeric o kinnig ur pont aour d'ar sorserez evit krouiñ...

- Lavarit din memestra penaos ho peus dirusket ho taoulin, a lavar Cedric.

- Pa'm boa gwelet tout ar mekanikoù o vont da netra, ne oan ket bet souezhet peogwir e oa skrivet war ar skramm. Met pa'm eus santet aer sinoc'h war ma c'hroc'hen 'm eus komprenet e oa aet ivez ma dilhad da netra. Setu 'm eus galoupet betek ar gêr evel un tenn. Ha kouezhet on war ma genoù tro'z amañ, sellit.

- Dost thou fall upon thy face ?

Thou wilt fall backward when thou hast more wit, a lavar Lagneau, tener.

Sellet a ra Ludivine outañ :

- Ma'm eus soñj mat on sañset da respont : ay. Cheñchomp al lizherennoù, neuze : ya.

EPILOG, GROSSO MODO

Pemp pe c'hwec'h vloaz war-lerc'h e oa deuet a-benn Luduenn da dapout ku-ha-ka un diplom ijinourez. Dimezet e oa mod pe vod dija gant Cédric Lagneau, met un eured hag ur friko motig 'peupre a voe graet memestra. Bez o doe 1.6 a vugale (ar sifr etre evit an XXI^{vet} kantved) hag e oent eürus tamm pe damm. Gwech ha gwech all koulskoude, e veze klevet Cédric o klemm :

Come sooner tae yer bed at e'n !

2 VI 1998 (AL LIAMM n. 308-309, p. 300-1)

MIKAEL MADEG

UR VEAJ E BRO-SKOS

E miz Gouere ez on aet gant ur mignon da Inizi Kornog Bro-Skos da studial penaos emañ ar bed gant ar gouezeleg eno, dreist-holl en inizi South Uist ha re Harris.

Kerkent hag erru e Din-Edin hon eus enklasket ha sklerijennet on bet hag aliet eno. Evit an darn vuiañ eus an dud e Kreisteiz Bro-Skos ez eo an inizi-hont ur seurt gouelec'h brudet a-walc'h hag a blijfe dezho mont di, nemet e vez gwell ganto mont da Vro-C'hall pe da Italia.

Degouezhet omp e Lochboisdale diouzh an noz hag o vezañ n'anavezemp den ebet er porzhig eo bet ret deomp goulenn ouzh unan bennak petra ober. Evel-se eo hon eus kousket e ti ur pesketaer a oa gantañ ur pouez-mouezh iskis a-walc'h...

1969 (AL LIAMM n. 134, p. 195)

*

DIGREDENN

Amañ emañ en noz yen o klask klevet an diglevuz

Me

zo

out-te ? N'on ket.

Amañ emañ o skriva va hanaouenn.

E levraoueg Skol-Veur Bangor

Faostudorel 'kreiz ar vali, 'penn an uhel

Ez eus eul leor, hag el leor eur bajenn

Hag ar bajenn

A lar

Istor

Eur pok

Hemañ avad n'eo ket va istor din.

En noz yen e krenan

Eskern yaouank digiget a yenijenn

Petra 'po ?

Netra

Aon

Aon

em-eus

'h afen

re bell

He re bell ez on aet.

[...]

Bethesda 1972 (BRUD n. 50, p. 24-5)

KLEMMGAN DIVALL DA EUSKADI

Setu oc'h marwet
ha ne c'hellan tra
ha ne c'hellen tra
nemed kerc'had ho hanoioù
a c'hoarzh ouzh heni ho pro
ha kompren
perag e kanont flour em fenn
diaes
Txiki, Otaegi...

1975 (**POBL VREIZH** n. 114, p. 10)

*

EVEL MA PARDONOM

Pa oan pemp ploaz pe ze, e oa kroget ar hleñved ennon. Hag evid gwir, forz pegen koz an eñvorennou em-eus euz va bugaleaj, n'en em welan ket morse o redeg pe o lampad, evel ma ree Jamari, va breur.

Jalouz anezañ n'on ket bet morse. Evel-se e oa an traou ha ne vefe ket deuet din soñjal oa eun dicheañs ; n'eo ket eñ a vije bet paket, e-leh me. En e blas ne ouezan ket petra 'mije greet. Eñ da vihanna ne ree ket kalz a forz ganen, ha va lezel e peoh a ree. Bremañ eo eñ marvet, miz 'zo abaoe. Kavet beuzet en aod, sañset. Beuzet, sur, med moarvad eo en em veuzi en-eus greet. Ha me 'zo kaoz dezañ da ober.

Evel m'eo eñ kaoz din da veza amañ en e blas, e prizon Roazon.

C'hwec'h miz 'zo abaoe dija.

1974 & 1981 (**BRUD NEVEZ** n. 41, p. 10)

*

NOZVEZ AR HIG-HA-FARS

En antre e-noa kavet Aziliz, e hoar.. N'oa ket cheñchet en oll. Ha peseurt oad e helle-hi beza ? Seiz warn-ugent ? Peotramant eiz ? Eur horv mistr a blah yaouank e oa, noaz ha dispak he divronn, beget stard ha teñval, ha gwisket el lostenn fenisian a oa diouz ar hiz d'ar mare-ze. Du e oa seiz he lostenn ive, end-eeun, ar pezh a glote brao-tre gand he fennad bleo melen kempennet aketuz braz o flañsonou. Aziliz ! Kompagnonez difêz e hoariou bugel ha krennard.

Na ped gwech e-noa tañve{e}t hir gwaskedig flour he faout ! Na ped emgann barzonegou o-doa greet diwar hoarzin, pa veze kouvidi uhelzesket gand o zad. Zoken pa oa bet kaset da Vro-Gembre da beurechui e zeskadurez ollgeltieg e-noa dalhet da gaoud kelou ganti ha hi da gaoud euz e gellou. N'oa sizunvez ebed na vefe o treuzi mor Breiz eur pakadig ennañ kasedig e lizer dre gomz dezi, ha, pa helle dioueri, eur voutailladig seo espernet karantezuz gantañ, diouz e hir bleustri merhed ar vro geltieg c'hoar. Kement-mañ n'oa ket bep sizun oa. Hi, diouz he zu, a gase kentoh dezañ tammou profou boued, krampouez pe gig-ha-fars aozet ganti he-unan. Ar zoñj an hini a gonte, ha n'eo ket o blaz. Rag pell a oa e veze kerkoulz keusteurenn e restaotantou Bro-Gembre ha ma oa er vro goz he-unan...

1988 (**BRUD NEVEZ**, p. 17-18)

*

EVEL-SE BEZET GREET

Gand eur jestrig flour he-doa lakeet bouton uhella va roched da lammad er-mêz diouz an toull e leh oa o taga. Dizale e oan ken noaz hag hi.

Ha neuze e oa bet ar ganenn veur. Kanenn varz eur vaouez yaouank o ouela d'he hariad war vêt an emgann, daoulinet, e gorv war he barlenn. Maro em-oa c'hoant beza neuze evid dezi barlenna ahanon evel-se. Evid ma vefe va fenn o tistana etre he daouarn.

Eet 'oan war va daoulin, ha gand kalz bihannoh m'oa he horv e oa va fenn a-rez he divronn bihan, beget ledan dudiuz. Ha brao eun drugar.

Pehed e vefe o lipad d'ober dezo krina ha sevel. Med setu ar pezh a ouien e oan e vond da ober, e oa dao din ober. Hag em-oa greet. Ha neuze em-oa santet he horv o krena. Ar riou, emicheañs, eme ennon ar farouell. Hag he divreh o kloza tro-dro d'am fenn ha va fri o kavoud gwaskedig blod, klouar he hrohen. Ar c'hwez a zave diouti ! Eur c'hwez vezvuz, dibosubl diveska a betra e teue ar muia : he horvklouar warnañ eur hwezenn o komañs pizenna, ha frond don ha skañv he gaol ouz va mezvia, frond taliennou karantezuz e leh m'en em gollen dija. Hag he bleo hir o hilliga, o floura va chouk, oh en em veska gand va re.

Poket em-boa d'he horv a-bez, e-pad ur gwall bennad, ar mod pennadse a ro d'an den kompren e talvez ar vuhez ar boan beza bevet, ha beza gortozet keid all.

Ha pa oa echu ar pennad sonerez em-oa lakeet anezañ en e benn kenta adarre. Hag em-oa dibradet he horv etre va divreh hag e oan enni...

E-kreiz an noz e oa bet dihunet. Ha me oa chomet hep kousked. Prest da gaozeal med he muzellou a oa deuet kerkent tro-dro d'am re. Hag em-oa adañvet anezi, evel ar frouezhenn zudiusa em-oa anavezet beteg-henn. He faoutig striz o tarlammad beo tro-dro d'am fetra dinme n'e-noa ket soñj beza bet e koulz banvez santoud.

Goude-ze on-oa kousket.

1988 (p. 66-7)

*

GLAZ E VEGEL (AN AOTROU PER)

Pistiget 'oa memestra o tibrenna dor e gambr en abardaevez-se. Kuzet mad e oa skeudenn an deirved maouez. A-benn ar fin n'e-noa ket devet anezi. Eun doare da galedi e volonteze e vefe, pe da veskella dirag an ivern. Eun tamm kréd e-noa e kavje anezi, ken dispak all he stal ganti, ken digor ha prest d'e lonka, war e voger drist. Ne vefe ket bet souezet.

Med n'oa netra eno.

Ar vuhez a adkroge en he femdez. Gand eun huanadenn, diêz dezañ eunan diveska enni petra 'oa frealz, ha daoust ha n'oa ket eun disterra kerse... en em lakeas da zifazia ar pakad kopiou a oa chomet abaoe daou zevez dija.

Pemp deveziad eürus a yeas he-biou evid ar beleg yaouank, dinehet da vad, frealzet, hag a wele dija o tond ar mare n'en-defe ket re a boan oh anzae e behed, a-benn ma vefe kosket hemañ.

Echu 'oa ar zizunvez skol ive. Ha pa oa klozet en e gambr endro, alhwezet piz he dor ar wech-mañ, e-noa en em roet da zoñjal. Marteze 'vefe gwelloc'h devi ar skeudenn-ze, bremañ ma oa kreñv adarre ? Ahend-all eo drol n'oa bet kavet kazetenn ebed e-touez aferioù ar skolidi. Eur bern traou all 'oa bet kavet, sur. Traou souezuz edo ar rener da vad oh enselled d'an eur-mañ, emichañs. Med kazetenn ebed a vefe bet trohet fotoiou diouti. Daoust ha kuzet e leh all e vefent ?

Evid beza devet e oa dibosubl e vefent bet, war e veno.

Añfin, da genta penn diskuiza, ha petra gwelloc'h evid se eged ober eun tamm lenn d'ar romant 'oa krog gantañ hag e-noa ranket mouza outañ hag e lezel a-gostez abaoe...

Aze 'oa dindan an daolig-noz, n'oa nemed astenn e vreh d'e gemer. Ar bajennad e leh ma oa ehanet a oa merket gand eur skeudenn, eun Intron Varia ar Folgoad, bet roet dezañ gand e vamm pa oa bet beleget.

P'e-noa digoret al leor he-doa e galon gourlammet têt, tra ma rede tan ha gor en e wazied. E plas ar skeudenn zantel e oa unan all, brasohig, euz an eil merh. Ne weled anezi nemed lodenn uhella he horv, war gostez, ha savet begou he bronnou, a zalhe he daouarn dindanno.

Deg munut goude eh antree Per Hergoualc'h e stal ispisiri e genvroadez. Digor 'oa an nor c'hoaz hag edo paotrez an deiz all o renka traou. Dre ma teue e-barz e-noa greet eun tamm trouz bennag, hag eur vouez diouz an adstal he-doa galvet :

« Mari ! Unan bennag 'zo ? »

« Ya, mamm-goz, an tad Per. »

1988 (p. 81-2)

*

O BREIZ VA BRO !

Seul vuioh e tostae an treñ ouz Bro-Leon, ha pelloh e ranker beza erru tostig ouz Gwengamp, seul vuioh en em veske an dihun hag an huñvre ha liñvadenn er spered gand ar memor o tihlanna ennañ warlerh beza dalhet keid-all. Seul vuhezekoh, seul resisoh, seul leunnoc'h e wele, e sante, eh adveve na ped pazenn war-raog euz an doare hentig-kroaz en em ribote e-barz boutegadou sinadou a glaske kompren beb m'o have dirazañ. Kala-goañv ! Daoust ha diskar-amzer e vuhez e-unan ez oa dija ?

Heurtet e oa bet Jañpi gand Dider da gemer perz en eun devez studi c'hoariva. En em lakeet 'oa Dider da vad da genlabourad gand studierien all e sell da zével asamblez eur pezh-c'hoari nevez. A vare da vare e oa deuet Jañpi war-dro, pa helle. N'oa ket gwalldroet gand ar c'hoariou. Gand Brehed Riwallan avad... Meur a zizunvez 'oa ez ee da zod ganti dija.

« Ha bremañ, lezit ho korv da vond, en eur houllonderi ho skevent en eun taol ».

Trouz e-kichenn. Kouezet 'oa eur plah evel eur bernig patatez o tizaha, dres en eun taol, evel ma oa erbedet dezi. War bennou he daoulin edo-hi pelloh. Ennañ e-unan e-noa Jañpi ranket ober eur hoarzedenn. Ne oueze ket ha c'hoariva a rafe er bloavez goude, med fent e-noa da vihanna.

« Ar pezh a gont eo lakaad ho korv da vond diouz an emzallh e-neus dre zegouez. Santoud, ha n'eo ket soñjal eo ».

Muzellou dihoarz. Karantez dizeblant ha taer o vruzuna e mibien an daoulagad. Ar garantez diêz a zante re vad o henel. Hag he sell, ennañ war ar memes tro fae ha fent merc'h an Aberiou...

(p. 108-9)

[...] Da Lambaol 'oa eet neuze. Dre hentou bihan, e kenkaz. Eun doare lealded e heurte, eun dra a bouez evid e enor e-unan, evid ar gamaladiez a oa bet etre Tofig hag eñ, e ano kement tra a gave sakr en e vuhez. Pep tra ennañ a lavare dezañ mond ha gouzañv ar pezh en em gavje, a oa tonket da en em gavoud. Ha neuze n'oa ket diêz dezañ divina e vefe leun an iliz. Eur barrez vraz a-walh eo Lambaol hag an nebeud ma oa bet er bourk eno gand Tofig e-noa gwelet e oa kamalad d'an oll dud en oad gantañ. Beza e vefe eun nebeud mad a amezeien hag a gerent. Ha disfiziañs a helle kaoud e vefe ive meur a zeg broadelour all a yafe da renta enor d'ar hamalad lahet evid ar vro, ar « merzer » e-giz ma ma rafent anezañ kenetrezo, pe her soñjfant, kerkent hag e vefe anvet « terrorist » gand an dud e karg. N'oa ket dao zoken her lavared.

Da betra e « servije » e varo ? N'oa ket dao respont, na klask zoken. Labour ar bolitikourien 'oa ober goulennou evel-se.

1988 (p. 127)

*

TRA MA VO MOR...

« Da vihanna d'ar merhed ! »

« E ! E ! Farsite ! Stank da farouell 'ta ! 'Welez ket e lakeez ar paotr-mañ da ruzia ? Anad dit ma'z eo chomet en eur vro ken gouez eo abalamour e-noa kavet eun dous ! »

« Mad », eme Bitilareg, mall warnañ diheñcha eun digor-kaoz a zante a chomfe war e galon. « Ma keroh e lavarinn eun dra a reont ha n'emoa morse gwelet ».

« Kê 'tao ! »

« Du-hont, aze, 'leh ma vedon, yañ, n'eus ket 'n hanter re a geuneud, setu ar re baour a gustum en em domma gand... »

« Kaoh-saout » eme Jamari, buannoh egetañ.

Mantret ar patr yaouank.

« Penaoz 'peus divinet ? »

« 'Ouezan ket », a gendalhas an den war-lerh eur sklokadeg eilet gand hini daou pe dri all. « N'eo ket divina... E Molenez e reont evel-se, yañ : Kalkudennou seh ha kaoh-saout. Peleh 'peus gwelet keuneud e Molenez ? »

« 'Ma bominabl ! »

« Ne ouies ket c'hoaz ? »

« Nann ga' ! »

« N'eo ket dao dit mond d'ar penn all euz ar bed pe dost evid deski doareou 'pefe gwelet en enezenn dosta, ma karkes beza digoret da vrinikennou estreged da lugerni ouz ar skrevezed* ».

« Ale, Jamari, ro peoh d'az niz. Ker buan all ive e-neus ranket mond di da houzoud peseurt eo eur vaouez. N'e-noa ket merzet ez oa anezo er vro-mañ ive, pareo... ».

« Ale, beg braz, stank da farouell ! ».

« Beg braz ! Dabord e lavares e vefe dleet advega ahanom. 'Ouezan ket pehini ahanom a zo re vraz e hini 'vad... »

Pitilareg ne zelaoue ket anezo ken. En e za e oa eet, ha dre doull an nor e-noa en em zilet er-mêz, ha diskennet e oa beteg an aod. En ourl e tanteleze landreant ar strinkajou eonenn vunud. O selled ouz ar mor e klaskas gweled ennañ skleur eul liou sklent sklêr a gave dezañ eh anavezfe atao. Med ne gavas ket.

A-benn ar zul e chomfe e Molenez, ma oa plas dezañ war vag an Diaoul, divadez ha 'vefe atao. A-benn ar fin ne oa ket eun dra abouez, kement-se.

A-dreuz kri eun nijadeg morbiked e kavas dezañ beza klevet e ano. Da vihanna an hini en-doa bet e-pad eur pennadig berr.

En eur vuhez all e ranke beza bet.

* lesano merc'hed Mouliz enez pe Moleneziz

1988 (p.294-5 - fin)

GWELTAZ AN INIZI

Pell e oa chomet Gweltaz da zelled ouz ar vag a gase e baeron, ar manah, en-dro d'e enezenn hinidig. En e empenn e ribote diouto ounan ar heleier degaset gand an den santel. Mezevelli ganto a ginnige ober eun tamm. N'oa ket bemdeiz, na zoken beb miz, e teue beteg Benniget unan hag e-noa eun heveleb sahad keleier da zispaka.

Prest, ouspenn-ze, d'o displega en o hed. E baeron, petra 'fell deoh ! Paneved, avad, hag hen lavaret en-doa e-unan n'eo ket an enezour yaouank en-defe divinet. Euz a beleh ? N'e-noa ket soñj beza gwelet an den a-raog morse.

Hervez ar gaoz e-noa klevet gand e vamm, Gweltaz e baeron a oa eet da vanah nebeud kaer war-lerh ganedigez he mab. Salo, emezi, ma vefe chomet e Eusa. Eñ en-defe gouezet o diwall diouz fallentez ar re all. Miret en-defe na vefent rediet da zivroa, a lavare ive.

Gand an heol a zeue alese dezañ ne chome nemed eur pikad du e kosteziou laez ar Vazenn Ler p'e-noa ar paotr yaouank distroet e zell. En em roet e oa da glask e vamm hag e vamm-goz. Dioustu pe dost e-noa o havet med kendalhet e-noa e zell da hournijal dreisto war-zu ar pellou.

Dirag e zaoulagad, en endervez hañv sklêr-ze, edo dispaket al lodenn ved a anaveze tamm pe damm en tu all da ganol ledan Konk o dispartie diouz an Douar Braz, en he reter da Venniget. Ha beb ma ree e zell eun ehan war veg rohellig, war ode aber pe war aod krignet gand ar mor diouz eul lodenn devenn boukoh, eh anve Gweltaz ennañ e-unan pezh a wele.

Su-vad dezañ, en tu dehou, tro-dro d'an daou bez karreg du, ha kerkent ha diskoillet alese edo an donvor...

1990 (p. 4-5)

*

SELLA-DREÑV WAR EUN OBERENN

GOULENN : Ha da berziou gwan neuze ?

RESPONT : Da genta n'eo ket resiz a-walh c'hoaz va blizidigez yez.

Dre-ze e rankan lezel ar skridou a-gostez evid d'ar faziou dond war ziaevêz êsoh. Med n'eo tamm ebed falloh.

A-fed yez ive on techet atao d'ober frazennou re hir, re gorvigellet, da veskellad, da orogellad. Beza eo zoken eul lodenn bouezuz euz al labour gempenn ar skridou adventa ar frazennou, peurlies a ouz o berraad, ouz o zimplad, ouz o hwennad. Ar pezh a zo, ma klaskfen dioustu skriva berr, ne gav ket din e teufen a-benn. Med kement tra a skrivan bremañ a vez labouret muioh eged n'am-oa greet evid « Pemp Troad d'ar Maout ».

Ar gudenn a hirder a dalvez ive estreged evid va frazennou.

Danevellou 'zo a hellfe beza skrivet kalz berroh. Seul efedusoh a-ze e vefent marteze. Med aze em-eus eur reolenn labour evid implijoud va amzer hag a vir ouzin da glask gwellaad atao.

Da lavared eo e diavêz an amzer a ya da hounid va zamm boued hag an êzantantou all, hag an amzer a ya da ziskuiza, p'am-bez eta war eun dro amzer ha startijenn, on techet kenañ da zoñjal, va reolenn eo zoken, skriva traou nevez kentoh eged adlabourad war draou « koz ».

Dre-ze ar peb gwella euz va energiez a ya d'ober al lennegezh heunan, stad kenta, ar pouezusa, an diêsa, ar « hroui » e-unan. Ne chom evid kempenn nemed lostennadou amzer, pennad amañ, pennad ahont.

Kempenn frazennou a hellan ober neuze. Med adframma eun danevell a zo koulz lavared dibosubl. [...]

(p. 17-18)

GOULENN : Ha da zanevellou « Arvoriz » neuze ?...

RESPONT : Ma'z eus euz va « Arvoriz » eun trede rumm eo dre an danvez ez eo, ha dre an « distro » d'eun doare lennegezh diwar awen.

Stag en eur mod ouz ar varzoniez, n'eo ket dre ar mod skrid, med dre ar fed e loh diwar eur from tamm pe damm, da vihanna evid danevellou 'zo, en eun doare anatoh eged gand re an eil rumm...

1990 (p. 25)

*

ARVORIZ

Bremañ on erru koz a-walh, ha ne ran ket kalz a forz ken. Tregont vloaz 'zo 'vad em-befe greet med bremañ... Ha neuze ne ouezan ket mui va-unan ha traou a zo bet anezo ez int peotramant em-eus huñvreet. Te 'ray pezh a gari gand ar pezh eh an da lavared dit. Ha konta rin dit e brezoneg peogwir e fell dit kaoud brezoneg med ker buan all em-ije greet e galleg. Gweled a ri. Ha neuze, ma vefe beo 'ta va hini goz he-dije kontet muioh c'hoaz rag hi a zante an traouze, e leh me n'eus nemed eur wech... Meur a wech e gwirionez med toud e tro ar

memez poent. Bloaveziou tregont, unan, daou-hatregont.

D'ar poent-ze 'oan yaouank, evel just... Koulz eo din lavared n'em-eus ket kalz kredenn va-unan en istoriou-ze. N'on ket euz ar re a vez killel da noz en eur zistrei euz an douar braz.

Memez war an enezenn-mañ e vez kaoz euz lod a zo bet killel evel-se, peotramant strobinellet a lavar lod all, med ar memez tra eo atao.

Me n'on ket ganet e Kalod. Va mamm a zalhe ar buro butun e Lokenole d'ar poent-se. Ha dija, d'ar mare-ze, eo e galleg e oan bet savet, daoust ma'm-eus eun tamm brao a oad dija. Med brezoneg 'm-eus desket ivez ez-vihan en eur hoari gand ar voused all. Ha neuze, pa oan oh ober va hoñje, evel just.

1991 (p. 7)

« Ha c'hwi, Talarneñ, c'hwi 'zo bet e Gwiseni ive ? Ket. »

« Ya, ya, kure on bet eno. »

« Ho post kenta 'oa ? »

« N'oa ket. Med, kenvreur ker, ma fell deoh mond e brezoneg din abalamour d'or, penaoz 'lavarin, d'or... houviad yaouank, e lavarin deoh e veze greet Budog Talarvein euz va zad-koz. Diskouez a ra beza nevez a-walh ar hiz da lavared 'Talarvein', pe gwasoh c'hoazh, Talarneñ, ahanom. »

« Hag e Gwiseni n'ho-poa ket klevet istoriou evel-se, aotrou Talarvein ? »

« Ket ! Paotr yaouank. E Gwiseni 'oan chomet ousspenn seiz vloaz, ha morse n'em-oa klevet ar mod istoriou a lavarit din aze. An aotrou Podeur a zo bet e Kerlouan. Eno 'vad... »

« Ha gwir eo ar pezh emañ o paouez konta deoh. An den 'm-oa anavezet, ha roet dezañ an nouenn va-unan. »

« Ya, ne lavaran ket. »

« Setu, c'hwi, aotrou Talarvein... koulskoude ez oh euz an Arvor ive... »

« An Arvor... An Arvor... Ne lavaran ket deoh n'ema ket Landunvez en Arvor, med va zud a oa komersanted vihan er bourk. Dao 'vefe deoh gweled tud er Hantel pe e Tremazan. »

« Mad, Talarvein neuze, dit eo da gonta da bez. Ne lavari ket deom out bet beleg e-pad... ped bloavez ? Da be oad 'oas degouezet gand traou sebezuz, eveldom oll... »

1991 (p. 51)

Karget re !

Gand ar horvad kounnar ruz a oa ennañ o weled ar harr sac'het evid an teirved gwech e oa savet Fañch ar Haboun a-ziwar al leur ma oa azezet warni a-raog. E henou e-noa digoret ha tennet e alan a zon.

Evel-se e pakfe ar skeventad êr a zigorfe hent d'an darzadeg toueou a groze dija en e gorzailenn.

Ehanet 'oa ar gazeg en eun taol krenn. Trêz a oa beteg an hanter euz ar skinou dindan ar bendellou. N'eo ket ma vefe vis oh ober al loen, na diegi enni. Spered a-walh he-doa da houzoud ne vefe ken startoh a ze dezi diloha ar harr. Med treh 'oa dezi gourlanoad trêz fin porz Livrez. Karget re e-noa, setu toud. N'eo ket hi 'oa kaoz, anad deoh.

Diouz breh skalvet al limon dehou e oa deuet eur wigouradenn druezuz. Daoust ha meneg eur rebech a zante ar bezinaer en difronelladeg a zave diouz ar gazeg ? He nervennaoueg a hourlamme foll en he feñsou.

N'eo ket pehi a zeuas a hargouill dre doull ar gouzoug, med eur hlemm saouzanuz. Heb beza emskianteg euz kement-se, e-noa Fañch ar Haboun merzet edo e-unan. Den ebed o selled outañ. Hag an avel en e vervent a gasfe kuit an trouz difronkal.

O leñva e oa. Dielevez. Oll veh teir zizunveziad a hlahar n'e-noa kavet tro ebed da gas war-ziavêz.

Teir zizunvez a-raog e oa bet beuzet Sezaig.

1991 (p. 167)

*

AR VOUGOU

Eun derveziad glao ponner-ponner ma oamp, Marsel ha me, oh ober gouel grañch, em-oa greet outañ ar memez goulenn. Marsel, gand e zaoulagad hag e ziskouarn bet stlejet gantañ dre gement leh er bed n'oa ket sañset dezo beza enno, a ranke gouzoud hirroh.

« Eun otonomist ! Ar re 'zo... Breiz Atao, kwa ?

« Petra eo an dra-ze : 'Breiz Atao' ?

« Breiz, kwa, ni da genta.

« Evel ma klask an Alamanted hag ar Zaozon beza neuze ?

« Ket ! Ni en on bro, hag ind-i en o hini, ha peb ki mestr en e di.

Setu petra eo eun otonomist.

« Te 'zo otonomist ?

« Bo, ma kerez, ya. Ha te ?

« N'ouzon ket.

« Gwir eo ar gont-se. Ma lakeer er-mêz euz ar horn-mañ euz an Arvor an oll estrañjourien n'eo ket brinik a vanko en aod evid an nebeud a dud a chomo.

« Piou ?

« Mad ! Kañfarted ar ford, er-mêz. Peder Hast en o fenn, ha dao endro d'ar gêr. Tamm 'bed falloh evidom, ket ?

« Nann. Disheñvel.

« Nemed evel just e vefe bravoh ma laoskfe Peder Hast e vaz hag e linennou war e lerh. Mad. Kuit ! Parloched hag ar re all, kuitez dezo da durzunellad re gand merhed ar vro, ha da laerez on gwiniz, on amann, or hig moh ha me 'oar-me petra toud. Kuit ! Muioh a blas dija.

« Kenañ, ya.

« Mad, ar re n'int ket ahalenn, ar begou moan gand o galleg podou kambri, d'ar gêr.

« Ha me neuze ?

« O, te ? D'ar gêr ivez !

« Da beleh, se ?

« N'eo ket e Pariz e oas o chom ?

« Med va mamm, da dintin Anmari, kwa, honnez 'zo ganet amañ.

« Ya. Eun diêzantig eo. Mad, lakom, peogwir e kaozeez brezoneg peusprop, te 'hellfe chom. Med, Bon, d'ar gêr.

« D'e enezenn ? [...]

(p. 141)

Digor e oa dor ar gwele kloz. Eun toull oa e-barz an doenn. Pilet e oa draillaj euz ar plankennou a oa kentoh war dreuz an treustou. Den e-barz !

« Nenn ? »

Kaozeit din diwar-benn an dud koz ! Eet da viltañs he-unan ?

Sellet adarre. Pisol. Moged forz pegement. Ranket dastournad da weled ha ne vedo ket e goueled ar gwele, badaouet.

« Nenn !? Peleh emao ?

« Amañ. Amañ. Peseurt 'z eus ? »

Eul lamm 'm-oa greet gand ar souez..

« Petra emao o klask e-barz va gwele ?

« C'hwi, Nenn !

« 'Welez ket n'emaon ket e-barz ? »

Eun tammig diskurlu e oa he dilhad. Dislivet he zres. Pez 'zo, er sklêrijenn vorn a rene en diabarz ti mogedet gand e doenn hanter vrein o klask devi, moarvad n'oan ket kalz krannoh da weled. Netra ebed. N'em-oa eured ebed antronoz.

« Lavaret 'poa din e chomfeh atao en ho kwele da gousked ?! N'eus ket pemp munut !

« Mad, n'eus nemed ar re zod ha n'int ket gouest d'ober eur zoñj all, pa vez dao.

« Deom er-mêz ! An tan a hellfe klask devi ahanom.

« N'eo ket dao huchal din. Va divesker eo a zo fall, n'eo ket va diskouarn.

Ha ni er-mêz on-oa bet gwelet ar re all oh en em gavoud, tiz ganto, da glask laha an tan. A-gostez e oan chomet eur pennadig, evel da viroud en em gavje eur gwall dra gand Nenn. Aon eviti em-oa. Klevet em-oa Biel o lavared da Fañch : « dond a helloh du-mañ da loja ma vez dao ! »

Ma vez dao !?

O trei warnon e lavaras Nenn : « me mond d'ar Gêr Uhella ? Petra 'gav dit a hell ar viltañsou ober din d'an oad ma z on ? Plas 'zo c'hoaz en da goz tamm bougou ? »

1992 (p. 220-1 - fin)

*

GLAZ HA GLIZ AN HANVEZ-SE

Evid lavared ar wirionez, n'oan ket re fier. An nebeuta e oan o hedal eo gweled da vamm. Lahet, 'gave din

‘vefe bet. Pa oan o tehed a-dreuz parkeier gand Lus e veze klevet strakou ar holo hag ar hoad.

Ha tennou a-leiz.

Evel just, se ‘ree va jeu a-hend-all. Anad ‘oa pelloh, ma vefe lakeet skoill war hent on dimezi eo diouti e teufe. Kaer ‘oa, direzon e kaven he enebiez.

Daoust ha fur e oa deom dimezi, pa zoñjan er pez a zo bet abaoe, a zo eur gont all. Ped den nevez dimezet a hell gouzoud pe fur pe diskiant eo unani e vuhez gand hini unan all ?

Eur zoñj all am skañfae. Gouest e oas bet da « weled » evid maro unan euz an daou zen yaouank ‘oa bet e leur an Henlec’h. Tra ma oa chomet beo egile. Padal, evid da vamm n’az poa « gwelet » netra a seurt-se. Petra bennag a welez, kalz tostoh outi e oas eged an denze n’az poa ket gwelet pemp gwech etre toud, din da houzoud.

O tostaad e oan ouz Kost’ al Lann pa oa bet sutet din. Me chom azav.

Daou baotr yaouank euz reou da gêr a oa deuet war-wel.

« Bet oh ? » ‘meve.

« N’on-eus ket kredet. »

« Mond a ran. Deuit da weled, ma keroh. »

« O, eet int kuit med ar re goz o-deus aon e teufent en-dro. »

« Ma, mond a ran, bepred. »

N’o-doa ket kredet c’hoaz...

1997 (p. 142)

*

DRE AL LANO HAG AN TRE

Un abardaez edo Fañch o tistrei d’an aod, en eur bouleñvad en e ganod. Gwech ha gwech all e taole eur zell dreist e skoaz, heb soñjal re. Kuitez da vond el lehid da zeha. Kenta gweled, eun den en e zav er gourlenn. E vreur.

Jozef, tres dezañ e-giz ma vefe bet lonket gantañ eur goumoulenn hag edo o paouez santoud anezi o trei da skorn en e henou, a lavaras enoa ezomm kaozeal gantañ. Hag o-daou en oto vraz alamant. Ken digêret boutegad pesked Fañch, ar hranked o hlaourenni forz, hag eun tour-tan o klask gwerza rochedou en eur hamp nudisted.

A-benn ar fin e plegas Fañch da werza e zouarou. Pe, kentoh, lezel Jozef d’ober war-dro an arhant a z afe d’ober e lodenn euz kevala an embregerez.

Bloaz pe zaou all, el leh ma oa bet balaneg tro-dro d’ar Beg, e oa seiz ti nevez savet. Pe micherourien ouz o feurechui. Savet oll evid mondianed euz Brest, Roazon pe Bariz.

Saveteet e oa bet an uzin. Bet tost dezo oll, avad. An hini nemetañ a hounezas arhant braz en afer-ze eo medisin Jozef. En em lakaet e oa kalon ar breur hena da hoari lapavan ouz an nemorant euz e gorv, hag e spered a vennas tumpa.

Fañch, glaharet eun tammig o weled stad e vreur a z eas eur wech pe ziu d’e weled er glinikenn binvidig m’edo e Brest. Kerhet da vond di. Kaset en-dro d’ar gêr gand unan euz e nized. Eur paotr nevez bet e vachelouriez gantañ. Ha ne anaveze ket.

Pelloh, en e benn-ti truillog e touez ar henkizou braz eo eñ en em gave eun estrañjour kerkent ha ma teue an hañv...

(p. 120-1)

Antronoz vintin, al lun, ranket kerhad anezañ. Edo o selaou ‘ouezan ket peseurt istor aod ken. An istoriou peñse a blije kalz dezañ.

N’on ket sur e-noa komprenet pegen tost ‘oa bet dezañ beza kavet en o zouez e-unan.

Eur zell-tro ouz an oll anevaled dispourbell war vogeriou ar gramb, da lavared kenavo. Nanars war e benn er zah. An deizleor mailluret en dilhad e-giz-kêr da wiska kerkent ha ma vefent en treñ. Fent ganin bep tro gweled ar veajourien all o voustra war o zouez. Chomom Bretoned evelato, kea. Eur pennad galoupad da dreuzi ar gegin hag eun distro buan-ha-buan da weled ha n’eo ket en dar e oa lakaet gantañ e voutou-aod abaoe. Nann. Souezuz !

« Ha neuze, war an ti ema an doenn bepred ? » ‘lavarfe Mamm. Daoust ha petra ‘r varn a respontfen dezi ar wech-se ?

« Ha neuze ? » emezi, war-lerh pokad din. « Ema an doenn war an ti bepred ? »... Eun dra gaer eo an ijin...

« Ya, nemed an ti eo n'ema ket a-zindan ken...
« Kredabl-braz e lavari din eo bet eur zulvez ordinal... »
« Deuet eo ganez, Mamm, eur zulvez ordinal... »

Gweled anezi o selled ouzin hirrohig eged red. Marteze eo ton va mouez a oa kaoz dezi divina n'oa ket echu ar frazenn ?

Ennon bepred e oa... « pe dost ».

1999 (p. 220-1 - fin)

FANCH PERU

DIWAR-BENN AR FESTOU-NOZ...

« En desped d'ar veleien, d'an diaoul ha d'e gerniou, An dud yaouank 'zo troet terrubl gand an dañsou.»
(kanaouenn goz)

Ar Fest-Noz a oa eur seurt abadenn hag a gloze gwechall, dreist-oll e Kerne, al labouriou stard war ar maez : an difraostadeg, al leur nevez, an east. Bez e oa neuze an dañs eun doare evid al labourerien da zistegna izili morzet dre forz beza pleget ha krommet e-pad an doue deiz.

Bez e oa ive eun doare evite d'en em zidui asamblez eur wech echu an devez, ha lakaad a raent e-barz an dañs an heveleb spered strollet a veze gante en o labour. Er Fest-Noz, ouzpenn, e veze klevet displega dre ganaouennou darvoudou koz ha darvoudou nevez c'hoarvezet ; war eun dro, istor a wechall ha kazetenn dre gomz. [...]

Galloud a ra, memestra, ar Fest-Noz chom da veza eur skol-bobl evid ar Vretoned hag eun doare da gas war-raog ar stourm evid gwiriou sevenadurel Pobl Vreiz ; gand ma chomo etre daouarn ar Vretoned dedennet gand o bro hag o yez ; gand ma asanto ar ganerien hag ar sonerien kana pe soni evid o flijadur, ha n'eo ket hebken evid leunia o yalh ; gand ma vo ledanaet plas ar c'han brezoneg ; gand ma vo desket d'ar re yaouank dañsal en eun doare deread, ha n'eo ket heja o c'hwen ; gand ma tiwano, eun deiz, diwar ar Fest goz eur Fest nevez, ken breizeg hag eben, hogen o klota gand sevenadur on amzer.

1974 (AR FALZ, rummad nevez, n. 5-6, p. 67-8)

*

TAOL AR MARW

- « Berr out, Job », eme Imari, en ur vousec'hoarzhin a gorn, « berr out ! »
- « Ingal eo », eme Job, « gwraet eo an taol memestra ha gwraet mad c'hoazh. »

Ha Job da vont da benn an ale a gammedoù hir da weled eus a dostoc'h da biw e oa an taol.

- « Din-me eo », emezañ, « daou hag unan a ra tri, n'eo ket gwir Imari ? Ha lâred e vez iwe : gant tri ema ar wrac'h e maes an ti ! »

Imari ne rannas ger ebed. Abaoe penn kentañ ar c'hoari e oa al lañs gantañ, med chomet e oa sac'het e-barzh an toull seizh, da lâred eo n'en doa gwraet poent ebed abaoe ar seizhved poent, ha kement-mañ n'eo ket ur seblant vad ewid ur c'hoarier boullou.

Tamm-ha-tamm e oa Job o krennañ e zilañs warnañ.

- « Dit eo da skeiñ ar mestr bihan », eme Imari da Job hag a oa o chañch toull d'e ibil war ar plankenn ispiñsial a vez kavet war vord an alezioù boullou e Breizh.

Job a gemeras ar mestr bihan hag a skoas aneñ e etreseg penn an alez.

- « Mad eo ? », emezañ.

- « Ya, ya, deus dehi hardiz ! », eme Imari.

Neuse e krogas en e voull blastik, made in Italy, rag eus ar vro-se e teue bremañ ar boullou implijet e Breizh. Nag un druez ! Gwechall e vezent teurgnet e koad ar vro, koad kaled, beus peurvuiañ.

Diwezatoc'h e vezent gwraet gant gaiak, koad kaled tre degasset deus

Bro Amerika gand Bretoned Naoned. Ha bremañ ? Feiz, bremañ, ne ra ar Vretoned nemed gwerzhañ hag implijoud marc'hadourezh fardet e lec'h all !

1985 (SKOL VREIZH, p. 65-6)

*

AR VLEUNIENN GOLLET

« koukou, koukou ».

En ur c'hoarzhin e c'houlennas Annaig gant Jakez :

« Arc’hant zo ganit ?

- O ! n’eus ket da, ar studieren n’int ket pinvidik, te oar.

- Domaj eo rak lâret e vez penaos an hini a vez arc’hant gantañ en e c’hodell pa glev ar goukoug evit ar wech kentañ a ra ur bloavezh mat.

- Ya, klevet ‘meus bet ar gaoz-se dija. Met ne vo ket evit ar bloazmañ ».

Hag ar paotr yaouank da dostaat d’e zousig ha da bokat dezhi adarre hep ehan. Gant un dorn e floure he fennad blev du-mouar tra ma ziglochede goustadik gant e zorn all dantelezh he sac’hig-bronnoù.

Dispakañ a reas neuze daou aval gwenn-tener gant bep a veg ruzteñval.

Ur pennadig goude e teuas e vuzelloù da dañva ar frouezh kàer-mañ a galetae hag a c’hwezhe dre ma vezent sunet hag hilliget.

Klask a reas ur wech pe ziv ar plac’h yaouank herzel anezhañ da vont pelloc’h. Met ar paotr yaouank en doa klevet trouz an douar o sevel ennañ, oc’h aloubiñ e wazhiennoù entanet hag e kenderc’has da furchal. Herlinkat a rae bremañ morzhed Annaig gand e vizied akuit ha birvidik. Lemel a reas c’hoazh un tamm dantelezh hag en em gavas dirak un torkad beler du ha delt tro-zro d’ur vammenn vurzhdus. Eno e torras e sec’hed met non pas e c’hoant gant ur veradenn likor.

Ober a reas tro an teñzorig-mañ, klouar ha c’hwek evel un neizh pluennek, hag a-greiz-holl e sankas e ibil sonn ha lorc’hus en donderioù gwerc’h. Souezhet da gentañ ar plac’h yaouank na fiñvas ket diouzhtu.

Koulskoude pa grogas Jakez da c’hoari dont ha mont ez eas d’e heul gant huanadoù hir hag hirvoudoù klemmvanus ken ma tarzhas en o c’hreiz un devadur plijus meurbet a lakeas anezhe d’en em vriata startoc’h da begañ an eil ouzh egile tra ma ginnige, d’e dro, ar paotr yaouank d’e zousig ur veskennad perlez gwenn-laezh.

Nepell dioute, e sioulder ar maezioù moredet, kludet war ur wezenn bupli, e oa ur pichon-koad o kroukousat d’e barez.

« 'Teus ket a c’hour ? 't eus ket a c’hour ? »

Ha du-hont pelloc’h, war zu Poull an Ankou, e veze klevet tren bihan Plouarmel o sevel ar c’hrav, berr e alan gantañ.

« A, n’on ket kap ! A, n’on ket kap ! »

Gourvezet war o fallenn c’hlas dindan bolz wenn ar spern, e sioulder maezioù kaer o Bro, Annaig ar Rouz ha Jakez Sidaner ne ouient ket c’hoazh o doa kollet o c’haerañ bleunienn.

1988 (SKOL VREIZH, p. 60-62)

*

OSTALERI AN TI HENT-HOUARN

« Ale, Sandrin ! savet out pell ‘zo ? eme Lomm ar C’halvez en ur zont en ostaleri.

- Feiz, ya vat ! hag erru bras ivez, a respontas Sandrin a oa o tisec’hañ ur werenn nevez walc’het en ur weañ he zorchouer enni.

- An hini a sav bemdez n’eo ket didalvez, eme Pipi ar c’higer o tegouezhout en ti.

- Nann, eme Sandrin, lâret e vez se. Echu eo ar pardon ganeoc’h ?

- Ya, eme Lomm. N’eus forzh pegen kaer e vez ar pardon eo ret dezhañ echuiñ un dro bennak.

- Neuze, a gendalc’has an ostizez, emac’h oc’h ober charre ar beorien hiziv ?

- N’omp ket da ! met sec’hed meump memestra. Digas deomp bep a vannac’h limonad ha gwin.

- Hola vat ! krog oc’h da lakaat dour en ho kwin bremañ, biskoazh kemend-all ! ».

Plijout a rae da Sandrin farsal gant he fratikoù evelse, hag ar remañ a blije se dezhe ivez.

Un ostaleri evel gwechall eo « ostaleri an hent-houarn » e Kerspern, Plouarmel. Kavet e vez eno kement tra vez ezhomm da vevañ ha da vervel war ar maez : bara, ispisiri a bep seurt, goulou-koar, evajoù, botoù-koad, esañs ha me oar me...

Un ostaleri-ispisiri gaer eo ivez. Amañ, tamm « formica » ebet, koad hepkén ha koad ar vro, mar plij !

1988 (SKOL VREIZH, p. 63)

*

KOAD AN AMETIST

Bet e oa en noz-se avel dourmant war Vreizh, avel sot ha tomm o c’hwezhañ eus ar c’hreisteiz e-kreiz miz Here.

Pa savas Herve ar Sidaner, beure mat e oa sioulaet an avel. Mont a reas er-maez evel bep beure da zidourañ ha da leuniañ e skevent gant aer c’hlan an deiz o tont. Pa sellas war-zu ar c’hreisteiz e chomas evel badaouet :

« Hola, emezañ, amañ n’eus koad ebet ken ! »

Hag e gwirionez e vanke un dra bennak du-hont en dremmwel, ur seurt gwareg zu a oa kustumet da gavout bemdez dirak e zaoulagad abaoe ugent vloaz bennak. Ha hiziv e oa sklaer an dremmwel.

« 'M eus aon, emezañ, eo bet diskaret ar c'hoad en noz-mañ. Ret eo din mont da welout ». Treuziñ tri pe bevar bark en doa da ober. A vuzur ma tostae e oa anat dezhañ e oa distrujet ar c'hoad pin. Ar gwez ne oant ket diskaret met drailhet kentoc'h evel ma vije bet tarzhet ur vombezenn warne. Dibennet pe dorret dre an hanter e oant kouezhet a-benn-bouzell an eil war eben a-dreuz hag a-hed. Pebezh arvest !

« Mâ, eme Herve, setu distrujet koad an ametist »...

1988 (SKOL VREIZH, p. 107)

*

GWENC'HLAN

Emaomp e dibenn miz Mezheven e Lise Lanleger. Kaer eo an amzer ha skolidi an eilvet klas o heuliañ kentel an aotrou Penneg, kelenner war ar brezhoneg, n'o deus ket kalz a c'hoant da labourat. Tostaat a ra ar vakañsoù. N'o deus arnodenn ebet da dremen er bloaz-mañ, setu eo gwelloc'h gante magañ o huñvreoù hag o sorc'henoù eget prederiañ don. Abaoe un nebeut sizhunvezhioù emañ an aotrou Penneg o studiañ ar « Barzaz-Breiz », levr brudet an aotrou Kervarker. Hiziv emañ o plediñ gant « Diougan Gwenc'hlan » ar barzh dall a veve gwechallgozh, da geñver ar pempvet kantved hervez an hengoun « etre Roc'h Allaz ha Porz Gwenn ». Dedennet eo ar skolidi gant istor Gwenc'hlan, barzh ha diouganer ar Menez-Bre hag enebour ar gristenien. Ha pa grog an aotrou Penneg da zisplegañ dezhe ar pezh he doa kontet Marc'harid Fulup gwechall da Anatol ar Braz e tilezont holl o huñvreoù hañv hag e chomont d'e selaou, o genou digor gante war nav eur :

- O chom e oa, emezi, e maner Run ar Gov e traoñ ar Menez, war-zu an hanternoz. Ne oa ket heñvel eus an dud all : e benn a droe evel ur ganell war e zivskoaz, setu e c'helle gwelout en-dro dezhañ hep fiñval e gorf.

E spered ivez a oa dispar. Lenn a rae en amzer da zont evel e-barzh ul levr. Raksantout a rae an darvoudoù hag o c'hemenn a rae. Tavedek e oa ha ne blije ket meur dezhañ toullañ kaoz gant tud e vro.

Gwelloc'h e veze gantañ chom e-pad pell amzer da zivizout gant al loened. Diouzh an noz e teue ar brini da gontañ kaozioù dezhañ araok mont da gludañ er c'hoadoù, hag an evned a nij a vro da vro, an evned foeterien-oabl a chome a-sav war vord e brenestr da zisplegañ dezhañ an traoù eveek o doa gwelet war o hent...

1988 (SKOL VREIZH, p. 11-12)

*

BUGEL AR C'HOAD

Tamm ha tamm en em silas ar grennarded e kelc'h an dañserien gentañ hag ur pennad goude e voe meur a gelc'h o treiñ war ar porzh war don ur jibidi bennak. Pa grogas dañs « plac'hig an douar nevez » e verzis em c'helc'h dañserien ur grennardez vras ha moan gwisket e gwenn. Koant tre e oa gant he daoulagad glas-sklaer hag he fennad blev melen rodellet ha dispaket war he choug. Un tammig goude en em gavjomp asambles e-kreiz an dañs. Goulennet e voe ganeomp pokat an eil d'egile ha neuze ar c'helc'h en em lakeas da dreiñ buanoc'hbuanañ, da stardañ ha da zistardañ, da serriñ ha da zigeriñ. En ur boket dezhi ne c'hellis ket mirout da stardañ un tammig he dorn em hini. He blev rodellet ha liv ar plouz aour a floure din ma divjod.

Neuze un dev dianav a bikas ma c'halon. Chom a ris evel-se ur pennadig diseblant ouzh ar pezh a dremene en-dro din, evel e-barzh un huñvre. E keit-se e tirolle an dañs en-dro deomp hon daou ha pa zistrois da adkemer ma flas er c'helc'h e spurmantis ul luc'hedenn avi e daoulagad ma c'heneiled.

1989 (SKOL VREIZH, p. 28)

*

BEC'H D'AR « C'HOKO »

Emañ Miklaël Gorbatchev o paouez reiñ e zilez eus e garg a sekretour meur P.C. an URSS, eme mouezh ur c'helaouenner war Radio Breizh-Izel e-pad ar c'heleier brezhoneg. Emaomp e kreiz miz Eost en ur park bras war vord an hent a gas eus Lanleger da Bempoull. E-touez retetidi, tud dilabour, ha studierien all, Jakez ar Sidaner hag e zousig koant Annaig ar Rous a boagn da zastum « koko » Pempoull, da lâret eo fav-munut ar vro, evit gounit ur gwenneg bennak, un tamm gwerzh-butun rak start eo ar vuhez studier hag a-vec'h ma c'hell an daou yaouank sec'hañ an eil dorn gant egile.

Azetet war skiñvier kampiñ e tistagont hini ha hini klor ar « c'hoko » eus ar c'horz hag e kouchont anezhe e seier a vo pouezet d'abardaez. Etre o zreid emañ ar post bihan o vont en-dro : muzik ha keleier a bep eil. Abaoe un toullad devezhioù e selaouont aketus ar c'heleier diwar-benn Bro-Rusia rak kompren a reont mat tre ez eus eno ur bed o pennbouelliñ. En deiz kentañ e oant bet enkrezet o klevout e oa bet roet lamm da Vikhaël Gorbatchev gant ur skipailh stalinourien gozh met buan a-walc'h eo bet disammet o c'halon p'o deus

klevet e oa c'hwitet an taol ha dieubet Gorbachev en-dro.

1993 (SKOL VREIZH, p. 84)

*

ALUZEN DIWAR ALUZEN A YA BETEK... AN TOULL !

- N'out ket aet en toull c'hoazh, Jakez ? eme unan eus ar wazed, ouzh ar c'hontouer e ti Janig, da Jakez ar Sidaner a C'hlizarc'hant a oa o tegouezhout en ostaleri.

- Nann, Andrev, moarvat n'eus ket ken a blas evidon, leun-kouch eo.

- Mâ, eme Yann, ur pratik all en e goazez ouzh taol, graet o deus Paotred Mari Robin ur skrapadeg an taol-mañ !

- Ya, ouzhpenn tregont a zo bet kraouiet gante, a gendalc'has Jakez.

- Petra a zo tamallet dezhe ? a c'houlennas Yann. Beza lojet Basked.

Pebezh gwall afer ! Amañ e Breizh e vezer kustum da zegemer bep seurt tud.

- Ne vez ket lâret Basked, eme Andrev ; e brezhoneg mat e vez lâret Euskariz, hag ar vro a zo anvet Bro Euskadi hag E.T.A. a zo « Euskadi ta Askatasuna » ar pezh a sinifi, Bro Euskadi hag he frankiz.

- Ya, eme Ifig, un asez « Breiz Atao » pe F.L.B. eo se. Ne gomprenan ket e vez sikouret tud a seurt-se, prest da lakaat bombezennoù n'eus forzh pelec'h e riskl da lazhañ tud. Ur vro demokratel eo Bro-Spagn bremañ ha posubl eo d'an Euskariz, evel e vez lâret, difenn o gwirioù e mod all.

- Demokratel ? eme Jakez, ya ha nann. An darn vrasañ eus ar boliserien en karg du-hont a oa dija da amzer Franco gozh ha gante e vez boureviet en deiz-a-hiziv prizonidi e toullou-bac'h Bro-Spagn, dreist-holl izili eus E.T.A. Gant « Amnesty International » eo bet disklêriet an dra-se meur a wech.

- N'eus forzh penaos, eme Andrev, n'emañ ket an holl Vretoned dastumet er sizhun dremenet e Bro-Dreger hag e lec'h all a-du gant E.T.A. Degemeret o deus Euskariz evel e vezer kustum d'ober amañ e Breizh abaoe pell 'zo. Setu toud !

- Ar pezh a gavan garv evelkent, eme Jakez, eo gwelet tud a feson, mammoù a familh, lakaet grizilhonoù dezhe en-dro d'o daouarn ha chadennet o zreid dezhe evel e veze hualet ar saout gwechall. Ur vezh eo e « Bro gwirioù mab-den ! »

Ha tamall anezhe da vezañ torfedourien, hailhoned, forbaned, kanailhez, boued ar groug, ha me oar me ! Spontus e kavan se !

- Arsa, Jakez ! eme Ifig, ul lezenn a zo ha ret eo kaout respet evit al lezenn.

- Al lezenn, eme Ifig, a vez ordinal a-du gant ar re vras a-enep d'ar re vihan, a-du gant ar re binvidik a-enep d'ar re baour, a-du gant ar pobloù bras a-enep d'ar pobloù bihan...

1993 (SKOL VREIZH, p. 121)

*

VAKANSOU E BREIZH

Ha neuze Erwan, petra az peus graet e-pad ar vakañsoù ? eme Baol ar Gwilhou da Erwan ar Sidaner, e gamalad labour p'en em gavjont asambles adarre e dibenn miz Eost.

- A ! Paol, er bloaz-mañ omp chomet e Breizh, ma gwreg ha me.

Labourioù hor boa da ober er gêr ha setu ne oa ket aes deomp distokañ kalz ha neuze gouelioù bras a oa e Breizh er bloaz-mañ. Hag a-benn ar fin n'eo ket falloc'h dispign e arc'hant en e vro, n'eo ket gwir Paol ?

- Geo da, Erwan.

- Da gentañ omp bet e gouelioù meur Brest. « Brest 92 » evel ma vez lâret. Ur bern bigi kozh a oa du-hont hag ivez ur mor a dud a-hed ar pemp kilometrad kae bennak a oa ret galoupat. Kalz a draoù dedennus a oa da welet ha da glevet met skuizhus tre e oa bale evel-se e-pad eurvezhioù hag eurvezhioù.

Daoust ma n'int ket gouelioù breizhek rik, gouelioù eus a seurt-se a zegas brud da Vreizh memestra. Moarvat e vije bet posubl silañ muioc'h a vrezhoneg dre an uhel-gomzer ha n'eo ket hepken an hevelep frazenn lâret hag adlâret meur a wech e-pad an deiz. Ne oa ket aes kennebeut kaout peadra da zebriñ, foulet ma oa ar stalioù debrñ gant ar c'horfoù naonek o klask tostaat dezhe. Met ret e oa gortoz e-pad pell amzer en e sav. Eüruzamant ne oa ket re domm an amzer.

- Petra en deus plijet dit ar muiañ, Erwan ? eme Baol.

- O ! diaes eo lâret Paol, kement a draoù evel ma oa. Plijout a ra din ar bagoù kozh, al listri bras dre lien, met an diskouezadegoù a oa dedennus ivez - tri-ugent bennak en holl - ha neuze ar micherioù kozh. Met ar pezh a blij din dreist-holl eo ar skulterezh war goad ha ne vanke ket a gizellerien du-hont, me lâr dit. Zoken e oa unan a labore gant un heskenn-dredan. N'eo ket gevier !

- Hag e Douarnenez ?

- E Douarnenez e oa klenkoc'h ar gouel. E Brest e oa un tamm divent.

E Douarnenez ne oa ket ret galoupat kalz. Posubl e oa azezañ da selaou muzik hag aesoc'h e oa tostaat ouzh ar

bigi. A-hend-all e oa ar memes gouel evel e Brest gant muioc'h a aergelc'h, me soñj.

E dibenn miz Gouere omp bet e Landreger o lidañ kantved deiz-habloaz marv Ernest Renan. Ne oa tamm ebet heñvel ar gouel-mañ ouzh gouelioù Brest ha Douarnenez evel-just daoust ma oa ivez diduamant : muzik ha dañsoù diouzh an noz, div abadenn gwelet ha klevet gant taniou-arvest ha zoken un droiad betek enez Vriad, war roudoù Ernest gozh. 1993 (SKOL VREIZH, p. 123-4)

*

ENEZENN AN EÑVOR

D'ar sadorn 3 a viz Eost.

Kousket mat hon eus e ti Mairín ha Dara en ur gwele c'hwek. Sevel a reomp war-dro eizh eur kuit da abuziñ anezhe war o labour. Rak en Iwerzhon evel e Breizh e vez labour d'ober war-dro al loened diouzh ar beure : goro ar saout ha reiñ boued dezhe, na pa vefe. Goude lein e reomp un tamm tro d'ar gomanant gant mestr an ti. Avel gornog a zo savet ha kas a ra ar c'houmoul du etrezek ar reter.

*« The wind from the East
Is good for neither man nor beast
The wind from the West
Is the best ».*

(Avel reter n'eo mat
Na d'an dud na d'al loened
Avel gornog eo ar gwellañ)

eme ar menajer kozh en ur sevel e zaoulagad etrezek an oabl.

Souezhet on un tammig gant e lavarenn rak e Breizh an avel eus ar c'hornog n'he deus ket brud gwall vat ha n'am eus klevet biskoazh kanañ meuleudi dezhi.

Met amañ, gwir eo, n'emaomp ket e Breizh ! Deuet eo bremañ ar poent da gimidiñ, ar pezh a vo hir, kement a draoù m'o deus da lâret deomp. Graet e vo memestra a-benn ar fin. Buan a-walc'h e tegouezhomp e Corcaigh e-lec'h ma reomp un dro war ar marc'had.

Prenañ a ran eno daou serjant dir, eus ar seurt ne vez ket kavet e Breizh, evit stardañ an tammoù koad a gustuman kizellat gwech an amzer. Epañ a reomp ivez ar « pintad » ziwezhañ war zouar Iwerzhon er « pub » an Bodhran.

... Emaomp bremañ war vourzh al lestr « Bretagne » war hon hent da Vreizh dindan heol tomm deroù miz Here, un heol brokus bremañ padal eo bet ken pizh e-pad ma oamp en enezenn. Leun eo hor penn gant skeudenoù liesliv ar c'herreg, ar manvor, al leton, gant frondoù tanav hañv gleb Iwerzhon, gant mojennoù kaer hon hendadoù ha dismantrou fromus o istor. War hor muzelloù e chom blaz ar bier du, ar ragout maout hag ar c'haotigell orañjez, en hon diskouarn e kan c'hoazh gwerzioù hiraezhus eilet gant ar « fiddle » hag en hor c'halon degemer dispar an Iwerzhoniz, laouen ha disoursi en desped d'ur blanedenn c'harv a-walc'h a-wechoù.

Kenavo deoc'h eta Enezenn an Eñvor ! Ha ra ne vo ar c'himiad-mañ nemet ur c'henavo ur wech all !

1994 (SKOL VREIZH, p. 91-2)

*

KLEÑVED AR SAOUT SOT

- Ur gwall afer eo ivez, eme Paol ar Sidaner a C'hlizarc'hant. Dumañ ne gaver ket gwerzh d'ar saout ken gant an trouz graet en-dro d'ar c'hleñved-se. Erru eo sot an dud. Ne fell ket dezhe ken debriñ bevin, na stripoù, nag avu, nag ilpenn, na mann ebet.

- Gwir eo eo sot an dud, eme Yann Gerbrad, sotoc'h evit al loened, sur. Rak a-benn lakaat bleud kig pe poultr eskern deñved klañv etouez boued ar saout eo ret bezañ sot nay, sot nay gant an arc'hant evel-just. An darn vrasañ eus ar varc'hadourien boued-loened ne reont ket foutr eus yec'hed an dud. Na foutr na bran na kaoc'h na netra a lâran deoc'h.

- Da c'hortoz, eme Ujen an toer, ma eo gwir, hag e c'hell bezañ, eo posubl d'an dud tapout ar c'hleñved-se. Sell aze un dra spontus ! Gant ar c'hleñved-se. Ale ! ankouaet 'm eus e anv...

- Creutzfeldt-Jakob a vez graet diontañ, eme Baol.

- Ya, just evel ma lârez. Ac'hanta, gant ar c'hleñved-se. Ale ! ankouaet 'm eus e anv, adarre. N'eo ket strikt. Gant ar c'hleñvedse, hervez, e teu an ilpenn da vezañ evel un tamm spoue. Krignet e vez eus an diabarzh.

- Euzhus ! eme Teo, ur menajer kozh. Dre forzh bountañ ar saverien loened-korn da broduiñ ha da broduiñ ez eus bet graet traoù dinatur : lakaat ar saout da zebriñ bleud ha kig e-lec'h lezel anezhe da beuriñ glazadur : geot, melchon... evel ma eo o natur ober. « Glazadur zo magadur » a lâre ar re gozh. 1997 (SKOL VREIZH, p. 99-100)

EÑVORENNOU MELEN KI BIHAN RODELLET

Goude e kemeromp an hent adarre evit mont hervez ma mistri da Amsterdam, kêr vras an Izel-Vroioù. N'emañ ket pell Amsterdam diouzh Delft ha plijus eo an hent, tourioù gant eskell o treiñ – milinoùavel a vez graet eus ar savadurioù-se - a bep tu.

Ur gêr bras-tre eo Amsterdam. Ur bres hag ur vac'hom a zo e kreizkêr.

Ret eo diwall eus ar marc'hoù-houarn a gaver miliadoù anezhe er ruioù. C'hwistañ a reont ken a findaon ha darbet eo bet din meur a wech bezañ pennbouzellet gante. Ur gêr vrav eo Amsterdam a-hend-all.

Ar pezh en deus plijet ar muiañ din eo marc'had ar bleunioù. Eno e oa c'hwezoù mat, frondoù a bep seurt, me lâr deoc'h ! e-leizh ma fri ha ma fenn. Botoù-koad kaer a oa ivez met me n'am eus ket ezhomm eus botoù-koad. Kustumet on da vale diarc'hen ha kalet eo solioù ma favioù !

Taolet am eus div pe deir flistradenn en ur dremen war ar podoù bleunioù a oa a rez an douar. An holl chas a ra se ! N'eo ket sur e rafe vad d'ar bleunioù met petra faot deoc'h, an natur a zo aze !

War-lerc'h hon eus galoupet kalz evit mont betek un ti nevez, bras ha vil, mirdi al livour brudet Van Gogh, hervez ma mistri. Met n'am eus ket bet an aotre da vont e-barzh. Ne oa ket digor d'ar chas, setu em eus ranket chom er-maez da c'hortoz. N'eus forzh penaos n'am bije ket gwelet kalz tra. Erru on berrwel hag alies e vez ret dibikouzañ ma daoulagad din.

Goude-se ez omp distroet da greiz kêr hag en em gavet en ur ru elec'h ma oa ur mor a dud, bep seurt neuzioù dezhe. Pennoù vil en o zouez, me lâr deoc'h ! Peadra da spontañ brini e Lokarn.

A-vec'h ma chome plas ganin da boz ma favioù war ar pavez tomm-ruz.

Bec'h a oa warnon ha skuizh-divi e oan. Hast am boa da dec'hout kuit...

Ur c'hwez kreñv a-walc'h a zeue betek ma fronelloù. C'hwez ar butun a oa, met ne oa ket ar c'hwez ez on kustumet diouti e-barzh ar gêr pa en em lak ma mistri yaouank da vutuniñ dindan mantell chiminal bras ar sal. Nann, ne oa ket ar c'hwez-se, ur c'hwez all a oa, c'hwez ur butun drol hervez ar pezh am eus klevet goude.

Pegen disammet e voen neuze pa en em gavis war ur blasenn frank, nebeutoc'h a zarempred warni elec'h ma c'hellen tennañ ma anal ha distanañ ma c'horf !

Gant ma beaj en Amsterdam ec'h echu ma vakañsoù-hañv ha gante ul lodenn eus ma eñvorennoù.

D'an abardaez hon eus tapet mont betek an dachenn-gampiñ hag en deiz war-lerc'h hon eus kemeret an hent hir ha dizarvoud en deus degaset ac'hanon en-dro d'am Bro-Dreger.

1999 (SKOL VREIZH, p. 79-81)

*

KENAVO PER-JAKEZ

Graet am eus anaoudegezh gant Per-Jakez Helias e staj Ar Falz er bloavezh 1957, e Groñvel. Anavezout a raen dija e vouezh a-drugarez da Radio-Kimerc'h rak selaou a raen aketus an abadennoù brezhonek skignet gant ar radio-se.

Met e 1957 evit goprañ ac'hanon da vezañ bet degemeret e Skol Normal Sant-Brieg e voe paeet din gant ma zonton ha ma zintin, Per hag Alis Lavanant, o-daou mignoned feal d'ar brezhoneg, da gentañ ur razouer dre dan n'en deus ket bet re a labour war-lerc'h ha neuze pemzektez e staj brezhonek Groñvel. Bez e oa er staj-se ouzhpenn Andrev Merser hag e wreg, renerien ar skol, hag Armañs Keravel, sekretour meur Ar Falz ha rener ar skol-hañv, tud o deus lezet o roud war hent tenn ar stourm evit ar brezhoneg ha sevenadur Breizh. Darn anezhe a zo aet da anaon, siwazh : Frañsez ar C'hoant, Per-Mari Mevel, Jef ar Penven, Reun Kreston, Per Lavanant, Herri Leon-ar Big, Doktor Tricoire. Darn all a zo c'hoazh war an dachenn : Armañs Keravel, Andrev ar Merser, Alis Lavanant, Per Lavanant (ar mab), Charlez ha Chanig ar Gall, Claudine Mazeas, Donatien Laurent, Alan an Hegaret.

E-pad ar skol-hañv e oa Per-Jakez Helias o kempenn evit al leurenn e bezh c'hoari asambles gant komediañcherien Groñvel. Anevezet e oa Per-Jakez Helias, d'ar c'houlz-se, dreist-holl dindan an anv a Jakez Kroc'hen. E Groñvel am eus bet tro da gejañ gant ur marvailher dispar hag ur barzh awenet. Un nebeut bloavezhioù goude, da vare Gouel Yann, am bo digarez adarre da zont da greiz Kerne gant ma mignon Yann-Ber Piriou da arvestiñ ouzh An Douger Tan c'hoariet en ur vengleuz war Menez ar Glujiri e parrez Plevin. Pebezh abaden !

Pebezh aergelc'h barzhoniel ha pebezh nozvezh, marteze hirañ nozvezh ma buhez !...

1997 (SKOL VREIZH, p. 43...)

ETREZEK AN ABER SALL

Amzer 'zo
Eme tud Treger
N'eus ket kaer
Eme al Leger
Gwazhig dour
O vont e-barzh ar stêr vras
Ha soñjet mat az peus
A-raok ?
Ar pont kozh
Pe e skeudenn er stêr
Pehini eo ar c'haerañ ?
Lanv an aber
Holen ar mor
O tont da sallañ
Ar stêr

1995

*

HENTOU AR C'HORNOG

Menez Bre	Anken ar vrennikenn
Torgenn	An dud desket meur
Tuchenn	A lavar ez eo
Menez	Gant an anken
Tosenn	E chom stag ar vrennikenn
Bre	Ouzh ar garregenn
Chapel Sant-Herve	Ha te mab-den
War da lein	Hag eñ ez eo gant an anken
Bez Gwenc'hlan ez kreiz	E chomez ken stag ouzh da garregenn ?
Da bep hini e deñzor	Bae ar c'hevriñoù
Da bep hini e wirionez.	Bae an avon eme lod
Yeun Elez	Bae an anaon eme lod all
Ur vorenn, gwenn evel laezh	Lavar deomp
A c'holo Yeun Elez.	Meurvor don ha kevrinus
En oabl teñval miz Kerzu	Petra a ruilhez ha diruilhez
E sav sonn	Noz ha deiz
Kildent didammet Menez Are	Hep ehan
Tremeniad dilerc'hiet	War ar draezhenn
Bez dinec'h	Bez int bili ?
Stanket e vo dorioù an ifern	Bez int relegoù ?
Fenoz.	

1998

FRANCIS FAVEREAU

GWAGENN

Er goañv bepred ! Spontus oa gleb an amzer. An hent-karr a gas di a oa ur fankigell vras en e greiz. Gortozet hor boa ar glav da ardevel un tammig. Ma moereb 'n hini he doa c'hoant mont. Deut omp da dremen an abardaevezh-sul ganti, evel kustum. Dont a raemp ingal abaoe ma oamp aet ac'hane.

Yen-ki oa. Glizhenniñ a rae c'hoazh. An avel-c'hilav 'n em sile dre a-dreñv, etre kleuzioù an hent, ha c'hwistañ 'rae ar c'hroc'hen, evel laonnennoù lemm. Hiziv ne oa ket dav toullañ kaoz gant kement hini a oa war lez an hent, na mann... En o zier oant. Frank oa an hent.

« Te 'vat zo kresket ! »

« Souezhus penaos e tenn d'e eontr, Doue d'e bardono ! »

« Pelec'h 'peus lezet da verc'h ? »

Goût 'ouien. Se a larent dalc'hmat. A bell zo ec'h anavezen anezhe. Holl. Merc'hedoù kozh o c'henaouegal e toull o dor. Yann a vije o voueta ar moc'h (tremen kant en doa bremañ gant ar GAEC).

« Dont a rit 'ta ! »

« Paouez ur vunutenn ! »

Ne vije fin ebet...

1971 (AL LIAMM n. 147, p. 257)

*

DU-MAÑ, HIZIV...

Ma zad a lare 'oamp aet hon-daou e sell da dagañ 'nezhe, marteze da laerezh, pe d'e lazhañ ! Met laret 'n doa oa ma c'hamarad 'ni 'n doa bountet 'nezhañ er skalieroù, ha torret e c'har... Kement-se 'm boa klevet a-zigant an archerien.

Met un deiz on aet d'ar Faou : ma zad 'oa aet di, da chom gant e vamm, ken na vefe yac'haet. Bec'h 'n doa o vale, ha distanet 'oa dezhañ. E vamm 'oa war e dro, ha diouzhtu ma'm eus gwelet 'nezhi, me 'lar outi :

- C'hwi, an hani gozh, er-maez !

'Barzh he zi dezhi ! Met hounnezh oa pizh ha drouk : dalc'hmat 'oa bet fallakr ouzhimp, 'vel ar mab all, ma zad-paeron.

- Petra 'peus kontet dezhe ? a laran da ma zad.

- Me 'zo kontant da ankouaat pep tra, ma teuit da labourat ganin.

- Kaoc'h ! Bras a-walc'h oc'h da lipat ar stal hoc'h-un ! 'm boa respontet, ha stlakal an nor war ma lerc'h.

Me 'sante ur c'hwezenn yen war ma zal, 'vel gant an derzhienn.

Leizh ar gambr 'oa goulou tanav ar mintin, hag ar seurez e penn all ar gwele.

- Bleveg, poent eo deoc'h klask goût ho kwrez !

Freiburg, 1973

(AL LIAMM n. 161, p. 420-425)

*

EN HENT

Diskouez a ra gant e viz karter gwallvrudet ar C'haradeu.

- Poent eo din mont.

C'hwerv eo blaz ar bier. Eon zo e-leizh e don ar werenn. Evel doursistr.

- Me zo 'vont ivez ! a respont.

Distreiñ a reomp betek ar c'harr.

- N'oc'h ket bet dilerc'het ganin !

- Nann 'vat !

Kemer a ra e sac'h diwar ar bank a-dreñv.

- Ale, kenavo.

- Ken ar wech all !

Hag eñ kuit. Moulbennet eo, evel p'en dije keuz eus e gomzoù, pe evel kerse gantañ mont di. Marteze eo tenn warnañ, gant ar fulor o c'horriñ.

Ur souz a-dreñv. Ha treiñ etrezek ar gêr. Gwaskennet eo ar c'heflusker. Met treiñ a ra a-dizh bremañ.

Pizenniñ a ra an dour war ar werenn a-raok. Un taol rozell ! Takennoùigoù all a beg outi.

Tremen seizh eur hanter !

Pelloc'h, war-draoñ, 'z eus ur paotr o tiskenn etrezek goueled-kêr, war e nañvig.

1974 (AL LIAMM n. 166-7, p. 395)

*

TU PE DU

« Mallozh mil mallozh ! »

Ober a rae van da riotal, mes ne fiñve ket e vuselloù. Ne oa ket ar mare da zigeriñ e veg, na pa ve da leuskel ul le-douet. Evezh a ranke ober, ken-ha-ken, gand-aon da vont plom 'barzh genoù ar bleiz, ha tud all d'e heul. Ur sell d'an traoñ, ur sellig d'an nec'h, un taol-lagad a-gleiz... Mousc'hoarzhin a reas dindan e voustachoù, memes tra : dont a rae soñj dehañ eus komzoù an orin all a fougee dehañ eo ar mod-se - hejal e benn a bep tu - e tiwalle diouzh ar « fellaghien »... 'kehit ha ma veze o c'hoari en « Indochin » !

Dleañ a rae penn pounner hennezh mezvigellañ founnus.

« Gast ! », a soñje, n'eo ket re vraw konduiñ ar re all : digeriñ an hent dehe, kuit d'ober trous gwech ebed, diwall da rusañ ar botoù zoken, ha da weañ e dreid - petra 'rafe gant ur weadenn, koeñvet ibilioù e dreid ? Ha diwall da frigassiñ an delioù pin pe ar c'heuneud sec'h ha bresk, rag an disterañ briñsoù a ra un drous divalo en nos skeltr. Kerzhed evel diarc'hen-kaer, hag en em voasiañ da vale evel ur c'hazh war an erc'h, difounn ha didrous-kaer-kaer.

Ingal eo ! Biken n'en dije kredet da zigentañ e c'hallfent bale kehid-all en nos du-dall hag ober na ped lew a-dreus d'ar c'hoajoù pin bras-se, lanneier ha gwaremmeier etreze, 'nes koll o zamm hent tamm ebed, da c'hoùd, ha hep da heni ebed luziañ e baw 'barzh ur wrizienn dres daoubennet pe ur vodenn raden bennaket. Ha mont 'neeun bepred, diseblant-kaer ha diforz, evel m'o dije graet ar vicher gakous-mañ evid ar wech. Deus pelec'h 'teu nerzh ha startijenn d'ar wased d'ober traou ha n'o dije ket gallet ober morse kent, war o meno zoken ? Martese diwar an aon a sav 'barzh o c'hreis beb ma teu o c'hredennoù bugale da drec'hiñ war ar poell en o spered : teusioù, boudiged-nos, pe an aouyeotenn a lak 'n nen da vont war saouzan...

1979-1993 (diembann)

*

MAB E DAD

Du an de ha du an noz

Ha du ivez va mennoz

Fañch al Lae, 1904

1 Dihet 'maon. Evel pa vijen en ur vag distur a-grenn, luskelldiluskell etre an neñv hag an douar. Bet taolet ha distaolet g' ar mor. Rak strafuilhet net on bet evid an noz. N'eo ket kement-se badaouet gant bannac'hoù koref, hag all, am eus evet. Fromet ha mantret on ha da vad gant ar pezh am eus klevet - dao !... a-daoldak, gant ur penn blew hir eus kostez Gwengamp ! Hag ur penn-mezw gant-se. E oa ma zad un « treitour ». Da gaoz ar brezhoneg. Pe da heni pezh en deus laret bezañ an emsav. « Ur salteenn, gouenn ur c'hollabo », dalaras-hañ. Biskoazh kemend-all din-me ! Daw a-walc'h din goùd an doare, evit-se. Klask ar wirionez.

E-tro un eur diouzh ar beure oa. Prest ar Pub daonet da serriñ.

Sonet kloc'h an termen, evel a raer 'ti Jobig, paotr trapig nevez ar bourk, abaoe ma talc'h Guinness ha bier saoz (pe «cwrw») a gav din e ra anehañ !) d'e bratikou. E « glianted ker », hervez ar skritell war e zor...

Aet 'oan 'sambles gant ur paotr all eus « Roc'h », Marko. Ur « gard » war ar studi ba Roazon, hag a vez prest da vont sot o vaesa mousigou skolaj « Roc'h », hanter amzer. Hennezh eo an anw a raer en galleg evel en brezhoneg eus « kelenni Roc'h-an-Forest » e bord an hent bras, 'kreiz 'tre Sant-Brieg ha Gwengamp, 'lec'h 'maon war ar vicher law daou viz so.

C'hoant da frinkal, ha da strinkañ eus ma c'hamprig 'kreiz ar s'un, an heni a oa savet din, evel a c'hoarveze ganin ba Roazon dre vare, kuit da chom re fur, o c'horteiñ friantaj ar week-end. Ha da staotañ ar vezh, marse a-walc'h, a lavaran-me. Da heul dourenn ar bier c'hwerw mes c'hwek-se. Mezh ganin, ya, bezañ erru e-touesk ar frerien-se pelloc'h, « paotred ar saeiou du », o skoliañ bugale pinvidigien an dro... Mâ, ne'm eus ket kavet gwelloc'h ar bloaz kozh-mañ. [...]

(p. 11-12)

« N'out ket bet nec'het 'hont war ar vicher gast-se ? »

« Nann. Tamm ebet. Perak 'ta ? Ba kement bro zo plantet war an tamm douar-mañ 'kavi deus oute, paotred Mari-Robin ! Ur vicher 'vel ar re all, din-me. »

« Perak bezañ aet war an traou brezhoneg, evit-se ? »

« Me 'warant dit 'oa 'nes goull, ma faotr ! Pa oan aet 'barzh 'm boa savet un dossier. Hir mat. Ha skrivet warnañ la' ouien saozneg, tammoù, ha brezhoneg, hardi. Laret 'veze deomp 'barzh ar skol e servijfe hon brezhoneg deomp e-barzh ur bern micherioù, medesin pe vet'rinaer, paotr an ti-bank ha me 'oar-me c'hoazh, ha pas kaoud aon da fougeal anehañ, kuit da gaout mezh gantañ morse. Pezh 'm boa graet, laouen. Evel ur genaoueg, marse a-walc'h. Mes darn all a oa ganin zo aet da wardoù prison, ha traou ken gwazh all hervez da soñj. Ha n'ouzout ket 'm boa tremenet brezhoneg evid ma bacho, ha bet ugent poent, gwellañ notenn a oa moien da gaout. Soñj 'ta, paotr ! Ruz 'oan war ar brezhoneg, ha fier-ruz gantañ ! Ya, ken sot gantañ ha kalz re all ! »

« Ne 'foa ket bet difiz e c'halle bezañ implijet 'enep d'ar Vretoned ? »

« Pe seurt Bretoned, a faot dit lared ? »

« Ar re 'h out bet 'c'hoari enep-hè ! »

« Gant ar re-he 'oan ket nec'het, tamm ebet. »

« Ne oas ket tomm ouzh ar re a zifenne ar brezhoneg ? »

« Boan. Mes ne oant ket memes tud din-me ! Me oa 'du gant traou GALV, ha jeu ar re a lare bout 'kleiz ha Breizh' pe traou sort-se.

Mes evit fed ar bombchoù hag ar plastik, tamm ebet. Tamm toud ebet.

Ne'm eus ket bet 'gred d'ar re-se gwech ebet. Ha te ne 'feus ket ive, moarvat ! »

« N'on ket 'enep kement tra a vez 'maes al lezenn. »

« Na me ive, Yann, 'barzh ar c'hanaouennoù a ganemp, d'ar poent-se : Non je n' serai pas C.R.S., ma mère / Ils sont payés par l'État pour taper sur nos frères... »

Fent a rae ganin-me, plaen a-walc'h. Pa ouien pozioù ar ganaouennse, ouzhpenn... Ha gwir-pater ar pezh a dalvezent.[...]

(p. 130...)

« Ne 'feus ket bet 'vezh o tromplañ kemend-all a dud ? »

« Mez h ? Gant petra ? Mez a-walc'h zo ba beg ar gwez... War ur vicher e oan, hag ur vicher vad. Ar bed zo e-krap, paotr, ha n'eus ken hale-grap... »

« Goùd 'où'n, ha re vat : neb a dap a dap ! »

« Sell 'ta ! Mab e dad eo... »

« Ro peuc'h din. Memes tra ! Gwerzhañ e vignoned ! »

« Selaou ! Ne'm eus gwerzhet heni ebed eus ma mignoned, evel a larez. Traiset tud, ya, a-fed-kaer. En em silet ba o zouesk. Reoù hag a farde bombchoù, pe a venne trafikañ armoù ha traou all, avat. Sed ne'm eus ket keññ, tamm ebet ! »

« N'out ket bet laket diaes ? »

« Nann. Ne oan ket akord gante. Me 'gar ar brezhoneg, Yann. Gweled a-walc'h a rez eo ma yezh kentañ. Betek komz ganit, amañ 'gi'-mañ, ha dinec'h-kaer. Pa gari. Mes pell muioc'h istim 'm eus evid ar brezhoneg eged a joa ouzh ar re a vez o tifenn anehañ. Ha ne gomzan ket eus an dud all. Ar 'bobl', eme-int, na ra foutre-kaer eus o zezennoù, na ne ra foeltr-forzh gant o diskourioù sklentint. Traou nasionalist. Mad da lakat gwad da redek. Ya, da skuilh gwad. Padal, n'eo ket nasionalist ar Vretoned, nemet-ha mezw-du-dall e vent... Ha c'hoazh, dre amañ, ne vijent ket. Dizonet int bet da vare ar brezel.

E-barzh an takad-mañ, ispisial. Ma, Yann, dehe eo ar brezhoneg.

Deomp, dit, e-keit ha ma vimp bew. Kenkoulz ha d'ar re a zifenn anehañ, pe muioc'h c'hoazh. »

Echu gant ar boued-mor. Degouezhet matezh an ostaleri da zistaliañ an daol. Mechañs e teufe founnusoc'h ar meuzioù all. Gwin ruz, bremañ. Badaouet a-walc'h e oan ar mod-se. Mes me 'gav mad ur bannac'h gwin ruz, pa vez mad.

« Lo, Yann, ur bannac'h heni ruz ? Toud al liwioù zo mad, evel 'ouzout, mes ar ruz eo an tad ! », emezañ.

« Klevet 'm eus gant un' bennaket 'oant kar da dud 'Breiz Atao' epad ar brezel », eme-ve, 'nes respont, hag o tanevell komzoù ma c'henderv.

« Gant piw 'c'h eus klevet ar flugaj-se ? »

« Gant ur paotr eus an dro, dre amañ. »

« Piw 'ta ? »

« Da genderv Yvon, eus Plourac'h. »

« Bet out 'c'h astenn da fri du-hont, ha 'kontañ deus se gantañ, kement-se ? »

« Ya, pa ranken goùd un doare bennaket, evel-kent ! Hag a-benn hegal 'hanout da gomz, pa ne ve ken, ma vije ret. »

« Pebezh flik mad a rafes, Yann. Ha n'emaon ket 'farsal. Klask zo war dud yaouank 'veldout, desket ha dir war o zal. »

« Tav 'ta. Mez h a rez din. ha c'hoant da skarañ kuit. »

« Perak 'ta, paotr ? »

« Kas 'm eus ouzh ar fliked. Dre vras, evel just. Pa welan 'Marw d'ar fliked' tagget war ar mogerioù, 'barzh ar skol pe an ti-gar, e ra un efed din. N'on ket 'vit harzañ. »

« Ne ouien ket 'oas chomet ken bugel. Ha ken genaoueg. » [...]

(p. 132-3)

D'ober ar fall vicher-se 'teue da Roazon, kement-se ! Pe da renkañ ma «dossier », bete goùd e ven bet « fichennet ». Skeud liketaer ma zad o tont da blavañ war ma buhez, adarre. Fat Father : Big Brother mod nevez din-me. Gant ar foeltr !

Addigoret ul levr brezhoneg prestet din gant Olwen : beaj ur beleg eus Lanrodeg, 'kichen Plouagad, just a-walc'h, bet aet da Jerusalem e penn kentañ ar c'hantved. « Lavnenn yen o c'hontell » en e gein, aon gantañ rag... ar Judevien. Pebezh bed hudur ! Da lakat war e c'henoù...

Aet da greiskêr war ma c'hiz. Bet 'flechañ ha 'sevel ma fri dre ar ruioù, o kas gwelet petra a oa bet drailhet pe mazaouet gant ar Vigouterien, hag ar re all. Aet da zibriñ. Pesked, sell. Pe ur beskedenn, da vihannañ ! Chomet da ruzal ba kreiskêr. Diaes 'kaven distokañ deus an dachenn, lec'h ma oa bet emgannoù ar penn-devezh.

Plaenenn ar brezelig nevez. Heni kêr. Aet da evañ ur bannac'h diwezañ, kement ha daleañ.

Ne oa ket peurevet ma bannac'h kentañ ma oa antreet unan yaouank, evel un den pennfollet, e-barzh an ostaleri. Ha hopal e oa krog an tan e-barzh teatr kêr. An tan-gwall !

Ha me aet 'maez peuskerkent. Da heul froud Roazoniz, sachet gant an tantad o ruziañ dreist toennoù kreiskêr.

« N'eo ket teatr kêr, mes ar Parlamant, Breujoù Breizh. »

« Ar Reichstag ! », eme unan bennaket, dre ma'h aen.

Braouarc'h e oa an arvest. Arvest an tantad tan. Devañ a rae an doenn sonn ha ledan, penn-da-benn ar « Palez », evel a gleven Roazoniz kozh o laret. Flammou ken uhel hag an ti e-hunan, eus an eil tu d'egile d'an talbenn. Fromet tud an dro, en aon e krogfe an tan-se e-barzh o zi gant ar fulad hag an eufl, sur a-walc'h. Gouelañ a rae lod eus an dud a oa eno. Mes mouse'hoarzhin a rae darn all, a gav din.

Chomet da arvestal beteg div eur bennaket. Din-me, ne rae efed ebet. Diforzh e oan ouzh rec'h bourc'hizien ar gêr vras, tud lorc'hus ha tonius o doare, m'en em santen-me evel un diavaezour en o c'heñver, pe un tremeniad. Aet d'an otel en-dro, war ma fouezig. Ha kousket.

Madig a-walc'h.

1995 (p. 217-8) & 1999 (p. 213-4)

*

KENAVEZO SARAJEVO

« Dont a ri d'ar frot 'benn e-berr ? », eme Fabbio, ur paotr yaouank sichant eus Gwengamp a anaven, a-greiz en em gaout gantañ er skalieroù, hag eñ o tiskenn 'sambles gant e gelennerz italianeg a oa da vad oc'h ober ton dehi, 'm eus aon.

« Marteze, mar gallan bezañ abred a-walc'h »...

« Echuiñ a ray holl gentelioù ar skol-veur da bemp eur hanter a-benn lezel neb a gar da vont d'ar manif », emezi o tont 'barzh ar gaoz.

Kement-se am boa klevet da greistez endeo digant 'n Ifig, anehañ ur c'hoñsort d'ar paotr hag ur c'hamarad din, na bezañ en doa laret hemañ din n'afe ket, laouen, na hini ebet eus e gouch, eme-eñv, pa n'o doaint tamm c'hoant ebet da vont da heul traou brizh-sot sortse, « evel an deñved ».

Etre daou soñj e oan. Petra ober ? Marw Lenin (diw wech) ! D'ober petra mont da vanifestiñ evit tudigoù kaezh kêr Sarajevo – gwad skuilhet ha pouloudet a-leizh ar pavez, koulskoude, hervez gwelet war hon zeleoù benniget - an dez war-lerc'h end-eeun ma oa bet disklêriet gant ar gouarnamant e vije bombardet Serbed tro-kêr ?

Ne oa heni ebet eus ma studierien du-hont, e lestr divezw Pol ar Yezhoù. Aet kuit, moarvat, da greisker pe d'ar gêr, ha forset-mad, pa oa bet kemennet a-berzh renerion ar skol-veur ne vefe kentel ebet d'an abardae, se ! Kenô 'Natol ha Tro Mari-Jo ar Gergeno, an destenn vrezhoneg nemeti eus Mojenn an Ankoù (a oan e-soñj studial diwar an telefilm !

Kentañ gwech din sevel ken abred all e-barzh ar c'hozh tren-mañ, ha den ebet 'barzh ennañ. Tumporell an Ankoù, dre-harz karzhañ ? Eo, er penn all eus ar vagon ahont 'oa pignet daou gozh, krog da riotal kenkent, an eil 'klask prouiñ d'egile ne oa ket hennezh tren Sant-Nazer, na ne oa... Ha pa oa deut an eil a-benn da lakat egile da ziskenn, setu eñv o troiñ davedon, eus an tu all tre, ha hopal din :

« Brest, Saint-Brieuc, Guingamp ? »

« Gwengamp !... », eme-ve, pa'm boa remerket e oa taol-mouezh ar brezhoneg war silabenn e c'halleg, hardi.

« A 'ta, mad eo, di 'h on o vont ! », emezañ din rak-tal en brezhoneg. Hag eñ ha mont da gerc'had e draouegezh er penn all, ur gozh malijenn gartoñs bolboset hag ereet fall gant un tamm poell sifell. Ha dont davedon, ti'mat, a basioù skañv, evel pa vijemp anaoudegezh kozh.

Aet 'oan em c'hoazez war ar skaon dostañ d'an ale, ar plas a-gleiz war an azezenn a-zehoù, kement ha

lakat ma zraou war ar skaon all ekichen, din da ledañ ma zraou 'kost' ar prenest. Setu e oa deut da azezañ en tu all, war an azezenn a-gleiz, keñver-ha-keñver ganin.

Amzer 'm boa bet da sellet outañ ha da gompren ennañ. Un den bihan 'oa, en e zek vloaz ha tri-ugent d'an nebeutañ, mes serzh ha difall bepred, nervus ha nerzhus evel ur mevel pe un devezhour a-ziwar ar maez ma oa bet, marteze a-walc'h, hag a anaven ; paotr yaouank kozh, hervez e zoare.

« Hir eo bet ma zro », emezañ din, kement ha boulc'hañ ur gaoz bennaket. Ha me ha goull gantañ eus pelec'h 'oa o tont.

« Eus Paris 'h on 'tont, gant an tren a oa bet 'raok », emezañ. Corail an endervezh, a soñjen, pa n'en doa ket bet c'hoant da gemer an T.G.V., RESA hag all, un torr-penn d'ar paour-kaezh tud, net ha pizh !

« Eus pelloc'h, memes... »

« Eus pelec'h 'ta ? », em'on-me, kement ha laret un dra bennaket d'esa e drugarekaat pe d'e gennerzhañ un tamm, paour-kaezh kozh, chomet da rivañ 'maez !

« Verdun... », emezañ, ha paouez net gant e gomz e-pad ur frapad...

« bet 'welet beziou ar soudarded bet lahet e-pad ar brezel... ar brezel bras... »

Ur fent e oa din empentañ an dra-mañ : an denig-se, erru chouk kromm, re-bar d'un Ankoù krignet zoken - poz Tristan Corbière – bet 'pad e vuhez o kiañ hag o wiañ ane'hi dre amañ, evel kemend-all a baotred kozh pe goshoc'h am boa anavet, o tont d'ober pire'hirin ar goañv ba berejou disanw hag ofisiel plaenenn ar Frañs ma oa bet e dad o vrezeliñ, pe ur eontr - un « tonton », emezañ, ma c'houlljen, en e yezh Treger, moarvat - pe un dra bennaket ar mod-se, sur 'walc'h. Korfoù tud yaouank pe yaouankoc'h, skubet ha dispennet a frip, manet da vreinañ 'leizh fosioù an douar louet ha druz-se, dindan treid 'n nen. Ne'm boa ket c'hoant kaer da c'houll na da c'hoût... D'an istorianed eo goût pet kilo(metrad) korfoù marw zo 'tre Sarajevo ha Verdun, pe 'tre Verdun ha Sarajevo.

1995-6 (Chacouin, & Net)

*

DIANKET

Un devezh leun 'oan chomet 'barzh ti bihan beg-e-dok Pempoull, kraouiet 'vel ur penn-chatal 'barzh ar memes toull kambr amaer hag amc'houlou. Hir 'm boa kavet an amzer, seul vui ma ne veze den war ma zro, kement-se. Moarvat o doa-int roet da c'hoût d'ur barner bennaket, ha gant hennezh eo e vefe renet an enklask diwar-benn ar pezh a oa c'hoarvezet, ma n'houllent ket bale war e beuriñ, bete goût. Padal e oa deut an adjutant, peogwir eo an anv-se a rae ar remañ all anezhañ, 'h ôn 'vat, da zisklêriañ din ar rag hag ar perag eus ar stad ma oan dalc'het ennañ : harzet ha serret 'oan bet gante abalamour d'an torr-lezenn am boa graet 'konduiñ mezv, eme-eñv, ur wetur ha ne oa ket war ma anv, a-nes alc'hwez na paperoù, nemet ma zamm « madagaskarr » a oa ganin 'velkent - dre chañs, mar gallan lavaret ! Ha roet da c'hoût din doare an analis gwad a oa bet graet gante : tost d'ur gramm. Pezh na oa ket gwall galz, mes kalzig en tu all d'ar muzul aotreet pelloc'h, memes tra, hag un hanter muioc'h pe ouzhpenn zoken. Gwashañ tra zo, eme egile bepred, e oa bet kavet roud eus « kanab » 'barzh ma zroazh antronoz, pezh a oa dezhañ un torr-lezenn all, nebeudig a dra din-me ma ne vihe bet 'met an drase, mes ur gwall damall war-benn ar re all, moarvat.

Ne oan ket re-holl soue't gant an dra-se, pa'm boa bet amzer d'en em soñjal prestik-prest, bout ma'm boa graet van da vezañ tri mil estonet ha mantret-marv zoken gant ar c'heloù-se p'en doa dozvet anezhañ din, da gentañ ; mes da betra nac'h ar wirionez 'benn ar fin, a soñjen goude-se ? Ha 'ri petra, « paotr paour » ?

- Tou'n dud a ra tamm pe damm, eme-ve dezhañ, sichant ha goapaer un disterañ.

Respont ebet, avat. [...]

(p. 28-9)

Displeget din war e damm plaen goude-se e oa ur remziad a-bezh hag a c'hwezhe avel dourmant ar ravolt hag ar fulor ruz en o c'hreiz ar c'hiz-se eus an eil rummad dispouren d'egile, ha pa ve gardis ar jeu ha dizesperet kalz sperejou an dez hiziv, forzhig presoak ha re all o vezañ en em zistrujet, darn ha bout prest da vont ouzh ar groug war-bouez ur penn-kordenn, defot gallout c'hoari gant fuzuilh pe bistolenn d'en em bersekutiñ (evel a gane Negu Gorriak, eme ar paotr din, en o son griz « Kentañ bolod », « Lehenbiziko bala », bet o vont en-dro en davarn, kentaou). Ken a oa deut ar stourm kuzh ha feuls pe damguzh ha taer evel hennezh da vezañ un doare da gompren er vuhez ha da vevañ 'barzh ar vro-mañ zoken 'nes fallgaloniñ reholl, sed hep koll neudenn vrein ar vuhez da neb a garje koll fiz pe nep spi. Bugale etarrak ar bloavezhioù 70, mil mac'homet gant kouch kozh hailhoned fallakr Franco, e oa ar re-se, ha bugale-vihan ar gudariak kaezh bet merzheriet gant ar fachisted daonet kent, lodkaer anezhe beziet 'barzh bered Hernani end-eeun, eus bezañ bet fuzuilhet, emezañ,

hag a ganed dezhe gwerz kaer ar gudariak bemnoz a-walc'h en enor d'o anaon gaezh, a-barzh fin ar manifestadegier. Ma oa kas ha kasoni ruz enne zoken ouzh ar c'hozh sistem brein-se en e bezh, evel a larent, traoñ-krec'h, rac'h-ha-pizh, ha tu pe du, dehoù ha kleiz pe ruz-sklaer amañ, ken 'oa aet an dra-se 'barzh o gwad o virviñ 'gozi' 'walc'h. Chomet imor o zadoù hag o zadoù-kozh er gwad a rede dindan o ivinoù hag en o gwazhied. Stourm, her ma c'hallent hag er dre badje, betek skuilh gwad, ouzh mevelien ar gouarnamant - ha forzh pehini e ve hemañ - en ur ober gant doareoù feuls mes reizh o zud-kozh hag o zud-kozh-ïoù, sed aze o stumm dezhe hag ar pezh a sturie o zamm buhez, ma ne oa ken anv 'met eus guerrilla urbana, lucha callejera - kale borroka en euskareg - kann e kêr, stourm er straedoù, emezañ. Hag ur c'halz eus ar yaouankizoù-se aet parado, sed manet dilabour, 'keta. Ma oa deut Hernani, brudet endeo, da vout kêr-benn ar radicalism bask, kalonenn derc'h derv fetis ha dibleg ar vamm-vro benniget a oad bepred o kas mougañ ha moustrañ anezhi abouez flastrañ he gwellañ mibien. Gant ar re-se, paotred dispont, e veze tanet gweturioù gall ha re ar polis en ur daoler cócteles molotov a-zindanne, eme ma den...

Etre ma selaouen ar paotr, en ur evañ ur bannac'h all bennaket, kement hag ober, e talc'he an dud da vont ha da zont 'barzh, krennarded ha tud yaouankik-flamm dreist-holl, tres warne da vezañ holl kar ha par en o zammoù kuzuligoù, ma soñje a-walc'h din e oa adarre heniennoù eus encapuchados al leurgêr en o zouesk, diouzh o ment hag o stumm pe o c'herzhed balc'h, diwisket gante o zammoù lifreoù du-pok 'benn fin ar pezh a oa bet o « devezh bras », tre evel ur micherour bennaket war-lerc'h e labour, ha koachet o gwiskamant gante en ur c'horn bennaket.

War ar memes tro e save soñj din e c'halle bezañ echu gant ar gwall reuziad er-maez 'benn neuze. Hag aet kuit adarre. Disoc'h e oa endeo, din da welet, peogwir 'oa peuzgoullanter ar blasennig, warbouez an tropadig arvalien diseblant ha digas a zalc'he da lonkañ o banneoù 'n ur fumiñ « traou » war ar skeñier hir er gwasked klouar, evel kis ha kustum. Diflach, dilavar ha difrom holl, mes a-du hag a galon gant ar re yaouank-se, ken dispont 'kreiz ar « brezel », a ouie en em sevel ken trumm hag en em gannañ ken mibin, evel o doaint graet kent pe karet henn ober, bet peuz-holl luziet gant polis Franco, din da lenn en o daoulagad, ha pa ve bet erru luftr ha gwall ruziet lod anezhe.

Padal, pa oan diskennet larkoc'h da vont da ge' ma zamm gwetur e oa stoc'het ar ru dostañ gant melloù poubellennoù kêr, bet troc'holiet ha diskaret war o c'hostez a-dreuz chaoser ar ru, 'nes damantiñ.

Tremen a c'halled memes tra, mes en tu all - opala ! - dek pe bemzek kammed izeloc'h ahont war-draoñ, e oa otoioù « beg-e-dok » gant o gouleier-ala'm glas war elum o troiñ - re an Ertzaintza evel a oa skrivet warne, pa larin mat, sed kerreizh ar gouarnamant bask hag a gleven gant tud zo war ar plas e oant krog da filmañ an dud eno :

« txakurrak ! », eme un' en ur hopal dehe, a oa bet laret din warlerc'h e talvez kement ha « chach » ganeomp, sed flikaj - chas kêr end-eeun !

A-benn ar fin 'm boa kavet ma gwetur, chomet dibistig en he flas.

Krabiñset ha koaget tamm pe damm un takad eus he askell, avat, mes pell zo. Ne gav ket din e ve bet tanet oto ur Breizhad eveldon gante, 'velkent. Nann da ! Gwell a-se, mar goar an holl re-seoù ober ar c'hemm etre Bretoned ha Gallaoued avat.

Padal, ne oan ket ken sur ken. Bremaig, en davarn aze, ne ouie ket un' yaouank-flamm, skrivet-bras padal Euskal herria askatu war e grubuilh, pelec'h 'oa « Breizh ma bro », pa oa savet kaoz eus an dra-se etrezomp-ni, ma c'houlle ganin hag-eñ 'oa en la Francia.

- Si, eme an ostiz re fin dezhañ, etre rok ha goapaer... como esta Euskadi en España ! [...]

(p. 139-142)

- Un tammig alter 'm eus graet ken, setu, eme-ve c'hoazh, pitous ha pinnous, etre kousk ha digousk bepred.

- Ya 'vat ! Un tamm brav a voem dit, ronkon hag alter da heul, mar kerez anzav...

Ken kaer all he dihe diveget din, ar geurenn choulas ha gwidal ma stumme da vezañ pelloc'h, 'm eus aon, kemm enni a-greiz-holl e-giz gant gwrac'h pe gorrigez, evel am boa adkavet anezhi war-lerc'h he hir a ziankadenn, dre-harz bout mamm, avat, e gaou pe e gwir 'ta, e gaou pe e gwir avat, e sellen pell re stank ouzh filmoù an tele, 'skeud c'hoarzhin goap ouzhin-me, pe'tramant c'hoazh e-digarez 'm be fumet traou, ha drolaj war ar marc'had. Tre evel a rae « beg-edok »... N'houlle ket bout he « bugel lec'hiet », mabig ur gornandonez... Ha dalc'h Sant-Brieg ? Peuc'h gant se, pelloc'h !

Padal ne'm boa ket graet tamm... henoazh. Netra, m'en tou ruz ! Nann da, nada ! Petra ? Mentira la verda', Manu ?

Ya, peuc'h ganin eta. Re e selaouen muzikou seurt-se, 'met-ha lenn re-holl a levrioù en baskeg 'n heni e ve, marteze a-walc'h, memes tra, ha neket sellet re ouzh hon zele, sur 'vat ha n'eo ket marteze, evel a zamante Fant... 'barzh ma sorc'henn ar paour kaezh « petra » 'hanon atav. Padal eo ganti, Fant, e oa bet prenet ha profet din kasetenn paotred kalet Negu... Ha gwall blij' a rae dezhi - Fant - Manu Chao hag e ùltima ola...

Fant pe di-Fant, ankêt ha diankêt, na petra, setu bet dianket Fant hag adkavet hep pell, tre evel 'oa-hi kent. Anken ha dianken. Setu me diankeniet ganti. Fant a oa bet ha ne grede ket din em be bet biken an eurvad d'he gwelet bev en-dro, ha hi oc'h ober an heg ganin pelloc'h, 'vel d'un tamm « pitouch fall », hag amañ 'gi'-mañ 'barzh ma... 'barzh he oto dezhi. [...]

En la estética llevamos nuestra etiqueta, sed ar pezh am boa bet lennet hag a gleven digant ar re-mañ all, Negu, sed en o euskareg fetis : itxuran daramagu gure etiketa. Ya a-walc'h, evel a ganent her, ha her ma c'hallent, etre hopal, skrifal ha dejanal c'hwerv aze, hop buhez 'kreiz 'tre barzhonegoù kaer a'r c'haerañ, ha seul wirionoc'h ma oant bet maget gant dizesper du ur remziad a-bezh aleshont, hag a oa hon heni ivez amañ 'gi'-mañ, dre vare ha pa ve ken, e-barzh o sonig verr mes ken sklentini all, Buru garbiketa (Mer spered pe « gwalc'h empenn ») ; ya, kle', paotr, aze emañ an dalc'h eta, a dra sur, ha gwir ar wirionez-se ganimp ivez, da heul evel Yann ar Peul hag e ve daw monet : e-barzh ar gened e tougomp hon arouezenn... 1999 (p. 203-5)

. ROZENN MILIN

Flambée sauvage	Tantad gouez o strakal
Ronde païenne	Dañs round digristen
Pour fêter saint Jean	Da lida sant Yann
Vent coquin de l'été	Avelig furch an hañv
Filles sans soucis	Merc'hed dizoursi
Dans leurs jupes courtes	En o lostennoù berr
Bouquets flamboyants et blanc gravier	Bleuniou flamm ha grouan glan
Sur les tombes de Toussaint	War veziou kala-goañv
Ouvrent les portes des morts	Dor zigor ar re varo
Vent hurlant et arbres nus	Avel yud er gwez noaz
Dans la campagne déserte	Digenvez war ar mez
Sombre est le jour	Teñval an deiz

HERRI AR BORG

AR MOC'H-GOUEZ E VAKAÑS

Moc'h bihan Kenekan ne raent 'maed hoc'hal
« Da vakañs 'faot deomp mont ! 'faot deomp mont da vakañs !
« Ar vugale 'rall 'ya ! Ni 'beus ket-ni chañs ! ».
Ha da vlejal : « Gweled ! gweled broioù arall ! ».
E-raog boud bouzar-tre, rag toud rac'h e ouiomp
Penaos 'vez 'r re vihan pa gomañsont trouzal,
E krogas an hoc'hoù, ar gwisi da soñjal :
« 'Re-mañ zo arru skuizh ged koadoù Kenekan.
Redeg etre Gwareg ha Klegereg d'an hañv
Ha d'ar gouañv, lenn Saloù, ar Blawezh, Gwerledan.
Mall bras eo sur o c'hass da weled broioù 'rall !
N'vern penaos, mar dalc'hont da huchal 'vel ma reont
E tegouezo àrnomp leun a jiboessaourion ! ».

(gw. 1998, III, p. 19)

MAN'KEN PISS AR GEMENE

Med un tu gin a vez da beb tra ba'r Vro Pourlet 'vel ba'r broioù 'rall. Dre forzh gweled ar Veljed é pourmen ba'r vro, é c'hoari hoola-hoop ged kerloù barrikennoù, dre forzh gober koñvers gete, e taas c'hoant d'ar Bourleted moned d'ar vro-se. Peb unan anehe, paotr pe plac'h, yaouank pe kozh, kamm pe digamm, borgn pe dall, pinvîg pe paour a oa gouniet ged ar c'hoant da voned da Vrussel, da Vrugés, ha me 'oui-me...

Ar c'hleñved-se a vese tapet toud an dud getoñ. Ar c'hleñved-se – ur c'hleñved-red an hani 'oa - a oa bet gwraet ar « brusselos » anehoñ.

Ha radioioù Paris, teleioù Paris, a gaosee ag ar c'hleñved newez-se, « ar brusselos » na oa medissinour ebed, na oa surjian ebed, na oa den abil ebed ewid parraad doc'htoñ...

1990 & 1998 (IV, p. 32)

*

PEMOC'H-GOUEZ KERNOBIL

Kenavo deoc'h, ma bro Ukren
Red eo din kuitaad ho plaenenn
Ma fri d'al lein, ma lost d'an dias
Ha ma c'hwec'h skilf diaes da gass !
Treuset dehoñ e vro Ukren
Lec'h m'o doa lakaet kement a boen
Tapet dehoñ menez Karpath
Eñv da soñjal « Karpath cass' pattes ».
Rag ar galleg en doa desket
É selaou doc'h ar soudarded
'Oa bet du-hont un tammig-so
Tapet fall ged an S.T.O.
Ar stêr Vistul tapet dehoñ
Eñv da zivis ged Polonis
'Vewañ du-se a-guzh, nos-deiz,
Kollet o maoues dehe veltoñ.
Eñv da c'houlenn gete ha skriv
G'ur vlewenn reun a oa dibris
Ul lizher berr d'e baourkaezh gwis
Ken diskonfort ha ken dispi.
An Ebr, 'n Oder treuset dehoñ
An Danub glas heuliet getoñ
Tre beteg penn ar C'hoadoù Du
'Tal stêr ar Rhin ema arru !...

1994 & 1998 (I, p. 7-8)

*

PEMPVED KLEMM : AR C'HLEUZIQU

E ronronal àr ar leurenn c'hlas, an heol é lakaad he mantell zu da splanniñ, setu ma Fennduig é hunvreal.
« Ur c'hleuz a chom etal ho ti, mestr, unan nand eo ket divalaw anehoñ, unan 'm bez plijadur moned dehoñ.

« Mes ped ha ped doc'hte zo oæt kuit ? diskaret, plaenaet, ha daet ho parkoù da voud ken plad hag ur blañchenn ; ur park hemb kleuz zo ur mor hemb houlenn ur Menez Arre hemb ar Roc'h Trevezel ur plac'h hemb bruched...

Pegen trist, plad ha divuhez !

Kent pell e tay ar vro da voud un tamm gouelec'h, na penn na lost, na harz dehi... Penaos e c'hellin me adkavoud ma hent ewid doned d'ar gêr ? Penaos e c'hellin adkavoud an tachadoù a blija din ? Ya, hanter gollet en em santan bar vro-mañ...

Pennduig ma c'hazhes (PB-PV 1999 - V - n. 427-8 / 15)

JEAN-CLAUDE AR RUYET

KOZHTAN

[Notenn d'ar pennad-kazetenn « E-kreis ar Mor Bihan, ur berlesennig : Enes-Arzh » (POBL VREIZH n. 137, 1981, p. 4-5), sinet « Kozhtan »].

« Kozhtan » zo hanw un den a Blewigner, hag a zo bew c'hoazh. Lâred a rae an den-se, a pa oa yaouank : « Hiziw ataw 'm eus c'hoazh alumet ma zan g'ar c'hozhtan ». Chomet eo an hanw-se gentoñ. Ar c'hozhtan eo an heni a choma da gousked edan al ludu epad an nos.

« Kozhtan » n'eo ket ur ger re fall ewid lâred « celui qui ne laisse pas mourir en lui la langue de son pays ». Boud zo neuse e Breizh kalz a gozhtanioù, pe gozhtaned.

[Notenn gant **POBL VREIZH** : En Enes-Arzh ema ar c'h« Kozhtan »-mañ o chom].

*

STER DONAU

Setu-hi, ar stêr ollvrudet ! Setu an hent-dour a gass da vro ma muiañ karet ! Un dra bennag a gemme em spered. A-unliw e tae da voud, liw Monika. Ur fenomen o deus notet an oll re o deus bet ar chañs da garoud. Aloubet e vez ar spered gant ar from. Hag ar fromse a ra vad hag a ra droug. Vel mar behe holl gellidoù ar c'horf é taskreniñ ; vel en ur ruskenn, pa za ar gwenaner da vogediñ an taol, en em laka an oll wenan da froumal a-untan. E peb lec'h e oac'h, Monika, e peb delienn, e peb kammdro ar stêr, e peb ger a glewen, e peb kogussenn. Heb gouied din, e oa daet ar bed da voud ho korf hag hoc'h ene. Etaldin e oac'h, ennin zokén, hag ase, ha du-se, ha duhont.

Dindanin er geot, a-dreist da'm fenn en oabl. Pessort kevrin hennañ ? Ar re a lâr o deus anavezet Doue, daoust hag ema ar memes santimant a vewont ?

Rag mar gellomp, dre nerzh ar garantez, en em veuziñ gant an ollved, neuse e tarzh harz ar materi. Ne vez ket diforc'h ebed kén etre ar bras hag ar bihan, an dias hag ar lein, etre ar speredel hag ar materiel. Mar behe tu da voned pelloc'h c'hoazh gant ar from dreistordinal-se, daoust ha ne vehe ket tu da douch Doue ?

Daoust hag ema e garantez lemmet ewid Sofia he doa lakaet Novalis, pa oa marw e vestres, da dreusiñ milouer an hewel, ha da dizhoud, herwez e lâredoù, ur bed gwirion na c'hellomp-ni, tudoù na ouiomp ket laoskiñ a-fesson en un tan glanaus, namaed krediñ ennañ, krediñ er bed-se, heb boud assur tamm ebed d'henn anavoud biken vel ma'h anavezomp hon bara pemdezieg ? Marse e vehe gwell, en afer-mañ, chom heb menegiñ ar ger Doue, a laka meur a unan da hirissiñ, abalamour da abegoù a beb sort a zo da voud respetet oll. Lavaromp an Ollved, pe Ar Spered Bras, evel an Indianed, pe an Energiezh. Ha mar behe ar garantez an hent namaetañ da vrassaad ha da guitaad an anrod ? Neuse, penaos magañ he flammenn ewid ma chomo ataw bew ? [...]

A ! Donaw ! Nag a huñvreoù kàer am boa gwraet war ho ribloù ! En em gavoud a raen e-taldoc'h e darempred gant askre Europa. Kariñ a raen santoud awel ar c'hantvleadoù é flourad ma fass, vel un Aleksandr bennag é prisañ gant ur sell un douar newez. Mes ewid ar mare e oamp waet d'an dachenn-gampiñ da blantañ an deltenn. Tostig-tra d'an Donaw e oa an dachenn just a-walc'h, just e-tal ar pont-houarn.

Ober a rae glaw. Trist e oa an dewezh... Red eo din anzav am boa ankouaet lakaad ar glaw em huñvreoù, ha displijet e oan un tammig é weled pessort amzer vreïn a oa bet roaet din an deiz fassibl ma arruen d'ober anaoudegezh ganeoc'h. Ha goulle e oa an dachenn-gampiñ : un deltenn arall bennag, marse ur garavanenn. Den ebed.

Fall amzer, del ar gwez é tiveriñ truezus, é tapenniñ e dour glas ar stêr di[s]seblant...

2000 (Donaw - **SKOL VREIZH** p. 27-9)

LOEIS ER BRAS

EN ESTRANJOUR

Koéhel e hré glao er mitin-sé. E oé Bejeb Er Bouilh hag hé mammeg é tèbrein ou lein én ti-tan. Etré diù loeiad, é sellent, dré er fenestr, d'er viüennad splandér ar melén-guen é seüel adrest er lann du, édan krassenn tihoél er hogus.

- Ma saù en hiaol ar séh, um bo marsé amzér gaer de chèrein avaleùdoar en handèrù-man.

- Mal e vo m'é tei usord, rak touchand ne vo nameidomb-ni ér hartér hag en devo ou ré ar lein en douar.

Derhel e hrent de vrobotad elsé én ur distern en daol, éraok moned de hoérein er seüd.

Ne oé nameité-gi ou diù é labourat plén ar en dachenn a houdé ma oé partied Loeis d'er brezél, trizek miz kent. Estroh aveité e oé ér stad-sé sur eroalh : diar en tèr tachen e oé é penhér Kermatanguy é vanké tri goas ha deù baotr. Unan anehé hembkén e oé bet démobilizet arlerh en Armistis. Er réral e oé dalhet prizonér én un tachad beneg én Alemagn. Goas Bejeb émesk-keté.

Tremen e hré er vuhé én tiegéheu étré groagé, tud koh ha bugalé. Deù vlé kent é oé diméet Bejeb ha Loeis. Chomed e oé er vameg geté. En intanvéz-sé ne houié ket vras d'émen monet arlerh ma doé reit en dachen d'hé mab. Chonjet en doé seùel ur pen-ti é korn er lér, mès deit oé er brezél ben ino.

En ugentad kevér douar e oé d'en dachen ne loské ket en diù voéz de boés. Disoh e hrent get peb sord labour usord, ha get peb sort benùek. Nameid troein douar : ré bonér e oé en arèr de seùel ha de chanj tu é pen en nant. Beteg breman ou doé kaved sekour én dianvéz, mès ne hré ket vad dehé goulén pé « kestal » nerh er réral.

Goéreit e oé er peder beuh dehé ha digouèùennet er Leah. En deù bémoth én ou heli e oé dija é vléjal èl ma hrent bep mitin é kleùet en digouèùenneréz é troein : gi houié é tosté ou zermén lein dehé eùé. Nini (elsé é vezé groeit ag er vammeg) e oé é aleij dehé.

- Tok ! tok ! tok !

Hirisein e hrezant é kleùet en tri taol-sé ar en nor. Tud er mézeù ne skoant ket ar en norieù ér mod-sé. Trouz ou boteù tached ar vein er ru e anonsa pèl kent é mant é arriù, hag, èl ma dès peb unan é bas, é vé memb gouiet più e zo é tonet. Héna nen doé ket groeit trouz erbet éraok ariù ged en nor ; boteù lér e oé geton merèt, hag a dra sur, é té ag er vorh pé a véz-vro...

- Più e zo azé ? e huchas Bejeb.

- Mé, Francisco... Mé, débrein... Mé, débrein ha labour...

Ag en dianvéz tre é oé hennh ! Un estranjour memb, ken dibalemort m'é té er girieù geton, ha ken iskis en taol-boéh d'ou hronein, e chonjé en diù voéz, ur ridour-bro beneg, merèt*...

Derhel e hré er vrumen glao de goéhel : « glao-bro » èl ma laré er ré goh... Hag é oé atao er Francisco é hortoz. Diù voéz ou unan-pen én un ti-tachen de heih ér de vitin, é ma ret dehé bout kalonek aveid digemér un dén ne hanaùant ket...

- Nen dé ket posibl ma loskéemb un dén ér méz get un amzér sord-man usord ! emé Bejeb, digoramb tehon, ne vern più é, un dén e zo un dén elkent !

- Ma ia ! Mès de houiet de betra é ta ean duman ? Pereg é ta ean just eroalh d'en ti ni, ha pas de di en amezeged ? Marsé éma...

Bejeb e oé er vestrez... Hé oeit ha tennein ar er morailh...

Ur fas duard, é tapenné en deur dohton, e lonkas er bihan a splandér kennihet ged en nor gourdigoret.

- Mé Francisco, e adlaras en estranjour... anouid... nan !

Oé ket hoah kaer cherret en nor ar é lerh, ma doé fardet én toul fornél de duemmet ha de séhein.

Chouket e oé ar er vrechig vihan, soubet é ben geton ar é zivréh kroéziet ; krénein e hré get en anouid.

Hani ne gonzé mui. De betra konz ? Ken spis ma oé é hoanteù ketan get en dianvézour. Ha petra laret ?...

Ben un érad goudé é kouské en dén. En diù voéz e grogas get ou labour éndro. Ha deusto d'en trouz e hrent é monet hag é tonet ag er hreù d'en ti-tan, é talhé er houskér ged é hun.

Goude bet achiùet ou labour éndro d'er lonned, é chomezant ou diù, azéet d'en daol, é sellet dohton ha d'er homprenein (bout e oé labour d'obér én dianvéz neoah, mès ne oé ket a harz édan er glao)... Er pri melén e oé chomet staget doh é voteù-lér, e ziskoé e oé deit a hent en halaj dré er vinotenn d'er lein. Adal en Oriant en dès heuliet er Blanoèh merèt*...

Breman é oé dihunet. Er vammeg en doé aleijet ur chudellad soubenleah hag hé haset dehon. Ur minhoarh ledan e rantas dehi aveit hé zrugérikat. Er rankad dent guen-kann-sé e zisplégé spis mat é oé arriùet un dén iouank geté : étré pemp arnugent ha tregont vlé.

- Reit e vo lojeris tehon heneoah, e chonjé ar vameg, hag arhoah vitin é laréemb dehon monet kuit ; ré iouank é aveit chomel pèlloh én ti-man... Er memb bléieù get me merheg é ma...

Bejeb en doé komprenet aben chonjeù hé mameg hemb kleùét gir erbet, hag en doé rueit hé fas get er véh e saùe a zonedd hé halon.

- Mé, labourat, emé Francisco, én ur hasein é chudell goulé ar en daol.

- Mar da kaer en handerù-man, é hello chèrein avaleù-douar atao, e eilgiras Bejeb, én ur gonz d'hé

mameg, é han de hrein koh dilhad dehon, rak brein-teil é é ré. Eraok monet doh taol de vérennein, é hrezant dehon ur goupennad deur ha suan de n'um hoalein** ; un aotenn e oé geton én é féched aveit trohein é varù.

Ambruget e oé bet d'er park arlerh kreisté, hag épad en handerù, en doé chèret tost d'ur hastaoliad avaleù-douar é genon. Méren, koén ha lojeris en doé gounidet en dé-sé atao, bout ma oé er sulér-foèn e oé bet reit dehon de gousket. Azé é vezé lojet er riderion-bro : ur vrahad foèn hag un anjél***, ha forset mat loskel koutel hag allumeteù ar en daol én ti-tan.

En dé arlerh vitin, é oé dija groeit en tan dehon ér cheminal éraok ma oé saùet er groagé. Chomet e oent boèmet é huélet ou vizitour én é saù étal er gohad tan, prest kaer d'obér er péh e vehé bet laret dehon gobér. Nini e lakas er Leah ar en tan én ur laret d'hé merheg :

- E ma hénéa é klah chomel, kenevé-sé nen devehé ket bet saùet ken kours man. Dikoein e hra bet kalonek ha koupabl. Tud sord geton ne vé ket kaùet stank ér hornad.

- Ha neoah, emé Bejeb, kaer é gout nen dé ket fasip é klah labour anehon. E klah kuhet é ma kentoh. Ma ia ! Pèl omb pasabl ag er vorh.

Trankil e vo aman ken en devo hoant de monet pèloh. Aes e vo memb dehon téhein éraok er ré e zo é klah ar é lerh. Nen devo meit framein kuit dré er vinotenn d'en dias de gaouit er Blanhoech ha trézein pont er sklus de monet én tailheris d'en tural.

A vad en dé en doé divizet en diù voéz étre-zé, aveit gouiet petra gobér... En estranjour-man e oé kriù èl en eijon, hag e labouré èl tri. Ohpen kement-sé e seblanté respetein é ostizion. Ha biskoah kementrall : ean ivé deur ag er puns a pe oé talpet get er séhèt.

Penaos er has kuit a p'ou doé-gi just eroalh dobér bras a zivrèh hag a nerh ?

Ma ia ! Mès petra e chonjo er voazined a pe huéleint ur meùel ken iouank ha ken dijapl a pen dé ou ré gi dalhed pèl ag er vro ?

Taol-fin ou doé desided en devehé bet ean gopreit ur suhuniad aveit asé.

Er voazined tostan en doé taolet mansion dehon a houdé en dé ketan ha guélet abenn e oé a véz-vro (ne oé ket kalz a baotred get blèù du-poch èl é ré dré-man). Doh ou goulenneù, é vezé reskondet é oé deit Francisco ag en Oriant de glah labour ar er mézeu. E kleùet kement-sé, é talhé en dud get ou hent, ur minhoarh goapus é korn ou begeù, e seblante laret é oé braù er geù...

Bejeb ne hré ket bir erbet get er péh e vezé laret ardran hé hein ; é oé é peah get hé housians.

Komans e hré Francisco duèhat d'er labour ha d'en ti. Desket en doé girieù neùé, ha ean ou laré hag ou adlaré e pe n'um gavé ér park é genon****. Ne gonzé ket kalz, mès komans e hré kompren urheù é vistr.

Er bempvet dé, en doé konduiet en avé de gasein teil d'er Park-Moén.

Ai ! Dja ! Uho ! Ha rah er girieù aveid konz d'er ronsed en doé disked é bèr amzér ha deusto d'er feson dishanval d'ou laret é kerhé avod er jao geton. D'handèrù é tas éndro de streùein er ieuheù teilh. Nini, er vameg, e oé é houarn er seud ér prad a kosté ; ér mod-sé é hellé sellet d'hé lonned ha miret er meùel ar un dro.

Troieù pemp ér d'handèrù, er memb dé, é tigoéhas deù jandarm én toullér ag er prad.

- Hui é en Intron Er Bouilh ? Bejeb Er Bouilh ?

- Pas, me zo mé hé mammeg.

- Ne vern, ha hui e hanaù en dén e zo ar er skeudenn man ?

Francisco e oé arnehi, hag é oent d'er hlah. Petra reskond d'en treù-sé ?

Ne oé ket bet dobér : er meùel neùé en doé gi guélet a bèl hag é oé dija é redek par ma hellé, de gaouid er harh, hag én ur ariù geton é sailhas hir hag ihuél adrest en drein hag e plomas én hent donk e gasé d'en hent-pras. En deù jandarm e framas ar é lerh kentéh, revolvèrieù én ou dorn ha prest kaer de dennein arnehon.

Dinerhet get er spont, Nini e gleùé atao er postereh hag en huchereh én nivarh, hemb guélet nitra.

- Arestet !... Arestet... é hamb de dennein... goarz aveidoh...

Deù denn e oé bet losket arlerh en dervet konz. Ha trouz erbet goudé, meit é oé dason en teneù é kornal é sol er flagenn.

Nini en devehé bet vaganet marsé kenevé ma tiboukas hé amezeg Piér Er Floh ag en hent donk, é falh geton ar é skoé. E oé ean é tonet d'er gér ag er flourenn.

- Bout e oé deù jandarm aral doh er hortoz doh beg en nivarh étal en hent-pras, emé ean, mès a pou dès gi guélet, en dès sailhet ar er harh én tural ; d'er momant-sé just é ma bet losket en tenneù. Ne gredan ket ou dès ean goallet rak é mant atao é klah ar é lerh.

Tro en handèrù-noz é chomas er jandarmed de futéat ér penhér. Monet e hrezant memb én tiér de atersein en dud. Mès heni nen doé gellet rantein chervij dehé, memb er ré e hoanté er gobér...

E ti ré Er Bouilh ou doé achiùet ou zeùéh. Pep sort treù e oé bet goulennet geté diar en estranjour. En diù voéz n'en doé ket kalz a dreù de laret a ziarnehon, meit é oé ma oé deit d'en ti de glah bouéd hag é labouré aveid er gounid hag a-hendrall, n'ou doé nitra de demalein dehon.

Taol-fin é oé gi en doé disket er muihan en noz-sé.

Doh er péh e laré er jandarmet é té Francisco ag en Espagn. E hanù e oé Francisco Mariano. Brezél e oé bet geté ér vro-sé, hag é oé ean a du er ré en doé kollet. Ofisér e oé én armé hag ohpen kement-sé, mab d'ur ministr ag er goarnemant diskaret. Get eleih a sudarded aral en doé achapet de vro Frans, get en eun a vout bet laket é prizon ha lahet, èl ma oé bet get ur lod kaer ag en ofiserion aral. Allas !

Hur goarnemant-ni e sellé vil é huélet kement-sé a dud é arriù ér vro, sudarded truhek, goaneit ou horveù dehé get er fatik, en nan hag en anstu. Er Fransizion en doé kaùet un disoh vat dehé : a vezul ma trézent Mané Er Pirénéieù, é oent tapet ha tolpet é barakeù koed, gronnet get net-houarn-dréneq tro a tro (ur véh aveid hur bro !...).

Digouéhet oent é prizon én ur chonjal achap én é raok...

Er méz ag ur han**** sord-sé en doé téhet Francisco, ha deit de Vreiz arlerh, a borh-mor de borh-mor én ur heuliat en aod a zrebi**** Bourdel betag en Oriant, get sikour er varteloded. A pe vehé bet ur sudard ag er rank izél, hani pechanj nen devehé klasket ar é lerh, mès get é grad hag é ligné, ne jaojé ket d'er goarnemant er loskel dilui.

Er jandarmed ne houient ket, merèt, é tent a lemel ur sam e bouizé ar kalon en diù voéz : é tent a houiet ne oé ket tam kablus erbet ou meùel, bout ma oé er jandarmed ar é lerh.

Donet e hré chonj de Bejeb ag hé goas e oé dalhmat én Alemagn. Ha pédein e hré dré hé halon ma ariùehé de achap ag er vro-sé eùé.

- Marsé en dé ket fal anehon, e laré unan ag er jandarmet, mès arbad é, é ma ret d'emb en tapein hag er hasein de Huénet ha memb er lahein mar vé ret. Urheù hun es bet aveit en dra-zé, ha petra faot'oh hui... Ni zo ni azé aveid gobér ne labour ha nitra kén... er Lézen e zo er Lézen... ma !... Ma er guélet é troein dré-zé, ne vanket ket a larèt d'emb... mès 'gredan ket er guélèh, ariùed é pèl breman, merèt !...

Gi skaras er bolad chistr e oé bet taolet dehé, e saùas ou dorn de saludein é kiz er sudarded, ha gi ér méz. Bejeb ou ambrugas betag klud er iér èl ma vezé groeit d'er viziterion. Mès er ré-man e gerhé fonnapl : émbèr é oent doh beg en nivarh hag a bazeù bras é hent d'en dias.

En dé arlerh vitin, a pe saùas an diù voéz, é kavent geté é oé goulé en ti. Komansed ou doé duèhat de gaouit tan édan en trepé, prestkaer de duemmet ou souben. Keuhal a hrent doh aezemant er pear dé treménet.

Epad ma oé Nini é aleij, é ias Bejeb d'er golveg de lakat plouz fresk én hé boteù. Kloar e oé en amzér. Moged er cheminalieù e saùé a blom d'er lein hag e splanné ihuél get térenneù er saù-héol. Aes ha iah en um gavé get er plouz segal fresk édan hé zreid. Kleùet e hré trouz ardran er golveg : foujellereh plouz. Er hah en devo kaùed ur logoden benek, e chonjé-hé.

Hé oeit ha sellet : ne oé na logod na kah ; Francisco e oé. E oé en é duein ar ur vrahad plouz. Trouz boteù Bejeb en doé ean dihousket.

Hemb laret gir, é ridas fonapl d'en ti de avertis hé mameg. Un èrad arlerh, é arriùezant ou diù éndro.

Kiniet e oé rah é fas dehon ha foénùed e oé é ibil-troed, ken e seblanté bout diléet. Poén bras en devoé é kerhet. Sekouret e oé bet dehon monet beteg en ti ha, dohtu, goalé é houlieù get deur ha lagout keijet. Laket e oé bet de repoz ér hreù étre er veuh devéhan hag er vangoér.

Ar en taol n'ou doé ket chonjet kin nameit kasein sekour d'un dén goalaozet, mès arlerh ma oé pased er gohad, é tas chonj dehé a gonzeù er jandarmed hag é tas eun dehé ma vehent bet deit éndro.

Ken chuéh ha hernet èl ma oé, Francisco nen doé ket laret ur gonz tehé anehon. Arlerh bet débret ur chudellad souben Leah, é kouéhas er housket arnehon arré.

- Petra é amb-ni d'obér breman ? emé Nini, en nihour em behé bet ean marsé denonset a p'em behé bet gouiet é pé léh é oé. Mès hiniù, a pe huélan en dès laket é fiass énonb, n'hellan ket. Méh em behé goudé.

Più oér penaos é achiùo ean mar da er jandarmed d'er hlash ? Groeit hui hou chonj, Bejeb, hui é er vestréz, mès arnoh é koéhei er véh mar en dénonset.

Ridein e hré en dareù ar bougenneù er voéz iouank. Biskoah nen doé 'n um gaùet én ur stad sord-sé : en dénonsein e oé aes eroalh dehi ha hani nen devehé hé haréet goudé. Ur rékompans marsé e vehé bet hreit dehi. Ma ia ! Mès en dén-sé ne oé ket kablus doh er péh en doé komprenet, kourajus memb e oé. Ha doned e hré chonj dehi ag hé fried... a pe ariùehé er memb treù geton anont é kreiz mézeù en Alemagn...

- Aséamb er huhet ken e vo aseit é ibil-troed dehon, emé Bejeb, arlerh bet chomet un èrad é chonjal, ha

goudé é laréemb dehon monet kuit.

Bout e oé ur hardi én dias ag er lér, lan-bar er sulér anehon a blouz-to. Ne oé ket ur sulér fasipl, mès pluchad pozet didouch ar en trestier hemb bet poentet. Eskennet ou doé tèt pé pedèr pluchenn étre er vangoer hag en trest devéhan ha tennet plouz ken arriuezant de grouisein ur lojig bihan, frank aset aveit un dén de n'um astenn.

Unan ag er hiri e chomé berpet ér hardi, heneh baré a uélet er sol anehon ag en dianvéz.

D'en noz arlerh koén, é oé bet ambruget Francisco d'é « gampr neùé ». Poén en doé bet é monet er huéh ketan rak ret e oé bet dehon krapein ar lein en tal-kar ha droug bras e hré é droed dehon.

Laret e oé bet dehon chomel grons én é loj épad en dé, get en eun ma vehé bet guélet get unan beneg. Diés e oé geton kompren ha get er groagé displeg, meit-é-oé er girieù « jandarm » ha « prizon » er lakas de zoujein ha de sentein.

Kaset e vezé bouid dehon abred de vitin ha devéhat d'en noz.

En heih dé treménet, chetu digoéhet er jandarmed éndro é ti ré Er Bouilh. Pemp é oent en taol-man, ha fuzuilhenneù geté. Oeit unan ardran en ti, unan ér liorh hag un drivet é kreiz er lér. En deù aral e dostas d'en nor hag e huchas :

- Laret e zo bet d'emb é lojet en estranjour é omb é klah ; chetu aman en aotré sinet ér léh ihuél hag e hra droed d'emb de sellet perhuéh én diabarh ag hou lojeris, guel e vehé laret er huirioné abenn.

Reskond erbet ne zé ag en ti.

Gi monet én diabarh dohtu, ha komans digor er hredansieù, foulbouchad ér guéléieù, pasein en troed-chubelenn rah dré zan er glustreù. Unan anehé e lakas er skél d'er lukan ha gi ou deù d'er sulér de balat ha dibalat er ieuheù gran, ha de chanj tu d'er foeneg. Un hantér-ér beneg goudé e tent d'en dias éndro, goleit a eüsenn ha fal imur geté.

Er haù hag er hranj ou doé groeit er memb hoari, mes unan anehé 'doé ket gellat parat a lonkein un tasad chistr é pasein étal en alhué.

Bejeb ha Nini ou heulié a bèl, spontet. Hirisein e hrent sel guéh ma touié unan én é gohadeù.

E arriù get er hardi é seblantent goannat get ou herdér ér labour.

Gi e lammas tèt-bedèr votell plouz doh tal er ieu hag e zichennas kentéh. Spontet ou doé a pe vannas er har geté é asé krapein arnehon... Nitra... Breman ou doé kollet kalon. Ha laret é oé en hani é oent é klah ur metr beneg azohté ! Azé, just adrest ou fenneù !... Marsé é oé en dishéolér a ou zokeù a baré dehé a huélet d'er lué, ché !...

- Intron Er Bouilh, hiniù é ma er chans genoh. A pe zemb éndro é vo marsé genemb, goarz aveidoh nezé, rak hui e vo puniset. Ni oér sur e huès ean digeméret goudé en taol-krog ag er suhun treménet.

Ha gi monet kuit dré en nivarh d'en dias... a bazeù hir èl ma jaoj d'er jandarmed a fèson.

Bejeb hag hé mammeg nen doé ket laret ur gir épad en diù ériad ma oé bet tud er Lézen geté. Ne grendent ket monet ér hardi de houiet ma oé mad en treù geton, get en eun bout spiet get unan beneg en devehé bet ou dénonset arré. Rak dénonset e oent bet a dra sur, mès get più ? Jamés n'er gouiiient...

Breman, arlerh er péh ou doé anduret get er jandarmed, é oent désidet grons achiù get er labour ou doé komanset : magein, lojein en estranjour ha remédein dehon ken e vehé bet iah ha kaloneg aset de adgemér é hent.

Memb er person e oé deit d'obér un dro e Kermatanguy. Gi gaùe drol aset er guélet é ariù geté ; ne zé ket goal liés, a viannoh unan klanù de hrein en nouien dehon pé unan marù de gas d'en doar... pe argant de chèrein aveid er Gest...

Ne oent ket bet pèl é houiet de betra é té.

- E ma er vrud é kerhèt, emé ean, é ès bet tenneù fusilhenn genoh dréman en déieù paset. Ha laret e hrant eùe ne huès chet sekouret kalh get er jandarmed klask arlerh er forban... Dihoallet, me hèh merhed, rak en dén-sé zo ur homunist. Ha hui oér eroalh é ma er gomunisted é klah distrujein er Relijion. Hui rekehé sentein d'er justis, ha laret é pé tachad é ma kuhet en dén-sé, petramant é huéh kaos a gasein er fal lézenn er vro.

Komans e hré en deur tuemmet get Bejeb... En dé kent aveid déh, é oé er jandarmed ha chetu breman er person. Kement-sé aveid un dén hé doé rantet chervij dehon rak ma doé nan hag anouid. Oé ket bet pèl ér skol anehi, ha liés mat hé hatichim hé doé manket. Mès hé gaùé geti usord, hé en doé just eroalh sekouret hé nesan revé Lézen en Aviél èl ma kleùé liés er person é konz én é bredègeù d'er sul. Mès de betra laret en treù-sé dehon... Braùoh, ha rustoh ha rah, é oé deit geti :

- Mès chet afér a zén de obér mem beg d'ein, Eutru Person, a p'em bo d'obér de gonz é ouiein en digor.

Goap e oé bet get er person. Biskoah ne oé bet konzet dehon ér fèson-sé get ur voéz ag er mézeù. Nen dé ket liés ré Er Bouilh d'en overenn d'er sul (pèl é oent ag er vorh, hag é chapél er vrediah, gloestret de sant Dérein, ne oé nameit ur sul bep mis)... Marsé memb é oent merchet get er Hrouéour de monet d'en ihuern. Mar devehé gellat er person en dé-sé, é vehent bet kased ar en tach, ken bras en droug en doé groeit er honzeù-sé dehon. Person er baréz e oé usord...

Fonapl en doé troeit rodeù é vélo ha oeit arok de gaouit en tiér arall. Guel digemér e oé bet groeit dehon merèt, ha marsé en doé kleùet doéerieù mat de gasein geton d'er vorh...

A nebedigeù é té nerh ha iéhed de Francisco éndro. Deit oé deved é vistr un noz arlerh koén. Diskoein e hras é ibil-troed dehé. Ne oé ket mui foénùet tam erbet, ha séhet en doé goulieù é fas. Ean e zisplegas dehé, get konzeù ahaket hag ileih a jestreù, penaos en doé kuhet éraok er jandarmed étal er Park-Moén : sailhed en doé ar lein er harh, ha krapet ér hetan chouch koéd en doé guélet étal dehon. El ma oé stank pasabl er bareù, hani nen doé ket ean guélet. Chomet e oé abarh beteg kreiznoz beneg, ha deit d'er golveg goudé. E sailhar d'en dias ag er huéen en doé koéhed ar ur mein é kreiz ur bouchad drein, groeit en doé droug d'é droèd ha kiniet é fas get en drein.

Ne gonzé ket hoah mat anehon, en tazeù, rak gir ha gir é té geton, ha neoah é kaùé get en diù voéz, ha get Bejeb ketan pen, é komprenent mat tré rah er péh e oé é klah dispieg dehé...

Nini e houié eroalh é oé mal de Francisco monet kuit aveid mad, kenevé-sé en devehé bet koéhet en « droug » ar kalon hé merheg...

Oé ket bet d'obér e laret dehon. En dé arlerh-vitin, pèl éraok er saù-hiaol, é tas de dal fenestr er gampr.

- Monet kuit, er vestrez... Trugéré... bras, bras... Kenavo...

Bejeb a saùas kentéh, mès ne oé ket kaer gusket hé dilhad dehi ma oé dija oeit kuit er ridour-bro.

Kroget en doé er vuhé pamdéiek éndro, èl agent, meit-é-oé ma doé ul lod kaer a dud chanjet a santimant én ou hevér : be oé ré hag e gonzé bihannoh dehé ; ha réral hag e zé de laret ou doé groeit mat digemér en estranjour. Mès en diù voéz e loské en dud de gonz hemb larèt nitra diar er péh ou doé groeit pé er péh n'ou doé ket groeit.

Fal végeù er hornad, luemed mat ou houtelleù dehé, ne vankent ket a gasein fal vrudeù : hag é hé Bejeb de gaouit en dén-sé én kuh d'en noz goudé koén, ha n'hé doé ket respet erbet aveid hé fried prizonér, hag hé doé manket d'hé devér a patriot, hag é oé troeit hé chonj get er gomunisted, ha peb sort treù hoah... Mès er hèh voéz en doé kalonekeit ha ben er fin ne ré ket mui kaz.

Nen doé ket gellat skriù en istoér de Loeis hag e oé atao en Alemagn, rak lénet e vezé er lihérieù d'er brizonerion éraok ou hrein dehé. Hed er bléieù, hag a nebedigeù, en doé distaned en treù : en dud en doé kaùed istoérieù aral de lakat én ou fenneù épad er pear blé brezél-sé.

Liés mat ou doé guéled Alemanded é krapein dré en hent donk. De getan ou doé kredet é oé aveité é tent. Mès a nebedigeù, ne hrent ket ré a gaz. Devéhatoh é té dehé kaouit partizaned kuhed é kléieù ou farkéù. En diù voéz e gasé chistr ha bara dehé guéhavé. Mès d'en achimant ag er brezél é oé peb sort tud émesk er bartizaned ha liés mat é hrent eun d'en dud ker kement èl en Alemaned.

[...]

- En eil sadorn a huenholon 1944 -

Bejeb doh manèù en hoged ha Nini é terhel beg er jao, é oé en diù voéz é kludat er seùleg. Meihoh e vehé bet en doar de droein ged er baraban goudé.

Chetu arriùet er sekretour méreir geté ér park. Amzér de gondui en avé betag en avalenn dostan, hag é kleùezant Loeis Er Hlanch é larèt dehé :

- Deit on de gasein papér d'oh hou tiù aveid doned d'er méreir en handèrù-man de bedèr ér. Er mér e houlen ar hou lerh.

Chomel e hrent bamet. Arsa 'ta ! Aveid pésord afér en doé er Mér dobér anehé ?

- En Eutru er Mér ne faot ket dehon ma houièh nitra éraok ma ariùèh ér vorh. Mès n'hou pèet ket eun. Me zo sur é véet koutant.

Diù ér é oé dija a pen dé ariù en doéré geté. Amzér de chanj dilhad ha chetu gi ar en hent de monet d'er vorh.

Bout e oé ur ieuh tud ar er paùé en handèrù-sé, éleih a sudarded. Ur mis kent é oé bet libéret er hornad-bro hag ul lod kaer ag er Bartizaned e oé chomet ar léh.

Oeit Bejeb get hé mammeg abarh er méreir. Rah en dud e sellé dohté é arriù, hag er mér e drezas er sal betag en nor aveid ou digemér get ur minoarh lugernus ar é fas. Bout e oé un ofisér étal dehon.

- Chetu er Holonel Marion ag en F.T.P. emé ean, er Holonel en dès goulennet ar hou lerh.
- Francisco ! e huchezant ou diù ar un dro, Francisco Mariano.
- Ia, emé ean, dalhed e mès chonj ahanoh.

Ean ou ambrugas betag lein er sal én ur digor é hent étre en dud aranked a bep tu dehé, hag én ur laret kaer de Bejeb ha de Nini.

Taol-fin, ean houlennas get en oll taùein én ur seùel é zivréh d'er lein.

- Hiniù, é vinnan laret d'en oll dud ag er baréz-man pegen kaloneg é ma bet en diù voéz-man a p'ou doé men digeméret, péar blé-so é Kermatanguy.

Derhel a hras get é bredeg én ur laret en doé peb sord tud labouret aveid er Viktoér... Ha rantein chervij d'é nesan, a pen dé én diovér hemb gouiet più é nag a beban é ta, èl m'en doé groeit groagé Er Bouilh, e zo ur skuér vat aveid biùein é péh én amzér de zonet.

Oll en dud e oé tolpet é sal er méreiri e chomas boémet é kleùet er holonel é konz. Penaos 'ta ? En diù beizantéz-sé en dès saùvet er Holonel Marion ? N'é ket posipl !...

Ean ou ambrugas d'en daol-lipereh hag e drinkas geté get guin-né.

Rah en dud e oé koutant. Memb er jandarmed e oé deit de larèt ou hourhemeneù d'en diù voéz, rak unan anehé e oé e Kermatanguy pear blé kent. (Er Person é oé bet ret dehon kuitat er baréz a pe oé oeit en Alemanded araok, er suhun kent... Bout kas é andred er gomunisted e zo un dra, ha monet a du ged en Alemanded e zo un dra aral. Er

person-man en doé krédet é oé er memb treù...).

E tonet ér méz ag er méreiri, é oé bet skeudennet en diù beizantéz hag er holonel ged er gazeterion e oé ar léh, ha goulennet ou santimant geté.

D'er lun arlerh é oé er skeudenn ar er gazeteù, hag ur pennad skrid hir édan d'hé é oé displéget énonn er sikour hag er servij en doé ranted en diù voéz-sé d'un estranjour ha... d'er Vro.

E Gregam, Guenholon 1992

* meret (merhat) = moervat... ; um **hoalein = em olc'hiñ, en em walc'hiñ... ; ***anjél : lañjer... ; e genon .
**** = e-gunan... ; **** ur han = ur c'hamp ; ****a-zrebi ([bèj] = a zre bi(ou))...

*

ER SOÑENN DIGOMPOZET

Ma kleùet a va-zen, gé, cheleùet d'un istoér
Zo digouéet genein un noz, p'oèn é tonèt d'er gér, gé (bis)
É oèn é me hartan, é kondui ar me hoar
Èl ma jaoja de bep unan, a pe vér é roular
Dijabl e oé me spred, belbéhen n'em boé ket
O nag ur vad e hra d'en dén, pe vé disoursiet
Allas ur chonj amoèd, e fardas é me fen :
Èl ur barhonégour lanlir, kompozein ur soñenn
Na mé choéjein en ton, de bègein me honzeù
Un ton de groll en hantér dro, hennèh e hrei me zreù
Koutant oèn ahanein, é hen d'obér ur son
Ha nezen é chonjen énonn: “ me zo paotr digouion”
Na braù é tent genein, girieù er poz ketan
É han d'ou laret d'oh abenn, ker braù èl m'ou havan
“Cheleùet tud ieuank, hag er ré goh eùé
M'é han de larèt d'oh, maluron, ur soñenn a neùé”
De larèt ar ton en hantér dro
“Chetu groeit d'ein en tok”, e laren me unan
Pechanj é tei en eil poz kan, ken aés èl er hetan
Me n'um huélé dija, é tolpat “kan ar bopl”
ÉR “gatégorie création”, é soñ dirak en oll
Un istoér a fèson, e oé ret d'ein kaouit
Ged konzeù e zasoñehé, avod ged er muzik
Mès kaer em boé kraùat, me foulkil ha me fri
Tra 'rb'a fèson ne zé ér méz, me fen e oé gouli

Pe gaüen ur pennad, ur gir arlerh ur gir
Ré vèr e oé me fenn poz kan, guéhavé oé ré hir...
D'er goleù é huélenn, oé Gregam é tostat
Nezé boé komprenet reih mat, oé achiù er gohad
Èl un dén a vechér, me oér penaos gobér
Ha neoah a pe ian d'obér, n'hellan ket mui gobér
Er ré goh e laré, ha ged rézon aset
“n”hellér ket brammèt ihuélloh, aveid ma oh toullet”

(é tonèt d'er gér a Bondi , 31/03/1999)

EN-DRO D'AR GELAOUENN SKRID

. MIKAEL BAUDU

*

GWERZ SEIZH HUN AN EIL

Araok an deiz kentañ
Ne oa nemet an Douar hag an Neñv.
Goulllo ha didud e oa ar bed
Ha dinamm e beurdeñvalijenn.
Yen e oa korf an EIL,
Divuhez evel maen,
Peurgousket e penn an hent
Abaoe ...
A-holl-viskoazh.
Pe adalek bremañ kentoc'h
Rak deus an amzer ne oa ket c'hoazh. [...]

1981-1986 (Barzhonegoù, **SKRID-HOR YEZH**, p. 125-132)

*

RUZ-GWAD E KUZHAS AN HEOL

Goustadik e kouezhe an heol ruz etre ar rideozioù alaouret stignet a-us d'ar menezioù, ar skramm teñval war-sav dirak un dremmwel tan.

Mont a rae war hiraat ar skeudoù oc'h en em astenn tamm-ha-tamm war ar reier a lugerne c'hoazh, e-touesk reustl an torgennoù. Tost achu e oa an arvest meurdeus a veze c'hoariet gant an natur, bep abardaez, hep den ebet ken evit sellout outañ. Hep den ebet ken evit ma tiwanfe en-dro e-barzh e spered, ar c'hantadoù a gorriganed a c'haloupe gwechall a-hed hag a-dreuz ar menezioù, e-mesk ar skeudoù kevrinus. Ne chome ket zoken tres an hini en doa troet ar vro en un dezerzh marv ha gouez, hep netra ken o fiñval war an torioù hag ar c'hribennoù digompez, ma ne vefe torchadoù geot a-strew e-touez ar lein. Lakaat a raent un tamm buhez e-barzh ar gweledva difiñv. Sevel a raent uhel en ur grenañ dindan gwask un aezhenn vihan, nemet e lec'hioù 'zo ma oant bet pilet. Bez oa aze... evel roudoù bet lezet gant ar chadennoù a vez lakaet war c'horre rodoù eus mekanikoù zo a vez gwelet e-barzh ar c'hêrioù. Mont a raent o kildroñ betek kern uhelañ ar menez. Pintet e oa eno karrigell c'hlas ha lufir an Ankou Mod Nevez, ur pezh korzenn zir warni buket en nec'h, evel ur c'hastr savet trema an neñv, liv ar gwad. Amañ e oa annezad diwezhañ ar menez. Gortoz a rae an noz hag ar marv, ur c'horoll skeudennoù o tibunañ e-barzh e spered.

1981 (**SKRID** n. 27 p. 24-5) & 1988

*

ANKOU

Kouezhet eo an heol war an douar. Ne welan ken gwez devet, geot krazet, tiez drailhet. E pep lec'h emañ merk an distruj... War ma c'horf zoken... Koll a ran ma blev... Ma c'hroc'hen disec'het... ha ma gloazadenn...

Poanioù kalet 'm eus anduet [anduret]. Mahun on gant ma gloazadenn o vreinat... Ul loen a santan ba ma c'horf, ur sarpan vil. Gwelet 'ran e benn a-wechoù e-barzh toull ma bruched. E zaoulagad tan hag e deod o fistoulat. Bep tro ma chañch plas e santan e lost o fichal, o foetiñ ma bouelloù.

Flaer zo ga me c'hig brein. Poan-benn 'm eus ha riv ken e krenan noz ha deiz. Teñval eo an noz. N'eus ken ar gouleier a welan a-wechoù o fichel dirak ma dawgad. Klañv-bras on meuzaoñ.

Gwel ran traoù o fichel. Ar zarpen meus klasket lao. Gwelet ren e benn o fistoul ban toull. Me dorn meus fourret bars, sachet meus potpaour. Start oa. Poan meus bet. Gwad zo bet, laet meus nezañ kazi sur. Da ke gwelloc'h a ze ganin koulskoud.

Nalan ke kousket kin. Sterde. Mehun on gan traoù. Drol int da velet.

Brao eo, traoù ru, traoù glas, meln...

Me soñj din on digouet bar baradoz a-wechoù, ma ne viye ket ar boanse.

Krog ar boan ba me bouelloù. Fler zo papret. Ar foerell meus tap. Me lar dac'h, lous e.

Me zo 'c'honde grevi kazi sur.

Riou meus. Ma otonn beneubt

Neñ rous meus gweld opaseel

Manhon devervl ; goudoun mat ...

Me ke pel karigl n

(Danevelloù, **SKRID-HOR YEZH**, 1985, p. 24-5)

. JIL (PE GILLES). BOUCHERIT

TAOL-MICHER AR RE BAOUR

Koant evel ur gornandonez e splannder ar c'huzh-heol

Geot klouar ar frankizenn 'barzh koadoù Breizh-Izel

Gwenn eo freilh he daoulagad

Gortoz a ran...

A-daol-trumm e strink ur beufig glaswenn ha du diouzh skeud ar

brankoù a dres korfoù-eskern an Ankou war an douar gleb

O ma Doue, pebezh skuizhder !

Poan-galon ar vicherourien, ruz o fri e-kreiz o fas

Kammedoù pounner ar gwenodennoù kailharek na reont ket trouz

Bremaik, sioulañs ar maez adarre o touellañ an dud

N'ouzon ket perak. Marteze ur fazi lec'h-mañ-lec'h, piv 'oar ?

Tostaat a ran ouzh an diavaez

Mont da gaout anezhañ diouzhtu,

Gwelet 'peus huñvreoù an den a-us da goadoù ar vro

a-us d'ar c'houmoul

a-us d'an neñv [...]

1986 (**SKRID**, p.97-8)

*

ISLONK-DISLONK

Adkroget gant an diouennañ

Ar peskerezh bremañ a glaskont lazhañ

E werzhañ a-dammoù d'ar C'hanada

Moru Douar-Nevez ha Sant-Maloù

Ne gomzin ket diwar o fenn

Abalamour n'eus ket anezho ken

Sant-Brieg a varvo

An dud a vor eno...

Ha laerezh o c'hregin diganto

Lakaat « petognez » en o lec'h

Elese « kraoñ » Sant-Jakez

Eus an douar bras-se [...]

Da Yannig ar Beg

Eus ar Gelveneg

1994 (**AL LANV** n. 69, p. 31)

SAMHAIN

Pa gleve ma zad un dra dic'h ortoz bennak e save fulor en e vouezh, ha bepred ez on bet genaouek a-walc'h evit kaout aon eus an tonioùmouezh-se a zo strafuilhus-kenañ d'ar reiz, bresk ha tener atav.

Mezeg e oa ma zad. Kalz a zroug zo ennañ. Ar vezeien a gav dezho emañ ar wirionez ganto o vezañ ma'z eo o micher degas o yec'hed d'an dud evit ma chomfent bev. A-us dezho en em lakaont en abeg da se ha lorc'h 'vez enno meurbet, hep na ouife dezho zoken. An darn vrasañ anezho n'ouzont ket frealziñ - ober 'reont foultre kaer - rak korfel eo ar c'hig. Un tamm tra dispered hogozik, dallet ma'z int gant o skiant ramzel, a gav dezho... hag o arc'hant. Ret e vez sentiñ outo dalc'hmat. [...]

Labourat a rae ma zad noz-deiz. E kounnar ez ae alies hag a-wechoù zoken e skoe... Kavout a rae dezhañ emichañs e oa bet aotreet dezhañ a-berzh Doue kement beli en doa warnomp. Stad a oa ennañ rak-se.

Uhelratozh e vuhez a vije bet piaouañ ur c'hastell, hogen biken ne vo sevenet an dra-se gantañ abalamour d'e vugale, o deus talvezet dezhañ kement a arc'hant foranet, a zispignoù aner, evit m'o dije ar gwellañ deskadurezh a oa d'ar mare-se war an douar : hini ar Jezusted ! Bewech ma rebechen dezhañ e venoz dreist e nac'he taer ha mont a rae e fulor adarre...

1989 (AL LANV n. 49-50, p. 60)

. YANN-ERWAN BROUDIG

DIYEZH

Peurvuiañ e huñvree e galleg, ral a wech e brezhoneg. Met an hini a zo bet brezhoneger a-vihanik hag a ra gant ar yezh-se bemdez, anat eo e vez brezhoneg en e spered e-pad e gousk, ha pa ne ouife tra ebet diwar-se a-boan dihunet.

Hag ar groueell, daoust ha memes huñvreoù hag e vamm a vez ganti ?

Ar pezh zo sur eo e klev he mouezh damvouget a-hed an deiz hag hini an tad ivez.

Ar gazetenn vrezhonek a oa boas da lenn a zo bet kemmet penn-dabenn : un titl gallek a zo bet lakaet e-kichen egile, fotoioù liv a zo ivez e-tal ar re gwenn-ha-du, ha skridoù gallek a zo bet strewet e-touez ar re vrezhonek.

Pa veze goulennet digantañ petra 'oa e yezh-vamm, e responte ne ouie ket, en ur gontañ e oa bet savet e galleg en un endro brezhonek. Ha bremañ e lavare n'en doa yezh-vamm ebet. Diyezh.

1993 (HOR YEZH, p. 23)

*

BRUZUN

E traoñ an ti, er sal-debriñ ha degemer, pep tra urzhiet mat, kempenn ha naet.

En estaj, ur stlabez spontus e kambr ar grennardez.

Peseurt yezh dibab evit ar menoz-mañ ?

Sevel ur skrid bennak en ur gazetenn.

Hag ur vurutelladenn diwar e bluenn dindan ul lezanv en ur gazetenn all goude.

Trec'h an TGV war ar C'horail.

Rankout tremen div eur etre Paris ha Roazhon e-kichen ur vaouez lart.

[...]

1988 (AL LIAMM n. 307, p. 109)

. TEREZA DESBORDES

MARTEZEADENN

Ha ma teufe d'an heol

Un abardaez

Disoñjal mont da guzh ?

Daoust ha chom a rafemp dihun

Bamet,

Daoust ha koroll a rafemp gant al levenez

Dirak an iskis a vurzud-se

Pe fuloret ez afemp da gousket

A benn ankounac'haat en hun
Ur stultenn ken amzereat ?
Daskemmet e vefe ar bed
Ma teufe an degouezh pemdeziek-se
... 'mañ an heol o vont da guzh -
Da sac'hañ a-greiz-holl.
Aon hor befe rak kevrin ur seurt froudenn.
Ha ma tegouezhfe ur beure bennak
D'an heol disoñjal sevel...

1986 (SKRID n. 31)

. JEAN-LUC DEY

SKRIVAÑ

Skrivañ
Skrivañ evit ar gerioù
Gwech ebet ijinet
Skrivañ evit ar soñjoù
Nevez-disoñjet
Evit goulioù
Dibare
Evit predoùigoù
A levez
Evit ar broioù
Ne vez gwelet
Nemet skeudennoù
Anezho...

1990 (SKRID, p. 130)

*

E KROUG OUZH NEUDENN AR PELLGOMZ...

Opala ! Tremenn poent eo din hastañ da loc'hañ kuit ac'han. A-benn dek munutenn ne vo hini ebet ken d'ober war-dro mekanikoù-pellgomz ar studio... Petra 'vo kaset ganin da ziduiñ va spered a-benn seizh eur warc'hoazh vintin? Un toullad levrioù ? N'eo ket echu ganin lenn an « Dahlia Du » gant James Ellroy c'hoazh... Ha bremañ ez afe marteze a-walc'h ganin ur petrefe all, du evel bleunienn-arouez ar romant du-se. Setu, chom a ra ur voestad « Draught Guinness » ebarzh ar yen[n]erez. Gwispid « crackers » gant un tamm keuz ? Arabat eo chom da straniñ pelloc'h anez-se emañ o vont da bakañ va fegement digant ar rener...

Mont war-eeun betek penn ar straed-veur ha treuziñ plasenn ar Verzherien, n'eus nemet an dra-se d'ober hag echu ganti...

1992 (AL LIAMM n. 274, p. 384)

YANN-FULUP FOLLET

MEDINA

E levr bras ar Gêr Gozh
War pajennoù he milendall
E linennoù luziet he straedoù strizh
Em eus lennet istor ar vuhez.
Skeudenn ur vaouez 'zo manet em eñvor.
Koazezet e oa war an daroù mein
E-tal porched ar voskeenn
Kuzhet e oa he dremm a-drek ul lien gwenn
Arouez he meuriad a oa broudskrivet

Gant liv glas war he zal roufennet
Dispak he brennid
War he barlenn, ur c'hrouadur blin
A oa o tenañ ur vronn gwak ha dilaezh.
E beg ar minaret, mouezh manouz ar muezzin
A c'halve an dud d'ar bedenn.

1986 (SKRID p.146-50)

JAKEZ-ERWAN MOUTON

GWERZ BOBBY SANDS

Derry
Tiez ruz o zoennoù
kouchet an eil ouzh egile
evel merc'hed kozh azezet war skaon un ospis.
Tiez saotret o mogerioù
gant sloganioù treset gant daouarn dizampart.
Derry ar spont
Derry ar guzhmuzik
Derry al libouzell
Derry, Derry ar follez
kurunet gant orjal dreinek
evel penn ar C'hrist war hent e galver
[...]
Marv out
Krist paour.

1980-1986 (SKRID, p. 114-7)

*

HAIKOU

Skriva :
Imbouda a ran
geriou
ouz linennou

1989 (BRUD NEVEZ n. 124, p. 6)

*

DEGOUEZHET OA AN DEN GWENN

Perak an diaoul e c'helle bezañ
ken gwenn, ken dinatur ?
Anat e oa du an holl dud
war an douar
an holl re a c'helle komz
c'hoarzhin ha dañsal.
Du e oa zoken ar mestr-skol
an hini speredekañ er gêriadenn !
Penaos e c'helle hemañ
chom dindan an heol
hep bezañ devet gantañ ?
Komz a rae hiviziken
ur yezh digomprenus
trouz ha trouz hepken
ha penaos e c'helle komz
hep bezañ du ? [...]
Berr e oa e vragou !

Skubañ a rae e di !
Skaotañ a rae al listri !
Bugadiñ a rae e zilhad !
Neuze ne oa ket ur gwaz !
Met ne oa ket ur verc'h !
Lakomp e oa un den
met un den dibarfet
un den damc'hraet
un den kignet
un den diblusket...
Degouezhet oa an den gwenn !

1990 (AL LIAMM n. 263, p. 341-2)

*

BREZEL AR VUGALE

Pet oant ? Dek mil war a greden. Paotred yaouank-flamm an holl anezho. Touzet oant bet holl evel vioù. Ne oant ket bugale bourc'hizien. Genidik oant eus karterioù paour Teheran. Paotred hag o doa labourer a-vihanik. Hemañ a werzhe kazetennoù. Hennezh a zouge pourveziou gant ur c'harrig. Henhont a gempenne kroc'henoù [krec'hen] en ul lochenn dindan skleur ur voujienn. Anavezout mat a raen bugale Teheran.

D'an deiz-se oant o stardañ ur c'halachnikov en o daouarn. Darn anezho o doa gwisket botoù tennis en o zreid. Lod all oa diarc'hen.

En-dro din oa bodet an ofiserien. Gortoz a raent an urzh da gregiñ gant an argad. Gouzout mat a ouient hor boa kollet ar brezel-mañ. An darn vuiañ eus hor c'hirri-nij hag hon tankoù oa bet distrujet gant an enebourien. Ha gwashañ tra evidomp-ni : skuizh oa aet an dud gant an diouer a voued hag a bep tra !

Petra a vefe eus an Iran war-lerc'h ar brezel ? Al labouradegoù a oa dismantret-holl. Kollet hor boa hon tud speredekañ el lazhadeg-mañ.

Ken galloudus oa an Irakiz. E oa broioù pinvidikañ ar bed o werzhañ dezho an armoù gwellañ a c'helle bezañ...

1992 (AL LIAMM n. 273, & 286, p. 384)

*

REVEULZI ER MALI

Taget e oa bet gwarded an harzoù. Daou anezho oa bet muntret. War a lavare ar pennoù bras e oa deuet Touareged d'o gwelout ha da ginnig dezho evañ te gant bent, hervez an hengoun. Pa oa an daou baotr du oc'h evañ e oa bet troc'het o c'houzoug dezho gant ar gantreerien ha skrapet o fuzuilhoù diganto.

Neuze e oa bet lakaet ar c'heulfe war rannvroioù an hanternoz. Da laras ar veajourien dibaot hag a oa deuet a-benn da foetañ hent dre eno e oa chomet didud straedoù Tombouctou. Serret e oa bet ar stalioù ha krog e oa an dud da gaout naon. Dastumet o doa an holl vesaerien o zropelloù givri ha kañvaled en « Afar des Issas ». An diouer a zour a rae da galz tud mervel...

« Ret eo lazhañ ar forbaned-se, likizien Khadafi » a embanne kelaouennoù Bamako... « kement hini a vez o wastañ hon unanded vroadel... a vez o lakaat an demokratiezh en arvar ! »

Bag kozh ar stêr ne oa ket bet roet an aotre dezhi mont d'an aod, gant aon e taolfe sponterien greunadennoù e-mesk an dreizhidi. War ar pont uhelañ edo ar pennoù bras gant o boubouoù kaer, o gwrazezh hag o ribitailhoù bugale. An darn vrasañ anezho a oa kargidi uhel, holl e oant Bambared avat. Galleg flour ha pompus ar skolioù-stad a zeue ganto. Evañ a raent holl bier dindan bannoù an heol.

War ar pont-etre e oa ar varc'hadourien. Lod anezho o doa prenet kirri-tan « Peugeot 404 » digant ar Vabakouled. Treuzet e oa bet gouelec'h ar Sahara ganto ha prenet o doa o bilhed karr-nij evit an distro goude bezañ gwerzhet o c'hirri. Kalz anezho oa genidik eus Aod an Olifant hag a zo Kalifornia ar re zu.

War ar pont a-zindan edo an dud vunut, asambles gant o loened.

Klevet e veze beg-beg ar givri, kag-kag ar yer, garmoù ha fistilh ar vugale, c'hoarzhadegoù an dud deuet d'o oad.

E penn ar vag edo al lomaned. Sondañ a raent donder ar stêr Nijer war-bouez perchennoù. Noz-deiz e c'hwilient ar stêr. Pep traezhenn ha pep tagell oa anavezet ganto. Unton, sec'h ha frailhet en em lede ar brielloù. Brezel a oa savet etre broioù ar C'hornog hag an Irak...

1993 (AL LIAMM n. 280, p. 338-9)

*

(BARZHONEG DIEMBANN)

An den a oa o pasiañ e-barzh an trepas
En-dro dezhañ e vourdrouze ar mekanik bras-se
Soubet el liv gwenn. Pep tra a oa gwenn eno
Ar gouloù-lutig, ar mogerioù
Sarioù ar c'hlañdiourezed
Zoken e oa kuzhet ar boan el liv gwenn
Evel ma c'helle an erc'h mougañ ar vuhez.
War ar gwele edo e vaouez
Kollet he doa bet he dour
Tan ar boan o terriñ he c'horf
Oc'h analiñ hag o tianaliñ
Evel ma oa bet desket dezhi.
Pell e oa bet dezhañ treuzfurmadur
E vaouez evel ma oa-hi bet
O vezañ ur boud disheñvel :
Gwelet en doa bet he c'hof o koeñviñ
Laezh o c'hwezañ he divronn.
Re dost e oa-hi bet ouzh mammenn ar vuhez.
Ha d'an deiz-se e oa war-nes gwilioudiñ
Dav e oa dezhañ bezañ tad...
An draig du-mañ o tigartielañ he c'hourzh
An draig du-mañ a zeue da vezañ ken anat
Ur mab e oa ! Digeriñ a reas e zaoulagad
Luc'h an denelezh evel en deiz kentañ
Youc'hadenn mab an den en hollved.
An draig du-mañ a oa dezhi ha dezhañ
Met ken estren ivez
Met ken anat ivez.

Murat, 26/7/2000

ANNAIG RENAULT

MAOUEZ

Galvadenn an hadenn-vuhez
a-unvouezh
Tommder ur skoaz
Kalon noazh
En treñ.
Skampadenn hep dremmwel.
Palmez en Andalouzia
bev-fonnus
a sav luskus
war-lerc'h ar vaouez.
Dibaouez ha dibouez.
Pouez ur c'hlavenn
war da zorn.
Glaouenn
az mag.
Hag am c'hlaskez ?

1985 (SKRID n. 42, p. 5)

*

WIEN

Tonioù walz
ha soñjoù lazh.
Wien a c'hoarzh
hag e sav un tarzh.
[...]
Klimt, pe Freud,
Arendt ha Zweig :
goulou hiriv
met tan arc'hoazh.
Ha ne vo kinniget nemet ul lazhadeg,
masklet gant goaperezh ar violoñs
ha c'hwezh ar satin o tañsal.
Gevier ha taboulinoù,
Kurun ha gouezoni :
Brezel pevarzek.

(id., p. 12)

*

PLOGOÑV

Plogoñv.
Atorn an atom
a dommfe
Ur c'horf marv.
Torfed.

(id., p. 27)

*

DISKULIADUR

Pelec'h emañ ?
Ha piv on ?
Merc'h-den bepred da c'henel ?
Manket 'm eus, marteze,
dor va hent steredennek...
A-wechoù
e tarzh,
em buhez,
ur glogorennig.
Neuze, e ouzon,
a-daol-trumm,
piv on e-kreiz an ebr.
Diouzhtu e ya kuit
an deskamant resis-se.
M'en dije padet
e vijen marvet.
Digeriñ a ran va daoulagad,
tomm ennon an diskuliadur-mañ ;
hag o vont
o trotellat
war va hentoù dianav.

1985

*

AR RANNOU

« ... Komprenet en deus, un deiz, ne gavfe biskoazh ur yezh peurvat.
Hag e vefe e vouezh diglok evel pep tra er bed-mañ. Ur beure eo savet evit mont da labourat evel boaz.

Mut e oa. Skañvaet evit gwir.

Tec'het kuit ar ger diwezhañ. Gwisket ar barzh gant an dilavar da viken. N'en deus ket mui embannet, n'en deus ket mui skrivet war ar paper. Met, d'am soñj, en deus kanet bemnoz barzhonegoù dispar da steredenn ar barzh.

Erruet eo amañ ugent vloaz 'zo. Sioulaet. Gantañ e laboure bemdez ene Igor hag eneoù barzhed an holl dud a blije dezho ar wirionez.

Evel-se en deus kontet dit, plac'hig, traoù a bep seurt. Evit an ene eeun e oa aes da gompren. Dec'h eo deuet ar steredenn d'e glask. En e zaouarn e oa ar steredenn o walc'hiñ ar bed eus ar gevier hag ar fistilherezh. »

Deuet eo adarre ar vaouez kozh betek ar gwele. War dremm an Hini mut e c'hoari c'hoazh krenadenn ar goulou-koar. Un avel-red a lak Tina da gompren eo aet kuit ar vaouez kozh. Er gambr didrouz e tav ivez an horolaj. Skleurioù kentañ an deiz a dremen dre ar prenestr.

Tarzhañ 'ra, a daol trumm, ar sioulder gant kanaouenn gentañ ul labous.

St-Malo, 1989

(AL LIAMM n. 260-1, 1990, p. 224)

*

DIVROET

Trist eo bewech, bep bloaz. Trist kuitaat ma c'horn-bro. Deiz kentañ ar vakañsoù, n'em eus poan ebet oc'h adkavout ma farrez nag an dud zoken. Pa zigoran ar stalafioù, oc'h erruout, e kinnigan d'am c'halon devezhioù dianav. Bep bloaz, e tresan eurvezhioù heoliek em soñjoù adalek miz Mae. Mennoz an distro d'ar vro a skoazell ac'hanon e-pad devezhioù teñval ar goañv. Pa vezan e Paris ec'h ijinan va liorzbig kempennet gant ar Morel kozh, an ti naetaet gant e wreg.

Mall warnon tizhout Plouvouskan e derou miz Gouere.

Ha bep bloaz, e tarzh an hevelep burzhud. Digeriñ a ra ti kozh ma zud war bajennoù da zont. An aer, frondoù ar mor kaset gant avelioù brokus, kuzuliadeg ur wezenn sapr ouzh moger al liorz, pep tra a gas dour d'am daoulagad adalek ar vunutenn gentañ. Tremen teir sizhun vakañsoù en ti-se a zeu da vezañ prof an Aotrou Doue evidon.

Evel just, e tistro bewech skeudenn ma zud...

1993 (AL LIAMM n. 278-9, p.195-6)

*

DEC'H ZO RE BELL DIJA

I

Perak he doa bet ar c'hoant, en endervezh-se, da lenn ar c'hozh romant-mañ a oa bet dilezet abaoe kement a vloavezhioù war estajerennoù an amel-levrioù ? He leziregezh, he flanedenn, he zaolchañs ? Parañ a reas he selloù war ur golo gwenn deuet da vezañ damvelen. Ne oa ket tu dezhi da c'houzout e vefe pajennoù all he defe da dreiñ. Tudennoù all da gejañ ganto, buhezioù ha lec'hioù all da zizoleiñ.

Landreantiz a oa kouezhet warni, landreantiz eurvezhioù flamm an hañv. Neizhet en ur gador-vrec'h dindan skeud ar skavenn-wrac'h, e krogas da lenn. Tro dezhi e klaske pep tra he distreiñ diouzh he levr : c'hwezh an douar, frond pebr ken anavezet ar bleunioù tost dezhi, safron ur wenanenn. Buan-tre ne oa mui war evezh. Riklañ a reas ar romant diouzh he daouarn. Ne glaskas ket adkemer anezhañ abalamour d'ar morzadur.

Diskenn a rae he selloù betek ur gartenn bost hag a oa kouezhet, ur gartenn bet lezet e-barzh gant ul lenner all da verkañ ur bajenn. Test disoñjet eus eurvezhioù tremenet. Lufr al luc'hskeudenn a zañse en heol war ar grouan.

Ar ranellded a gasas anezhi da lenn ar pezh a oa skrivet war an tu gin : « Gant ma zeneridigezh evit an eurvezhioù boemus bevet ganeoc'h en Heidelberg. A. Müller. » Al luc'hskeudenn a ziskoueze tiez kozh ha romantel er serr-nouz.

Eus piv da biv al linennoù-se ? Dibosupl da zivinout. Mistr 'oa ar skritur ha dianav an den. Kouezhañ a reas, a-benn ar fin en ur c'housk skañv evel hini ur babig.

Mouezh he mamm he dihunas a-bell.

- Ur banne te ?

- Ya, gant plijadur.

En he bizied e oa chomet ar gartenn.

- Sell ouzh ar pezh 'm eus kavet. Ha prestet e oa bet al levr-se da unan bennak ?

- 'Gav ket din.

- Me 'garfe gouzout evit piv e oa bet skrivet.

(p. 11-12)

Ur wech an amzer e rae e soñj mont buan da Blougonvelen gant e garr da bokat d'e vamm-gozh. Marv oa an tad-kozh un nebeud bloavezhioù araok.

Bet e oa aet d'an interamant, evel just ha distroet buan abalamour d'ur gentel bennak da reiñ. Ma ne oa istim ebet ennañ evit e gendirvi, en doa miret memestra ur gwir deneridigezh evit e vammgozh.

A-wechoù e soñje enni, azezet en he c'hador-vrec'h, o sellout ouzh ar skinwel. Ha mignoned a oa dezhi ? Gouzout a rae e oa darempredoù mat etrezi hag hec'h amezeien. Darbet e oa bet dezhañ mont da welout anezhi warlene met ur goantenn lennek a oa erruet en e vuhez a-daol-trumm d'ar mare-se hag e oa bet kaset e raktres beaj d'ur wech all. Ne wele ket kalz e dud kennebeut hag a oa c'hoazh o chom e Pariz. Ouzhpenn-se n'en doa ket c'hoant trueziñ outañ e-unan.

Gouzañv trivliadoù a oa gouzañv c'hoazh. Ne oa mui diouzh ar c'hiz en e vuhez. Bremañ e oa un den efedus hag anavezet.

Labourat a rae kalz evit kelenn en ur mod dedennus ha lakaat e studierien da labourat da vat. Gouzañvet en doa da vare fin e eured ha n'en doa ket c'hoant da adkregiñ gant seurt mareoù. Klask a rae pellaat dioutañ ar pezh a c'hellfe bezañ dañjerus evitañ.

Ha petra neuze eus ar vaouez-se a oa o c'hortoz ur bellgomzadenn diganti, eus Heidelberg ?

(p. 58)

En urzh e oa pep tra bremañ ha tu a oa dezhi da gerzhout war an hent a zigore dirazi war un dazont hag a oa hec'h hini. Gleb e oa asfalt Notre-Dame des Champs, ken tomm e oa.

Liorzh kentañ an Observatoire poull-dour, ar redlec'h evit botoù-ruzikat. Pounner 'oan an aer gant ur boultrenn ha na c'helle ket kouezhañ ken daoust d'ar flistradennoù dour skopet gant al loened arem. He dremm a ginnigas d'an takennoùigoù strewet tro-war-dro. En eilvet liorz e komprenas e oa ouzh e c'hortoz. Gervel a rae hec'h ene alezioù ar Senad ken tost ha koulskoude ken pell diouzh he c'horf.

Ar gael war ar straed. Un taol-lagad war lise Montaigne. Treuziñ ar straed ha tremen an Nor vras. Pelloc'h, e penn an alez vras, e c'hortoze orgedus Rouanezed Bro-C'hall. Mousc'hoarzhin a reas ; ket dezho met d'an hini a oa sur-mat azezet pelloc'h o c'hortoz anezhi war ur gador metal abaoe Geneliezh o amzer dezho.

Heuliañ a reas ar poull-dour o sellout dija war-du feunteun Medicis.

Daoulagad trellet a vlinkas dindan an heol. Diaes e oa dezhi gwelout, abalamour d'an amc'houlou.

Koulskoude, e welas anezhañ, du-hont. Savet e oa, diouzhtu. Sur e oa en doa kroget ur fiñvadenn war he zu peogwir e oa savet enni ar ger Esperañs. A-bell he doa gwelet anezhañ o serriñ e zaoulagad evel war ur c'hevren re bounner. Troet en doa warnañ e-unan, ha war ur skeud ha na wele netra dioutañ. Ne c'helle mui fiñval. Piv a vije bet gouest da lavarout pouez an amzer war ur bazenn daleet ? Prest e oahi da huchal e anv, gant al levenez. Tost e oa da adkregiñ gant he c'herzhed pa welas anezhañ o stouiñ davet ur vaouez yaouank he blev melen hag a oa un tammig pelloc'h egetañ. Lavarout a reas un nebeud gerioù en he skouarn. Seblantout a reas ar vaouez bezañ souezhet un tamm. Mousc'hoarzhin a reas memestra. Hag e savas. Hag e kuzhas he daoulagad dindan lunedoù du. Ne nac'has ket pa grogas en he brec'h.

Eñ ne droas ket e selloù zoken.

Hi a selle outo o pellaat oc'h hetiñ gant he holl nerzh e trofe warzu enni. Asantout a reas, roget, reiñ dezhañ e frankiz.

War an dour, e vounte ur paotrig war ur vagig gant un tamm koad hag e huchadennoù a blijadur a adlamme war he dremm dezhi. Dour a zeuas d'he daoulagad.

War aodoù Breizh, peder eurvezh hent ac'hann, e oa gortozet gant ur paotrig all.

(fin - XV - p. 135-137) 1994 (Roazhon)

AR GELAOUENN AL LANV

. MADALEN AN AMOUR

ETRE AR WERN HAG AR BOURK

Mamm-Gozh a oa ur vaouez a-feson, Katell hec'h anv. Pa oamp bihan e rae kalzik war hon tro. Pell a-walc'h diouzh ar bourk e oamp o chom, war-dro ul lev, ha tra ma veze skol, e chomemp, ma c'hoarezed ha me,

da vevañ e ti Mamm-Gozh. He zi, dirazañ ul liorz vras kempennet gant Tad-Kozh, a oa tost.ouzh ar bourk e-lec'h ma 'z aemp da skol ar seurezed.

[...]

Pa oa chomet intañvez, ha ni tud yaouank er gêr, e teue Leoni da dremen hec'h amzer en ur gontañ kaozioù. Kentelioù a roe dimp c'hoazh hag ivez hec'h ali diwar-benn ar baotred yaouank a dostae ouzhimp.

Disteraat a rae buan, adc'houlenn a rae div pe deir gwech memes tra... Debrñ a rae nebeut : un tamm kig-sall gant un toullad « patatez troidellet » (ne belie nemet un dro dezho) !...

Un nebeud amzer goude e rankas he lezverc'h Melani ober war he zro.

Chom a ra don em spered eñvorioù eus ar vaouezig kalonek ha seder anvet Leoni...

1992 (p. 5 & 40-1)

PADRIG AN HABASK

GLOAZ AR GOUELAN

Kurun an tonnoù, grozmol an aod,
Aod ar bili gwenn,
Gant garmadeg an nijad
O stourm ouzh an avel.
Gwalenn ar goañv
O skourjezañ tor an tevenn,
Pa voe flastret dre ur flac'had
Ouzh ar greunvaen sklas.
Mell-divell d'an diaz,
Dour dous ha gwad a-wazhigoù,
Ha strinkadoù dour sall
Ouzh ar gouli bev.
Divaskellet ha treut,
E kalon ar reier,
o c'houzañv mut ha kreñv
Hep klemm ouzh an tonkad.
Gwilhoù jilgamm,
'tousesk ar peñse o klask e voued,
Gwilhoù puchet
Ouzh e aon da vout douaret bepred.
Peñse e-un 'tousesk ar peñse,
O tarneuial betek beg an oufig,
O tommheoliañ ouzh troad ar c'horz
Pa zev ar gwad e askell heut.
Gorregezh an hañv madelezhus
O tegas an dibrad,
Mezviadeg ar strollad
Ha troelloù an emgann.
A nijadoù seder,
A-dennouigoù askell,
E ya davet ar Gern
Pirc'hirined an noz.
Hag eñ balc'h ha seder,
En-dro gant al lanv,
Kalon dan frond an hañv
Ouzh e zrammañ goustad.

1983 (AL LIAMM n. 218, p.165-169)

DANIEL DOUJET

KENAVO JOB !

Ne ouien ket, p'em boa savet ar pennad-mañ a-us, em behe da skriv un nebeud linennoù oc'hpenn evit kemenn d'al lennerion marv Job Jaffre, d'ar merc'her 12 a viz meurzh 1988.

Un tarz-h-kalon hag ur gwall daol evidon pa oa « Yann ar Baluc'henn » dres é tont er-maez. Kontant e oamp-ni hon daou, é c'hortoz get mall deiz ar « vadeziant », get champagn. Siwazh e-lec'h champagn e vo daroù.

Kenavo Job ! Kalonad am eus. Alies e larec'h « kenderv » din ha gwir eo ; hiziv em eus kollet unan a ma re.

1986 (DASTUM, 4e pajenn ar golo)

*

LIONEL KERAOTRET

Labour, labour... labour doc'h sour. Ne vez gwelet penn erbet dezhañ. Laouen-bras e oa Lionel Keraotret bout echuet get e zevezh.

Brav e oa an amzer ha goar a-walc'h en doa, evit ur wezh, d'ober un arrest e ti Pabig. Lan e oa an davarn, èl bepred. Hanter-hanter, èl bepred ; un hanter ag ar bratiked a oa tud-kozh, an hanter arall tud yaouank. C'hoariet o doa ar re gozh, a-bad an enderviad, en alezioùboulou a oa a-dreñv an davarn. Pevar oa bet an tu koll gete, pevar all a oa chomet mestr àr an dachenn. Ne verne ket kalz rak paeñ a rae pep unan ar pezh a yae getañ...

O anavout a rae Lionel, ha mat. A-benn degouezhet e yeas da stardiñ o dorn, d'ar patron ivez ha d'un nebeudad klianted arall c'hoazh.

D'ar re yaouank e lâras demat karadek met d'ar re-se ne veze ket stardet an dorn. Ne veze ket renet ar yaouankizoù-se get ar memes boazioù. O anavout a rae ivez neoazh, àr-bouez unan bennak erruet nevez zo er gêriadenn. [...]

Anavet a rae ur bern kenseurted, en « Emsav », a lenne èltañ levrioù a zevosion... hag int chaokerien beleien neoazh ! Plijout a rae dezhañ frond an amzer gwezharall a save diàr bajennoù e levr tommet get bannoù an heol.

Sevel a reas Sterenn hag he mignonezed dres pa oa Lionel é lenn :

« Mar fell deomp beza salvet, eo ret deomp reprima hor goal inclinationou. »

Sellet a reas koulskoude, ur wezh diwezhañ, doc'h he foulkil gwenn.

« Marse 'vehe mall din didavarniñ ivez, » a soñjas-eñ hep gouiet re vat ma oa ar furnez da zistreiñ d'ar gêr e koulz er broude pe ar c'hoant kuzh da heuli Sterenn betek ar c'hroashent lec'h ma yelo-hi, ne vern penaos, a-zehoù pa ranko-eñ monet a-gleiz...

[...]

Pa erruas er gêr e klevas goust ar soubenn pour. Labouret mat he doa Anna. Kempennet he doa an ti ha renket e vurev. Ne oa ket lec'h da glemm.

Ur wezh debret koan e yeas Lionel da labourat. Paperioù d'ober, implij-amzer ar sizhuniad àr-lerc'h da gempenn ivez. Eizh eur ha dek e oa, ne oa ket diwezhat.

« C'hoant he deus an itron Samson ho kwelet, » a lâras Anna diàr dreuzoù ar burev.

« Bremañ ? D'an eur-mañ ? »

« Ya, mar gellit he degemer, mod arall e tay en-dro a-benn arc'hoazh. Goulennet he deus... »

« Ma, ma, lârit dezhi e tin a-benn echuet get al lizher-mañ, a-benn dek munut... »

Labour a-walc'h en doa neoazh met penaos en dehe refuzet gwelet an itron Samson. Ur poulkil brav he doa honnezh, ha daoulagad !...

Pegiñ a reas bevonn ar golo-lizher, lakaat a reas un timbr àrnezhañ.

« Daomp da welet petra 'fell d'an itron Samson. E men emañ, Anna ? »

« Er gador-gofes, Aotrou Person, emañ doc'h ho kortoz. »

Miz Eost 1976 (AL LANV n. 78, p. III - & 2000, p. 91-8)

*

AL LIZHER

« Ur pezh a di, a dra sur, ur pezh a di ! »

É reiñ bronn d'ar bal, harpet àr e venveg, e oa Henri Postik é tribun soñjoù en e benn. Amzer a-walc'h en

doa d'ober, d'ar Sadorn vintin en deze dalc'hmat amzer pa veze an dibenn-sizhun é tigor evit monet betek al Lun. Echuët en doa e labour diwezhatikoc'h an deiz kent, pedet ma oa bet, get e batron, da heul ar genlabourerion dostañ. Endro d'ur banne digor-kalon o doa komzet ag an embregerezh, ag an amzer drementet - soñj a-walc'h en doa Henri pa ne oant nemet pevar :

« pevar àr bevarzek metr-karrez ». Komzet o doa ivez ag an amzer da zonet.

Oc'hpenn daou gant micherour a oa bremañ, ul labouradeg bras-divent e Gwidel hag unan vihanoc'h e Rianteg. Ur garg uhel en doa Henri, ur gopr ken uhel arall. Ne oa ket daet da benn, neoazh, a vout ken uhelgarget èl m'en dize karet. Tost e oa bet dezhañ, meur a wezh, met kavet e oa bet, bep taol, un digarez bennak get e batron evit er miret en e lec'h. Tud yaouankoc'h, diplomoù gete lan o chakodoù, a oa bet gopret...
[...]

*

É ouelal e oa Henri bremañ, pleget e benn àr rod-stur e Vercedes.

Mezh en doa ha kounnar doc'htañ e-unan. Penaos e c'helle a-wezhadoù bout ken digalon ? Un deiz bennak e vehe ret dezhañ cheñch penn d'ar vazh ; el labour ivez, bout un tammig kalonekoc'h, komz da vat get Louis-Charles...

Krog e oa an dud da glaksoniñ àr e lerc'h. Perak ne gemere ket e lec'h àr ar c'helc'h-tro, amzer en dehe bet kant gwezh ! Setu eñ aet, a-benn ar fin !

*

Pa erruas er gêr e oa sec'h e zaoulagad. Daet e oa da vout pried Françoise en-dro, an aotrou Henri Postik, rener ar gwerzhioù hag an ezporzhiiñ er Savi-Menestin. Kemer a raas ur voutailhad bier gwenn a Namur, en em staliñ en ur gadoer vourret evit sellet doc'h diwezh c'hwec'hvet tennad tro Bro-C'hall. Pell e oa ar goustiañs fall, an divizoù a-zivout an emzalc'h da gaout get Louis-Charles. Evit beviñ eürus e oa koulz derc'hel da vonet get an hent en doa dibabet aviskoazh.

C'hoarzh et a raas e-unan é soñjal er barrad gwander a oa sourret àrnezhañ d'enderv en un doare ken dic'hortoz.

Koulz dezhañ c'hoarzh et, amzer a-walc'h en do da ouelal en-dro dilun pa resevo al lizher erbedet kaset dezhañ get an aotrou Menestin a Gêrjalgaot.

1997 (AL LIAMM n. 304) & 2000 (AL LANV, p. 119-32)

PAOLAR MEUR

AR VOUGEV

Notennoù I

N'on dare petra am broud da skrivañ an notennoù-mañ, un destenn na vo a-dra-sur lennet biken gant den. Koulskoude e tremenan an darn vrasañ eus ma amzer el lec'h arvarus-mañ oc'h engraviñ difaezhus evel pa vije ret din e ober a-benn mirout e gempouez d'am spered...

E gempouez d'am spered ! Pebezh diotach ! Peseurt mod e c'hell bezañ eus ur seurt endro ma n'eo ket speg ennon ar follentez ? Ouzhpenn din eo skeudenniñ deoc'h e berr gomzoù ar vougev emañ enni ha forzh peseurt mod n'eo ket pinvidik a-walc'h ar brezhoneg ganin evit steuñviñ un daolenn resis anezhi. N'on ket eus ar re varrekañ war ar skrivañ. Ne oan ken ur paourkaezh den, klañvidik ha lonker-echu, ul labaskenn na gave gant e vuhez nemet blaz c'hwerv al lonkadennoù bier. Met aet on re bell diouzh ma c'hazeg. Re zister e oa ma zonkad war an douar ha n'eus ket ganin a-walc'h a vein blat evit e zanevelliñ war e hed. N'eus ken ar vuhez a renan er vougev a c'hellfe dedennañ ma lennerien, mar bez.

Emaon e-kreiz un ifern eus an euzhusañ da welet...

1990 (AL LANV n. 52, p. 25)

*

E-MESK AR MOGED

Gouzout a ouie e vefe flemmet dizale gant ar c'hoant da redek ar c'hwitell. Ne oa ket ganet da ren ur vuhez dizarvoud. Seul wech ma klaske paouez ar riboderezh e chome berr e youl da virout outañ da adkregiñ ganti.

Da belec'h mont ? Follennata a reas ar c'harnedig a zastume ennañ an titouroù a servije alies dezhañ. Sachet e voe e evezh gant ur geneilez o lojañ nepell alese. Bloaz oa n'en doa ket gwelet Virginia Gastell-se. Surmat e vefe laouen an dekenn o reiñ bod d'an oristal en doa he saveteet siouzh krabanoù ar vac'herien.

« Salv ma vo c'hoazh ma sponterez muiañ-karet o koac'h diouzh an archerien c'hall er memes lec'h, » a daolas, leun a spi, en ur dapout krog en e rod-stur. Hag e garr-tan da c'hoari an dro d'an iliz, da fustañ gant hentoù heoliet-puilh bro ar C'hlaziged.

1991 (SKRID, p. 72)

*

SUPEREMSAVER

Souden e teuas betek ennañ brall ar pellgomzer. Kerkent e tevalas ar buanañ ma c'hellas gant diri serzh an davarn a-benn diskourrañ ar benveg.

« Ti ar Brezhoneg ! » emezañ war-lerc'h kas war-draol ar begad baramel edo o chaokat.

« Peseurt mod emañ an traoù ganeoc'h Kristen ? » a c'houlennas ar pellgomzadenner.

« N'eo ket Kristen, » a respontas egile. « Erwan ar Fur eo. Karget on d'ober war-dro an abadenn fenez rak serret en deus Kristen ur c'horfad riv, ken e rank chom war e wele etek fin ar miz. »

« Pêr ar Mao eo a zo o komz ! Dipitus eo n'emañ ket Kristen du-se.

Marteze ez asanto un all seveniñ ar gefridi am boa fiziet ennañ.

Goulennet em boa digantañ ambroug Gwenola O'Kelly betek ma lojeiz rak ne c'hellin ket dont d'he c'herc'hat da Di ar Brezhoneg dre ma pado ma abardaevezh labour betek hanternoz d'an abretañ. »

« Bez' e c'hellin en ober m'ho peus c'hoant. C'hoari an dro dre ho straed ne zirento ket ac'hanon. »

« Mersi bras, Erwan. Alc'hwezioù ma rannidi a zo kuzhet e kef an davarn. »

« Ar Vretoned a zle skoazellañ an eil egile. Piv eo Gwenola O'Kelly ? »

« Me eo ! » a daolas ur vouezh skiltr a-us dezhañ...

1991 (SKRID, p. 76)

*

DRE GANTREAL E SKED AR SKORN

Deuet e oa un enezour da lidañ em ser misi ar Brenivin, an Ankoù Du, hini-kreñv an Islandiz. Martolod e oa gouez dezhañ. War a seblante n'en doa ket merzet ne oa mui o sturiañ e lestr war ur mor eus an houlennekañ, gant an traidellus ma oa e gerzhed evit skeiñ etrezek ennon. Troñset milginoù e stammenn betek e zaoulin, e roe da welet an tersadennoù war groc'hen e zivrec'h, ur c'hankr war an eil, a dra sur e arouez-stered, ha kartenn Enez-Heimaey a-raok dislonkadennoù Kirkjubaejar war eben....

1992 (SKRID, p. 15)

*

DRE GIZELLAÑ SKEUD AR SKORNEGI

Edo spoum ar gwerennadoù bier o fennañ war gorre ar c'hontouer ekeit ha ma safare ur strollad martoloded drev en-dro d'ur bilhardtredan dopes. Azezet ouzh un daol ront, un tasad kafe o veskañ dirazi e voged gant hini he sigaretenn, e selle Mona dre ur prenestr lizennet e wer, ouzh monedonea ar c'hirri-samm a-is d'ar givri, ouzh diskenn ar c'hombodoù a-hed da gaeoù Port-aux-Français, ouzh labour fonnus ar simidi er fru puilh.

Ret e oa dezhi krennañ ar prederiadennoù a veze kustum da dennañ plijadur diouto pa veze hec'h-unan-penn. Poent bras e oa dezhi sevel diwar he c'hador ha distreiñ d'an ti-post e-lec'h ma tlefe bezañ he c'harrad sac'hadoù lizhiri ouzh he gortoz.

Ne oa nemet ur blasenn da dreuziñ evit mont di, ur blasenn ledan tro-dro dezhi stalioù brudetañ an enezeg, ur blasenn aloubet d'an ampoent he favezad gant boteier-ruzikat ur grubuilhad bugaligoù.

Echu e oa o devezh-labour gant implijidi an ti-post. Ne chome nemet ar porzhier ennañ, da vat o tastum ar boutailhoù goulo dilezet astlabez etre ar c'harrigelloù. Teurel a reas Mona he fouez[h] ouzh ar rod-stur ha hi da dreiñ an alc'hwez goude lakaat ar skingomzer da vont en-dro.

« Seizh eur hanter war radio ar Vretoned ! Poent ar c'heleier e brezhoneg ! Keleier inizi Kergelenn displeget en noz-mañ gant Bernez ar Gall. Noz vat, Bernez !... »

1992 (SKRID, p. 62)

*

ODE

1
Tec'het diouzh un dihun gounezet gant an hiraezh, edon o kantreal melkonius dre ul lann soubet en amloar. Digoc'henn e oa an amzer. War lein moal un dosenn e spurmanten ur gurunennad tud gwisket e

gwenn en-dro d'ur peulvan moan. Tregerniñ a rae o c'haniri en noz klouar.

Skourroù hir an dervenn gozh

o skubañ ma zoenn da serr-noz.

Ô lorc'h hud ma bro

o sankañ ennon don

Kezeg gwenn o strinkañ fru

o tourtañ skeud ar c'hestell du.

[...]

Anat, re anat e oa. Ne oan ket evit ma harlu.

Ur mare zo bet ma kemeren bemdez karg un diankad rak nevez-deuet e oan e porzh ar greizenn didoueziañ-al-lizhiri. A-benn ar fin e voe fiziet ennon ur gefridi badus. Goude ma voe vak plas ar C'helenner e oa deuet ma diagentiad a-benn da cheñch e euriou-labour. Dre ma ne glote ket alies e amzer vak gant hini e vignoned e oa aet skuizh o stagañ ganti bep abardaez-noz.

Ar C'helenner a oa Youenn Gonan e anv. Posterien ar greizenn a oa warno pep a lesanv. Graet e veze ar C'helenner anezhañ gant ar re all dre ma oa an hini nemetañ ac'hanomp en doa kantreet dre drepassoù ur skol-veur. Skol-veur al lizhiri, anat deoc'h. Souezhet e voe e gamaladed da gentañ ouzh e glevet o treiñ e galianeg an anvioù-kêr a oa skrivet pep hini war ur skritell a-istribilh a-us d'ur garrigell.

Tamm-ha-tamm e kustumjont da gargañ ha diskargañ kirri-samm a-gevret gant ur paotr hag a hañvale bezañ barrek war skiantoù ne ouient ket e oa anezho betek neuze. « C'hwi zo ur beulke hag unan speredek war un dro, » a lavare dezhañ Neron alies, ur bidou* kofek na baoueze morse da glakenniñ. « Gwelloc'h e vefe deoc'h prientiñ ur genstrivadeg eget ober kalifoù**. Ho tiouer a youl-sevel a ra deoc'h koll gwenneien »...

Graet en doa e annez en ur gambrig-toenn na zeue ket an dour enni.

Eno e kouske war ur vatarasenn mildakonet etre div voest koad 'lec'h ma serre e zilhadoù. Gwerzhet en doa e skinwel evit kaout peadra da brofañ ur skeudenroller d'e dud e-kichen Kemper. E-giz-se ne golle mui ar selled eus an abadennoù brezhonek a veze skignet pa ne veze ket er vro. Dre chañs e plije dezhañ lenn ha studiañ. Mod all n'en dijet ket distaget diouzh taol-evañ an tavarnioù a rae tro d'ar greizenn kerkent hag echuet al labour gantañ, evel don, evel Raspoutin, an Distoufer, ar Rouzard ha meur a istrogell all.

[* bidou chef ; ** kalif : euriou ouzhpenn]

1992 (SKRID, p. 105-6)

*

TRA MA VO BIER

Pevar bloaz oa e oan dilabour, gwallgaset gant kiez ar bed pa ne zegemerer mui skorenn ebed dindan ar stad. O vezañ ne oan mui evit kiañ ouz ar seiz dienez, evit mont pelloc'h war ma skoaz noazh, e oa aet da glañv fall an deltu ganin. Bemdez edon e-sell a respont digant an implijerien a gasen lizhiri dezho. Ur re bennak a c'houlenne diganin gortoz, an darn vuiañ ne oa keloù ebet diganto.

Ne vern, teuzet e oa ar spi ennon, ar spi da gavout fred a-benn ar fin. Hervez lod e oa kiriek ma mod skrivañ da se. Gwir eo ne oan ket evit mirout da stummañ ma lizherennoù en un doare arzel em goulennnoù labour. Un hevelep tech ne zere ket a-dra-sur ouzh an teknisian war al labour-douar a c'hellfent bezañ o klask. Ne oa ket a-walc'h diskouez un diplom. Ret e oa ouzhpenn-se kaout ur bersonelezh resis evit o dedennañ. Ral a wech e vezen galvet d'ur c'hendiviz. Ne bade biskoazh gwall bell an abadenn. Kerkent ha merzet ma zres istrogell e veze graet o soñj diwar ma fenn.

Ezel e oan eus dilabourerien ar c'harter, ennañ nemet dilabourerien dereat o familh na felle ket dezhe bezañ mesket gant bugale lonkerien-echu ar strobadoù tier dirapar. Kinnig a raemp seveniñ labourioù bihan da dud ar biojoù a-benn diskargañ boued en hon asiedoù. Evel ne oan dornet mat war micher ebet, ne voen biskoazh galvet. Ne oan ur mailh nemet war an tresañ...

1992 (AL LANV n. 59-60, p. 27)

*

MA C'HANTREADENN DRE GOADEIER GWIAN

Ne oan ket kustum da veajiñ dre ar broioù tomm gourstank ar struj enno. Dianav e oa din ar vuhez er c'hoadeier kehederel. Bravoc'h e oa moarvat ma spered e-kreiz kened an endroioù digoad ha[g] yen, evel menezier Enez ar Skorn pe strouezhegi divent Patagonia. N'em boa ket bet tro da geñver ur veaj en Azia ar Gevred da gantreal gwall lark e hengoadeier ar c'hornad-se. Tremenet e oan koulskoude dre unan anezho, pintet war gein un olifant o vont goustadik gant ur wenodenn strizh a gammigelle etre an troellblantennoù. Chomet e oa em spered,

skeudenn un ifern glas didreuzus ha leun a zañjerioù, ur skeudenn par d'an hini degaset deomp gant ar filmoù liesdarvoud a ra berzh e-touez krennarded hor rannved. Diwezhatoc'h e ris memestra ma mennozh da dremen un nebeud devezhioù e don ur seurt lec'h a-benn astenn ma anaoudegezh eus diseurtezh ar bed. Kantreadennoù a veze justamant aozet e-kreiz Gwian. [...]

Mechal peseurt efedoù a c'hell degas seurt kantreadennoù em buhez pemdeziek ? Hini ebet moarvat pa vezan war ma micher paotr-allizhiri dre straedoù Brest, oc'h en em zizober a daolioù kleze eus ar bernioù brudfollennoù a vez re alies stanket ganto faout strizh ar boestoù, pe o tibezhiañ ar chas kintus a red war ma lerc'h. Ne chom a-dra-sur nemet danvez evit ma huñvreoù pa vezan o kousket em brand war pondalez ma rannidi.

1997 (AL LIAMM n. 306, p. 40, 50)

SKRIVAGNERIEN HA SKRIVAGNEREZED YAOUANK AL LIAMM

MAGUY KERISIT

BALI AR GOULEIER

O tremen em c'hichen edout
Ha koulskoude n'em eus ket galvet
Marteze e ouien ar respont
Aesoc'h 'oa din sellout ouzh ar gouleier
Gouleier kreiz-kêr
Liv al levenez warno
Gouleier o teverañ em daoulagad
Ha te o tremen em c'hichen
Stardet 'm eus ma mantell en-dro din
Yen eo dre-amañ
Neketa ?
Gwelloc'h eo mont d'ar gêr
Met pelec'h 'mañ ar gêr ?
Amañ ez eus gouleier...
Hag en aer lemm 'vel un aotenn
E kavan dirak ma daoulagad
Eñvor da skeudenn
O tremen.

2/12/98 (AL LIAMM n. 312, 1999, p. 8)

ANN LAIMÉ

MAZHIG

N'ouzon netra diwar e benn. Nag e anv, nag e oad, nag al lec'h m'emañ o chom zoken. N'ouzon tamm ebet hag en em gavout a reomp bemdez, koulskoude, pa vez deuet an noz, pa vez serret daoulagad ar bed ha pa gan misterioù An Du, bemnoz e kont din red e soñjoù ha dispac'h e galon gant ur fiziañs espar ennon. Espar. Anavezout a ran e c'herioù dindan eñvor, an holl anezho evel hekle e istor...

Fenoz e vo ma urzhiataer war-enaou, evel bemdez, abaoe pell bremañ.

Gortoz a rin e E-mail, an dra nemetañ a laka anat din n'eo ket un hunvre, an dra nemetañ a anavezan diwar e benn :
mzhig.bzh.fr

Mzhig... Gwir pe gaou, leal pe get, ne ra forzh... Ar pezh a garan ennout eo ar galloud a roez da'm faltazi hag ar veaj a ginnigez da'm digenvez. Te a lâr em c'harez, me az kred rak er bed gwirion n'eus lec'h ebet evit ar poell. A-dreñv ma skramm emañ holl hunvreerien ar blanedenn, ar re a gasa an deiz, ar re a fell dezho nijal a-us an Douar.

Gortoz a rin neuze, neket da vezañs met ar spi ez eus c'hoazh un tamm boem er bed teñval e vevomp ennañ, ha

ma'z eo ret steuziañ ar c'horf da zont a-benn e kemerin tres diwelus ur spes da vamañ ouzh ar pezh na vez ket gwelet...

Fenoz e vo ma urzhiataer war enaou, evel bemnoz...

1999 (AL LIAMM n. 315, p. 32-4)

LUKIAN TANGI

UNAN EUS TROIYOU-KAMM AR GARANTEZ

Per a oa tavedek a-walc'h abaoe ma oa degouezhet en ti. A-hed an hent da Geribilkoad e oa bet teodet mat koulskoude ha mont a rae ar gaoz en-dro etrezañ ha Loeiz koulz pe welloc'h eget pa vez div pe deir geben gozh o pradañ o c'houez e-tal ar poull-kannañ. Marteze e fistilhe Per un tammig muioc'h eget e oa dav evit en em lakaat dibled ha didrubuilh, pe evit klask disoñjal ar c'hlogorennoù savet en e dreid gant e votoù ler nevez hag a danailhe dezhañ bep kammed kig ha kroc'hen. Evel just n'en doa ket klemmet morse ha kerzhet en doa buan hag ingal, e gorf eeun ha sonn un dister re stardet en e borpant mezher du. Ne oa bet arsav ebet a-hed an div lev hanter nemet evit didanañ o gourlañchenn gant ur picheradig sistr pa errujont e « Toull ar Rev ». Dre ma tostaent ouzh Keribilkoad e sante Per e zaoulin o wakaat hag e zivesker o wanaat, ha pa soñje en abadenn en doa da c'houzañv bremaik e lamme e wad un tammig startoc'h.

Abaoe ma oa degouezhet ouzh taol, Per ne grede ken lavarout e oa dezhañ e benn a-dreñv ha hejañ a rae e gorf war ar bank eus an eil tu d'egile e-giz ma vije bet ur bodig spern du pe un dornadig linad tener o hegasiañ e groc'hen en e otoù...

1980 (AL LIAMM n. 200, p. 176-7, & 1988, p. 15)

*

O C'HEDAL AR BLEIZI

Dre ar wenodenn gentañ e krapas ar chaseour er brouskoad hag e tizhas, e nebeud kammedoù, ur frankizenn gaer e lec'h ne greske, endro d'ur c'hef derv kozh, nemet brug ha raden berr.

« Amañ, emañ mat ganti hiziv », a soñjas Jakez en ur azezañ war ur pengos kuzhet a-dreñv ur vodenn geenn. Dibabet en doa al lec'h-se evit gedal al loened hep soñjal re-vat, met merzet en doa evel just, hep gouzout dezhañ marteze, e oa troet an avel d'an izel ; setu ne c'helle mont nemet e tu ar sav-heol.

Anavezout a rae e pep korn eus ar c'hoad lec'hioù all bet dibabet gantañ, gwech hemañ, gwech hennezh, hervez an amzer, hervez an avel... hervez arouezioù all n'int bet diskleriet gantañ da zen ebet. Pep hini eus al lec'hioù-se a oa evitañ evel un neved. Aze en doa bet amzer, o [$>$ en ur] c'hortoz ar bleizi, da brederiañ diwarbenn e dammig buhez, diwar-benn tonkadur mab-den, diwar-benn dazont ar bed.

Plijout a rae dezhañ dic'hastañ ar bleizi, met dreist-holl, pell diouzh an dud, evel dibradet eus ar bed, e ankounac'hae krenn rediezhoù e vuhez pemdeziek. Gwelout a rae neuze, dre e faltazi, an dud hanter varv o spered hag o skiant o vont hag o tont gant o zammig labour divalav, mat hepken da bourchas dezho o zammig bevañs treut. Evel un duchennad merien hanter zall ec'h ijine ar bed. Dre izelegezh marteze, en em lakae en o zouez ; ne oa ket dreist ar re all dre ma ne rae nemet soñjal hep lakaat netra da vont war-raok. Ne oa ket troet e blanedenn war an tu-se.

Ar c'hoad a oa e rouantelezh, ha zoken e varadoz war an douar. Alies e oa chomet eno, didrouz, hep fiñval un disterig, hep tanañ e gorn pri, eurioù hag eurioù da selaou trouz ar bed ha da chaokat soñjoù...

1980 (AL LIAMM n. 202, p. 333-4, & 1988, p. 28-9)

*

AR BENVEG-SE A OA STROBINELLET

Hent kev Kerlenn a oa, hervez a lavared, douaroù ul loen spontus. Tres ur pezh mell ki du a oa warnañ, e zaoulagad a lugerne en deñvalijenn evel gouleier hag e chadenn houarn hir meurbet a denne tan war ar vein evel luc'hed. E hent kozh ar Vouster, ne zeue netra war wel, met klevout a raed, war-dro hanter noz pa veze loar-gann, tud o fistilhañ hag o c'hoari gant kleierigoù. Un taol yenijenn dic'hortoz ha diveizus a gouezhe bep taol war an hini, her ha divrall pe get, a glaske tostaat ouzh paotred ar cholori.

Ar Gorraged, o doa graet o annez e Kamp ar Romaned e koad ar C'hilioù, a oa tudigoù farsus met didrouz ha marteze dinoaz awalc'h.

Gwelet e oant bet ur wech bennak gant mignoned ar paotr Yann, hervez a lavare ar re-mañ. Kerkent ha kuzhet an heol, e krogent bemdez da c'hoari ha da gas o labour da benn pa veze didud an trowardroioù. Evito da vezañ didaer, ne gleve ket ar vugale doareoù ar boudoù iskis ha dreist-natur-se hep skrijañ ha krenañ en o

brageier.

Ar maneger-noz a rae e dro er marchosi bep noz pe dost. Biskoazh n'eo bet gwelet gant den ebet, met dont a rae gantañ un tamm brav a labour. Souezhet-mik e veze ar paotr Yann o welout moueoù ha lostoù ar c'hezeg rouestlet ken start ha pennoù kerdin hag int skrivellet koulskoude, broustet ha kempennet bemdez. Ma n'eo ket an diaoul eunan a veze war o zro e oa, anat d'an holl, unan pe zaou eus e vevelien wellañ.

1986 (AL LIAMM n. 236-7, 1986, & 1988 p. 60-1)

*

E KOUN PAOTRIG AR BARAER

Yaouank e oan neuze, ur c'hrennbaotr e oas-te.

Degouezhet e oa adarre an nevez-amzer. Bep bloaz e teue en-dro, didrouz, den ne ouie perak. Melen-flamm e oa bet livet gantañ an dachennad [...] a wagenne war an dorgenn a-dreñv ti-hent-houarn Treboull. Tostoc'h ouzhimp, war ribl an aber, e oa deuet al lann, ar balan hag ar brug, da vezañ ken kaer ha biskoazh. Eus ar « Stankoù », dreist ar wazhenn-vor, a-hed al linenn-houarn, e tamverzed ur pallennad bokedoù-laezh, divroutet pell a oa, kerkent ma oa klouaraet an amzer. Ne oa ket kresket c'hoazh ar brulu hir ; hepdale e vijent gwelet adarre e-kichen ar gwez pin o krommañ o fennoù gant doujañs dindan an avel-vor. Steuziet e oa dija bleunioù tanav ha skañv ar gwez frouezh, deuet e oant adarre da borzh ar skol da gornigellat en avel-dro evel bandennadoù balafenned dall. Ar boc'hruz hag ar mouilc'hi a chikane el liorz : bemdez e save trouz etrezo en abeg da harzoù o douaroù. Ar golvaned hag ar gwennilied o doa sinet un emglev evit kaout pep hini e lodenn eus bord an toennoù. Eus ar mintin betek an noz e labourent [...].

Ya, daoust ma oa ar brezel, e oa degouezhet en-dro an nevez-amzer, ha pep tra a oa reizh. Fichet ha kaer e oa ar vro evel ma oa gwechall pa oa furoc'h an dud.

Eürus e oa Yannig, va c'heneil yaouank, en ur vro peurgaer... Al laboused a gane hag a c'hoarie didrabas-tre, ne ouient ket e strive an dud d'en em lazhañ e pep korn eus ar bed hag er vro-mañ zoken...

1985 (AL LIAMM n. 236, p. 17-8, & 1988 : Per, Jakez, Yann hag ar re all)

*

UN DIAOUL A BISTIG

An aotrou Nikolaz a oa kelenner ; ya, kelenner war ar jedoniezh e oa abaoe un dek vloaz bennak el lise. Bourrañ a rae en e glasoù ha strivañ a rae da zisplegañ ar gwellañ ma c'helle d'ar speredoù yaouank ur venegenn bennak eus ar skiant veur, ar skiant reizh nemeti. En e vleud en em gave er skol, dreist-holl gant ar skolidi deuet da dud : gant ar grennarded ne ouie ket koulz e ziluzioù pa ne oa ket troet da vont dezho dre heg kentoc'h eget dre gaer. Degemeret mat e veze ganto ha, d'e veno, e labourent gant plijadur. Froudennek e oa marteze : hegarat, drant ha fentigeller pa'z ae al labour da benn hervez e lezenn, e teue prim da vezañ dihabask, garv ha rust pa chome skoilhet poellataerezh e selaouidi. Evel-se e oa an den, evelse e oa bet ganet, an tech-se a oa en e gorf. Al liseidi a oa deuet da reizhañ diouzh Per Nikolaz ha ne vezent ket re chalet pa deñvalae e benn. « A-barzh pell e savo ar vorenn diwar e dal, » a soñjent.

Hep bezañ re uhelek e krede dezhañ e teue a-benn mat a-walc'h eus e vicher, met, evel an darn vrasañ eus e geneiled e veze gwech ha gwech all en amgred, dreist-holl goude difaziañ ur bern poelladennoù divalav. Eleveziek e teue da vezañ neuze diwar ar moc'herezh tennet eus e gentelioù a gave koulskoude spis ha splann.

Ma'z ae gant e ziskibien an tenn er c'hleuz, eñ a oa kiriek, eñ en doa c'hwitet war e daol, dre ma ouie mat na c'hell kaout ar vistri a-zoare nemet skolidi speredek ha desket...

1988 (AL LIAMM, p. 142-3)

FULUP OILLO

APOKALIPS 9

Stank e oa an dud en « Apokalips 9 » pa oan en em gavet war-dro hanternoz. Leun-kouch e oa boest-noz cheuc'hañ kêr Landudi evel bep sadorn da noz d'an eur-mañ.

Ar muzik ne dalveze ket ur banne sistr pemzek (soñjit ervat, va lennerien ger, pevarzek o kerc'hat dour hag unan oc'h ober sistr).

E-giz digoll e veze roet d'ar pratikoù o gwalc'h a zesibeloù hag un nebeud re all ouzhpenn. Pebezh talabao skrijus !

Ar pratikoù ! Gwazed c'hwezhet gant al lorc'h, lod ur gravatenn ganto ouzh o gouzoug, lod all digor frank ganto o roched war vlev o bruched, kement hag aveliñ anezho dirak ar merc'hed bamet, ha diskouez d'an

holl o chadenn-c'houzoug o lintrañ a frapadouigoù ouzh gouleier meyv ar stroboskop. (Stroboskopi, abadenn radio brudet-kaer kaset en-dro gant Jakez Horjell). Merc'hed seder en o bragoù ler pe vezher start-start war o revr, pe en o saeouigoù skañv dre ma oa erru warnomp, gwir eo, an hañv. Merc'hed yaouank ha diroll, deuet stank da goroll. Bourc'hizezed divorset deredet da glask fred. Hag an holl wazed oc'h ober van da gaout plijadur o tañsal daoust ma oant deuet, anat d'an holl, da verc'heta ma n'eo ket da c'hastaouiñ.

Doareoù mab-den ha merc'h Eva !

1988 (AL LIAMM n. 250, p. 253-4)

*

SANT EMILION DA VIRVIKEN

Ar mintin-mañ, n'em eus ket troc'het va barv. Ar wech kentañ din abaoe pemp bloaz. Ar mintin-mañ. Perak 'ta e ran atav gant ar ger « mintin » ? Ar mintinioù n'eus ket anezho ken evidon pell 'zo. En deñvalijenn eo beuzet va lestr-egor. Keit-all emañ bremañ diouzh an heol, hag o pellaat buanoc'h-buanañ dioutañ. N'eo ken nemet ur steredenn. Stered all skedusoc'h a zo en oabl en-dro din : kalz splannoc'h egetañ e welan bremañ Proxima Centauri ha Rigil Kentarus.

Ya, pemp bloaz 'zo hiziv, hor boa kuitaet orbidenn ar blanedenn Douar, gant al lestr-eTñ, tri mil milliget ra vezo. Al lestr-mañ, ennañ dek mil tonellad boued ha gwin, evit an dud a zo o labourat du-hont, war loarioù ar blanedenn Yaou, Jupiter ma kirit gwelloc'h.

Pemp bloaz 'zo hiziv, e oa ar wech diwezhañ din santout douar Breizh dindan va zreid. E Landivizio, e porzh al listri-egor, bet gwechallgozh un dachenn kirri-nij brezel. Douar Breizh ! Va bro : An heol a welan mat c'hoazh, ar blanedenn Douar, avat, n'eus ket mui tu da welet anezhi. Re vihan. Re zister. E-kreiz ec'honder an egor divent.

Ha peur e welin an Douar en-dro ? Ha peur e welin va Breizh, va bro ?...

1992 (AL LIAMM n. 272, p. 231)

*

AL LOMAN DIZANV

A-dal din, en tu all d'ar voutailhad Rioja, e oa azezet va c'heneil Antonio Gonzàlez, am boa bet tro meur a wech da gejañ gantañ, e Brest hag e Madrid, hag asambles ganin en doa bet graet un tañva ha meur a unan zoken d'ar C'horev ha d'ar c'hig-ha-fars pa oa deuet da Vreizh. Distroomp 'ta d'an emperador. Rak ar pesk-mañ eo a zo pennkaoz d'an istor-mañ, a-benn ar fin. Sabrenn, pe beg-sabrenn a vez graet anezhañ e brezhoneg.

Seurt pesked, emezon, am boa bet gwelet pa oan o chom en Afrika. Debrñ anezho avat, n'em boa graet morse.

Ha keuz ennon rak blazet dispar eo ar re-se, ha ne ouien ket.

- E-pelec'h 'ta, en Afrika ? a c'houlennas Antonio.

- E Bro-Senegal, a respontis. Gwir eo. A-vaez da Zakar e vez tapet eus ar pesked-se. Hag eus Europa e teu mondianed da feurmiñ ur vag, martolod hag all, e-pad un hanter-devezh bennak evit begoù-sabrenna.

Evit kaout plijadur o pesketa, o stourm kalet ouzh ur mell pesk kreñv a gustum fretañ ha difretañ nerzhus ha kalonek e penn al linenn.

- Sell 'ta, hombre ! eme Antonio. E Dakar e oa bet va gwreg o chom ivez pa oa krennardez. Peur e oas eno ?

- 'Tro fin ar bloavezhioù 60, 'penn kentañ ar bloavezhioù 70.

Krennard e oan d'an ampoent, emezon.

- Me 'gav din e oa va gwreg o chom eno ivez er bloavezhioù-se. En oadoù-se e oa ivez neuze.

- Pe anv he deus ? Pe anv plac'h yaouank ? Marteze em eus bet anavezet anezhi, a c'houlennis.

1994 (AL LIAMM n. 282, p. 34)

*

BLAZ AN HOLEN

(I. KROMMENN DA ZAOLAGAD)

Difiñv-kaer war vord an tornaod, e pare selloù mantret ha goullou war an aod-traezh, ar mor hag ar reier, un ugent metr bennak izeloc'h.

Hag en e soñjoù e wele splann Anna, he fennad-blev kaset ha degaset gant an avel-vor, ha divc'har pikoù panez o tifoupañ eus he short aliv gant he sac'h-kein, he mousc'hoarzh yaouank troet outañ :

« Penaos e anavezet an holl anvioù-se ? »

Hiziv avat e oa gwall garget an oabl. Ur mell duadenn a oa deuet aus d'ar mor hag en e galon. Ne oa ket

evit padout ken gant ar wask a oa o pouezañ didruez war e askre. Ur boan o krignañ pennek diabarzh e vruched. Deuet e oa an dour war e zaoulagad, ar wech kentañ dezhañ abaoe pell, nemet ne oa ket nerzh a-walc'h ennañ ken da vezañ souezhet.

Un tammig pelloc'h e oa diskennet war an aod asambles gant Anna an deiz all. Ne oa ket peurdremenet ur sizhunvezh abaoe. Ha keid-all e oa an devezh-se koulskoude, un devezh eürusted kaer hag eeun.

C'hwitet. C'hwitet war bep tra. An Tonkadur oc'h ober lagadig dezhañ. Anna a oa anezhi ar pep bravañ a oa bet en e vuhez betekhenn.

Ha ne oa ket gouest-eñ da zerc'hel anezhi. Gwelloc'h en doa kavet ober un tammig tro e park an amezeg e-lec'h mont war-eeun gant an hent a oa kinniget dezhañ. Hag en em gavet en tu all d'ar c'hleuz, e oa re bell ha re ziwezhat evit dont en-dro war an hent mat. Perak 'ta ne oa ket bet gouest da lavaret nann da Salome ?

Salome, sed aze an hini gablus. E vallozh a skuilhe war Salome. Ur c'hammed war-zu bord an islonk.

Ur maen bihan a ruilhas a-zindan e votez, hag a gouezhas en un taol-kont en ur stekiñ ouzh ar speur serzh a-raok bezañ lonket gant un tonn o tarzhañ ouzh troad an tornaod. Anton a soñjas ez afe-eñ da heul ar maen bihan-se a-benn un nebeud eilennoù. Ur sell a daolas war e eurier : 18:23 a oa skrivet war ar skrammig. Pa drofe an 3 e 4, ne vefe ket eus Anton ar Sant ken. Eus ar mor e teuomp holl, ha d'ar mor omp tonket da vont en-dro deiz pe zeiz.

E vBMW en doa laosket pelloc'h war ar parking. Dibrenn an norioù warni, digor an nor zoken e tu ar blenier, hag an alc'hwezioù ouzh ar rod-stur. Ma tichañse dezhi bezañ laeret, ne rafe ket van ken azalek 18 eur 24.

Ur c'hammed all a reas da gaout ar bord. Ha dre ma kouezhas en islonk ur maen bihan all bountet gant e droad, e klevas ur bezañs bennak a-dreñv e gein. Hegaset, e troas e benn. Ha gwelet a reas ur c'hi, unan rouz eus ar vro anezhañ, azezet war gab e revr, ur c'hozh tamm koad gantañ en e veg. Anton ne anaveze ket al loense. Sevel a reas ar c'hi war e bevar fav, e lost o fistoulat, ha tostaat outañ, ha laoskel ar vazh da gouezhañ en e gichenik. Anton, otomatel e zoare, a gemeras an tamm koad. Hanter vrein anezhañ. Hag e deurel a reas pellañ ma c'hellas e-touez al lann. Sailhañ a reas ar c'hi rouz er vann, ha mont laouen d'an daou lamm ruz da gaout ar vazh.

Stekiñ a reas Anton war an douar gant e votoù, ha dianalañ don. Ha troet kein gantañ ouzh an tornaod hag ar mor, e stagas goustadik da vale war e giz, etre ar bodoù lann. Ur banne avel yen a oa en em silet betek ennañ. Ur skrijadenn. Serriñ kloz a reas e borpant.

Pa en em gavas e toull an ode a rae un troc'h er c'hleuz a gelc'hie ar parking, e oa nijet kuit ar BMW, ABS, Airbag hag all.

(p. 84-6)

« Aotrou Perrodo ? »

« Ya. » a respontas ur vouezh o tont eus an diabarzh.

Silañ a reas e benn dre toull an nor. Un den kozh a oa azezet ouzh un daol, ur gazetenn displeget dirazañ, ur gasketenn gantañ war e benn.

Hag Anton ha mont dezhañ en e wellañ brezhoneg Gwened : « Anton ar Sant eo ma anv. Me 'zo daet d'ho kwelet... »

« Gast ha gast ! Te 'gomz breton ! » a vouse'hoarzh an den kozh.

« Mes n'eo ket mem breton ! » a gendalc'has. Mat e kroge an traoù.

« Nann, n'eo ket. N'ouian ket mat breton Pluzegan. » a anzavas Anton.

« N'eo ket fall, dam, n'eo ket fall ! Avyenouchti ? »

Petra an diaoul e oa an dra-se ? Blaz ar slovakeg a oa war an avyenouchti-se na oa ket deuet c'hoazh, d'ar poent-se, d'en em renkañ war estajerennoù strizh geriaoueg diabarzh Anton.

« Imyenchomecti. » a gendalc'has an den kozh, didruez an tamm anezhañ. N'eo ket war wellaat eo ez ae an traoù.

Hogen ! Ya... Aze e oa ganti ! Imyenchomecti, e-menn chomez-te, epelec'h emaout o chom. A-daoltrumm e reas Anton al liamm etre avyenouchti hag « A-venn ous-te ? » Krog e oa da zigodañ brezhoneg Gwened ar Gevred Pellañ.

« Bro-Leon. » a respontas.

« Gros Léon ? » ha pikoù goulennata forzh pegement o skediñ e daoulagad ar c'hozhiad. War zu an tele e troas beg e gasketenn.

« Bro-Leon, eme Anton. En-dro da Vrest. E Penn-Ar-Bed. Er Finister. »

« Er Finister ! Dam ya gast ! Brest ! »

Gouzout a rae Anton e veze graet gacht eus ar plac'h skañv he gar ha berr he vertuz, ha Finichter eus Penn ar Bed. Ne oa ket en engortoz evit-se en dije klevet anv familh Bertold ar skrivagner alaman e genou ar c'hozhiad.

Kenderc'hel a reas an den kozh gant e gaoz :

« Brest ! Me anav mat. Me 'zo bet ahont. Gwaz ma merc'h 'zo bet er marin. Ar Finister ! O dam ! N'eo ket ar mème breton a zo genoc'hc'hwi. Breton Finister, Breton-Boch, evel ma lârap-ni, emezañ en ur c'hoarzhin. Me 'gompren un tammig, a pa vez breton à an tele. »

Myarc'h a rae eus e verc'h.

« Ec'h on é klac'h komz evel an dud ag ar vro-mañ. Mes n'eo ket matmat mam breton. » a arvaras Anton.

« Geo ! Te 'gomz gwell breton evit an tudigoù yaouank avamañ. N'eo ket diaes, gast. Ar re-se ne ouiant tamm erbet. 'Deus ket bet den erbet da zeskiñ dezhe, gwir eo. »

Brav a-walc'h e teue gant Anton an digodañ techetcheneg-uhel-pellañ, yuank evit yaouank, djou evit geo, avit hag avel evit evit hag evel.

Ne oa ket an daolenn spontus bet livet dezhañ gant Herve Oliviero.

[...]

(p. 104-7)

Klevet a reas Anton diganti penaos e oa chomet da vakañsiñ e-pad un nebeud deizioù e Kamounda war-lerc'h un nijadenn eus Londrez. Ezhomm diskuizhañ he doa. Met fin a oa d'he vakañsoù, hag antronoz, e vefe ret dezhi stagañ ouzh al limonoù en-dro. Ar seurt limonoù a vije plijet-dreist Anton o vezañ unan anezho, met diaes pakañ e pep lec'h, kea !

Deuet en-dro d'an otel, heuliet ganto ur wenodenn a-hed an aod, e oant chomet eno gant o c'hoan. Ur pladad cebujen (distaget tieboudyen) a yeas ganto. Riz ha pesk cof (distaget tiof), da lavaret eo un doare merou a vez kavet eno. Ur meuz eus Bro-Senegal, a veze debret e Bro-Goumbala.

Da-c'houde-se, dañs kof-ha-kof betek gouloù-deiz e sal vras an otel, a veze ur gwir lec'h-emgav, div wech ar sizhun, da Europiz pinvidik ar gêrbenn. Angela a oa aet kuit diouti roudoù diwezhañ ar boan en he zroad, pa ne oa ket an hini lentañ e-touez an dañserezed. A-benn ar fin ne oa ket aet Anton d'e otel en-dro. Ne oa karr ebet ken gantañ. Re vat e anaveze bremañ taksioù ar vro. Hag un degemer c'hwek a oa graet dezhañ etre divrec'h la liñserioù Angela.

Un hanter re a vanneoù en doa riñset en derc'hent, hep teurel evezh.

Ur punch a oa e self-service er bar, unan treitour a-walc'h. Un disterig poan-benn a boueze war e dal. E-giz ma vije deuet un tokarn da sankañ war e glopenn.

1996 (p. 201)

SOAZ MARIA

UR GANAOUENN EVIT JORJ...

Aner tec'hout, aner menel
Petra 'chomo nemet mervel ?
'n ur glask mont a-benn d'ar red-dour
evit adkavout ar roudour.
Deut a netra 'vit mont da goll,
setu hon planedenn diroll ;
'n ur vont a-dizh, ar stêr a roll,
a lamm, a zilamm, a goroll.
Ur c'hwezhadenn en avel foll,
ur c'hwezhadenn hag en em goll,
o klask eürusted disoursi
o klask pare d'he melkoni.
Ha pa c'hellfen mont adarre
mont war ma c'hiz en amzer-se
na pa c'hellfen c'hoazh ober van
chom hep gwelet ma zremenvan.

Ha pa c'hellfen mont davedoc'h
en ur nijal a-us d'ar mor,
dreist d'an douar ha dreist d'an neñv
da bulluc'hañ korf hag ene.

1997 (AL LIAMM n. 304, p. 156)

*

ETRE BEG AR RAZ...

'Tre Beg ar Raz ha Bae an Anaon
e doureier glas ar mor don,
pe e Kêr Is, e palez ar roue
emañ kousket ma c'harantez.
'Barzh ar chapel, e-tal delwenn ur sant,
intañvezed en nec'hamant
a chom digousk o c'hortoz noz ha deiz,
o c'houl truez digant Doue.

[...]

1997 (AL LIAMM n. 306, p. 11)

*

KEVNID (rimadell)

'mañ kevnid du ar vro
o pignat, o pignat
beb a dourig ganto
'vit ar re all n'eus ket droad
dav bout soupl ha c'hoari brav
hag heuliañ al linenn vat.
'mañ kevnid du ar vro
o krignat, o krignat,
oc'h ober lip-o-fav
kofoù ront ha goproù mat
ul lez a zo er rannvro
ha revrioù gwenn da lipat.
'mañ kevnid du ar vro
o skrignal, o skrignal
'sellet pizh tro-war-dro
renkoù o deus da ziwall
ha teñzorioù kuzhet-brav
da zifenn diouzh ar re all.

(SPERED GOUEZ)

*

TREMENERIEN

Ho kwelout a ran o tremen
- sebezet un tamm ac'hanon -
rederien gloar
klaskerien titloù
o redek, o krapat, o tiskrapañ,
da bakañ brud koulz ha moneiz,
da glask gounid war zigarez
difenn ur vro, difenn ur yezh...
ha me 'oar-me...
petra 'zo mat, petra 'zo fall,
piv a zo reizh
ha piv zo brein,
piv 'vo lakaet ouzh ar voger
- pa vo tro d'hen ober, bepred ! -
piv a baeo, piv a varvo ;

ha c'hwi da badout... da viken ?

[...]

1999 (diembann)

PAOTRED AR MENEZ

. JEJE GWENN

TERUEL ! TERUEL !

Perak 'ta e oa bet kaset an eontr kozh-se betek kamp Kastellbriant ?

Bremañ e teue din a-nebeudoù tammoù istorioù bet klevet pell zo, skoachet em fenn, en ur c'horn distrob. Istorioù kontet e dibenn predoù familh ; kostez va mamm kredapl : istor un den, ne ouien ket piv, en dije skoet gant e vazh war traksion ar C'hommandantour e koulz foar Gommanna e penn kentañ ar brezel. Hag ugent den bennak a vije bet kaset d'an toull war-le{r}c'h an darvoud-se, ar maer, an apotiker, ar person en o zouez. An den kablus a seblante bezañ eus ar familh, troet war ar boeson, unan eus kostez va zad, anat deoc'h ! Kernevad gwelet fall gant Leoniz, n'oc'h ket souezhatalato ?

C'hoant em boa da c'houzout hiroc'h. Pellgomz a ris da c'hoar va zad, Mari ivez, ur Voereb Mari all : memor ar familh, ur skolaerez lik.

« Ya », a lavaras din. « Paeron Fañch en doa graet ar brezel pevarzek, goude en doa foetet bro n'ouzon ket pelec'h tout, distroet e oa war-zu Boneur e penn kentañ ar brezel, hag e foar Gommanna, hini Gouere 1941, e fin an abardevezh - tomm gantañ kredapl ! - en doa skoet war karr-tan ar Voched hag e oa bet kaset d'an toullbac'h kostez Naoned. Ne ouien ket e oa e Kastellbriant met kement-se zo kontet gant Henri Amouroux en unan eus e levrioù diwar-benn mare an Alamaned e Bro-C'hall. »

Ma, n'eo ket gwir ! Familh va mamm, n'he dije ket kontet an dra-se din yantav !

Goulennoù all am eus graet digant Lili, va amezeg :

« Ur c'homunour kristen a rae anezhañ e-unan... Un den tre, atav prest da reiñ un taol sikour... ha pa veze mezh e komze alies eus 'Teruel. Teruel !' Petra an dra-se, Teruel ? »

1999 (AL LIAMM n. 316, p. 37-8)

. KRISTIAN BRAS

MAMM

Diskenn a rez gant an hent serzh a gas eus al lise-kazarn da greizkêr Montroulez e toufor dibenn miz Gwengolo.

Erru dirak an ti-kêr e welez anezhi, ar vaouez munut, uset. Lent hag aonik dirak kiosk plasenn Cornic, he sac'h-dorn stardet war he c'hof, propik, kran ha cheuc'h en un doare en he dilhad-sul gris, dalc'het he blev gwenn gant ur sertet plastik glas.

Petra an diaoul a c'helle tremen dre he fenn damaik, a soñjez, ar c'harr-boutin o splujañ eus lanneier Kerne davet prajeier Leon, davet ar bidoc'hig deuet re ziwezhat, ar c'hrennard pouzet re vuan ? War he dremm skuizh e lenne ivez kantvedoù a zalc'husted, levezet trist douaroù trenk ha garv da vugaleaj.

Gwelet he deus ac'hanout. Briata a rez anezhi. Emaoc'h o tifronkañ ho taou, dievezh ouzh an dremenidi lakaet diaes gant arvest ar c'houblad iskis-se. En em veuziñ a rez e trec'hwezh he berr-alan, e frond an dourkologn mesket gant hini an dilhad nevez feret.

Goustadik ez eoc'h dre ar ruioù enk etrezeg ar stal-levrioù, hi o kerzhout dirazout. Evit ar wech kentañ e verzhez he divesker mistr :

ur vaouez eo da vamm ! Ha petra 'ouzez diwar he fenn ? Seurt...

Emañ listenn an traou rekis ganez : kaieroù, levrioù, reol, kompas... en em verniañ a ra an traou. Er fin, un atlas bras, du e golo. Adrar des Ifora, Hammada du Draa... Skrivet fin en nec'h ar bajenn gentañ : 19,60 pe 29,60, n'ouzez ket re ken, n'ouzez ket re.

Gwelout a rez da vamm o krenañ, o kemer harp war ar c'hontouer, mestr ar stal hag ar plac'h-komis o treiñ daveti, ankeniet, o tostaad ur gador dezhi. Hejañ a ra dija he divskoaz en ur dennañ ar bilhedoù unan hag unan eus he yalc'h. « Pegement a ra, aotrou ? » emezi, bihan he mouezhig.

O tont maez eus ar stal deñval emao'h dallet gant an heol splann.

Ur pennadig c'hoazh e chomoc'h, o pourmen dre ar gêr gozh, dilavar, ponner ho kalonoù. Echu ganez

c'hoari ar vuhez kuñv. An arc'hant an hini eo a ren ar bed, 'poa klevet laret. Intent a rez bremañ.

Chom a rez ur pennadig c'hoazh da c'hortoz otokar Kemper en he c'hichen, mut ha diaes.

« Ma, gwelloc'h dit mont diouzhtu, va mab » emezi en ur silañ daou bezh kant lur en da zorn. Rok ha tener war un-dro, evel tud he lignez. «'Benn ar sadorn war-lerc'h, neuze ! »

Erru ar SATOS. Pignat a ra enni en ur ober sinig dit : « mouchouer 'zo ganez ? »

*

DIKAR-AMZER

Katell oc'h ambroug he zad betek al leurenn. Heuliet gant Jakez Kerrien ha Louis Born, maer ar barrez, ul labourer-douar eus an tu all d'ar bourk. Un taol-kempenn d'ar mikroioù. Ar maer a lak en-dro da chouk Per kolier an Awen evit ar pezh 'n 'eus graet evit hor bro, hor sevenadur, bla bla bla...

Goude e teu tro Jakez d'ober e brezegennig, en e vrezhoneg diasur...

Otoioù o chom a sav 'bord an hentig, familhoù o vale frankilik warzu an arvest... Gervel a ra an dud da glevet tonioù nevez Per, ha goude, fest-deiz, tan de'i, krapouez ha gwin, digoust d'an dud.

Youc'hadennoù, strakadennoù daouarn, war-bouez ur revr diaes bennak : « met piv o baeo evit an dra-se ? »

Emañ ar familh Mevel dirak al leurenn. Selloù iskis gant Yvonne ha Marie, o deus c'hweshet un dra dreistordinal o tremen...

Per : « Ni zo 'hont da ganañ ur gavotenn, savet gant ma merc'h Katell amañ, son ha ton. » Youc'hadennoù ha strakadennoù daouarn adarre. Tostaat a ra Yvonne, Marie ha Lisa ouzh al leurenn.

Er fin e grog Katell gant ar son :

« O didostait kozh ha yaouank ha deuit amañ da selaou Istor ar brasañ truchiri, istor ur vuhez e gaou... »

Chomet goustad al lusk, dispaket brav ar pozioù. An dañserien a dro o selloù war ar c'houblad iskis a-us dezho. Chom a ra an teir vaouez speget ouzh al leurenn, evel seizet.

Katell, dichadennet, a gendalc'h gant hec'h istor, awen hag imor ganti, pozioù nevez o tont dezhi, oc'h en em liammañ an eil warlerc'h egile evel netra, gwir burzhud :

« ...A selaouit c'hwi Bretoned, n'oc'h ket skuizh gant bed ar gaou ?

Ya, selaouit, c'hwi mignoned, poent bras eo skarzhañ al laou !

'Vel kalon paour kaezh Anjela, c'hwi vo ganto disboellet

Gant ar bolitikerien vrein-mañ, ganeoc'h butun 'vezo graet... »

An tad a gan d'he heul, divrall :

« ...An aotrounez-se, me la'r deoc'h, n'eo ket gant o c'homzoù flour,

E vo savetaet hon ti, restaolet deomp hon enor

Kar ar re-mañ, c'hwi a oar mat, n'int amañ 'met 'vit o mad

Dihanomp ta d'ober ar mevel, kasomp 'nezho 'maez toud da vat ! »

Treiñ a ra an holl bennoù war-zu ar bar, lec'h m'emañ Jakez Kerrien e-unan penn gant e werennad bier, aet ar gwad diwar e fas.

« ...Dihanomp 'ta d'ober ar mevel, kasomp 'nezho 'maez toud da vat ! »

Youc'hadenn, c'hwitelladenn, komzoù groñs. Kerrien a lonk e werennad, ha d'an daoulamm betek e garrtan. Loc'hañ a ra en ul lakaad ar geot da strinkañ, darbet dezhañ kas gantañ piler mein toull ar porzh.

« Oh la la la la la lo, o la la la leno... »

Ur pennadig e chomont c'hoazh gant ar c'han etre strakadennoù daouarn hag huchadennoù an dud. « Ale, plas bremañ d'ar strollad 'Atrazine' evit ar fest-deiz ! »

Pignat a ra ur skipailh krennarded, pennoù touz ha blev hir mesk ha mesk, imor ganto. Katell a lamm diwar al leurenn hag ez a da gerc'hat Fin ha Marie en tu all d'an hent evit kas anezho e-barzh an dañs. Banneoù, dañsoù, deuet skanvoc'h an aer a-greiz holl. Yvonne, Marie ha Lisa az a 'barzh ivez, ha goude Lomig ha Jean-Luc, a oa chomet en o c'horn. Erwan hag Anna o kregiñ diabil gant pazioù ar gavotenn. Glav puilh war tol an hangar.

Diskenn a ra Per diwar al leurenn ha toullañ e hent e-kreiz an dañserien. Goustadik e kerzh war-zu an ti dindan an dour-beuz, o leskel a-dreñv ar muzik, ar birvilh hag ar vuhez. Echu an abadenn gantañ. Aet da vat en e gozhni. Eus an diskar-amzer klouarik da yenijenn ar goañv...

HERVE SEBILLE-KERNAUDOUR

KASTELL AR GRAL

Na souezhusat ambrougadenn
‘Welas Peredur o tremen
Er sal divent sklêrijennet
Kement he lec’hed hag he hed :
Ur paotr a-vent vat da gentañ
Ur goaf gwenn-kann espar gantañ :
Ouzh e veg skedus hep ket si
Takennoù gwad o veradiñ.
Daou floc’h heneuz d’e heul neuze
Ha peb a gantolor gante ;
Graet ‘oant heñvel en aour melen,
Warne o-daou dek goulaouenn...

1997 (AL LIAMM n. 301, p. 117)

*

AR YOURC’H YAOUANK DIANKET

A gentaou ‘ouezen-me gwelet,
A’r c’hoadoù don-don o tonet,
D’an eur distan ma varv an dez,
Ur yourc’h skañvbennik digenvez.
Dibreder-glez e tiraeze
Lezenn al lann m’en spurmanten ;
Sec’hedik-bras ‘yae avaze
A-lamm raktal a-benn d’al lenn.
Al loenig gell ‘dal ma’m gwele,
A-greiz evañ sonn a vane ;
E fri jolif ha bliv, difrae
Entrezek ennon ‘astenne,
Hag e zaoulagad disloaget,
A-blav ur viken skañvik-kaer,
A chome war va re paret
Dre’n aer c’hlein dreist an doureier.

[...]

1998 (AL LIAMM n. 308-9, p. 230)

*

GREUNVAEN

Greuvaen garv, lavar diñ
Pe estrenvan, pe niñv,
A reas trumm da’z taer
Sonnañ hael evel gwer ?
Daoust hag aour ez laour sklas
‘Guzhfes pizh a-viskoazh
Anterin ha dinamm
D’e reiñ din da dilsam ?
Greunvaen garv a garañ,
Evidoñ ez tonañ
Eo e talm ur galon
Gwirion ha sklaer ‘tasson.

Traezhtael, d’an 8 a viz Meurzh 1998
(AL LIAMM n. 311, 1998, p. 517)

SINATURIOU PEUZNEVEZ BRUD NEVEZ

HUGUETTE GAUDART / MAI EWEN

KOLLET

Beb bloaz, da vare ar Pantekost, e vez lidet pardon al laboused e koadeg Toullfoenn. Dioustu e lavaran deoh ne garan ket an engroez, an trouz, ar bouldrenn, med penaoz ober mod-all pa'z emac'h o chom e Kemperle, heb mond da bardon ho kornad-bro ? Ha ne glaskan ket kuzad om kizidig da zon ar vombard ha da weled an tavañjeriou brodet. Posubl eo n'eo nemed « folklor » med ma'z eo dudiuz ?

Ha setu-ni eta, goude eun taol-lagad ouz ar bagadou hag ar gorollerien, e-touez an engroez, bountet, hejet, mouget... E-pad ma klaskom tostaad ouz eur stal-evaj, on bugale gand o hendirvi o-deus kuitaet or horn evid dispign o zamm gwenneien... ha pa zigouezont endro ganeom, e vank unan... on Lorañsig. E pelec'h emahi chomet ?

E-kichenn stal nouga Montelimar, sañset... med aze n'eus Lorañsa ebed mui. E peleh klask anezi ? War an hent ? en tu dehou e leh ema o trei hag o yudal, dirollet, ar hezeg-koad ? en tu kleiz e leh ema an abadenn goroll ha sonerez ? Daoust ha ne vo ket bountet, pilet, flastret ?

« Chomit aze war ar hleuz, eme va gwaz. Marteze e welo ahanoh adrugarez d'ho porpant ruz ; ha me, e-pad an amzer-ze, a yelo d'ober eun dro... »

1977 (**BRUD NEVEZ** n. 6, p. 17)

*

AN AMZER GWECHALL GOZH...

En amzer gwechall,
En amzer gwechall gozh, va mab,
Ne oa ket ar Vro
Evel ma weler anezhi bremañ.
En amzer-se,
e poulze er maezioù ar geot druz
hag er parkeier an ed a veze stank.
A-hed an hentoù don
e tarzhe bleunioù frondus an nevez-amzer.
Ar stêrioù a vourboulhe, a strinke, a ruilhe,
hag a gane en ur vont war-zu ar mor.
Er c'hoadeier, ar gwez-fav hag ar gwez-derv
a veze kreñv, ha plom, hag uhel.
- Mes lavarit din va zad,
Gwez ?
Gwez ho peus lavaret ? [...]

1978 (**AL LIAMM** n. 188, p. 154)

*

HUÑVRE

Ne yudin ket gand 'r bleizi,
- Marvet int oll, ar bleizi -
Ha piou 'oar c'hoaz da betra e tennent
Bleizi or mêzioù spontet ?
Me, ne anavezan 'med bleizi daou bao
Ha dantet on bet ganto kriz a-wechou.
Ne harzin ket gand ar chas.
O jalpennou a dorr ma nervennou.
Re drouz a reont e-barz ar fin
Ar chas, en noz o harmi d'al loar.
[..]

1985 (**BRUD NEVEZ** n. 16, p. 21)

*

WAR VORDIG AR MOR DON

Hag en em roan d'ar housk, evel eur gazez orgeduz, mezevet gand an oll gaerded-se... ha pa zihunan, -ped eur goude ? - an heol a zo uhel c'hoaz en neñv -, e sko an droug evel eur morzol war ma zal...

O ! Mond da neuial er mor sioul, distana ma hrohenn poazet ruz, ha kavoud war ma beg dizehet, pistigadenn fresk an dour zall...

[...] Sklas ema ar mor, ha merzoud a ran ar skuizder o kregi em izili, hag ema ma halon o steki direiz e-pad ma neuian... med divizet am-eus mond beteg ar garreg vraz ha lemm du-ze... Du-ze e hallin goude ar beh dreist-se, diskuiza, adaptapoud ma alan ha ma nerz ha dond adarre war an trêz. Ar garreg... ar garreg... eur behig c'hoaz hag e vin degouezet. Ne hellan mui distrei, ken pell e seblant boud an trêz... Eun nebeud gourhedou c'hoaz... Red eo mond beteg ar garreg evid ober eun alanad. Eur gourhed... unanig all...

Evel plom eo ma divesker ha santoud a ran ne hellan mui kenurzia ma jestroù. E-barz ma fri ha ma beg e teu blaz salla ha n'eo ket blaz an dour nemed blaz ar gwad e vije. Ha ma empenn a vihanna. Ha ma halon a hwez hag a goeñv... An heol. Selled a ran ouz an heol. Nag eo gwenn an oabl ! Nag eo morlivet an heol ! Neuze e santan eun dra bennag, hir, sklaset ha gludeg o paka ma diouharr, hag an heol a hoari cheñch-penn-toullig, ha steredennou du a goroll gand an deñved gwenn, hag an dour, ar mor a-bez a garg ma beg ha ma skevent... ha netra mui... Du.

1986 (**BRUD NEVEZ** n. 97, p. 5)

*

ENE MA ZAD

Ma hallfen-me soñjal
ema hoh ene e koumoul
a dremen sioul
a-uz d'ho touarou,
Ma hallfen-me soñjal
ema hoh anal c'hwek
o c'hweza an êzenn
a gammnij
e bodou roz ruz Beg ar Roz,
Ma hallfen-me soñjal
n'emaoh ket maro,
kousket hepken ho korv
didan* min sklas ar bez,
'keid m'ema o nijella
hoh ene luskellet
gand anal an avel
dre ho tomani o vale,
Neuze e hallfen-me
marteze,
ehana gouela
eur pennadig.

* didan = dindan

Mai Ewen, 30/07/1994 (« daou viz war-lerh... »)
1994 (**BRUD NEVEZ** n. 179, p. 3)

*

HAIKU

Amliouaj an douriou
Hag e kren al loa-zour
en he gened tener.
En amloar ma halon
gand ar zorn du draillet
Neo-amzer biken mui ?

1995 (AmSKEUD, **BRUD NEVEZ** p. 7 & 41)

YANN-VADEZOUR LAGADEG

AR VASTARDEZ

Ar bennherez a lavaras da Zominig mond da helver ar medisin da Lezneven. Serr-noz oa pa erruas e Kerlaran.

- Piou 'zo klañv ? e c'houlennas en eur hantreal en ti.
- Ivona, ar vatez, a lavaras ar bennherez.
- E peleh ema ?
- Me gav din ema oh ober war-dro ar zaout.
- N'eo ket gwall glañv neuze ?
- Eun dra bennag a zo strobet outi, eun tachadig 'zo n'ema ket war he zu tamm ebed.

Ar bennherez a z eas da helver anezi.

- Ha neuze, Ivona, petra n'ez a ket ganeoh ?
- N'ouzon ket, eme Ivona, en eur heja he diskoaz[iou].
- Deom en ho kambr, ma vo gwelet an dra-ze.

Ne oa ket bet pell ar medisin ganti, ar bennherez a oa o hortoz anezañ da ziskenn e traoñ an deleziou.

- Ha neuze, aotrou, eun dra bennag ho-peus kavet dezi ?
- Ya, n'eo ket eur gwall gleñved tamm ebed, mez evid ar pezh a zell ouz Ivona eo eun tammig dipitus ; dougerez eo.

- Mad, doueti a reen ! Me a lavar deoh aotrou, rankoud kaoud eur plah en devez hirio n'eo ket eun ebat.
- Petra 'reoh, an dra-ze ne c'hoarvez ket gand ar re varo.

Ar bennherez a zavas e kambr Ivona kerkent ha ma oa eet ar medisin kuit ; fulor a oa en he bizaj.

- Ahanta ! Labour vraz az-peus greet din, biskoaz...

(p. 45)

Eun dervez diouz ar mintin, Añjela a lavaras da Zan :

- Me gav din eo gwelloc'h dit nompaz mond war ar mor hirio, me gred eo deuet ar mare din da wilioudi.

A-benn poent mern, Añjela a roas buhez d'eur paotr bihan. Tremenet mad an traou, laouenidigez leun an ti hag eur bern foug er gerent.

San ne guitae ket e wreg hag e vugel.

- Morse n'am-befe soñjet pebez tra gaer eo beza tad, eme Zan da Añjela, en eur bokad dezi.
- N'ez eus netra kaeroh er bed eged rei ar vuhez, a eilgerias Añjela.
- An êr az-peus da veza eun tammig prederiet. Daoust ha chalet e vefes gand eun dra bennag ?
- Nann, mez soñjal a ran e va mamm. Hi n'oa ket he fried en he c'hichenn pa oan-me ganet. Me zo eüruz, mez pebez kemm e vefe bet din ma ne vefes ket bet aze.
- Ya, gwir eo, bremañ en em rentom kont gwelloc'h euz ar pezh he-deus bet da houzañv.
- Mad, ezomm az-peus mond d'an ti-kêr, ha da weled ar person da houlenn ober ar vadiziant.
- Eun tammig diegi am-eus o vond d'e gavoud. Deiz on eured or-boa gellet kuzad ar pehed, mez evid ar vadiziant ne vo ket heñvel.

- Ne gredan ket or-befe greet eur gwall behed ; forz penaoz e vo dao dit en em renka gantañ. Badezet e rank beza ; me zo bet badezet da zeiz eur diouz ar mintin, mez toud ar veleien n'int ket heñvel ; hemañ a zo eur beleg chentil...

1992 (**BRUD NEVEZ**, p. 167)

*

BREZEL AN ALJERI

- Dalhit mad, paotred, ni a zo erru dioustu.

Ne ouzon ket hag ar Fellagaed o-doa klevet ar respont pe marteze ne oant ket niveruz a-walh, an tennou a davas diouz o zu. Divehiet oam, mez aon on-oa bet.

Pa erruas ar habiten hag eun oto mindraillerez hag eur skouadrenn e oa sioul an dachenn.

D'an eiz warn-ugent a viz du e lavarom kenavo d'ar re oh ober o hoñje a oa deuet da cheñch ahanom. Avi o-doa diouzom ha ni or-boa eun tammig poan galon o leuskel anezo war on lerh. Kamaladed vad orboa en o zouez. Soñj am-eus deuz eur haporal-chef a vicher, eun den plijuz kenañ mad da farsal. Mestr-chas e oa. Ne'n-doa netra da ober a-hed an deiz nemed entent diouz daou gi, ha mond da geladi ganto eur wech an amzer.

- N'az-peus ket eun tammig avi diouzom, eme, o weled ahanom o tistrei d'ar Frañs ?

- Geo, emezañ, eet e vefen ganeoh, ma 'mefe kavet unan bennag a-hont da rei pevar-ugent mil lur ar miz din evid entent diouz daou gi.

An ofiserien a vicher avad ne oant ket diskontant o weled ahanom o vond kuit. Esoh 'oa mania ar vleued egedom-ni. Ne oa ket deuet ar peoh ganeom, 'vel ma lare ar homandant. N'am-oa ket zoken merzet gwellaenn ebed e-keñver ar poent-se. Ar hontrol 'oa. War wasaad ez ee ar vrezel. Meur a hini deuz ar re a oa deuet da cheñch ahanom a zo bet lazeta da houde, war ar pezh am-eus bet klevet, siwaz !

1994 (BRUD NEVEZ n. 175, p. 36)

*

EN IZLONK AR GÊR VRAZ

Ar brigadier a houlennatas ar Portugalad evid klask gouzoud muioh.

Hemañ a oa muioh-mui trubuillet, drailla a reas eur bern traou, dispourbellet e zaoulagad, ken distrellet oa.

- N'eo ket sklêr tamm ebed, kemerit o anoioù dezo o-zri ha grit enklaskou en diellou, marteze e welom peseurt lakepoted int, eme ar brigadier d'e genseurted.

Greet a oa dezo diskouez o faperou idantite.

- Me 'zo bet laeret va faperiou diganin, a lavaras Jopig.

- Pe ano ?

- Le Bris Joseph.

- Ganet pegoulz hag e peleh ?

- 15 a viz ebrel 1937 e Plouneour-Trêz (29)

- Micher ?

- Micher ebed.

- Chomleh ?

- Hini ebed.

Mouloud a dennas eur baperenn hanter roget deuz e hodell : Benchabane Mouloud, ganet er bloavezh 1935, sañset e Tizi-Ouzou, Aljeria. Micher ebed. Chomleh ebed.

Ar Portugalad a roas e baperenn en eur glask rei eun dra bennag da gompren, en aner, d'ar poliser...

1995 (BRUD NEVEZ, p. 17)

*

DEG VLOAZ POLISER E PARIZ

... Romantou polis a vez skrivet e-leiz, dedennuz ha plijuz marteze da lenn, mez pell a-walh d'am zoñj deuz labourer ar poliser war an dachenn.

[...]

Labourer-douar oan e Brignogan beteg va zeiz vloaz warn-ugent, ar vicher-ze a blijje kalz din. Va zoñj am-oa greet da jom kouer e-doug va buhez beteg ma oa deuet ar mare din da zimezi ha da zével tiegez.

Neuze am-oa ranket cheñch micher. Eun amezeg din a oa poliser e Pariz, eñ eo a roas ar menoz din da ober eveltañ.

Tremenet an arnodenn ganin e oan kemeret ha galvet da vond d'ar skol ar boliserien da Bariz, d'an daou a viz genver, er bloavezh 1959. Ne oan ket fier tamm ebed, eun tammig enkrezet oan o soñjal n'am-oa nemed va zantifikad, ar pezh a oa dister d'am meno evid mond da ober eur poliser d'ar gêr-benn.

Padal pa oan lohet gand va staj e oan dinehet. Bretoned a oa asamblez ganin ha n'or-boa diêzamant ebed o vond da heul ar re all.

Ar hontrol 'oa zoken meur a wech pa veze arnodennou da dremen e lakaem ar henn dezo...

Echu va staj e oan bet anvet en 13° Arrdt. Eun diforh braz a zo etre ar harteriou e Pariz. D'ar mare-ze en 13° Arrdt e oa tiez koz eleiz, micherourien o chom enno, ne oant ket diouz ar re binvidika sklêr eo. Dre oll er bed ez eus peorien, mez krisoh eo a gredan beza paour en eur gêr vraz. Ar pezh e-neus bet skoet ahanon ar muia eo gwelet tud oh-unan, dilezet goude beza leun a dud en-dro dezo. Na ped gwech e vezem galvet da vond da zigeri dor eur rannidi, an hini a oa o chom ennañ ne oa ket bet gwelet doare ebed dezañ abaoe pell 'zo. Peurliesha e veze prenet an nor hag e rankem divarha anezi.

Aliez avad e ouiem petra e kavfem e-barz, c'hwez fall e santem war ar pondalez. Unan am eus bet gwelet du-pod, war a lavare ar medisin e hellfe beza eur miz abaoe ma oa maro.

Aljeriaded a oa ivez o chom enno. D'ar mare-ze e oa brezel en Aljeri. Meur a boliser a zo bet diskaret e Pariz gand an F.L.N., ar pezh a lakae ar re all da gounnari ha meur a hini da vond er-mêz anezo oh-unan p'o-deveze afer diouz Aljeriaded. Maread anezo a zo bet gwallgaset goude beza direbech...

(p. 31)

Eur pezh foug e oa ennon oh adkavoud va bro. Daoust ha ma ne blijje ket buhez Pariz din e kredan am-eus tennet va mad diouz an deg vloaz am-eus tremenet er gêr-benn. Ne ra ket a zroug gweled traou disheñvel. Mez va brasa gounidigez eo am-eus dizoloet Breiz. An estren eo o-deus kontet din va bro hag o-deus roet naon din da glask gouzoud muioh. Kredabl braz o veza ma oan pell diouti va halon a oa digorroh da zigemeret ar pezh am-oa ezomm kleved hag a ree diouer braz din. Mez am-eus bet avad meur a wech o veza ken dizesk e-keñver on istor hag or zevenadur. Er skol e oa bet desket din e oa bet staget Breiz diouz ar Frañs evid ar brasa mad ar Vretoned, setu toud. Esoh eo moarvad pa vez bet kuitaet ar vro en em renta kont deuz an dismegañs a zo bet greet d'or yez ha deuz levezon ar pennadou a zo bet sanket e pennou an dud. Souezet on bet pa deuen deuz Pariz da dremen va vakañsou er vro o kleved tud deuz va anaoudegez o kaozeal galleg diouzin, ha ne veze araog nemed brezoneg ganeom. Kredabl evito n'oa ket deread kaozeal brezoneg ouz eun den eet da Bariz. Ne ouient ket an dud-se pegement a blijadur a ree dim komz e va yez.

1995 (**BRUD NEVEZ**, p. 43)

*

MORHED

Jopig a veze prederiet beb gwech ma veze bet o weled e dad-koz.

- Mamm, na pegen trist e kavan tad-koz ; te a hellfe lavared din perag ?

- A-viskoaz am-eus e anavezet evel-se ; n'am-oa nemed eiz vloaz pa oa distroet deuz ar vrezel pevarzeg.

- Koulskoude e vreur, tonton Lan, a zo eun den gae ?

- Gwir eo.

- Marteze tad-koz e-neus bet muioh a drubuillou en e vuhez ?

- E lod e-neus bet evel kement den ; va mamm a zo marvet yaouank awalh, mez ne gredan ket e vefe en abeg d'an dra-ze ; e demz spered eo kredabl, eun dra he ne heller ket kemma. Va zad a zo bet atao eun den siriuz, pozet, devod, eveziant ouz an nesa, bepred prest da renta servich.

- Gouzoud a ran ez eo eun den mad, mez doaniet on o weled an dristidigez livet war e zremm, e-giz ma tougenne oll boaniou ar bed. War wasaad ez a dre ma kosa.

- Peurliesia an den ne ya ket war laouennaad dre ma tosta diouz ar maro.

- Mari Kerebas ne oa ket chalet tamm ebed o weled he zad er stuz-se.

Perag e vefe ? eun dra normal oa eviti peogwir n'he-doa e anavezet nemed en doare-ze.

Ne oa ket eun heveleb tra evit Jopig. Merzoud a ree e oa eun dra bennag o waska ar hoziad...

1995 (**BRUD NEVEZ** n. 181, p. 27-8)

JEAN-CLAUDE MIOSSEC

ENEZENN AR RAZHED

En-dro da Vreizh ez eus enezennoù, bras pe vihan, ur bern anezho.

Gwelet e vezont peurliesañ, tost a-walc'h d'an aod, kelc'hiet gant reier bras, e-kreiz ur mor oc'h eonenniñ bepred... An darn vuiañ anezho a vez didud hañv-goañv. War ar re vrasañ e vev un nebeut tud, pesketaerien pe vartoloded a genwerzh...

Pa vez fall an amzer, gwall risklus e vez evit al listri a rank tremen e-kichen. Nag a hini a gavas eno gwele an Ankou er mor dirollet !

Ezhomm bras a oa eus lagadoù an tourioù-tan, ha setu perak e vez kavet war b[p]ep enezenn, oc'h ober ged, tour-tan pe c'houlou o sklerijennañ an noz teñval.

Un diwaller pe zaou a vez bepred en tour-tan. N'oa ket ur vuhez, rankout chom dilavar, pa veze un den e-unan-penn, mizvezhioù-pad !

Ha, fei ! pa groge touristed da zouarañ war e roc'h, e derou an hañv, mall 'veze gantañ toullañ kaoz ! Ur marvailher a zoare a oa an den am eus anavezet, digantañ eo em eus klevet istor « enezenn ar razhed ».

Pelec'h emañ an enezenn-se ? Ma sellit a dost ouzh Mor Breizh, e welit un enezennig, he zour-tan bras nevez-flamm, razet gwenn-kann e vogeriadur. Unan eus ar re vrasañ en Europa, war a lavar, gouest da sklerijennañ aodoù Breizh-Veur. Ken uhel eo ma weler an dud bihan evel fubu pa vezer war al lein uhelañ. Ma seller gwelloc'h outañ e weler en e gichen un tourig-tan all losket e vogerioù ha dismantret holl gant an tan.

Pa veze goulennet digant an diwaller penaos ha perak e oa bet distrujet, kontañ a rae, met ur pennad goude, ar

spont hag an doñjer a lakae ar blev da sevel war benn an dud...

1978 (AL LIAMM n. 195, 1979, p. 269)

*

HEÑCHOU NEVEZ AN ANKOU KOZ

Ha Per da zisplega dezo, dre ar munud, ar pezh en-doa gwelet. Pebez souezadenn ! Gwir e oa e oa torret ahel an trakteur. Gwir e oa e oa Fañch ouz rod-blenia karr-dre-dan ruz paotred an tan. Gwir e oa ivez e oa bet lakaet eur maskl oksijen war e zremm tra ma oa eur pomper o skei a-dro-jouez war e beultrin. Gwir e oa ivez e oa eet da anaon mab e amezeg en ospital ar mintin-mañ. Souezusa tra, eul lizer digand Paol e vab a oa erruet deh da noz evid goulenn harp ha skoazell digand e dad.

Ar helou dihortoz-se a oa en em ledet dre-oll evel eul luhedenn. Pep hini en-doa lakaet e deod da vond en-dro. Eur bern tud a oa en ti bremañ.

« Ma ! », eme ar mezeg o vouse'hoarzin. « Traou a seurt-se a hoarvez a-wechou war a lavarer. Tud 'zo eo sanket don en o zoñj eo Doue eunan hag a vestrogn an afer. Lod a gav dezo ez eo binim an ampoezon a lak an dud da zodi. N'ouzon ket gand piou ema ar wirionez. E-doug ar bloaveziou paseet ez eus bet war-dro pevarugent a dud, seblant ar maro warno, a zo deuet en-dro war or hoz douar patatez. Kenavo ha yehed d'an oll. »

Hag eñ da vond kuit.

Pa zeuas Per er-mêz da aveli e fri, edo ar harr-kañv o pellaad war an hent. War daol ar gegin e oa lizer e vab ouz e hortoz. N'en-doa ket ezomm da lenn anezañ. Gouzoud mad a ree petra 'oa e-barz.

« Heñchou nevez 'zo bremañ d'an Ankou koz », a lavaras a vouez uhel.

Petra ah-eus laret ? », eme Lizig.

« Lapin a vo da zebri warhoaz », a respontas Per.

1988 (BRUD NEVEZ n. 119, p. 15)

*

PREDERIADENNOU EUR BREZONEGER NEVEZ

Peadra 'zo da fallgaloni, a-wechou, pa weler stad ar brezoneg e Breiz ha diêz kenañ eo kompren liou spered tud 'zo bet desket ganto ar yez war barlenn o mamm kenkoulz hag hini ar re n'int ket barreg a-walh evid kompren ster o ano famil... Ha pa zeller a-dost ouz menozioù an darn-vuia euz ar Hallaoued, politikerien hag all, ez eus peadra da goll ar fiziañs en amzer-da-zond. Eur zouez e vo evidon gweled e kaver difennerien wella ar Brezoneg e-mesk ar re o-deus poaniet da zeski anezañ en doare-mañ-doare tra m'en em gav ar wasa bismigerien e-mesk ar vrezonegerien a-vihanig pe ar re a zo dizek kenañ war sevenadur ar vro. An darn-vuia euz ar re genta a zo dizeblant kaer e-keñver o yez vamm. Evid ar pezh a zell ouz ar re all ez eus enno, sanket e-giz sklisennoù en o spered, menozioù taer ekeñver ar yez koz. Meur a wech am-eus bet tro, evel peb hini ahanom, da zelaou aketuz, med diskredig a-walh, an dud-se hag a lavar deom war an ton pismiga :

« Med perag e labourit kement-se evid ar brezoneg ? O vond da get ema ar yez-se hag a-benn nebeud ne vo mui anezi ? Da betra e servij deoh deski brezoneg peogwir ne vo ket mui a dud evid toulla kaoz ganeoh ? Peseurt micher emaoñ o hedal diouti ? Gwelloh e vefe d'ar vugale deski ar zaozneg, ar spagnoleg, hag an alamaneg bet lakeet nevez 'zo e penn yezou modern[n]a an Europ, ha diwar-goust ar galleg ! Med ar brezoneg ne gaver ket ennañ al lennegezh a studier er yezou braz »...

1997 (BRUD NEVEZ n. 203, p. 89)

*

AN ÊL E ZIOUASKELL VOULOZ

Eun deiz e redas ar helou dre ar vourh e teue ingal beb bloaz, eun nebeud deveziou a-raog Nedeleg, eur hamion ispisial da ziskarga e zamm e kao an daou vignon. Ne oa den evid lavared petra a oa e-barz.

Ar hamion-ze a oa goloet oll gand eur vallin treset warni eur voutaill vraz, skrivet warni gerioù digomprenuz o ster. Ne oa ket bet posubl d'an dud gouzoud petra oa an dra guz-se. Ar re a zo hir o zeod a zo ive berr o spered. A-benn ar fin e teuas unan anezo da ober e fri furch dre en em guzad a-dreñv eur hleuz tra m'edo blenier ar hamion oh ober war-dro eur bern kasedou braz. Stirlink laouen ar gwer a oa ganto ha boutailladou gwin mad a oa enno. Eur gwin euz ar henta e oa. Boutaillou hir ha moan peget warno eul liketenn alaouret a lugerne brao evel ma vije bet toullbahet bannou an heol enno.

Neuze e teuas ingal an dud da furchal ha da firbouchal en-dro da di an daou vignon. Gwelet e vezent, gwech an amzer, o paka eur banne asamblez er hao. Liou ar yehed a oa ganto war o dremm ha ken laouen ha daou filip war ar peurzorn e seblantent beza. Ingale ive e kleved anezo o lavared an dro-lavar brudet : « Yehed d'an oll. Hemañ a zo o vond da goll. » Med evid ar pezh a zelle ouz « an oll » ne oa nemed daou zen o lipad

banneou bouzar e-mod-se e foñs o hao kuz.

Buan e teuas an nevezenti-ze da ober tro ar vro...

[...]

« Mad eo ho kwin ? »

A-bann e sellas an daou vignon ouz ar fri furch-se ?

« N'eo ket a-walh lavared eo mad ! Seblant douster eun êl dezañ diouaskell voulouz o tiskenn brao a-hed ho kourlañchenn eo a zo warnañ. »

Nebeud goude e oa anad d'an oll ne oa ket mui greet Bihanig ha Pil Sonn anezo. O weled anezo o tremen war an hent, ken disheñvel an eil diouz egile, an dud a lavare e oa warno seblant daou êl diskennet war-eeun euz an neñvou goude beza poket d'ar boutaillou diniver a jome kuz en o hao...

1998 (BRUD NEVEZ n. 209, p. 65-6)

PER CHAPALAN

KAN AR BED... KAN AR VUEZ

Ar vez a zo eul leor
A jom bepred digor.
Selaouet am eus ha sellet,
Setu perag am-eus skrivet :
Evid kaerder Breiz
Ha levenez he yaouankiz,
Brezoneg flour,
Marvaillou pouezus,
Gwirioneziou kalet,
A ranke beza lavaret.
« Memor eur vro ».

*

WAR ZU AN AMZER NEVEZ

An amzer a vevom
Ne zegas netra deom
An drevajou a vez roet
E-leh beza gwerzet
An amzer a zispag
A wellaïo or stad
Dont a ray an amzer nevez
Evid or brasa levenez.
Ni eo a raio or bro
Gand kalon heb distro
Chomom bodet
Ha bezom unanet
Breiz a zo on douar
Ha peb-hini a gar
Gweled eüruz o veva
An den war e beadra.

1990 (p. 4 & 92)

SKRIVAGNERIEN EUS BROIOU ALL

. MAKOTO NOGUCHI

PERAK E STUDIAN BREZHONEG

E miz Meurzh 1970 ez on erruet e Breizh, hag aet on da welout ur plac'h eus Pempoull a genskriven ganti pa oan e Bro-Japan. Ur miz am eus tremenet eno, en he ziegezh. Mamm ma mignonez a gomze

brezhoneg.

Met anat eo ne c'hellen ket gouzout petra oa. Peogwir ne ouien ket galleg kennebeut. Goude bezañ tremenet vakañsoù plijus e Pempoull e kemeris an treñ da vont da Roazhon, an 2 a viz Ebrel 1970. E kevrenn c'hallek Skol-veur Roazhon em eus enrollet evit deskiñ galleg. Ne oa ket re fall kambroù ar Site. Koulskoude, trist e veze e-pad vakañsoù Pask. Ne oa ket kalz studierien nag er Site nag er Skol-veur. N'am boa netra da ober en ur c'hortoz penn-kentañ an deirvet [d]trimiz.

Just goude vakañsoù-Pask en deus stoket un den ouzh ma dor pa oan o teskiñ galleg. Miret en deus ouzhin da labourat. Ur studier yaouank e oa, diabaf, aotennet fall, deuet da welout ur mignon dezhañ a oa o chom er gambr-se a-raok vakañsoù-Pask. E galleg eo en deus komzet ganin. Ha me, n'em eus ket komprenet mat ar pezh a zo bet lavaret gantañ. Kendalc'het hon eus da gaozeal avat. (E anv a lavaras din, « Mark Kerrain ».) E-giz-se ez eo bet anavezet ganin, an hini en doa herzet (harzet) ac'hanon da zeskiñ galleg. Goude-se e vezen alies o tebriñ gantañ ha gant e vignoned ha mignonezed, Brezhonegerien an holl anezho. Mont a ris evit ar wech kentañ ganto d'ur Fest-Noz e Poligne e-lec'h ma teskis un toullad gerioù brezhonek hag a oa iskis a-walc'h evidon. E-touez Bretoned e vezen-me neuze...

1972 (10/4 - **AL LIAMM** n. 152, p. 216-7)

*

AN HOULENN

AR SOUDARD II (Souezhet) : Gwir eo, marv eo.

AR SOUDARD I : Reizh eo, krenañ a rae pa oa o tennañ gant e fuzuilh ! Ne selle tamm ebet ouzh an enebourien.

AR SOUDARD II : Met pa vez gwelet en e c'hourvez war an douar, e seblant bezañ ur paour kaezh.

AR SOUDARD I : A ! Nann ! Arabat kaout truez outañ. Ma vefe bev c'hoazh ne dalvfe netra evidomp. Mar kerez... (Un ehan) ... re wan oa evit bevañ.

AR SOUDARD II : Met pa'z eo degouezhet en arme e oa un den kalonek.

AR SOUDARD I : Ur brabañser eo !

AR SOUDARD II (O c'hoarzhin) Ur brabañser, just a-walc'h.

AN ENEBOUR I : Here he is...

[...]

AR PLAC'H I : Petra 'zo skrivet war al liñsel douget gant ar vugale ? (Herzel a reont ur pennadig.) Nann / d'ar / bre / zel. Nann d'ar brezel.

(Ar plac'h II a chom e-kichen an den. Astenn a ra ar vugale al liñsel hag e lakaat a reont war ar c'horf. A-drek ar plac'h II an daou enebour. Soudarded arme an den, a zo war an tu dehou, a gomz etrezo a vouezh izel en ur sellout ouzh an dud all. An daou amourouz a dosta.)

AR PAOTR : Nann d'ar brezel ! Me ivez a c'hell larout : Nann d'ar brezel.

(Ar paotr a sav e vrec'h kleiz en ur zerc'hel dorn ar plac'h I en e zorn dehou;)

AR PAOTR (Oc'h ober goap) : Nann d'ar brezel ! Nann d'ar brezel !

(Ar plac'h I a c'hoarzh gant ar fent. Derc'hel a ra ar paotr da dremen dirak ar re all en ur c'hoarzhin ha mont kuit.)

1972 (**AL LIAMM** n.152, p. 229-31)

*

PEDER MOGEDENN

IV

An den zo kouezhet eus lein ar savadur.

Petra en deus gwelet ?

Gwelet en deus an elfennoù

Ar muiañ tre ennañ.

A-walc'h 'oa an amzer tremenet o kouezhañ

Evit gwelout kement-se.

Ha pa gavas e brederouriezh

E teuas da vezañ ludu evit ar plant.

Ar marv e-barzh an ifern : ifern ar marv.

Aon rak ar marv

Aon rak ar vuhez ivez

Amezeg ar vuhez eo ar marv
Prederenn hag oberenn.
Mervel gant ar brederenn !
Mervel gant an oberenn !
Kanit ! kanit ! kanit ! kanit !
Kanit ! kanit betek ar marv.
Kanit ! kanit da virviken.

1973 (AL LIAMM n. 159, p. 250)

*

D'AR GWELE EVIT AR VRO

Hi : « Chomit sioul 'ta ! » e japaneg.

A-vremañ ez eus gant an daou zen ur gaoz dic'hiz ha digenere, peogwir e komz-eñ saozneg hag hi japaneg.

Displegomp, da gentañ, ar pezh he deus c'hoant laret : pa dremen ur beajour er gêriadenn-mañ e vez atav un tiegezh o tegemer anezhañ.

Ret eo d'an tiegezh-se ober evitañ an holl servijoù a c'hell. Da skouer - reiñ dezhañ pred, gwele, evajoù hag all..., diskouez dezhañ traoù ar gêriadenn, kontañ dezhañ danevelloù, ha traoù all c'hoazh... Hag ouzhpenn-se eo ret d'an tiegezh reiñ d'ar beajour dudi a reizh. Mar deo ur plac'h a zo degemeret e rank mestr an ti, gant hec'h asant, ober eviti servijoù-noz. Ha, mar deo ur paotr e tle merc'h an ti (a bemzek vloaz betek daou-ugent), gant m'he dije gounezet e asant, kousket gantañ. Arabat vefe, evelato, bezañ re skuizh evit labour an deiz war-lerc'h. Ar boaz-se 'zo er gêriadenn adal pell-ha-pell 'zo, hag arabat ivez terriñ ar boaz. Sed an diskleriadurioù roet ganti e japaneg.

Hag ar Saoz ne oar dare petra ober, dreist-holl pa ne gompren ket kalz a dra ganti. Sellout a ra, evelkent, lugernusik (-zik) e zaoulagad, ouzh he dremm hag he c'horf gwisket skañv. Klevout a reer he gwaz o roc'hal kreñv. 'Vit-se e lar dezhi meur a wech, « En hor c'hichen emañ ho kwaz. » Pell-amzer e pad ur gaoz iskis a-walc'h 'vel-se. Kompren a ra anezhi a-nebeudigoù.

Er fin, war-dro teir eur diouzh ar beure en deus komprenet anezhi tost da vat. Riklañ a ra ar vaouez en e wele...

1974 (SKRID n. 3, p. 48) & 1985

. BREZHONEGERIEN EUS AR BROIOU KELTIEK (IWERZHON, KERNOW, KEMBRE) SOAZ AN AWEN / FFRAN MAY

ERC'H

Pa gouez an erc'h
e teu glanded en-dro
da zihuniñ koustiañs vat
an douar saotret.
Diskenn a ra goustadik
war gorf gwallgaset
ar vro-mañ.
Frealziñ a ra
dremm hegaset an torgennoù glas
ha brec'hioù reut
ar c'hoad jahinet.
Diboaniañ a ra
goulioù kontammet ar spered
gant e sioulder yen.
[...]
ha gant skinoù lemm
heol an deiz,
teuziñ a ra ar c'hlanded
war dachenn ifern klouar

ha doaniet ar bed en-dro.

Miz Kerzu 1995 (AL LIAMM n. 295, 1996, p. 105-6)

. ANNA MOURADOVA

UR 'PUNK' EUS AN EIZHVET KLAS 'B'

Kollet pep spi ganti, e klaskas hor c'helennerez saozneg, lesanvet an Harenk, peogwir e oa treut, ront he lunedoù evel daoulagad ur pesk, spontañ ar paotr en ur skrivañ un evezhiadenn hir e-barzh e garned.

- Diskouez da gaier din warc'hoazh, sinet gant da dud ha lavar din petra a soñjont diwar-benn an asez tour Babilon a zo war da benn...

- N'eo ket un tour Babilon, a respontas ar punk, dous e vouezh evel hini un den bras a zispleg un dra bennak d'ur c'hrouadur. Hair a vez graet eus an dra-se.

- N'out ket evit deskiñ saozneg din ! eme an Harenk. Kae d'az plas, traoù all am eus da lavarout d'ar c'hlasad... Diwar-benn labour hon strollad konsomol, da skouer...

Ha Vania, laouen-holl, da gemer e garned evel pa vije un dra prizius, ur mousc'hoarzh tener hag un tamm mezhek war e zremm, ul lorc'h kuzhet e-barzh e zaoulagad trist, ha da vont betek e blas a oa er renkad diwezhañ, stok ouzh ar voger en tu all d'ar sal – ne wele den mann ebet a-dreñv d'e gein ledan. Adkempenn e seizenn velen a reas ha hejañ e zorn evel pa vije-eñ ur star[-] bennak war an tele...

1994 (AL LIAMM n. 284-5, p. 227)

*

UN NOZVEZH A VIZ EOST

Echu e oa ivez gant ar marc'had « gouez » - ar marc'had damofisiel dalc'het gant tud diwar ar maez dreist-holl - a oa war ar blasenn vihan e-kichen arsav ar metro. Lakaat a rae ar varc'hadourien ebarzh o seier ar pezh n'o doa ket gwerzhet e-pad an devezh hag e taolent ar boestoù goulo war ar berniad lastez e-tal ar blasenn.

Bemnoz e veze lakaet an tan er boestoù ha betek gouloù-deiz e veze gwelet an tantad melenruz o sklêrijenniñ ar savadurioù tro-dro.

Aet kuit ar varc'hadourien « ouez » e teue tro ar stalioù bihan da zigeriñ. Aet an heol da guzh, ne gouezhe ket an deñvalijenn : lakaet e veze war enaou an eil war-lerc'h egile gouleier ar c'hioskoù a-hed ar straed. War-gresk ez ae o niver bemdez. Lod a oa dereat a-walc'h o doare ; lod all avat a oa divalav-mezh. Savet e vezent gant n'eus forzh petra, gant bagonioù kozh peurliesañ. Anvioù iskis o doa, ha kaer sañset : Selena, Laoura, Diana a veze skrivet warno. Ne oa ket heñvel ar varc'hadourien enno ouzh ar re a rae o zamm kenwerzh war ar marc'had « gouez ». Dont a rae ar re « ouez » eus a-bell, eus pevar c'horn ar vro ha ne weled ket bemdez ar memes tud.

An holl re a zalc'he ar c'hioskoù a oa yaouank. Fellout a rae da bep hini gounit kalz arc'hant en un taol. Evit lod anezho e oa berr ar vicher. Ur wech deuet pinvidik a-walc'h evit prenañ ar pezh a felle dezho - ur rann di da skouer -, e kavent ul labour all. Tud zo ne c'hellent ket en em zizober eus an « arc'hant foll » - evel ma veze lavaret -, hag un dra hepken a felle dezho : gounit muioc'h.

1994 (AL LANV n. 69, p. 22)

*

AN TEÑZOR

Mont a reas e-barzh ar gwele en ur vosc'hoarzhin outi hec'h-unan.

Pell 'oa bremañ ne oa ket bet den ouzh he selaou sioul, hep terriñ he c'haoz dezhi. « Mamm, emaout o kontañ koñchenn an teñzor ? Pet gwech warn-ugent em eus klevet anezhi ! » Ha pa ne oa ket bet selaouet dibenn an istor, petra a verne ? Mod pe vod pezh a dalv eo kontañ, ha santout, goude m'eo aet kuit an anken.

Penaos bevañ hep kontañ ho puhez d'ar re all ? Pa'z eus un dra bennak da gontañ e talvez ho puhez un dra bennak...

Er pellder e kleve chas o harzhal. Noziñ a rae. Pell 'oa ne oa ket bet ken sioul an abardaez... Dav eo kousket... kousket... Steuziañ a rae ar bed tro-dro, evit reiñ plas d'ur bed all, hini an hunvre. Dre an nor, dre ar prenestr, a-dreuz ar mogerioù e teue tre an eñvoriou, tasmantoù an amzer dremenet, spesoù tud kar aet da Anaon meur a vloavezh a-raok. Ne voent gwelet gant den, avat, rak kousket e oa an holl en ospital, ar glañvdiourez zoken, an hini a ranke chom an nozvezh-pad hep serriñ he daoulagad. Tremen en he c'hichen a reas an Anaon, hep ober trouz, hep en em ziskouez. Un itron vistr a weled en o zouesk, gwisket giz-kozh gant

ur sae zu hir, sonn he c'hein, uhel he fenn, ficht he fennad-blev evel ma ne ouzer ken ober hiziv an deiz, nobl he dremm, hag hi o stardañ ouzh he bruched ur c'houfrig arc'hant kizellet...

Miz Du 1996 (AL LIAMM n. 304, 1997, p. 415-6)

AR BREZHONEG HAG E LENNEGEZH ER SKOL-VEUR

. FAÑCH ELEGOET

KURUST

Me zo bet tri bloaz anter kurust. Deg vloaz oan p'oan eat, beteg 13 bloaz anter. Setu ral ma c'hellen dont d'ar gear e vakañs. Tachadou teuen. C'hwec'h kurust edomp. D'an overen e rankemp mont bep mintin.

Met dac'houde pa vehe vakañs poa nentra bet d'ober. Nemet rankes chom er bourk memestra kenkas ma vije bet eun dra bennag, pe eur maro pe eur vadichant pe eun dra bennag : servichou... bep seurt a vehe toud... o kana ar zervichou vehemp. Setu dac'houde - pa vehe servichou ne vehe ket - met pa vehe badichantou, tachadou behe eur gwenneg pe zaou. Vehe roet dit eur gwenneg gant ar pareñ, eur gwenneg gant ar maren, an dra-he doa daou venneg. Pep ini e dro e vefe prenet eur pakad sigaret, a beac'h d'ar pakad pad ma pade !

Moused neuhe, peus ket izoumm da gaout aon, ma vijemp bet gwelet, e vije bet trouz ! 'Z eamp ket d'ar bourk pa'z eamp da fumi. Boa bet zroad d'ober barz an ti-skol sokenoc'h, gant ar Frered ! Setu ez eamp trezeg Kerveogant. Oa ket añpras eno c'hoaz, oa kemet eur streat. E pad an añ, d'ar vakañs vras, vehemp tachadou barz e koat Dumere, lec'h ma mañ an Aotrou Mear bremañ. Eno doa eur c'hoat bras kentoc'h a Dumere doa eno e barz. Eun spes chato doa eno kentoc'h.

Ni vehe eno pa vehe an eol zignan ar gwez o pourmen[n] gant ar zigaretenn... (p. 10-1)

*

MEZ

Bremañ toud ar re-he ar plac'hed iaouank zo barz ar Rouanek ag ar baotred iaouank zo ahe toud, ar re-he o deus mez o lavaret toud e c'houezont brezoneg. Re vir eo ! Klevet e ran ar re-mañ o lavaret, [ar] plac'hed iaouank an ti all ahe :

- o ! moi, je comprends pas : ... je comprends rien au breton...

Ennez..., evit beha bet tri-pevar bloaz e Paris, ne oar ket ken a vrezoneg. N'eus ken bet nemet kozeet brezoneg pad e vuez, ken eo bet eat da Baris, a sañset en deus ankounac'heat. Ar brezoneg, pez a zo bet desket da genta toud...

1975 (HOR YEZH n. 101-2, p. 180)

YEZH AR VEZH

Ar re yaouank a zesk brezhoneg bremañ : ne'n em gavint ket. N'eo ket un avantaj dit. Ar brezhoneg a zo mouget hag a chomo mouget. Me 'soñj din... Añfin, martese, eh ouezint an daou seurt. Tud bremañ, hag a chom - n'eo ket doare-ni beteg 12 vloaz er skol ! - hag a chomo bremañ beteg 20 vloaz er skol, ar re-se martese o deus fassilite da zeskiñ koulz ar galleg eged ar brezhoneg, setu forzh da belec'h ez aint, e c'hellint respont forzh piw e-gis m'o do c'hoant. Skoaz ni, kea, pa'z aes d'un tu bennag 'oas ket gouest da respont an dud 'gis ma oa dleet, peotramant un tamm galleg mastoufet. N'eo ket heñvel...

1978 (AR FALZ n.18, p. 22)

*

BEZHINERIEN

Gwechall an neb n'en doa ket a zouar a-walc'h evit gellout bevañ a ranke mont da vevel pe da zervecher - da labourat douar evit ar re all. Pe neuze en Arvor e c'helle mont da besketa pe da vezhina.

Bezhina war aochoù an douar bras pe mont d'an enezennoù...

Petra oa buhez ha labour ar vezhinerien war an enezeier kentoc'h ?

Setu ar pezh am eus klasket gouzout en ur gomz e-pad pell amzer gant Maryvonne Appriou - aet d'an Anaon bremañ - ha Job F., o daou dac'h a Lilia, e Plougerne...

1982 (HOR YEZH, p. 3 - rakskrid)

. LUKIAN KERGOAT

FANCH

Dont a raent er-maez war o fouezig ha dilavar. Evit en em gavout avouchadoù a-boan ma oant aet en tu all da bavez an iliz parrez. Hag e save ar gaouz. Tra ma rontaent o c'hasketennoù, a-raok o gwiskañ war o fennoù, un tammig diouzh kostez, hervez giz kouerien ar vro.

Unan anezho a lakaas e chik.

- Yenoc'h anezhi hirio.

- Ya 'hat. Hadet ganeoc'h an heiz ?

- Eishteiz 'zo.

Hag int en o dilhadoù sul, ne oant ket c'hoazh distaget-krenn diouzh al labour ma oant gantañ un eurvezh kentoc'h. Pelloc'h en tu all d'ur regennad tier gwennet e luskelle gwez ur c'hleuz hervez faltazi avel an diskar-amzer. Ne oa ket gwall-bell ar parkeier. Gant ar rese e oa c'hoazh dalc'het o soñjoù.

Bez' e oant c'hoazh war ar gaoz-se pa dizhjont dor ar vur. Evit tevel. Pred ur gomz. Amzer diskenn an diri mein, digompez e zereziou, a daole war ar straed. Riskl 'oa da bakañ ul lamm.

Gortoz a rejont ar familh da dremen war-lerc'h ar beleg hag ar c'horf. Mut ha daougrommet gant o c'hañv e oa ar gerent. Unan a leñve en he gouel zu.

- Start eo koll unan d'an oad-se.

- Goude lakaat e seizh poan d'e sevel mat.

Naontek vloaz 'oa-eñ. Buhezek evel re e oad. Re evit darn. « Kalz re brim, » a lavarent. Ne oa ket gant e daol-imor kentañ. Ken trumm all e teuas an ankou d'e vetek. Marv oa disul.

1974 (AL LIAMM n. 166-7, p. 355)

*

AR VLEUNIENN MELEN-RUZ

Lazhet e voe al lamp ha lakaet Lan en-dro en e garrigell. Pa estlammas ar glañvdiourez.

Kompren a reas Lan he doa gwelet roudoù an troazh war ar gwele.

- 'M eus ket graet espres, emezañ.

Daoulagad ar glañvdiourez oa deuet ken du, ken taer ma ne grede ket mui sellet outi. Langachiñ a rae en un doare na gompren ket Lan nag an ton nag ar gerioù anezhañ.

- 'M eus ket graet espres, a lavaras c'hoazh.

Ken prim hag ur respont e voe dizoloet, dibradet, troet, diwisket.

Ur flemmadenn a santas en e feskenn, hag unan all, ha meur a hini.

Deviñ a rae gant ar boan.

Heklev ar flac'hadoù a zassone c'hoazh en e benn pa gredas Lan sevel e zaoulagad nec'het. Ne vouse'hoarzhe ket ken ar medisin. Mouezh ar glañvdiourez 'oa ken rust hag he sell. Pozioù sec'h, frazennoù dirukell 'oa ganto o-daou. « 'Fell ket dezho e klevfen, » a soñjas Lan. Ne soñjas ket « 'Fell ket dezho ec'h intentfen ».

Edo o vont da lavarout c'hoazh ur wech n'en doa ket graet a-ratozh ; ne gredas ket. Krenañ a rae e dammig korf. E deod ne responte ket ken outañ. En e askre e sante e galon gwasket, gwasket.

Ne leñvas ket Lan. Mamm he doa laret dezhañ e oa deuet bras bremañ.

Re vras evit leñvañ. Pa yae e dud kuit bep sadorn d'abardaez ne leñve ket mui, memes pa sellent outañ ur wech diwezhañ dre gwerennig ar prenestr. Koulskoude neuze e veze gwall sammet e galon ivez.

Troiñ a reas Lan e sell nec'het tramek barlenn ar prenestr. Ur podad bokedoù oa aze. Bokedoù o zrejennoù hir deliaouet stank. E penn an dreujenn uhelañ e oa ur vleunienn melen-ruz, daoubleget e-giz da guzhat, etre an delioù. Troet e oa he c'hreizenn diouzh tu ar glañvdiourez, evel gant eston. Honnezh, ivez, n'he doa ket komprenet.

Chom a reas Lan da sellout outi. Hag e sioulaas d'e galon.

1974 (id., p. 361-2)

*

YEZH AR C'HANAOUENNOU

Kement brezhoneger a-vihanik a zo pe a oa, kentoc'h, rak disheñvel eo an traoù evit ar remziadoù diwezhañ, en doa un tamm anaoudegezh eus live lennegel e yezh a-drugarez da gelennadurezh an Iliz dre ar c'hatekiz, ar prezegennoù hag ar skridoù relijiel a zegouezhe gantañ lenn marteze, Buhez ar Sent pa ne ve ken. Ken pouezus all, ha pouezusoc'h marteze, eo bet al lennegezh pobl legadet dre gomz, a rumm da rumm, evit stummañ ar brezhoneger e-keñver deskadurezh war ar yezh.

Disheñvel eo yezh ar c'hanaouennoù, ar rimadelloù, ar c'hrennlavarioù ha me 'oar, diouzh al langaj pemdeziek. Gwir eo ivez evit ar c'hontadennoù ha ken gwir all eo c'hoazh evit ar pezhioùc'hoari a zo deuet betek ennomp eus ar mare ma oa birvidik c'hoariva ar bobl en hor bro. Anat eo, da skouer, n'eo ket tregerieg pemdeziek yezh ar c'hontadennoù, ar sonioù pe ar gwerzioù a zo bet dastumet e Bro-Dreger gant Fañch an

Uhel.

Gant al lennegezh dre gomz-mañ o deus bet ar vrezhonegerien un tamm emskiant eus ur yezh pimpatrom santet evel brezhoneg gwelloc'h...

Evel ma kemer harp ar c'haner pe an dibuner galloù war live lennegel e rannyezh, ar galleg, e teu gant paotr Breizh-Izel en e ganaouennoù un doare brezhoneg unvanoc'h eget e « barlant ».

1996 (KLASK n. 3, p. 54-5)

. HERVE BIHAN

DEIZLEVR DIWEZHAN PAOL DEVEHAT

Sadorn 14

Savet on beure mat, dihunet gant harzhadennoù ki ma amezegez.

Koulskoude em bije karet chom da gousket ur pennadig c'hoazh. En noz-mañ n'on ket bet gwall fur ha sachet em eus kalz re war ar vodka. Vodka bizon, emezo ouzh taol-gont an toull-noz ma oan, an Oak-Top, staliet un tu bennak war hent Meriadeg. Bremañ emañ ar vizonenn oc'h hegasiñ ma fenn. Poan-benn daonet am eus ha ne blij ket din. Ne blij ket din kennebeut harzhadennoù ki ma amezegez. Ne blij ket din bezañ dihunet ken abred pa'm bije gellet diskuizhañ un disterañ c'hoazh. Bac'h ! Evel-se e c'hellin mont d'ober ma zamm tro betek burev ar gazetenn, just en tu all d'ar blasenn.

A-benn ar fin n'on ket dilaouen gant ar ranndi am eus kavet war blasenn an ti-kêr. A-dal emañ burev ma c'hazetenn. Evel-se n'em bez ket ezhomm da ober re a hent da vont. Pa'm bo graet ma zroiad en tu all e c'hellin echuiñ ma dilojadenn. Memestra Dalila he dije gellet kaout muioc'h a zoujañs em c'heñver. C'hoari a ra he loupenn. N'eo ket peogwir omp dispartiet e c'hell ober ur c'hozh ki ac'hanon. Ar chas ne blijont ket din ! Hag e oar mat ! Hag evel-just eo ganti eo chomet ar pep gwellañ eus ar pezh a rannemp. Ar c'hozh gwele a servije dimp da zegemer ur c'hamarad bennak zo aet ganin... ha pa soñjan em bije gellet kousket muioc'h ma ne vije ket bet eus ar c'hi daonet-se. Ha forzh penaos ne blij ket din ma amezegez kennebeut.

Kaer he deus bezañ yaouank ha fichet brav e kav din ez eus ur beg mersimeuskedim anezhi. Han, nann, me lavar deoc'h, n'afen ket da ginnig kraoñ dezhi ! A-benn ar fin eo heñvel a-walc'h ouzh he c'hi :

rodellek he blev, selloù beulke en he fenn hag ur c'herzhed feskennoù stardet ganti war ar marc'had. Doare ul loupenn evit mondianed he deus, gwir. Dalila zo un tamm mat all koantoc'h !

Pa soñjan em eus c'hoazh pemp pennad da sevel a-raok div eur ! Met perak 'ta bezañ asantet ober war-dro ar muntroù hag an aferioù dramme evit kont ar gazetenn ?

Hag adarre ar c'hi droc'h o harzhal. Poent eo din mont a-hend-all e...

2000 (AL LIAMM n. 322, p. 11-12)

. RONAN KOADIG

BOKED RUZ BREIZH-IZEL

Kantvedoù ha kantvedoù istor o deus krouet e Breizh ur vro araokadour enebiet d'an Iliz : « treuzgennad an distokerien ». An dreuzgennad-se zo poblet gant peizanted. Met a bep seurt dambroletaerien o deus bevet aze ivez ha levezonet ar re-all. Ha treuzet eo bet ar vro gant meur a hader soñjoù. An holl dud-se, anez goùt dezhe, o deus « prientet an dachenn ».

Ha neuze, pa zeu ar strollad komunour war wel, ne gemer ket stumm ur strollad micherour kalet. Er c'hontrol, lak a ra war e benn boned ruz ar beizanted vretton...

War-lerc'h, e-pad ar brezel, e tiskouez kalz a galonegezh. Ha goude ar brezel e kinnig ur feiz nevez d'ar bobl he deus kollet he Doue dre forzh stourm 'enep he beleien... Ha gant ar feiz nevez-se ez eus un tamm kult eus ar re varv, pezh n'eo ket evit displeijout d'ar Vretoned ! Penaos o dije gallet an elektourien chom diseblant ?

Dreist-holl e bro ar c'hevaez gwechall, ar makisoù dec'h hag ar skleroz hiziv ?

Met, nag a gemm, memestra, etre difraosterien yaouank ar c'hevaezioù, o deus bevet ar gomunouriezh pell a-raok ar re-all, hag ar re gozh hag a zalc'h hiziv koun ar Rezistañs...

1992 (KLASK n. 2, p. 24-5)

EN EM REIÑ

Ur spered aberzh a oa gant Anjela Duval. Da zigentañ, evel hon eus gwelet, he doa, pa oa war-dro ugent vloaz, aberzhet d'he douar ar garantez he doa evit ur paotr yaouank. En unan eus he barzhonegoù ez implije, hec'h-unan, ar ger « aberzh » evit komz eus an darempred a liamme anezhi ouzh an douar :

« Testeni va aberzh d'an Douar a garan... »

Goude se, neuze - pe war ar memes tro, kentoc'h -, he doa aberzhet he yaouankiz d'he zud. Gallout a reer en em c'houl, e gwirionez, hag-eñ n'eo ket dreist-holl evit ober war o zro he doa dibabet chom war he douar ha lezel he servijer da vont kuit e-unan. Ne oant ket gwall yaouank pa oa bet ganet : he zad 'oa tri bloaz ha daou-ugent hag he mamm eizh bloaz ha tregont. Setu, fonnus-tre e oant deuet da vezañ kozh, ha da gaout ezhomm sikour. Piv 'n dije graet war o zro ma vije-hi aet kuit ? Daoust hag-eñ n'eo ket se a oa war he sklêrijenn p'he doa nac'het kuitaat Traoñ-an-Dour ? Bepred he doa roet tout he nerzh, tout he buhez ha tout he c'harantez dezhe, keit ha ma oant bev. Ha pa'z int marvet, neuze, ez eo en em gavet fall ken a oa, gwasket-spontus gant an anken : he buhez n'he doa ster ebet ken. Tregont vloaz war-lerc'h marv he mamm e vemore c'hoazh :

« Ken poanius 'oa bet an disparti Ken mat 'oa skoulmet hor buhez Gant liamm didorrus ar Garantez ».

Un dek vloaz bennaket war-lerc'h marv he mamm, memes tra, gant ar brezhoneg hag ar skritur, he doa kavet he hent hag ar c'hempouez, en un digenvez seder. Siwazh, n'en deus ket padet ar sioulder nemet dek vloaz. Azalek abadenn tele 1971 eo bet fourgaset he buhez...

Hag evel-just, o koll aze kalz eus an amzer he dije bet ezhomm gouestlañ d'he micher, d'ar preder, d'ar varzhoniezh, d'an diskuizh ha d'he yec'hed, ez eo en em ziviet. Moarvat eo se en deus lakaet he c'hleñved da greskiñ hag en deus lazhet anezhi.

Evit klozañ e c'haller lâroul he doa rakverzet Anjela Duval darn eus ar brasañ kudennoù a vevomp bremañ : ezhomm en deus kempouez ekologel an douar da vezañ diwallet ; rankout a ra an nen kestal ur ster da reiñ d'e vuhez, pa'z eo aet an ideologiezhioù bras d'ar strad ; « gwirizioù » sevenadurel a faot d'an dud evit bezañ anavet en ur bed a seblant bezañ oc'h unvaniñ ; hag all. Reiñ a rae respontoù Anjela Duval da bep hini eus ar c'hudennoù-se. Gallout a reer bezañ a-du pe get gant he menozioù, met n'eo ket kement-se aze emañ an dalc'h. Ar plac'h-se, hep tamm deskadurezh ebet, he doa, hec'h-unan-penn en he zi-feurm, komprenet kalz eus dalc'hioù ar bed ; savet he doa ur brederouriezh eus ar vuhez a responte d'ar goulennoù meur a reomp d'an deiz hiziv. Ha - dreist-holl - kredet ha gouvezet he doa, gant arz, lakaat hec'h holl vuhez da glotañ ouzh he soñjoù, betek ar marv. Panevet evit se, n'hellomp nemet kaout doujañs eviti ha kemer skouer diouzh he youl.

1998 (Mignoned Anjela, p.164-5)

LABOURIOU STUDIERIEN : UR SKWER BENNAKET

ALAN TUDORET

KOAD AR MARKIZ : AR POULL GLAOU

(M.P.) Gant koad glas veze graet met forzh penaos ar faou a ra tan koulz en glas evel en sec'h. Faou gwellañ d'ober tan a zo faou troc'het abaoe tri pe bevar miz. Ma vez sec'h a dremen re fonnus, a gonsum hag a vruzun.

Ar c'hoad a vije berniet en e sav evel ober savadell ed, memestra.

Derc'hel da verniañ koad e-giz-se, ar c'hreiz da gentañ a veze berniet gant un toullad koad berr ha goude e veze format, stummet ar savadenn tro-dro. Derc'hel da lakaat koad en o sav. Un toull siminal a vije laosket er c'hreiz da c'hwezhañ an tan. Da gentañ e raent un tamm bern gant koad bihan, berroc'h ha goude derc'hel da verniañ tro-zro. Pa vije fin, echu ar savadur a rae apeuprae ur metr pe ur metr hanter uhelder.

Goloet veze gant mouded tro-zro tout ha gant douar ; a-hend-all, ar c'hoad a zevfe gant ar flamm, gant an aer, re a dan a vefe ha n'eo ket sañset kaout nemet un tamm flamm bihan da vogediñ. Ze a zo kaoz e vez gwelet ur bern douar er c'hoad bremañ. Gant treñchoù vije tennet ar mouded, treñchoù gleurc'h veze graet deus ze peogwir e oa ledan ha ront evel ur gleurc'h d'ober krapouezh.

(I.P.) Ar c'hoad ne veze ket faoutet, ne'm eus ket gwelet ha koulskoude e oa reoù groz mat, ar re-ze a rae pezhioù glaou. Ar bilhetez a rae ur metr. Laosket vijent da sec'hañ, hanter sec'h e vijent. Ne vije ket graet gant koad glas. Graet vije poullou glaou e-pad ar bloaz evit ar re a oa ze o micher...

Goloet vije gant mouded nemet war-c'horre, dont a rae ar mouded-se deus an dro pe tost awalc'h, elec'h vije kozh pradoù ha traoù e modse hag e vije kerc'het mouded war o c'hein. Pevar santimetr tewder a raent bepred met ne vijent ket uni. Gant un treñch bras vije troc'het, ur varr[enn], un treñch ront ha ledan hag e oa start

sechal warnañ.

(A.G.) Graet vije evel koad kordenn gantañ hag e vije laosket da sec'hañ un tamm, met gwad a oa enno memestra. Ma ne vijent ket troc'het na faoutet, reoù ront ha darn anezho vije groz mat, met ar re-ze vije dibabet goude. Ar bilhetez a rae hed koad kordenn, ur metr kazi sur.

C'hwec'h kordenn vije lakaet, ze a rae ur bern mat a goad, han !

Poazhet vijent tout war o fenn evel ibilien...

(I.R.) Gant koad sec'h vije graet. Met an hed ne oa ket strikt, ur metr pe daou, evit pas mont re uhel ha neuze abalamour dezho da lakaat douar warno.

Berniet vije gant keuneud, ar re-ze a vije lakaet en o sav tout, stok ha stok, kazi evel ur savadur ed. Un tamm brav a goad vije lakaet, diw pe deir gordenn, o ya, aezet.

Ha neuze vije lakaet douar warnañ, douar ha traoù, abalamour d'an tan da vougañ eno.

(I.Q.) ... Ma mamm a vije e-barzh ar Oave, e parrez Lohueg, e bord ar c'hoad, tu ar santier kozh, hag e veze o charreat kordennoù koad d'ober glaou. Paet veze dre ar gordenn ha na vije ket bevet.

C'hwec'h, seizh pe nav pe dek kordenn vije lakaet en ur poull.

Komañset vije e-barzh ar c'hreiz, lakaes unan amañ hag a laoskes ur siminal e-barzh ar c'hreiz abalamour d'an aer da zont e-barzh. Goude lakaes ar re all war o sav e-giz-se, betek ur serten ledander hag ar re all 'heulie memes mod dezho da n'on gavout e-giz un tour ahe hag en tu all memes mod. En traoñ vije laosket toullou abalamour da reiñ aer dezho, e rez an douar, tro-zro ahe.

(I.L.) ... Met ar c'hoad ne vije ket tout war 'plas, e oa ret dibourañ anezho, vije ar glaouaer hag a-wechoù marteze vijent daou pe dri hag o gwreg hag ar vugale o sikour.

War e benn vije lakaet ar c'hoad, en e sav an eil war egile, vije lakaet ur gwiskad, goude vije lakaet ur gwiskad all. Met un tamm bihan inklineson a vije roet dezho. Un toull vije graet ivez, met ar re-ze a ouie ober ze, an toull a n'on rae e-unan pa ne veze ket lakaet koad e-barzh, ze a oa un ar' !

1995 (p. 55-6)

LENAAN ABAD

AR GAZEG C'HLAS HAG AR GOUEMON-TORR

Ar Gazeg C'hlas a c'hoarzh
An tonnennoù a darzh ;
Etre he dent eonnenek
'Mañ ar pizach pilet ha torbilet,
Ar fawach, ar c'haolach skourjezet,
Ar baodre diframmet ;
Tu ebet da ziskregiñ,
Ret eo dezhe beajiñ
'Pad eurvezhioù er gwagennoù,
Heñvel o c'horfoù ouzh siliennoù.
Chom war flod evit lod
Pe gortoz an Aod ?
Dibab all ebet...
Lezenn galet !
[...]

Roazhon, 1995

JORJ BELZ

SONENNEU A VRO-WENED

Ur bobl ha ne son ket é ur bobl tost de verùel é. Ha darriù e vehé tro er marù get en dud a vro GWENED ? Ne gredan ket. Re stag int doh o sonenneù, kanenneù ha rah : un tamm ag o inéan é a-dra-sur, ha red e vo hoah ma treméno mar a vlé arnehé kent ma veint ankoéheit penn d'er benn.

Ankoéheit e laran ? Afe ya, mar kendalh en hoari èl men dé bremen ne vo ket a sav d'er brehoneg én-dro kin... Ha kerhet-hui de sonein én ur yèh ha nen dé ket ho kani-hui ! Er brezél e hra er Vretoned hiniù eit dihuenn

o hultur nen dé ket un digaré eit cherrein arnehé en norieù. E kontrél, dré ma vo peb dén é BREIZH gourienet én ur vro, én ur hornad douar bennak, é hello digor é bé d'er bed abèh. Derhel er brehoneg enta nen dé ket kulein ardran eit diambrezein kalz pé vihan er ré en des biùet agentoh. En um stagein doh ur féson de viùein é kentoh, doh ur seuénadur, èl ma larér, e respeto peb unan én é hoanteù, én é sonjeù... eit bout berr, doh ur hultur ha ne daolo ket en dén d'er ias...

1975 (**HOR YEZH** n. 103, p. 5)

*

AR C'HROUADUR FIN

Ur wezh, dre-se, e oe daou zen e vevañ en un ti bihan war ar maezioù. Kozhig-mad oent o-daou, hag un nebeudig argant o devoe gelllet armerzh a-ziwar o labour, tro ma vezent c'hoazh katapl da ruzañ o botoù war an douar.

- Petra rimp-ni g'an argant-se ? - a lare ar vaouez d'he den. Nemed ur paotr hon eus, kaset vo d'ar skolioù gante mar karez ?

- Gra da soñj dioute, a oe respontet dezhi...

Neuze e tennas ar vamm mil skoed en aour a sol an armener, hag o roas d'he faotr en ur lared dezhañ :

- Dal, kae d'ar c'herioù-hont hag en em skolez enne !

Ha che ar paotr yaouank war henteier ar bed... A-vezul ma kerzhe e tigure e zaoulagad war gant tra n'en devoe ket c'hoazh gwelet na bet ar soñj anezhe a pa oe e ti e dad hag e vamm...

1976 (Koñchennoù **YOD-KERC'H** p. 40)

*

AR VERC'H AG AN TU 'RALL D'AR MOR

Ne oa 'met un huñvre... Un huñvre ? Piv 'oar, marse e oa muioc'h e'it kement-se. Arajñ a rae ar mor a-vuzul ma yae d'ar lein. Mall 'oa din soñjal a guitaat. Aes 'oa da gompren e yae da vout noz edan berr. Me aet ha lamet a-zoc'h ma c'halon ar rañjenn argant a oa doc'hti a-vihoutik-tra hag he staget d'he goùg e-ser gober ur mignon dezhi.

- Armel a rae ac'hanas, eme-hi en ur lenn ar pezh a oa merchet àr ar mandal ?

- Armel eo ma anv, mes doc'h Melig e yan dalbezh er gêr...

Daousto d'an avel ma bountiñ diàar-dreñv, e yaen get m' hent 'el pa vehen bet trejeboulet. Kardeellet 'oa a-dachadoù get lostoù kornailh ha da ziwall 'oa a riskliñ. Skeudennoù a drapikelle pun-dibun em spered, hag atav mouezh* ar mor, mouezh ar bezhin sall d'am ambroug bedek treuzoù ma dor. Pell 'oa aet ar c'houked a-zoc'hin an nozhont, filennet ma oa ma skiandoù d'un troc'h traoù.

Biskoazh hent hiroc'h e'it hounnezh n'em boa kavet an deiz àrlerc'h ; habaskaet en doa an avel mes ne oa ket c'hoazh kaeraet ar mor, pell a-zoc'h eno. Gwezh erbet ne vehe bet aes ma c'halon betek ken n'em behe diskennet er groc'h. goulle-kaer 'oa, leizh** ha teñvel , hep tan na fulenn erbet...

* mouezh : goust, blaz, c'hwezh (AL LIAMM, traoñ p. 22)

** leizh : mouest, brein, leun a zour (id.)

1996 (**AL LIAMM** n. 294, p. 22)

*

SONENNEU BRO GWENED (AN DROUZERION...) MERHED AG ER GER-MAN

Merhed ag er gér-mañ nen dint ket istimet

De k'én o ficheteù prizieù butum malet.

Ur priz butum d'ur goas e zo ken agréabl,

Ur priz butum d'ur goas e zo ken divourabl !

Butum én [h]o frieù, èl er bleuñ ér belan[n],

Er verh laré d'er vamm : bremañ é krevo Yehann.

Oeit é Yehann d'er hoad, oeit ur pik én hé zroed,

Er verh laré d'er vamm : bremañ e krevo Yehann.

É ta Yehann d'er gér, dré fank ha dré vouillenn,

Koll' hé des hé dantér, hé houif ziar hé fenn.

Ellesen é tarriù g'er merhed digampenn,

Mès genemb-ni hineah, 'zarriùo ket hoah elkent.

(Trouzerion, pladenn Kan ha diskan 'tro 1975 - pozioù : J.P. Rieux, diget e vamm)

*

EN DUD NUAH

Cheleùet alon cheleùet
Ur sonenn a neué sauet
Sauet ziar en douristed
Barh én Ardeuén digoéhet...
Be zo tud nuah én Ardeuén
Rah en dud vat en um houlenn
[...]
Int des un toull é kreiz er hoed
Emant abarh el rahed koed...
Emant abarh bras ha bihan
Hanval doh un tadeù ketan
[...]
Er jandarmed reué er lezenn
Des klasket trouz dohté alkent
Mes en dud nuah fuloret bras
Des oeit stanket en hent pras
‘N Ardeuèñiz des oeit eué
Ha strimpet rah deur fresk dohté...

(dishanv - gw. **HOR YEZH** n. 103, 1975, p. 79-80)

*

SONENN AN UZIN ATOMIK

El ma pasen en Ardeven,
Me ‘gleve trouz àr ar blasenn.
Me oeit ha goulennet g’an dud :
Perak kement-sen a dabut ?
[...]
Un uzin ‘h a vo atomik,
Honnezh ‘gaso ar vro d’ar rik.
D’emen ‘c’h ay ar pesketaour
A pa vo kousiet ar mo{u}r ?
Ar parkour istr, ar micherour,
‘Vo ret dezhe kuita[a]t da glac’h labour.
Petra ‘c’h ray peizant ar c’hornad
Pa vo e zouar troeit da netra ?
[...]
Kerzhnet da Bariz, tudjantil,
Ha gouarnet geneoc’h ho traoù vil !
[...]
Ar Vretoned pennoù kalet
Lar NANN d’an atom milliget !

(1976, kanet get JM Bourdiek, troet g’ J.Belz, - gw. Durand 1976, p. 236-9)

JEF GEDEZ

BUGEL AN ABER

E deroù ar bloavezh 1940 edo ar familh a-bezh o chom e Kraon, kefridi an tad a oa ober war-dro un difennlec’h a-enep ar c’hirrinij (DCA e galleg). E-kreiz un noz teñval eus ar bloaz-se e tizouras bag tad Jorig eus Kameled hep lavarout kenavo, mall a oa war gabiten al lestr sur a-walc’h. Da Vreiz-Veur edont o vont.

Etre Goañveg hag An Derv e tistroas mamm Jorig hag he bugale.

N’ouzon ket dres da be vare ha penaos e tistroas tad Jorig da Vreizh vihan. Daoust pe zaoust emedo o labourat e 1941 gant ur marc’hadour koad eus An Derv. Da Vrest e yeas e 1942 d’ober ur vicher all, ne yeas ket ar vugale gant o zud peogwir e oa Brest re arvarus abalamour d’ar bombezadegoù.

D'ar skol-lojañ a oa en enezennig Wenole e yeas Jorig hag e c'hoar.

Nepell diouzh aber An Derv emañ an enezennig-se.

N'ouzon ket hag-eñ e voe e dibenn 1944 pe e deroù 1945 e yeas ar vugale da Vrest. Ne ra forzh, e Brest e chomo Jorig betek 1954. Bep bloaz, e-kerzh an hañv, e teue Jorig en-dro da vro e dud ; gant se e ouie pelec'h emedo e wrizioù don.

Brezhonegerien a-vihanik e oa tud Jorig. Ar « remziad divyezhek » a c'hellfe ar remziad bezañ anvet. Diaes e vije bet dezho avat sevel o bugale e brezhoneg, m'o dije bet c'hoant ober se. Loc'het-diloc'het, kaset a bep tu, troc'het diouzh o gwrizioù ur wech dimezet. Ur monedone e oa o buhez.

Abalamour da se n'eo ket Jorig brezhoneger a-vihanik, daoust dezhañ bezañ klevet, e-kerzh e vugaleaj, brezhonegerien o kaozeal. Kendirvi Jorig bet chomet war ar maez, tost d'o zud-kozh, a ouie brezhoneg.

Aon am eus avat ne gomzont ket ken alies ha ken mat hag o zud.

Tad-kozh Jorig a ouie un tamm galleg, mes muioc'h en o bleud en em gavent pa gomzent brezhoneg.

Kollet roudoù Jorig ganin betek 1969. Ar bloaz 1961 a voe ur bloaz a-bouez evit Jorig, aet ma oa an tad war e leve ha deuet en-dro da vro e gavell da vat...

Betek neuze, ken troet e oa bet war e studi ma n'en devoa ket bet amzer a-walc'h da brederiañ war draoù all, da soñjal e ster e vuhez.

Pa voe echu e studi, tizhet gantañ e bal : an anv hag ar garg a ijinour, poulzet atav gant ar c'hoant-gouzout, e pleustras Jorig war e orin, da lavarout eo, war an dud o vevañ du-hont e penn al ledenez.

Brezhoneg ! Petra eo ? En e gorn-bro ez eus tud diwar ar maez gouest da gomz div yezh. Biskoazh n'en devoa ket Jorig gwelet skridoù brezhonek avat. Ne ouie ket pelec'h e veze komzet brezhoneg c'hoazh, ne ouie tra ebet diwar e benn e gwirionez. Kevrinus-mik e oa ar yezh-se, evitañ hag evit an darn vuiañ eus ar Vretoned, 'm eus aon...

1999 (HOR YEZH p. 53-4 & 55)

BERNEZ ROUZ

PREDERI EN ERC'HEGI

- Ha c'hwi oar pelec'h 'mañ stered an hanternoz ?

Evit ar wech kentañ e sellas ouzh an oabl. Bez e oa digoumoul krenn, al loar war he boull o roiñ d'an natur he liv gwenn-glas bet merzet pelloc'h. Ne ouie ket perak e ranke klask an norz dres hiziv.

Respont buan a reas, rak ne vourre ket chom a-sav en e dro-zamid.

Pegañ a rae ar yenijenn en e izili, kerkent.

Souezh ebet da gaout, fiziañ en doa graet. Egile ne c'hortoze nemet se, raktal e yeas en un displegadenn e-lec'h oa kaoz eus lost ar c'harr-kamm, daou viz, hag all...

Hag eñ kuit gant e samm lorc'h. Pellaat a rae ar marc'h-moan war e drouzig. Tennañ a reas e voutailhig Schnaps e-maez e chakod ha kloukañ ur mell banne. Vad a reas dezhañ. Chichantaet kalz e spered ; gant al lanv gwrez en em silas e-barzh ennañ, en em lakaas da vourrañ ouzh e stad.ERC'h, riv, avelig, skorn, skleur marzhus al loar, ha dreist-holl ar geotenoù o strinkañ eus ar golo erc'h. Edo er vraventez, er varzhoniezh. Arabat klemm, morediñ a reas ur pennadig nes fiñval. Degas a rae an avel dezhañ hirvoudoù mezevellus e vro. Skarzhañ a reas ar voutailhad.

Ne glevas ket Trifina o tostaat. Ne souezhas ket kennebeut ouzh he gwelet, en tu all d'ar c'hrilhaj. Daouarn gwenn krog en orjalenoù.

He daoulagad, lemm levriz 'vel lanv ul lenn lor... a lufre e-giz daou ziamant. Hec'h everiez drant... Kriiik a hiboudas an nor.ERC'h a gouezhe goustadik war Vüllheim.

1978 (Drisk-SKRID n. 17, p. 7-8)

*

SINOPSIS

- aet d'ober an telefilm AR VOSENN NEVEZ - (un istor a c'hellfe bezañ lec'hiet e Langonned, en Elliant, hag e Kemper). Lakaomp da ditl...

RED AR C'HLENVED

Ur paotr yaouank deuet en dro deus e goñje en Afrika-zu, hag eñ mestr-skol e Langonned. Sammañ a ra en e garr tan ur plac'h yaouank kenedus gwisket e gwenn. Gober a ra he zro Breizh dre Bloueskad, Montroulez, PederNEG, Kamorh... Langonned, Elliant... N'eo ket gwall sklaer eus pelec'h e teu, da belec'h e ya... Komzoù

divoutin hag amsteriek zo ganti.

Degouezhet kostez Elliant, e yeont d'evañ ur banne en ostalidi an « Toull Diweon » e Tourc'h. Banneoù ha banneoù, koan hag evel gortozet un abadenn c'hoari daou er c'harr tan e kreiz an noz. Goude se ar paotr a ya d'ar gêr e atant e dud, ha lezel ar plac'h da gousket er c'harr tan nepell alese.

Deiz warlerc'h tro kreisteiz, dont a ra ar gerent tre er gambr. Emañ ar paotr gant an derzhienn alter. Dont a ra ar medisin familh ha kaset ar paotr yaouank d'an ospital lec'h e chom gourhunet pad meur a sizhun.

E-keit se ez eo bet kavet ar c'harr tan goull, ha roud ebet deus ar plac'h kenedus. Keloù kleñved trumm ar paotr yaouank a red dre ar barrez ha kaoz sida zo gant an dud. Gant an aon dirak ar c'hleñved iskiz emañ tud ar barrez o tec'hed rak kerent ar paotr yaouank, en iliz, en tiez koñwerzh, ar beizanted zoken a zifenn ouzh ar c'hamion laezh da gerc'had laezh en atant...

En ospital ar vedesined a embann n'eo ket ar sida. Diskredik e chom an dud evel just hag a beb seurt trouziou a red war ar maez : deut eo ar voseenn en dro... Dre guzh e ya an dud da bediñ dirak ar sant kozh enep ar voseenn, St Roch ha Sant Bastian hag ivez santig du. An Ao. Maer, an Ao. Medisin, an Ao. Person a ra o seizh gwellañ evit sioulaat an dud. Dont a ra an DASS evit tennañ gwad digant an dud. E Langonned e lakaer steriliziñ ar skol.

N'eo nag ar sida nag ar voseenn ; chom a ra ar vedesined goude taolioù scanner diniver etre daou soñj. Daoust d'an den yaouank bezañ bet vaksinet nevez-so en arme enep ar c'hleñvejou afrikan e klask ar vedesined memestra war an tu se hag e kavont. Meur a sizun zo c'hoazh a raok ma tihunfe ar paotr yaouank evit displegañ penaos en doa falset e garned yec'hed en arme : gant an aon en doa rak ar pikurennoù n'eo ket bet vaksinet tamm ebet ha tapet gantañ ur c'hleñved eus ar broioù tomm. Tamm ha tamm e sioula ar sperejoù er barrez nemet e chom bev skeudenn ar plac'h yaouank e spered ar paotr yaouank deuet da veo en dro.

'tro 1990

KOMZ-PLAEN HA KELENNEREZH

. PIERRE-YVES MARZIN

WAR HENT AR CHIAPAS

Gwener 2 a viz Here 1998 - Meksiko

Abaoe dec'h da noz 'on amañ, o stokañ ma zreid en-dro war douar tomm Meksiko « Distrito Federal ». Degouezhet en aerporzh Meksiko 'tro 9 eur hanter noz, goude ur veaj am eus kavet hir ha skuizhus ar wech-mañ : 'gozi' 24 eurvezh hep kousket, nemet takennoù 'barzh ar c'hirri-nij. Ouzhpenn eo bet daw din cheñch buan ha « speed », en ur mod droch, ba' New-York : ne oa nemet tri c'hard eur evit tapout ma bagajoù ha cheñch karr-nij da vont betek Meksiko.

Meksiko, 'lec'h on aï da noz. Ur gweled souezhus : dre doull ma frenestr er c'harr-nij e veze gwelet milieroù a c'houleier kêr vrasañ ar bed.

Du-hont en aerporzh e oa ur c'hamarad o c'hortoz ac'hanon. Aet omp asambles gant ar c'harr-tan dre straedoù Meksiko betek e di. Warlerc'h un tamm pred, mod ar vro, ne'm eus ket bet poan o kousket mat.

Betek hiziv beure, a-raok an devezh bras o tont : « 2 de octubre, no se olvida », evel a lar ar grafiti skrivet amañ war ar mogerioù...

Hirie e vo « lidet » al lazhadeg vras a oa bet er bloaz 1968 e Tlatelolco (anv ur c'hartier eus Meksiko anavezet ivez evel "Plaza de las 3 culturas", peogwir e vez kavet batimañchoù ha dismantrou eus tri mare istor ar vro : eus amzer an Azteked, eus hini ar

Spagnoled hag eus an amzer a-vremañ). Du-hont zo bet lazhet, d'an nebeutañ, tri c'hant a dud gant an Arme da vare ravolt 1968. Eishtez war-lerc'h, avat, e oa bet aozet ar « JO » hep tamm kudenn ebet...

Setu, hirie, milieroù a dud zo gortozet war ar « zocalo », da laret eo plasenn vras ar c'hreiz-kêr istorel, evit mont war droad en ur « manif » (pe « marcha » evel a vez anavezet amañ) dre ruioù du kreiz-kêr betek Tlatelolco, 'lec'h e vo un asamble e koun ar ravolt hag en enor ar re bet lazhet gant bolodoù ar PRI (Partido Revolucionario Institucional, o ren ar vro gant un dorn dir ha didruez-kaer abaoe 1929).

Un tamm terzhienn a vez santet e kêr, ha ne vez ken da lenn 'met diwar-benn an afer-se war goloioù ar c'hazetennoù. Mod-all, diouzh ar beure, en ur c'hwesha en-dro an aer leun a blom ha ken gwazh strouilhet, zo savet sonjoù hag eñvorennoù mesket 'barzh ma fenn, evel da vare ma beaj kentañ e 1996. Memes aergelc'h a vez kavet endro, evit brasañ plijadur ar beajour, gant un amzer tomm ha pounner.

Gwener 23 a viz Here

Teñval an noz ha dour bras oc'h ober, met ingal eo, graet e vo ar fest-noz mod ar vro war an dachenn basket memes tra. Evit an noz e c'hallomp gwelet lod-kaer eus tud ar gumuniezha dastumet aze. Bras ha bihan, paotred ha merc'hed, holl daspugnet evit dañsal ouzh son ar strollad gant daou ganer hag ur piano elektrik. War-lerc'h ar sonioù kentañ e tisplik unan eus ar ganerien ouzh ar mikro perak eo bet aozet ar fest : deiz-ha-bloaz drouklazh un nebeud compañeros e kêr Meksiko, goude bezañ bet treitouret, un toullad bloavezhioù zo, pa oad o prientiñ an dispac'h. D'an abardaez en doa kontet din un tamm eus an istor, diouzhtu 'n doa anavezet ac'hanon, ha deuet 'oa da gontañ kaoz ganin dindan poltred bras Emiliano Zapata livet war mogerioù ar skol.

Ne 'm boa ket ankouaet kennebeut e vod da ganañ Corridos gant ur c'hamarad all dezhañ, an daou asambles ha pep hini o son gant ur gitar. Siwazh, ne bado ket re bell an emvod fenez abalamour d'ar glav-pil. Ret eo d'an nen adkavout e loch ha lenn Tierra de la primavera, levr beaj ha studiadenn B. Traven diwar-benn ar Chiapas hag e vroidi. A-barzh kavout ar c'houked goude-se.

Yaou 19 a viz Du

Un devezh bras war-wel. Prest ar gomandanted hag an « delegados » eus an EZLN da ziskenn eus ar menezioù evit dont da San Cristobal d'ar vodadeg aozet gant ar sociedad civil. Gortoz a reer un ambrougadeg tud, gant ar Groaz Ruz er penn-kentañ. Kazetennerien ha tud an tele zo degouezhet. Eus pep korn ar vro zapatist e tiskenno

bremaik tud masklet gant voalennoù ha kalabousennoù pe pasamontanas.

Tud ha ne'm 'oa ket bet gwelet gwech ebet c'hoazh zo deuet evit an digarez kaer-mañ. Evel daou baotr dindanno bragoù du ha ganto botoù Rangers. Livet gris o fennoù evel pa ne vez ket bet gwelet an heol gant an nen e-pad pell, en o c'huzhiad teñval er Selva. Yac'h, sioul ha dilavar, e bord an hent o c'hortoz ar c'hamionoù kentañ. Komz a reomp un tamm asambles. Hir a gavan an amzer.

Ne vimp ket aet kuit a-raok un eur ac'hann. En un taol, dek zapatist masklet zo difluket eus ar wenojenn o tont eus ar menez. Tout an dud zo dastumet war an hent evit sellet ha gwelet. Bugale o tiboupañ o daoulagad. Ni, avat, zo 'vont e lost ar « c'honvoi » gant ar medisin o konduiñ ar c'harr-tan. Hirie ne vo ket soudarded evit harzañ ac'hanomp war an hent, abalamour d'ar stumm ofisial he deus ar veaj. Netra nemet ar migra ha gobernacion evit filmañ ar re zo 'barzh an otoioù pa dremenomp dirak ar post a-raok kêr Ocosingo.

Mont a reomp e kêr San Cristobal, goude bezañ bet saludet gant ur bern tud war an hent.

A-benn arc'hoazh e vo kroget gant ur jeu all.

(SKOL VREIZH, 2000)

YANN-FAÑCH JACQ

1. Un taol flash. Tud a oa. Tennet e oa bet e boltred. Dañjer. Tec'hout diouzhtu !

Ur sell buan e-tro dezhañ. Ne oa digor ebet. Arabat e oa mont war-zu an nor-brenestr. Deus aze e teue ar sklerijenn.

Kemer a reas ur pennwele hag e lammas dre ar prenestr, ar pennwele dalc'het war e benn.

Ul lamm. Ur youc'hadenn mouget gant danvez ar pennwele. Un splujadenn war doenn blastik rakstal ur restaorant.

Koaget mat an doenn. Dibistig a-walc'h an den.

Tud o tont er-maez eus ar stal, o beg digor war nav eur. A-dreñv dezho, mestr an ti o teredek, e zaoulagad karget a anken.

Er-maez pelloc'h, an tec'had lonket dija gant teñvalijenn an noz.

Dieub.

Evit pegeit ? Ar re o doa kemeret e boltred ne oant ket sent. Droug a vo graet dezhañ ? Eus pelec'h e teuo an taolioù ? Ne oar ket.

Yac'hoc'h eo tec'hout, 'yantao.

Ha dav d'e dreid !

Paouez a reas buanik. Ne oa den ebet war e lerc'h.

(p. 5)

Amzer tostaat outañ evit gwelet penaos e yae. Skoet en doa ar boled ouzh ar blankenn-skoaz. Diwadañ a rae, ken e rae. Gwadañ a rae ivez e visaj.

Klask a reas azezañ gwelloc'h. Gouzañv a rae, anat e oa.

- Derc'hel a ri betek en em gavout ?
- ' Michañs, a respontas en ur huanadiñ.
- Hag eñ o kenderc'hel, daoust d'e vouezh dister.
- Penaos ho peus graet deus ouzhin, kent ?
- Ur frapad didrouz. Ar c'harr o treuziñ fabourzhioù didud ar vannlev.
- Tad. Perak ?
- Sellet a reas an eil ouzh egile.
- Ur mousc'hoarzh a ziwanas war e zremm, ha goude war hec'h hini.
- Mut e chomjont avat.
- Bez ez eus eilennoù a dalv kement hag ar beurbadelezh.
- Warc'hoazh ez in da di an archerien, a glozas-eñ. Da lakaat un termen d'an afer-mañ.

Fin (2000, p. 220)

TIER-EMBANN ALL

LENNEGEZH KRENNARDED

. STEFAN ALLIOT

PAOTR E VALIZENN

Erru e oa tost da un eur goude merenn pa ziflukas ar vugale, unan hag unan, diouz o zeltennoù. Pare adarre da vont. Evit ur wech e padas ar pred merenn pelloc'h eget boas : ar c'hoant gouzout a gasas an tabut war paotr e valizenn.

- « Petra oa e-barzh e valizenn ? »
- « Perak e oa bet kaset dezhañ e-kreiz an noz gant ur vag en ul lec'h kuzh ? »
- « Peseurt taol fall a oa en e soñj kas da benn ? »
- « Penaos dont a-benn da c'houzout hiroc'h ? »
- « Piv oa ? »

Ha pep hini da vont gant e ginnigadenn : Butun-marmouz, da lavarout eo dram, pe danvez-tarzh pe c'hoazh bravigoù laeret... Met respont ebet... Erwan a ginnigas spiañ an ti ar wech-mañ, ar merc'hed a gave se arvarus...

- « N'eus forzh, » eme Viviana. « Ret eo mont da brenañ boued er bourk adarre... Deomp asambles ha gwelet e vo da c'houde c'hoazh... ».

Ret-mat e voe da Erwan plegañ.

Evit ur wech ne oa ket pres war ar ganfarted. Mont a raent war o zamm plaen gant an hentoù-karr... Glas eo an enez daoust ma ne vez gwelet koulz lavaret gwezenn ebet...

1991 (Troad skubellenn, paotr e valizenn, **SKOL VREIZH**, p. 39 & 41)

*

LAERADEG AR C.M.B.

C'hwec'h eur seizh warn-ugent, glok. Oc'h erruout ez eus un oto war blasenn ar Frankiz. Chom a-sav a ra dirak ar C.M.B., trouz ar rodoù o skrignal. Daou zen da ziskenn eus ar BMW, nevez-flamm, du-pod.

Kuzhet eo o dremmoù gant maskloù. Armoù zo ganto, pistolennoù. Digeriñ a reont an nor en ur huchal : « HOLL WAR C'HOURVEZ !!!!!!!!!!! » An holl da c'hourvez met a-greiz-holl, sed ar gward o tont. DAO ! Un tenn. Kouezhañ a ra ar gward marv-mik. Ekeit-se ez eus ul laer o kemer an arc'hant, arc'hant al Loto : 150 000 000 a lurioù, peadra da chom hep labourat betek fin e vuhez.

Unan eus ar c'hefioù zo prenet. Klask a ra e zigeriñ. Ne zeu ket abenn.

E kounnar, sed eñ da skeiñ gantañ. Hep gouzout dezhañ e pouez war bouton ruz ar galv polis. Chom a rafe teir munutenn ganto a-raok d'ar begoù-ma-zok dont. Setu digor ar c'hef. Amzer dezho da lakaat an arc'hant er sac'h ha tizhout ar BMW ha setu adarre skrij skiltr c'hwitellerez an otoioù polis en o c'hlev. An hu zo warno. Gant herr e tizhont porzh ar Vilin Wenn. Neuze en em sammont en un herrvag, ha setu-i kuit war an Elorn...

1997 (**Glaz**, EAH, p. 59)

OBERENNOÙ ALL FRANCIS FAVEREAU :

Levrennoù embannet araok :

Lennegezh ar brezhoneg en XX^{vet} kantved - levrenn III

- *Al lennegezh a « spered broadel » : Al liamm Tír na n'Óg Hervez spered ar «batrioted» : Brud ha Brud Nevez*
(Antologiezh, Skol Vreizh, 2008)

Anthologie de la littérature de langue bretonne au XXe siècle - tome III

- *La littérature « d'esprit national » : Al liamm Tír na n'Óg Dans le sillage de la Résistance : Brud & Brud Nevez*
(*Anthologie*, Skol Vreizh, 2008)

Lennegezh ar brezhoneg en XX^{vet} kantved - levrenn II

- *Breiz Atao hag ar re all el lennegezh*
(Antologiezh, Skol Vreizh, 2003)

Anthologie de la littérature de langue bretonne au XXe siècle- tome II

- *Breiz Atao et les autres en littérature*
(*Anthologie*, Skol Vreizh, 2003)

Lennegezh ar brezhoneg en XX^{vet} kantved - levrenn I

- *An "Emzao" kentañ*
(Antologiezh, Skol Vreizh, 2002)

Anthologie de la littérature de langue bretonne au XXe siècle- tome I

- *Le premier "Emzao"*
(*Anthologie*, Skol Vreizh, 2002)

LEVRIOÙ ALL GANT FRANCIS FAVEREAU :

Celticisms, les Gaulois et nous (Esae, yezhoniezh, Skol Vreizh, 2017)

Geriadur godell ar brezhoneg a-vremañ - Dictionnaire de poche du breton contemporain (Skol Vreizh, 2017)

Babel et baragouin, le breton dans la mondialisation (Esae, Skol Vreizh, 2006)

Mab breu® (Romant, Skol Vreizh, 2005)

Geriadurig ar brezhoneg a-vremañ - Dictionnaire compact du breton contemporain (Skol Vreizh, 2001)

Dianket (Romant e brezhoneg, Skol Vreizh, 1999)

Geriadur krenn ar brezhoneg a-vremañ - Dictionnaire usuel du breton contemporain (Skol Vreizh, 1999)

Mab e dad (Romant, Skol Vreizh, 1995, ademb. 1999)

Yezhadur ar brezhoneg a-vremañ - Grammaire du breton contemporain (Skol Vreizh, 1997, ademb. 2018)

Bretagne contemporaine (Esae, Skol Vreizh, 1993 ; ademb. 2004)

Geriadur ar brezhoneg a-vremañ - Dictionnaire du breton contemporain (Skol Vreizh, 1992, ademb. 1993, 1995, 1997, 2000)

Breton literature and writers since 1945 (Esae, Ar Falz, 1992)

Lennegezh ar brezhoneg abaoe 1945 (Esae, Ar Falz n°75, 1991)

Littérature et écrivains bretonnants (Esae, Skol Vreizh n°20, 1991)

Etre dec'h hag arc'hoazh (Levr-studi evit deskiñ ar brezhoneg, Skol Vreizh, 1987)